PÉTER ESTERHÁ
Ediție revăzu

Péter Esterházy

— addenda la Harmonia cælestis —

Ediţie revăzută

Traducere din limba maghiară şi note de

ANAMARIA POP

EDITURA CURTEA VECHE

2008

Byblos

Colecţie coordonată de

ADRIAN BUZ

Publicarea acestei cărţi a fost sprijinită de

Translation Fund of the Hungarian Book Foundation

Péter Esterházy

ESTERHÁZY PÉTER

Javított kiadás

melléklet a Harmonia cælestishez

Ediţie revăzută

Copyright © 2000.

Originally published by Magvető, Budapest

All rights are represented by BV Berlin Verlag GmbH, Berlin.

The Romanian edition is published by arrangement

with Berlin Verlag through Agenţia Literară SUN.
© CURTEA VECHE PUBLISHING, 2007, 2013

pentru prezenta versiune în limba română

Editor: Grigore Arsene

Redactor: Iulia Popovici

CURTEA VECHE PUBLISHING

str. Aurel Vlaicu, nr. 35, Bucureşti

tel.: (021)260 22 87, (021)222 57 26

redacţie: 0744 55 47 63

fax: (021)223 16 88

distribuţie: (021)222 25 36

e-mail: redacţie@curteaveche.ro

internet: www.curteaveche.ro

ISBN ePUB: 978-606-588-553-0

ISBN PDF: 978-606-588-554-7

ISBN Print: 978-973-669-682-4

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Péter Esterházy (născut în 1950, la Budapesta, într-una dintre cele mai vechi şi renumite familii aristocratice maghiare) este, probabil, scriitorul ungur cel mai cunoscut şi apreciat pe plan internaţional în momentul de faţă, una dintre vocile şi conştiinţele literare definitorii pentru problematica spaţiului central şi est-european contemporan. A urmat iniţial studii de matematică la universitatea din oraşul natal şi a lucrat ca matematician între 1974 şi 1978; a debutat în 1978, în gazete literare, iar din 1978 s-a dedicat în întregime scrisului. Este autorul unei opere vaste, ce cuprinde romane, nuvele, piese de teatru, eseuri, studii, publicistică, traduse în douăzeci şi cinci de limbi şi încununate cu numeroase distincţii naţionale (printre care prestigiosul premiu Kossuth, în 1996) şi internaţionale (Herder, în 2002, Grinzane Cavour, în 2004, Premiul Păcii al Uniunii Editorilor şi Librarilor din Germania, în 2004, Premiul de Excelenţă al Institutului Cultural Român, Premiul Grinzane-Beppe Fenoglio din Italia, în 2007 ş.a.). Printre operele sale cele mai cunoscute se numără Harmonia cælestis, Verbele auxiliare ale inimii, Cartea lui Hrabal, Privirea contesei Hahn-Hahn, Puţină curvăsărie maghiară, O femeie, Nicio artă.

Nota traducătorului

Faptul că în acest volum nu sunt respectate diverse convenţii editoriale (de exemplu: grafia cu litere cursive a cuvintelor în limbi străine ori a titlurilor unor cărţi sau reviste, folosirea obişnuită a ghilimelelor etc.) este o chestiune de stil, ţinând de pura intenţionalitate auctorială. Cuvintele scrise după regulile fonetice şi cu litere cursive, cuvintele scrise împreună sau după o „anume” ortografie (uneori, în mod voit greşită) reflectă particularitatea logicii autorului, particularitate care completează spiritul şi atmosfera textului. (A.P.)

Prefaţă

Continuăm cât timp avem materie primă, indiferent ce şi cât ne costă, iată propoziţia pe care o aud în clipa asta la radio (23 ianuarie 2001, după-amiază, la ora două şi ceva, am uitat să notez minutele), e propoziţia lui Miklós Mészöly[1] din romanul său intitulat Film, o aud acum, când după lungi „tergiversări” m-am apucat, în sfârşit, să scriu textul ăsta; parcă bătrânul meu confrate m-ar încuraja, m-ar stimula întru câtva, puţin dezamăgit că am nevoie de acest îndemn, că nu sunt capabil s-o fac singur.

Acum, orice ajutor ar fi bine-venit. Şi tocmai acum sunt atât de singur, cum n-am mai fost niciodată. (Văd deja – cred – că strădania mea permanentă de a evita autocompătimirea este inutilă.)

[1] Miklós Mészöly (1921–2001), unul dintre marii scriitori maghiari contemporani, care, în anii ’80, a reprezentat un model de urmat pentru tinerii săi confraţi (Péter Esterházy, Péter Nádas etc.) care păşeau în arena literaturii.

Aş dori ca această carte să fie citită exclusiv de cei care au citit Harmonia cælestis[2]. Fireşte, cititorul face exact ce vrea, n-am să-l implor. Deşi... o să vedeţi, în timp ce scriam textul de faţă, mai exact pe parcursul întâmplărilor, aş fi fost de multe ori în stare de orice; implorarea e un minimum.

Aş continua cu dragă inimă să fac pe misteriosul, dar nu se poate.

E şi asta o muncă.

În toamna anului 1999, l-am rugat pe K. să mă ajute, i-am spus c-aş vrea să-mi văd dosarul, dacă pur şi simplu am aşa ceva la Oficiul Naţional de Istorie Contemporană[3], voiam să ştiu dacă la vremea respectivă fusesem urmărit sau dacă-mi fuseseră ascultate convorbirile telefonice; aici, toată lumea crede că juma' din poliţia politică a fost pe urmele sale, eu n-am crezut, ba mai mult, eram aproape sigur că nu, dar voiam să ştiu asta la modul obiectiv, iar pe de altă parte, consideram într-un fel că e datoria mea democratică de cetăţean – chiar dacă nu neapărat clarificarea trecutului, ci măcar atenţia acordată

[2] Harmonia cælestis, roman de Péter Esterházy, traducere din limba maghiară de Anamaria Pop, Curtea Veche Publishing, Bucureşti, 2008. Pe parcursul volumului de faţă, autorul face deseori referiri la acest roman (H.c.), inserând inclusiv citate.

[3] Oficiul Naţional de Istorie Contemporană din Ungaria; a fost înfiinţat pe baza legii 23 / 1994, documentele fiind puse la dispoziţia publicului începând cu 1 septembrie 1997. Începând cu 1 aprilie 2003, pe baza legii 3 / 2003, funcţionează sub denumirea de Arhivele Istorice ale Serviciilor de Securitate Naţională (omologul CNSAS din România).

acestuia, atenţie concretizată în studierea eventualelor dosare.

K. e specialist, precis ştie cum trebuie abordată problema. E relevant că am căutat îndată o portiţă privilegiată, nici măcar n-am presupus că-i suficient să merg pur şi simplu la Oficiu, instituţie înfiinţată la repezeală ca oamenii să meargă acolo numai aşa. Şi, într-adevăr, K. mi-a explicat: pot avea acces la mai multe materiale în cazul în care documentele referitoare la mine le solicit nu în virtutea drepturilor mele de cetăţean, ci doresc, de exemplu, pentru a cerceta „tematica”.

Ce anume aş dori? Păi, dacă există ceva despre mine. Iar dacă tot am ocazia, parcă aş răsfoi şi documentele referitoare la întreaga familie. Poate au fost interceptate convorbirile telefonice ale tatei. (O perioadă, K. a fost coleg cu el la Budapester Rundschau[4], publicaţie cu un trecut fericit, îmi şi propusesem să-l provoc să „vorbească” în roman, dar până la urmă am renunţat. Am vorbit şi cu mătuşi, cu unchi, cu o mulţime de tanti legendare şi cosmice, uneori am înregistrat totul pe bandă de magnetofon, dar, cu toate că aceste întâlniri s-au dovedit extrem de interesante, mi-am dat repede seama – mi-am dat seama pentru că am văzut – că aceste convorbiri nu mă ajută să scap, pentru că voiam să scap de ceva, concret, de muncă, am tot sperat că va fi ceva ce nu eu va trebui să fac. M-am înşelat, a trebuit să fac eu totul. Astfel, din punctul de vedere al romanului nu mi-a părut rău că am amânat convorbirea cu K., eventual mai târziu, m-am gândit, când voi fi terminat, atunci aflu cu plăcere una-alta [despre tata], acum e suficient; e deja suficient.)

[4] Budapester Rundschau – săptămânal cultural-politic din Budapesta.

Păstrez fiţuica pe care am scris-o în timp ce vorbeam la telefon cu K. Am notat tot ce aveam de făcut, ca un copil. Să scriu Oficiului Naţional de Istorie Contemporană, să solicit un formular oficial, ce anume?, un formular oficial pentru cercetări în scop ştiinţific. L-am pus de două ori să-mi dicteze. Solicitarea mea o să fie sprijinită de Institutul ’56[5]. Şi ce să trec la obiectul cercetării? Rolul jucat în literatura maghiară, începând din anii ’70. (Prima dată ar fi fost: „P.E. şi epoca sa”, dar n-am fost dispus să scriu asta.) Mai târziu, a trebuit parcă să corectez: familia E., dar nu-mi amintesc exact. Această problemă, ca niciodată până acum, revine în permanenţă: trebuie să mă conformez realităţii. Până acum a trebuit să mă conformez cuvintelor.

Dar cu aceste aspecte m-am ocupat doar superficial, pentru că terminasem de scris Harmonia cælestis, am lucrat ameţit din zori până-n noapte. Cartea am terminat-o de mai multe ori, mai exact am crezut de mai multe ori că am terminat-o, că sunt gata cu ea, şi anume, tot ce a mai rămas de făcut e o simplă formalitate, deşi ar fi trebuit să ştiu, atât raţional, cât şi din experienţă, că aşa ceva nu există, nu există simplă formalitate, nu există „asta-i deja o problemă tehnică”, până când într-adevăr nu este gata se poate întâmpla orice, până atunci, toate gloanţele sunt încă pe ţeavă. Când ceva aproape că-i terminat, de fapt nu e terminat.

Pentru trei zile a trebuit să-mi întrerup activitatea, coitus interruptus, de fapt, pentru un alt coitus (faţă de ceea ce urmează, asta de aici e mai mult decât incriminabilă din punct de vedere stilistic, e strâmbă, dar eu însumi sunt

[5] Institutul ’56 – centru de documentare şi cercetare privind evenimentele revoluţiei din 1956.

strâmb, trăiesc, totuşi, de parcă n-ar exista faptele despre care va trebui să scriu), la Viena mi-a fost decernat premiul statului austriac. Un mic şi plăcut sejur de trei zile, hotel elegant, restaurante bune, plimbări tihnite, festivitate la Bundeskanzleramt, nimbul aurit al unei glorii facile. Şi felul cum l-am ascultat pe Dés, un laudatio interpretat la saxofon, nici măcar n-am fost nerăbdător, mai degrabă totul a fost ca o ultimă inspiraţie, adâncă şi liniştită, înaintea ultimelor zile de muncă. Nu ştiam că e ultima ocazie din viaţă când mă pot bucura aşa cum numai eu ştiu, cum numai eu sunt în stare, fiindcă ştiu să mă bucur foarte tare, aşa-mi este firea, un om care are talent să se bucure, un dar pe care l-am primit din Ceruri (şi grăi Domnul dintre nori: bucuraţi-vă, futu-i!, şi bucuratu-s-au preamărindu-L astfel), n-am ştiut că peste puţin timp totul se va termina şi că-n mine se va instala o umbră atât de mare..., păi, nu chiar atât de mare, doar cât mine, că era ultima dată în viaţă când aveam inima uşoară. Niciodată, de atunci înainte.

Prima dată am terminat Harmonia pe 16 decembrie 1999, iar seriozitatea intenţiilor mele e demonstrată de faptul că, lipsit de modestie, am şi notat în agenda mea: ora 23 şi 7 minute, precum şi GATA. Cu majuscule. Cu partea de început a primei părţi, ceva nu era în regulă, încă din vară intenţionasem să rezolv problema, dar nu ştiu cum s-a făcut c-am tot amânat (timpul mi-a fost răpit de scrierea discursului rostit la Buchmesse de la Frankfurt), n-am acordat prea mare importanţă acestui aspect, bălmăjeală tehnică, trebuia rezolvată ordinea primelor zece propoziţii numerotate, una bucată plăcută zi lucrătoare.

Am început această plăcută zi lucrătoare care s-a scufundat în spaimă. Pentru că – simplificând puţin lucrurile –, atunci când primele zece propoziţii au ajuns la

locul lor, ei bine, atunci astea să fie primele zece: „E al dracu’ de greu să mintă omul dacă n-are ştiinţă de adevăr” etc., aici urmează una nouă, şi am continuat cu propoziţia nr. 11, a trebuit să constat că acolo nu aia îşi avea locul, ci propoziţia care până acu’ era nr. 87 (să spunem). Apoi, că pe locul 12 nu ar urma propoziţia nr. 12, ci aia cu nr. 301. Adică, trebuie să revăd totul, trebuie să fac nişte liste tematice, să memorez totul din nou, dar pentru că acest lucru e dificil, trebuie să fac inclusiv nişte liste despre liste, dar mai ales trebuie să regândesc, într-o stare de totală concentrare, toată partea întâi, or, pentru aşa ceva nu eram pregătit.

Am petrecut sărbătorile învârtindu-mă de colo-colo, nu-mi găseam locul nicăieri, apoi a început săptămâna poate cea mai gravă din viaţa mea, aproape că nici nu-mi schimbam hainele, mâncam la întâmplare, nu mă bărbieream, pe la miezul nopţii mă aşezam în pat, iar peste o clipă era deja şapte dimineaţa, bâjbâiam prin camera mea, nu exista nimic şi nimeni, doar textul şi cifrele, adică ordinea acestora. După-amiază, mă întindeam uneori pentru un sfert de oră, făceam asta şi altădată, dar acu’ adormeam ca un mort, asemenea unuia care doarme mort (asemenea tatei, vezi H.c., pag. 778).

Ajunsesem la limita capacităţilor mele intelectuale, fizice şi morale. E plăcut să ajungi la limită, parcă ai ajunge la o frontieră. Doar că omul devine ceva mai vulnerabil. Simţeam că pot să bocesc pe loc dacă cineva s-ar uita la mine. Sau să-i trăsnesc una peste mutră. Cred c-a fost interesant de trăit în preajma mea.

Dar numai Miklós (13 ani) se revoltase. Sau numai revolta lui am observat-o. Un tată nu-i aşa cum eşti tu. Un tată bun. Dar cum e, am întrebat apatic, stând în bucătărie. Un

tată bun se ocupă de copilul lui, un tată bun joacă ping-pong cu copilul lui, cu fiul lui!, un tată bun se duce-n excursie cu fiul lui, în munţii din împrejurimi! Numai că... Înţeleg, înţeleg chiar foarte bine, romanul! Ei, vezi! Nix ei vezi! Înainte de toate familia! – striga asemenea unei neveste severe, deznădăjduite. Auzindu-l, am început să mă trezesc, ştiam câte ceva despre asta, şi, ca un soţ plin de remuşcări, i-am răspuns agresiv, c-ar trebui să ştie, chiar foarte bine, cât de importantă este pentru mine familia, dar munca e înainte de toate! La care a ieşit în trombă, continuându-şi rolul de soţie ofuscată. Am ridicat din umeri, faceţi ce vreţi, eu nu mai ştiu ce să fac. Probabil c-a înţeles şi el această neputinţă care mă copleşise, pentru că după un sfert de oră, când a revenit să-şi ia pizza, de spus n-a spus nimic – nici n-ar fi avut ce să spună –, dar când a trecut pe lângă mine m-a mângâiat pe umăr, ca şi cum el ar fi fost adultul calm şi înţelept, iar eu, copilul, e-n regulă, păi atunci eşti aşa cum eşti, fie, începând de acum, aşa este un tată bun.

Am terminat pe 8 ianuarie, iar am notat GATA, sâmbătă la 12 (n-am mai trecut minutele), apoi am dus Gizellei, dactilografa, caietele. Îl înţeleg perfect pe Dostoievski care se îndrăgostise de secretara lui. I-a tot dictat, până când. Gizella e prima persoană străină care-mi citeşte romanele, aşa că situaţia ei e delicată, la fel ca şi a mea. E o doamnă cultivată, distinsă şi, cu toate că-i un spirit sever (în cazul când nu minte), cu mine, care sunt complet lipsit de apărare (textele pe care i le dau sunt încă fierbinţi, ies aburi, atât de proaspete sunt), se poartă ireproşabil, fapt pentru care îi datorez o recunoştinţă eternă. Nu mă supără, dar nici nu mă protejează; fireşte, eu vreau să obţin cu tot dinadinsul şi pe loc cuvinte de apreciere (de fapt, aş dori să leşine văzând cât de bune-mi sunt textele,

i-aş lovi cu delicateţe obrajii, ei, dar nici chiar aşa, draga mea Gizella, revino-ţi, nu-i cazul, totuşi, exagerezi, dar înţeleg foarte bine la ce te gândeşti), chiar îi dau de mai multe ori ocazia să mă laude, carevasăzică asta şi asta ar fi în ordine, mai mult sau mai puţin, nu-i aşa?, dar ea vorbeşte numai când vrea ea, nu când mi-aş dori eu. S-ar putea spune: are un tact zdravăn. Nu-i plac aşa-numitele cuvinte urâte (n-are o viaţă uşoară: îi dactilografiază şi lui Nádas), pentru care uneori mă mustră, un simplu joc, dar de întrebat, mă întreabă la modul serios: pentru ce, cu ce scop, ce rost are, dacă sunt indispensabile.

Flecăresc, trag de timp, greşeală şi mare prostie: pentru că nu există timp. Ce a fost a trecut; totul e prezent.

A doua zi, pe 9 ianuarie, am rămas în pat din cauza unei migrene obositoare, dar după-amiaza m-am apucat, totuşi, să „mângâi” partea a doua, o îndeletnicire care se anunţa o delectare tihnită, să răsfoiesc restul de fişe şi fiţuici, să mai introduc una-alta, dacă, pur şi simplu, mai e loc: să mai citesc, să dezmierd textul. Dar trupul meu n-a fost de acord: luni dimineaţa s-a trezit deja la şase, la şase jumate a fost în camera mea, nici măcar nu s-a îmbrăcat, doar aşa, în dressing-gown, parcă ar fi fost un distins englez iubitor de literatură, în şosete de lână. Sâmbătă, pe 15, din nou m-am trezit la şase, iar după-amiaza, la patru, mi-am notat în agendă: acum GATA!, subliniind apăsat. Şi, într-adevăr, terminasem. M-am grăbit să-i duc Gizellei şi teancul ăsta de caiete, am încercat să scot ceva de la ea cu privire la cele dinainte, în zadar, apoi la cină am deschis o şampanie şi m-am aşezat în faţa televizorului, m-am uitat încă o dată la Pulp Fiction.

Încă din toamnă mi-am propus ca după terminarea romanului să plec cu soţia mea (porumbiţa mea) la capătul lumii, undeva unde-i cald, la mare, în insulele Maldive, oriunde. În final s-a concretizat varianta oriunde, Dichtung und Wahrheit, ne-am dus pentru patru zile la Szigliget, la casa de creaţie a scriitorilor. A fost bine. Am plecat duminică, 23, şi ne-am întors joi, 27. Ne-am plimbat, am dormit, mă cam dureau şalele (mă tachinau). Cu o zi înainte de a porni, vineri seara, am primit un mesaj telefonic, sunase M., de la Oficiului Naţional de Istorie Contemporană, rugându-mă să sun înapoi. Am sunat de la Szigliget, stabilind o întâlnire pentru vineri la prânz, 28, la ora 1.

Încerc să evoc ziua aceea de joi, care, într-un anume sens, aproape că urma să fie ultima din viaţa mea, dar nu prea merge. Seara m-am dus la tradiţionala cină ÉS[6], e singurul eveniment al vieţii mele mondene la care sunt prezent în mod regulat la sfârşitul fiecărei luni, particip cu plăcere la această cină (publică) a redactorilor şi cititorilor, chiar dacă-n ziua respectivă am lucrat şi sunt obosit, e ca şi cum ar exista o ţară, un oraş, o redacţie, colegi, prieteni, prietene – başca, şi bucătăria e acceptabilă. Prin urmare, ultima joi din viaţa mea anterioară s-a terminat într-o atmosferă veselă.

De altfel, veselia începuse să mă domine, ceva mai mult decât veselie şi mai puţin decât fericire, pentru că întrezăream destinul fericit al cărţii. Încă de marţi, 25, de ziua Sf. Paul, mi-a telefonat Zs., spunându-mi că mi-a citit manuscrisul şi – şi, şi. Eram în biroul casei de creaţie, în faţa mea era R., care cu o juma’ de an în urmă îmi dăruise

[6] Abrevierea titlului publicaţiei săptămânale de literatură şi politică: Élet és Irodalom / Viaţă şi Literatură.

nişte cuvinte frumoase (langoş, lipie) care m-au ajutat să confer autenticitate scenelor din perioada deportării (H.c., pag. 682), stătea îndărătul mesei, evita cu discreţie să se uite la mine, în timp ce eu, învăluit într-o fericire strălucitoare şi nătângă, ascultam vocea impresionată a lui Zs., sper să nu comit o exagerare, auzeam cum îmi spunea cât de tare o încântase cartea, cât de profund a fascinat-o tata. Cuvintele ei şi entuziasmul lui G., de la editură, au fost momentele de cea mai profundă şi curată bucurie în ce priveşte romanul, pentru că pe tot binele ulterior avea să-şi arunce umbra ziua următoare, 28, o umbră sub a cărei greutate trăiesc şi de atunci încoace, continuând astfel în vecii vecilor.

După 28 ianuarie, am început să scriu un fel de jurnal, textul acestuia îl voi publica în cele ce urmează. Dar despre ziua asta încă nu mi-am pregătit însemnări ca lumea, acum îmi pare rău, pentru că acum, după cum se va vedea, nu-mi voi putea folosi imaginaţia, de altfel, destul de sărăcăcioasă. Ziua onomastică a celor care se numesc Károly şi Karola, aş putea verifica ora la care a răsărit şi a apus Soarele, am verificat, pot confirma c-a răsărit şi a apus [7:16, 16:38], citesc în agenda mea: ora 13: str. Eötvös nr. 7, măsuri, dispoziţie proastă, asta se referă la starea mea de dimineaţă. Apoi ora 13:!!!! patru semne de exclamare şi: împietrit→librărie, 19.30: Mora, Goethe. Adică, în seara zilei respective, Terézia Mora avea o seară literară la Institutul Goethe.

În mod clar, nu mă gândeam la nimic rău, dar eram totuşi nervos în timp ce urcam scările late spre biroul lui M. Simţeam în stomac un ghem specific epocii lui Kádár[7]. Precis că şi M. fusese miliţian înainte de ’90. M-a primit cu

[7] János Kádár (1912–1989) – conducătorul comunist al Ungariei.

cordialitate, ba mai mult, binevoitor. Am băut o cafea, e o persoană mai importantă decât o persoană importantă. Părea încurcat, ceea ce consideram că-i o exagerare, la fel, în marea-mi vanitate, consideram că e încurcat numai din snobism. În faţa lui, pe birou, se aliniau trei dosare. Ca să vezi, deci tot au muncit băieţii, îmi spuneam în sinea mea cu trufie. În sfârşit, codindu-se cât încape, M. mi-a spus că au primit cererea mea privind cercetarea şi că au găsit cam puţine documente, iar pentru cele de după 1980 trebuie o aprobare specială de la Interne, asta merge cam încet, îşi cere mii de scuze.

Ascultam puţin iritat această demonstraţie de exces de zel. Din când în când, se atingea de dosare. Că trebuie să-mi mai spună ceva, dar să nu-mi fie teamă, am făcut o mutră cam dispreţuitoare, consideră că-i datoria lui să-mi arate, dar că... eu n-am să mă bucur, ca să spună aşa, de cele văzute, dar că... el nici nu ştie, poate că-i mai simplu dacă arunc o privire, atunci am să văd ce-s astea, şi anume, despre ce-i vorba, şi a împins dosarele spre mine. Nu ştiu din ce cauză, dar gestul ăsta scurt avea ceva alarmant în el. Astea sunt nişte dosare de lucru, dosarele unui agent, notele informative, un agent, un informator, oftă inexplicabil de adânc, parcă existenţa agenţilor ar fi fost durerea sa personală, notele informative ale unui agent.

Ce se tot mocoşeşte? mă gândeam, doamne cât de tare mă plictisesc bărbaţii ăştia maturi plini de inhibiţii, de ce nu poate vorbi normal, şi am deschis unul dintre dosare.

Am înţeles pe loc despre ce-i vorba.

Nu puteam să cred cele văzute. Mi-am aşezat urgent mâna pe masă, fiindcă începuse să tremure. Acu’ ce fac? Parcă

totul ar fi fost un vis. O să leşin imediat şi asta va rezolva totul. Sau mă arunc pe fereastra închisă şi evadez. Am început îndată să-mi iau seama (ca de atâtea ori de atunci încoace), i-am mulţumit pentru încredere spunându-i că aş dori să citesc dosarele astea. Mi-a spus că el le-a citit deja şi să nu-mi fac probleme, face parte din categoria celor ceva mai buni sau cam aşa ceva. Voiam să dispar, să nu-mi poată privi nimeni chipul. Mergeam pe bulevardul Andrássy, mă uitam la clădiri dacă nu se surpă peste mine, dar nu era cazul.

Cartea asta nu-i un roman poliţist, să am grijă ca numai în final să se afle cine este, în cazul în care este, criminalul (cu toate că n-aş face nimic altceva cu o plăcere mai mare decât să trag de timp): deschizând primul dosar am recunoscut îndată scrisul tatălui meu drag.

În cele ce urmează, public notele informative ale agentului, pasajele pe care le-am copiat din aceste note, precum şi însemnările pe care le-am făcut în perioada asta. Nu vreau (n-am vrut) să redactez prea mult textul, cu toate că ştiu că şi ăstuia trebuie să-i dau o anume formă.

Mă ţineam sub observaţie de parcă aş fi fost un animal, voiam să văd cum mă comport în acest caz, ce reacţii am faţă de unele situaţii, ce scot ele din mine.

Primul dosar

<Munca privind copierea documentelor şi, concomitent, scrierea însemnărilor (în caiete, pe diverse fişe şi fituici, de-a valma) am finalizat-o în cursul verii anului 2000, apoi

am rescris totul, am ordonat puţin textul inserând noi adnotări, asta s-a întâmplat în 2001, am scris adnotările astea între paranteze drepte [ ]. Acum, în 2002, am rescris, rescriu totul a treia oară, iar dacă voi simţi nevoia unor texte noi, pe astea le voi pune în paranteze ascuţite.>

[Prima însemnare e datată duminică, încerc să-mi amintesc ce s-a întâmplat vineri şi sâmbătă. Mergeam mai departe pe bulevardul Andrássy, apoi am intrat la Librăria Scriitorilor. Mi-a căzut bine, doamne, cât de bine mi-a căzut, că „domnişoarele librărese" m-au înconjurat zumzăind, le sunt (şi le-am fost) mai mult decât recunoscător pentru asta. Mai cu seamă că nici nu ştiau cât de mare era necazul care se prăvălise asupra mea. De altfel, de lucrul ăsta, de faptul că nu visez, şi eu mi-am dat seama doar treptat. Simţeam că mă dizolv în aer, că mă destram, că nu mai sunt, că acu' orice mi se poate întâmpla, că omor sau că fut pe cineva, e totuna, rezolvări – una mai bună decât cealaltă, şi că eu – îmi spuneam în sinea mea pe un ton războinic – nu sunt responsabil pentru nimic şi pentru nimeni. Doar când murise mama mai fusesem în starea asta de buimăceală fătarnică.

A fost o dovadă a puterii sau a neputinţei că m-am dus până şi la întâlnirea literară a Teréziei Mora? Sau o dovadă a spaimei de singurătate? De ce n-am tulit-o acasă? M-am dus până şi să cinez împreună cu colegii. Era şi o doză de orgoliu în mine, de parcă aş fi fost beat, că, iată, cât de multe sunt eu în stare să suport. Şi că voi nici nu ştiţi cine sunt eu.

Sâmbătă, înainte de masă, m-am dus la Teatrul de Comedie, voiam să văd repetiţiile la O femeie[8], eram curios cum a ieşit dramatizarea cărţii. Mi-am notat în agendă: destul de bine, apoi: împietrit. Împietrit, se pare că acesta este cuvântul fundamental.]

Duminică, 30 ianuarie 2000

[cu creionul, scris foarte repede, voiam să ţin pasul cu creierul, cu creierul meu pus în mişcare]

Mi-e frică: ceea ce n-am simţit niciodată până acum. Frică de viaţă. S-a adunat în mine un maldăr de frică. În primul rând, cea mai elementară frică: se va afla. Am înţeles că în prezent ştiu trei persoane. Să sperăm că niciuna nu va bârfi. Deşi e un subiect gras. Dar trebuie să mă pregătesc pentru orice eventualitate. Inclusiv această carte are menirea asta. Nu e o formă de apărare, nu sunt nici explicaţii: e căutarea unei poziţii. Îmi caut locul, locul cel nou. Vreau să-mi stabilesc relaţia cu acest fapt şi consecinţele lui.

N-aş dori, ba mai mult, nu vreau (asta o spun ca un copil care încă mai crede că el e cel care spune cum e lumea) să ajung într-o situaţie când cineva spune ceva, iar eu trebuie să roşesc. Mi-e ruşine, da, ba mai mult, sunt în plină ruşine, dar nu vreau să roşesc aservit.

În timp ce sunt un aservit. Mi-a slăbit puterea. E nevoie de puţină josnicie – eu sunt eu, iar tata-i tata (adevărat, tatăl meu) –, pentru că de acu' înainte, oricine, chiar şi un

[8] O femeie, roman de Péter Esterházy, traducere din limba maghiară de Anamaria Pop, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2002 (ediţia I), respectiv, Curtea Veche Publishing, Bucureşti 2008 (ediţia a II-a, revăzută).

impertinent mucos, îmi poate trânti în faţă o juma’ de propoziţie, dar cu atâta tupeu, încât mi-ar fi greu să-i răspund. Până acum, josnicia politizată n-a prea avut priză la mine (fost elev la piariști[9], tată a patru copii, vechi sânge pur unguresc – acu’ totul a devenit ca orzul stricat pe gâştele de pe apa sâmbetei). [Uneori am profitat de această situaţie menită să simplifice câte o controversă primitivă. Evident, am greşit: tot ceea ce spun, ceea ce reprezint trebuie să fie adevărat chiar dacă aş fi UTC-ist, poponar, steril şi evreu. Sau, brrr, glumă, protestant!]

Dar asta-i încă o frică mai ponderată, se poate rezolva cu puţină umilinţă (îndată ce am scris acest cuvânt m-a pufnit râsul, aş nota: o-ho, cât sunt de nesigur, ca niciodată până acum, de exigenţele stilistice ale acestui text). O frică mai mare se referă la faptul că, în contradicţie cu recomandarea poetului, n-aş vrea să mi se schimbe viaţa. Dar teamă mi-e că se schimbă. [Intru-n galop în viaţa multor persoane, în multe interese...]

Iată şi o frică mai dezinteresată: n-aş vrea să fiu mai indispus, un om indispus. Căruia i-au bulit dispoziţia. Ce spusese Mészöly odată despre mine (nu fără ironie): voioşia ontologică, iată ce n-aş vrea să pierd. N-aş vrea s-o cedez. – Dac-aş avea 25 de ani (şi n-aş fi eu), aş deveni pe loc alcoolic. Sau m-ar răpune o gravă depresie. Pentru că problema asta mă depăşeşte. E prea mult.

[9] Ordinul Piarist (în latină Ordo Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum) este un ordin călugăresc romano-catolic, misiunea căruia este educarea tineretului. A fost fondat de către Sf. Iosif de Calazanz – Joseph von Calasanza (1557–1648) – şi s-a extins în toată Europa. Părintele Ordinului Piarist urmărea un scop educativ universalist, nediferenţiat şi strict religios. Ordinul a fost înfiinţat la Roma, în anul 1597. În Ungaria (ca de altfel şi în alte părţi), şcoala piaristă era considerată una de elită.

Nu vreau, nu vreau. Şi nu vreau nici să devin mai serios. Limba a fost cea care mi-a dăruit seriozitatea şi acuitatea. Mă ajută, până acum întotdeauna m-a ajutat. Vorbesc despre limbă de parcă aş vorbi despre mama, mă şi gândesc la ea cu aceeaşi afecţiune. (Mama îmi aminteşte de tata şi-mi curg lacrimile. Mă exprim mai degrabă aşa, nu spun: plâng.)

Nu vreau să mi se schimbe „umbletul”. Pentru că acum am inima grea, cât un dicţionar Gaffiot. (Voi rămâne un intertextualist până la ultima suflare, cred.) Nu atât inima îmi e grea, cât mai degrabă stomacul. Exact aşa cum pe o pagină [781] din H.c. „Dimineaţa, când m-am trezit, teama îmi înşfăcase gâtlejul. Era altceva decât cunoscusem până atunci.” Numai că propoziţiile astea sunt invenţiile mele, le-am scris din imaginaţie. Tiptil-tiptil, îmi urmez cartea.

[Încă două însemnări despre ziua asta, pe dosul unei pagini de corectură din cartea Kathrinei Röggla. Îţi mulţumesc, Kathrin.]

În ce-l priveşte pe Dumnezeu, am să revin (urlând, cerându-i socoteală), dar (pe de altă parte) cuiva totuşi îi datorez recunoştinţă că treaba asta am aflat-o doar acum, nu pe vremea când aveam, să zicem, douăzeci-treizeci de ani. Altfel, niciodată n-aş fi putut să-mi scriu cărţile, de exemplu, cea intitulată Roman-de-producţie, sau articolele de mai târziu, pe care le-am publicat prin anii ’90, niciun text în care se manifestă şi funcţionează aşa-zisa mea libertate.

Eu nu mi-am ridicat admirativ privirea spre tata, nu l-am considerat un exemplu, dar am îndreptat-o spre el, am învăţat de la el şi l-am iubit aşa cum era, din cap până-n picioare (cum, de altfel, şi acum – vai, acu' ce va fi cu asta?; iar îmi plâng de milă). La un moment dat, eram convins – am şi scris despre asta – că, într-un fel, vorbesc şi-n locul lui. Eram mândru de el. Că n-au reuşit să-l frângă (!), n-a devenit un frustrat, un perdant ofuscat, ci un perdant liber, asta a însemnat foarte mult pentru mine. Datorită lui am putut fi mândru de familia mea – astfel că eu (şi) graţie acestui fapt am fost puternic. Sau mai degrabă: relaxat. Fiind sigur de mine în mod relaxat, adică fără să-mi dau importanţă. Puteam fi, liniştit, ezitant şi sigur de mine. Puteam fi sigur de mine pentru că nu trebuia să mă gândesc la mine. Nu trebuia să mă străduiesc să fiu cuşer. Pentru că aveam la îndemână un mare hinterland (familial) – iar la acesta, toate drumurile duceau prin el.

Dacă aş fi ştiut, toată viaţa mea aş fi vrut să scriu H.c., pentru ca asta, ultima (!) carte să fie cumva mai suportabilă. Atât de mult aş fi vrut, ar fi trebuit să vreau, încât în mod firesc n-ar fi putut să-mi reuşească. [Da de unde. Dacă aş fi ştiut, n-aş fi avut curajul să pun mâna pe stilou... M-ar fi îngropat ura, ruşinea, frica.]

Nu te lăsa ademenit de acest text. Nu-l publica din vanitate.

Uneori îmi tremură mâna.

Două săptămâni de tihnă. Paişpe zile. Atât, atât am primit pentru nouă ani jumate de tras la galere. Nu-i o ofertă prea generoasă, în pizda mă-sii de viaţă! Acum iar această surescitare năucitoare! Să fiu atent la tot şi la toate, să notez sau să reţin totul, să n-o las nicio secundă mai moale... Am sperat cu ardoare, mi-am făcut o mulţime de planuri (fiindc-am fost fericit, foarte fericit când am terminat Harmonia, simţeam că plutesc de bucurie c-am reuşit, totuşi) că, ieşind din priză, mă voi putea destinde puţin, cam o juma' de an-un an, voi citi, voi nota una-alta, mă voi bucura că trăiesc, voi răsufla uşurat.

În loc să fi fost aşa, acu', cât e ziulica de lungă, pot să tot modelez mizeria asta. O pastă de căcat, ca să citez din roman. (H.c., pag. 780). După ce termin, n-am să mai fiu în stare – cred – să scriu cuvântul tată. Tatăl cel drag. Tatăl meu drag. Papi. Tăicuţule. Bătrâne. Fater. Faterul meu. (Lacrimă.) Nici despre familie nu vreau, deşi... Prostia mea caracteristică: iată, sunt convins că Dumnezeu croieşte destinele oamenilor, destinul meu, conform criteriilor din romanele mele.

Probabil nu numai cuvântul tatăl meu drag n-am să-l mai pot scrie, dar nici cuvântul eu. Mai exact, foarte altfel, mai „distanţat" sau lăsând o „distanţă mai mare". Cineva (un coleg) ar putea remarca: măi, ce băftos e ăsta!

[Am început un caiet nou cu titlul: „Ediţia revăzută, 30 ianuarie 2000 → ."]

Ar fi multe propoziţii bune cu care să încep. De ex.: E al dracu' de greu să mintă omul dacă n-are ştiinţă de adevăr. Din ce în ce, mai uşor mi-e să mint. Ar fi potrivită şi prima

propoziţie din cartea mea Roman-de-producţie: N-am cuvinte.

Gârlă, atâtea propoziţii bune pentru un început. În timp ce încă niciodată n-am început să scriu un text în legătură cu care să nu-mi fie atât de clar că nu ştiu, de fapt, despre ce-i vorba. Ce-o să fie sau ar putea să fie. Dacă, pur şi simplu, e să fie ceva [poate să fie, e permis să fie]. Ce bine ar fi dacă n-ar fi. Dacă n-ar trebui să fie. Aş sta în faţa foii albe, după ma-hrea ope-hră, în vacuumul negru, într-o criză de creaţie, şi n-aş putea să scriu un rând – asta ar fi bine. Doamne, ce n-aş da să fie aşa!

Poftim: ce? Cât? Păi, da: la urma urmei: nimic. De câte şi de câte ori m-am mândrit cât de tare mă impresionează tot ce există. Cât de mult respect tot ce există. Pentru că pe mine mă interesează totul! Na, poftim, acu’ să te intereseze!

E pentru prima dată în viaţa mea când scriu din neputinţă. Mă îndrept în direcţia în care mă conduc documentele, apoi fie ce-o fi. Cu dragă inimă aş prefera să tac. Cu dragă inimă aş prefera să îngrop totul în mine. Aş tăcea ca un mormânt. Iată, pentru aşa ceva aş avea puterea necesară: să duc cu mine secretul în mormânt. Nu vorbesc în van ca să salvez ce mai poate fi salvat. Nimic nu poate salvat. Dar nici cu asta nu vreau să mă laud.

Scriitorul Rudolf Ungváry îl citează pe Seneca: „Ce contează dacă ai fost un ticălos din moment ce nu ştie nimeni? Dar ştii tu însuţi. Nesocotirea acestui martor, iată, asta-i o adevărată nenorocire”. Nu eu am comis ticăloşia – dar nici altcineva! Exista în mine un „noi”, am absorbit totul, inclusiv pe tata, dacă pe vremea respectivă a fost

bun şi m-am bazat pe el, acum nu pot neglija acest „noi”. Sau pot, dar asta-i o adevărată nenorocire. Nu vreau să trăiesc ca un nenorocit. (Până acum, deşi am aproape cincizeci de ani, eventualitatea asta nici măcar nu s-a pus în discuţie.) Nu vreau să aleg nenorocirea asta.

Noi nu vrem: tata şi cu mine.

Iată, asta-i o propoziţie rea. Asta a devenit rea. Nu mă pot separa de el, dar nici nu mai există comunitatea asta. În finalul discursului de la Frankfurt, m-am exprimat astfel: tata şi cu mine vă mulţumim pentru atenţie. După care am rugat distinsul public să bea un pahar în sănătatea tatălui meu, care, bietul de el, băuse destulă poşircă la viaţa lui. (La faza asta întotdeauna izbucneam în plâns şi, pentru că nu voiam să mi se întâmple şi la Frankfurt, citisem înainte cam de cincizeci de ori pasajul respectiv, aşa că acolo nici nu l-am mai citit, l-am psalmodiat pe dinafară, de parcă n-ar fi avut nicio semnificaţie.) Acesta a fost hybris-ul meu, mi-am imaginat oarecum că-l pot mântui. Nu e aşa, nu e atât de frumos. <Deşi, într-un anume sens aşa e şi acum. Cerul i-a dăruit omului libertatea, iar el s-a folosit de libertatea lui, şi eu mă folosesc de libertatea mea, cele două se influenţează reciproc.>

Luni, 30 ianuarie 2000

Nu reuşesc să-mi structurez textul, se revarsă într-una din mine. Creierul s-a pus în mişcare, umblă, se gândeşte la tata. În timp ce credeam că tocmai am terminat, nu ca micuţul Oedip, dar că-i gata cartea, că s-a ridicat şi stă – nu pula tatei, nu o statuie, ci o mare figură. Iată ce mi-ar fi plăcut: cu ajutorul tatei, să ofer o mare figură a tatălui, da, asta mi-ar fi plăcut.

Textul ăsta e deconstrucţia adevărată. Mă gândisem la el şi până acum, din „motive pur artistice”. Ca gen, romanul de familie e suspect pentru că e, inevitabil, plin de nostalgie, iar ironia, ca element antonimic, nu ajută (ironia ca şi condiment: de tot râsul), trebuie procedat mult mai radical, asta se întâmplă în prima parte a romanului – deconstrucţia genului. Deconstrucţia romanului ca gen. <Am spus-o de cel puţin o mie de ori, să fie asta, retroactiv, a 1001-a oară, prima şi ultima dată. Deşi: o nouă traducere, o reeditare...> De altfel, nu-i simplu să desfaci ceva într-adevăr în bucăţi-bucăţele, pentru că-n „spate” întotdeauna rămâne un arc, o speranţă sau un semn că, totuşi, tocmai „întregul” contestat, nu ştiu cum se face, dar există.

Tocmai de aceea n-am vrut (nici pe departe) ca familia, tata să fie preamăriţi drept victime. Am vrut să arăt că istoria chiar a devorat totul.

Dar asta abia acum mi-a reuşit.

„Deci, întâmple-se orice – s-a şi întâmplat, de altfel –, suntem invincibili?” (H.c., pag. 391). Faptul că s-a şi întâmplat de altfel: abia acum se vede, pentru orice ăsta n-am avut suficientă fantezie. Multe îmi pot imagina, dar ce este acum, situaţia în care mă aflu acum, asta nu. („Într-o zi am văzut o girafă, dar nici aia n-a fost aia.” O zi cum e cea de azi nu există.)

Până la piept – nu-n sânge, în muci.

Eu sunt eu. Înţeleg că există unii care au suspiciuni. Am trudit mult la suspiciunea asta, am investit o muncă

serioasă. Acest cine este cine, chipul ca mască, jocul rolurilor şi citatologia, apoi pur şi simplu scrutarea răzorului moale dintre ficţiune şi realitate, poate astea reprezintă cea mai caracteristică trăsătură – a ce anume? a tematicii mele? a subiectului meu? a aptitudinilor mele? În tot cazul, de-a lungul deceniilor am pus multe capcane în faţa cititorului – inclusiv în Harmonia. Nu spun că eu am fost acela care am căzut în ele, dar dacă acum aş invoca brusc sinceritatea, propria mea sinceritate de cetăţean, ar avea motive să dea din mână a lehamite.

Am păţit ca ciobănaşul din poveste care a tot strigat (din joacă): vine lupul, vine lupul, apoi, când a venit de-adevăratelea, în zadar a strigat, n-a mai fugit nimeni să-l ajute. E adevărat, în zadar aş ţipa din toţi bojocii, acu' nu-i nimeni care să mă poată ajuta. Acum nu se poate pune problema ajutorului. E totuna, spun aşa cum este, o să creadă cine-o să creadă, n-am ce să fac: cel care vorbeşte aici sunt eu, Péter Esterházy, născut pe 14 aprilie 1950, numele mamei: Lili Mányoky (în actul de identitate: Irén, dar detesta numele de Irén), numele tatălui: Mátyás Esterházy, seria şi numărul actului de identitate: AU-V. 877825. Iată, deci, acest „eu" (n-aş intra în detalii, no details, please).

Ce bine ar fi să public textul ăsta abia la bătrâneţe. Un bătrân înfruntă cu un real curaj realitatea. După ce vor fi murit toate persoanele afectate. După ce vor fi murit toţi fraţii mei mai mici. Eu. Dar în felul ăsta vom avea o viaţă complicată. Bieţii de ei, dragii mei. Ce vor face? Nu există niciun spaţiu de mişcare. Cel puţin, mie mi se poate mişca mâna.

Am vrut să scriu că nu mai pot plânge (lăcrima), pentru că la moartea lui mi-am plâns toate lacrimile, dar mi-am amintit care să fie ultimul cuvânt aici: să fie cuvântul fundamental din Harmonia – de altfel, fute-ţi harmoniile din ceruri! – tatăl cel drag. La auzul acestui cuvânt încă nu mi s-au deschis canalele lacrimale, numai când am rostit tatăl meu drag, când am mormăit asta.

Ca de obicei: „Nu pot privi nici înainte, nici îndărăt. În-dărăt" (H.c., pag. 382). (un spaţiu gol)

Scrisul – acum îmi dau seama – e ceva vesel. Totul e sumbru, dar facerea, a face, nu poate fi decât ceva vesel. Toate creaţiile sunt senine. (?) <Inclusiv când m-am pornit a doua oară să copiez textul din caiete şi de pe fişe şi fiţuici, începând totul să prindă o formă, m-a cuprins obişnuita bucurie copilărească. Apoi e tot mai greu să retrăiesc groaza agitată, panica primelor zile, iar dacă le retrăiesc pe bune, mă doare, dacă sunt apatic, asta mă doare. Aici nu va fi o înmormântare tihnită.>

Citit Marchizul de Sade; despre singurătatea omului. Cum este omul însingurat şi despuiat. Fiindcă tata e omul însingurat. Nu l-a ocrotit celălalt chip. Nici Dumnezeu, nici om nu l-a ocrotit. [Dar de ce? De ce?!] Nici mama, nici fraţii mei, nici eu, nimeni... Poate o femeie.

La naiba, cât e de ridicol, acu-mi amintesc: treaba asta apare şi-n carte: „Viaţa tatălui meu (după 1956) a reintrat într-un făgaş ceva mai normal. Într-unul ceva mai normal, dar nu în normal, nu în cel normal, fapt în urma căruia tocmai această distincţie a devenit întrebare: la urma urmei, ce-i cu făgaşul ăsta? Poate totuşi e mai greu de

suportat ce suportăm decât ceea ce nu, pentru că-n primul caz trebuie pusă întrebarea ce este acel ceva de suportat, în comparaţie cu faptul că suportăm ce nu poate fi suportat, şi atunci nu apare această întrebare, acest lux, atunci există doar suportarea.

În perioada asta, tata a devenit cu adevărat însingurat. (...)

Adevărata clipă a însingurării n-a fost când stătea în pepenărie, ţăran între ţărani, privind înspăimântat în camera aparatului de fotografiat, ci clipa de acum. Ca şi ţării, nici lui nu i-a mai rămas nimic altceva decât prezentul, iar el în niciun caz nu fusese obişnuit cu o astfel de solitudine (...)

Noi nu puteam schimba această solitudine. Niciunul dintre noi. Nici cât negru sub unghie" (H.c., pag. 788–789).

Iată, am scris şi-n carte, numai că n-am ştiut ce-nseamnă. M-am gândit exclusiv la suferinţă (la suferinţa lui şi la cea pe care a provocat-o altora), dar la distrugere, nu. La ticăloşie, nu.

Marţi, 1 februarie 2000

Mâine merg să văd documentele.

Ai fi putut să mergi şi azi.

Diseară am o lectură publică, nu ştiu cât mă vor afecta cele văzute, trebuie să mă protejez pentru diseară.

Dar astfel nu faci altceva decât să fierbi în suc propriu!

Îmi vin în minte foarte multe propoziţii frumoase, astfel!

Vai, dar asta-i îngrozitor!

Ce-i aia îngrozitor? Ce te tot jeleşti? Păi, ce pula mea să fac?! Nu asta fac tot timpul? Toată viaţa mea asta fac, nu?, iau un stilou şi mişc mâna! Atât, nu?! Ce vrei, ce să fac? Ce altceva ştiu să fac?!

(Fute-l-ar în gură curva de viaţă!) (Oh, Gizella!) [În final ar trebui şterse câteva expresii de genul ăsta. Mi-a fost un dor nebun după ele, ca niciodată până acum. Nu numai că m-am simţit dator stilistic faţă de situaţie, nu numai că aceste cuvinte trandafirii mi-au înflorit firesc pe buze, dar, asemenea unui copil, m-am simţit şi disculpat. Într-o aşa de mare hidoşenie umană, cine-i ăla care s-ar scandaliza, fără să nu devină ridicol, de un futu-i?! Nu există ipocrizia aia de pseudo-burghez neobaroc! Ba mai mult: nu există nici Jelenits-ul ăla[10]!]

Aerul e împovărat, de parcă eu aş fi comis fapta. De parcă aş fi un criminal. În felul ăsta, deghizat în prinţ. A fi în starea păcatului mortal. Şi Cain este un ales. Şi stigmatizarea e un semn.

Nu ştiu cum se face, dar prima propoziţie este totuşi propoziţia unei permanente autocompătimiri, a unei smiorcăieli solemne. Cred că aşa este şi în cazul unei boli incurabile: de ce tocmai eu? Că ar exista aici o nedreptate revoltătoare.

Nu există.

[10] Dr. István Jelenits – preot, profesorul de limba şi literatura maghiară al lui Péter Esterházy la Liceul Piarist din Budapesta.

Oricum, tot e mai bine să mi se întâmple mie decât – de tot râsul: voiam să continui astfel: decât să i se fi întâmplat tatei. Îmi pică atât de bine să-l apăr. Cred că toţi băieţii simt astfel. E acelaşi lucru – pe undeva! – cu înjunghierea lor la o răscruce de drum, undeva (!), pe un platou pustiu din Grecia. Trebuie şi poate fi apărat cel care e lipsit de apărare, iar un tată care-i lipsit de apărare e chiar înduioşător. Iar dacă el este slab, eu sunt puternic, ca un stejar (silni kak dub). Ca un tată. Q.e.d., etc.

În viaţa mea n-am psihologizat cât am făcut-o acum, în dimineaţa asta.

Pe mincinos îl prinzi mai uşor decât pe un câine şchiop: până acum am făcut ce-am vrut cu faptele, cu documentele, cu actele. Ce a vrut textul. Acum nu se mai poate. Trebuie să înghit totul. Până acum l-am obligat pe cititor să înghită ce voiam eu, eu eram seniorul, realitatea – doar un servitor înzorzonat[11].

Acum am capul aplecat, mi l-au aplecat, s-a aplecat. Da, domnule. Nu, domnule. Îndată, domnule. Iertare, domnule. (În caz contrar, în curva de mă-ta, domnule. Am greşit: tac-tu, domnule.)

Poţi să mai scrii după toate astea? <Este viaţă în afara tatei?> E relevant că asta mă interesează. Asta mă interesează. Nimic altceva. Adică: nu ştiu. [Poţi să scrii. Dacă poţi sau nu să vorbeşti, asta nu mai ştiu.] <Lăudându-mă, aş spune: nu mai ştiu nimic.>

[11] Parafrazarea unui vers din poemul Hunii, o nouă legendă de Endre Ady (1877–1919): eram Seniorul, Poezia doar un servitor înzorzonat...

Nu cer compasiune (pentru noi): dar tata a avut o viaţă mult, mult mai grea, mai nenorocită decât am putut bănui. Deşi remarcasem că nu e la fel de frumos cum îl vedeam din când în când (generozitate, lipsă de ranchiună etc.). Îi fusese luată (şi-o luase el) şi posibilitatea catharsisului. Viaţa e grea, dar. Suprimase acest dar. Acel statut deosebit, distins în ciuda a tot şi a toate, despre care, de exemplu, romanul spune: n-am fost săraci, trăiam doar în sărăcie.

Gitta, care probabil că bate pasul pe loc încă şi mai înspăimântată în situaţia asta nouă, rosteşte fraza cumpătată, îngrozitoare: a devenit la fel ca toţi ceilalţi. În timp ce-i rămăsese salahoria zilnică, eroismul cenuşiu al întreţinerii unei familii cu patru copii, în anii ’60, ’70.

Brusc, îmi amintesc: păi nici când murise bunicul nu l-au lăsat să meargă la Viena, la înmormântare! Nici măcar nu l-au plătit ca lumea!

Asemenea copilului care-şi zgândăre crusta unei răni, rostesc intenţionat propoziţii îngrozitoare (ce să fac?!, propoziţiile sunt cele care-mi vin în minte, ca de obicei). Dragii mei copii. Până acum, bunicul vostru a fost un conte, iar acu’ e un delator de doi bani. – Cuget, deci exist. Ce prostie! ce-nseamnă c-a fost conte? Nu-i tocmai prostie, nu se poate înlocui prea uşor cu „om”-ul demagog. A fost conte înseamnă c-a fost ce părea că este, descendentul unei mari familii care încărunţise-n onoare etc.

Asta nu-i o mărturisire: e o dare de seamă. Asta s-a întâmplat. Asemenea lucruri se întâmplă-n lume.

Efectul-ciobănaş: am forţat prea tare din punct de vedere poetic. (E atât de sumbru totul, încât îmi face plăcere să las impresia unui om – desigur, a unui scriitor – preocupat până la ultima suflare exclusiv de scris. Acest lucru nu la modul trivial nu-i adevărat, adică nu-i adevărat în sensul că între timp într-adevăr aşa este.)

Cineva îmi povesteşte la telefon: Taman borâtura asta împuţită de X.Y., un III / III[12], a lătrat! Auzind cuvântul borâtură devin crispat. Aşa va fi de acu-nainte.

Ne-a trădat pe noi, s-a trădat pe sine, şi-a trădat familia, patria.

[Aici, la începutul începutului, mă gândeam să plasez totul într-o corelaţie mai largă, îmi propusesem să citesc marile mituri în domeniu, marile trădări etc. Apoi am lăsat-o mai moale, mă interesa şi nu prea.

Prin urmare, am citit una-alta, inclusiv despre Iuda. Dar din fişele pe care le-am făcut nu-mi dau prea bine seama când citez ad litteram şi când comentez, în fine, e totuna. Wolfgang Teichert: toată lumea e Iuda (Trădarea inevitabilă). Autorul speră că o analiză a istoriei (istoriilor) lui Iuda ne-ar demonstra nu numai eşecul omului pe parcursul trădării şi tragica sa ratare, dar ne determină să recunoaştem că trădarea face parte integrantă din viaţă, în felul ăsta ea fiind inevitabilă.

[12] III / III este codul purtat de membrii civili din reţeaua agenţilor-informatori din cadrul Ministerului de Interne.

Oare Dumnezeu nu-i un trădător? (Auschwitz.) La întrebarea asta nu ne răspunde nici tatăl terestru, nici Tatăl ceresc. Şi asta-i o faţetă a trădării, această tăcere.

Iuda a fost unul dintre cei Doişpe: unul dintre noi.

Iuda lui Walter Jens (Cazul Iuda) nu este trădător, ci un gen de sfânt necesar, indispensabil, care demonstrează grandoarea omului, revolta sa liberă, care face să se întrevadă necesitatea mântuirii. Aproximativ. – Deci, tata a smuls masca de pe faţa regimului-Kádár intrată în putrefacţie, a arătat măsura reală a pieirii, trădarea lui nu este una personală, eşecul său personal e un autoportret reprezentativ al colectivităţii, al naţiunii. (Frumos ai mai grăit, fiule, îţi mulţumesc.)

De fapt, ce anume a trădat Iuda? Locul unde se afla Hristos. Păi asta se putea afla uşor. Nici identificarea (sărutul lui Iuda) nu punea probleme. Etc. Nici tata n-a notat decât lucruri cunoscute, n-avusese intenţii dosnice. (Numai că totul luat la un loc a fost un mare dos. Dar asta acum nu-şi are locul aici.) <Şi nu-i adevărat că n-ar fi avut intenţii ascunse.>

Studierea textului original, în greceşte, oferă descoperiri palpitante. Traducerea din greacă a cuvintelor a trăda-trădare nu-i nici pe departe explicită. Pentru că înseamnă, printre altele, şi a da, a extrăda, respectiv, a lăsa moştenire, a transmite, a preda. Traducerea latină foloseşte cuvântul tradere, tot de aici venind şi tradiţie. – Adică Iuda n-a făcut altceva decât să transmită mai departe tot ce văzuse şi auzise, de fapt ce văzuseră şi auziseră şi ceilalţi apostoli?

Interesant, Sf. Apostol Pavel în Prima Epistolă către Corinteni (I. Cor. 11, 23), foloseşte chiar de două ori acest cuvânt. Pavel în umbra lui Iuda, ăla în lumina ăstuia?

Cel care transmite: hermeneut. Delatorul ca hermeneut. Cel pe care-l interpretăm, respectiv, îl tălmăcim, îl şi extrădăm. Interpretarea, tălmăcirea e aservire, extrădare, supuşenie. Tatăl meu, un tălmaci „perfect” din şi în germană-engleză-franceză (a fost).

A transmite, a lăsa moştenire, a spune şi altora: e întotdeauna riscant.

Dumnezeu îl extrădează pe om forţelor duşmănoase (Ep. către Romani, 1, 18–24), precum Iuda pe Isus.

S-au spus multe lucruri interesante despre Iuda, în tot cazul, reiese că existenţa şi trădarea, viaţa şi extrădarea îşi aparţin. Trădarea e posibilă acolo, numai acolo unde oamenii au încredere unii în alţii. Numai persoana care ne este aproape ne poate trăda (sau noi pe ea).

Istoria lui Iuda, şi în general Scriptura, este istoria a mii şi mii de trădări (Adam şi Eva, Cain şi Abel, Iacov şi Esau, Iosif şi fraţii săi), în lipsa acestora am avea o părere mai bună despre noi. Dar, în acelaşi timp, ne dăm seama: cu trădarea se poate coabita. Pentru că trebuie, pentru că nu poate fi stârpită din lume. Astfel devine Iuda nu un monstru, ci mai degrabă un frate, o rudă, ba mai mult: o oglindă. (Ei, bătrâne, atât am reuşit să negociez pentru tine.)

Cum devine cineva trădător?

Dorinţa de a fi altcineva ne însoţeşte de-a lungul vieţii. De ex., apostolii şi-au părăsit casele, familiile şi au început să urmeze un străin... Margaret Boveri, în cartea sa intitulată Trădări în secolul XX, spune că-n copilărie toţi marii trădători au fost lipsiţi de patrie, au fost apatrizi (heimatlos). Legenda spune că micuţul Iuda, la fel ca şi Oedip, a fost lăsat de izbeliște în pădure, printre sălbăticiuni, fiindcă mama acestuia visase că pruncul ei fi-va un hain. Apoi Iuda îl ucide pe tatăl său, o ia de nevastă pe mă-sa şi i se alătură lui Hristos. Care-l acceptă (!).

Nu omul se decide asupra trădării, el e cuprins de frică şi intră în panică. Şi atunci. Treaba asta mi-o pot bine imagina, o încăpere mică, întunecoasă, bărbaţi care ameninţă. Frică, intrat în panică, apoi apatie.

Schiller spune că scopul tragediei este impresionarea, uimirea. Istoria tatălui meu duce lipsă de tragedie. Pentru că duce lipsă de format. Un astfel de III / III nici măcar nu merită amintit. Desigur, când e vorba despre tatăl nostru putem căuta cu lumânarea motivele, la fel, putem inventaria şi drămui posibilităţile înţelegerii, dar, la drept vorbind: nimic nu poate fi acoperit cu vălul uitării. Să-l privim pe tata din apropierea lui Iuda, asta chiar că-i o nimica toată. N-are mizã. Totuşi, fiindcă numele tatălui meu – e pentru prima dată-n viaţă când spun invers – este identic cu bunul meu nume, problema capătă într-un fel o dimensiune metaforică.

Trădarea e asemenea unei furtuni, are dimensiuni arhetipale – dar există responsabilitate. Responsabilitatea trădătorului, faptul că-şi asumă trădarea. Tata nu-şi asumase responsabilitatea. (Ce-ar fi dacă eu, considerând că e vorba de o moştenire a familiei – ei, dar despre asta am vorbit deja –, aş prelua-o. Aşa ceva nu există. De altfel,

ar fi şi foarte uşor, chiar dacă-i greu. De exemplu, nu am suficiente remuşcări etc. Aş putea fi doar formal. Doar un fiu bun. În felul ăsta aş vrea să smulg bunăvoinţă. E-n regulă, să lăsăm. Nu vreau să urnesc lucrurile din locul lor, doar să le descriu.) E posibil ca tata să fi încercat să ia asupra lui ruşinea, numai că ea s-a dovedit a fi peste măsură de grea. Grea, pentru că-i foarte grea. La fel ca şi pentru Iuda. Ăla s-a sinucis, ăsta a devenit un alcoolic, în miniatură. Se pare că aşa s-a întâmplat.

Mai citesc într-una din notiţe că tocmai atunci când trădezi sau eşti trădat se iveşte (se poate ivi, păi atunci să se ivească) iubirea; s-o lăsăm să ne influenţeze chiar dacă la început percepem doar ruşinea şi ofensa.

Ruşine, ofensă, rană, rănire.]

În pauza serii de lectură, în cabina Teatrului Kamra, în timp ce se temperau aplauzele pe care le adunasem pentru reprezentarea, s-o numim astfel, destinului eroic al unui bărbat care avusese o viaţă grea, am notat la repezeală pe dosul unei pagini de corectură-Röggla, pe care de altfel scrisesem şi câteva fraze din comperajul necesar derulării serii, următoarele: deci şi ăsta e sfârşitul unui roman de familie[13], deşi nu astfel plănuisem. Omul plănuieşte; hotărăşte.

Miercuri, 2 februarie 2000

[13] Aluzie la Sfârşitul unui roman de familie, roman de Péter Nádas, traducere din limba maghiară de Anamaria Pop, Ed. Polirom, Iaşi, 2001.

Ieri, după ce am avut succes la seara de lectură, citind, pe scena poate celui mai bine cotat teatru budapestan, din noul meu roman care se anunţă a fi important, am traversat cu maşina oraşul şi m-am dus la teatrul poate cel mai reputat din Budapesta, asta ca să particip la banchetul oferit în cinstea premierei piesei mele, spectacolul având loc în acelaşi timp cu seara de lectură. Strălucire, fast, talent, succes – să nu ne ascundem după deget, asta (dar în cel mai rău caz: şi asta) e ce se vede. Acum e ora opt dimineaţa, scriu crispat şi greoi textul ăsta (ca să nu-l uit), jegul îmi ajunge până la colţul gurii, adineaori m-am certat cu toată lumea cu care m-am întâlnit prin casă, sunt tâmpit, ca un soţ adevărat. Sunt atât de încordat, că-mi sare muştarul din orice, mai ales dacă am dreptate, adică bântuie în mine un derizoriu care-i de speriat.

Nouă jumate, scriu în trenul interzonal, ţin caietul pe genunchi, (la fel ca Déry[14]). Merg la Oficiu; dar mai întâi la Institutul ’56, să-mi iau aprobarea pentru cercetarea documentelor, cererea iniţială am modificat-o, am extins-o asupra întregii familii.

Sunt nervos, parc-aş fi într-un film.

Mă simt ca şi cum aş merge la sediul poliţiei (comuniste). Adică, mai pe şleau: mi-e teamă. Nu de „evenimentele din arhivă” care mă aşteaptă, ci de faptul că mă vor aresta, interoga, snopi în bătaie. La fel ca şi pe Béla Szász[15]. Adică tot ceea ce nu făcuseră înainte de 1990. E stupefiantă

[14] Tibor Déry (1894–1977), unul dintre scriitorii reprezentativi pentru literatura maghiară contemporană; premiat, printre altele, cu premiile Kossuth şi Baumgarten, membru onorific al academiilor din Berlin, Hamburg, Mainz etc.

teama generată de acest joc al imaginaţiei: e reală. Shim-ţuhl-prho-porh-ţi-hiilor.

Păcat că nu m-am desfătat cu cele petrecute aseară, deşi tocmai ăsta fusese scopul: desfătarea. S-au întâmplat numai lucruri bune, m-au iubit, m-au respectat etc., iar eu am văzut totul de la o mare distanţă, de parc-aş fi fost un bărbat sever şi serios, pe care nu-l interesează deşertăciunile lumii. Mi-e o teamă vizibilă de eventuala mea seriozitate. Motivat; mi-e teamă că n-ar avea stil. Neseriozitatea mea conţine mai mult. [La capitolul seriozitate e bun Imre Kertész, de exemplu. Felul cum râde, nici nu râde, nechează: asta-i o treabă serioasă! N-o spun din invidie; din mândrie. Sunt mândru de nechezatul lui!]

Dimineaţa, înainte să pornesc, am trimis nişte faxuri la Belgrad şi la Paris (Großschriftstellerei), pe masă o revistă literară din Chile (sau Argentina?), de pe a cărei copertă privesc teribil de încurajator – spre mine. La urma urmei, care este, cum arată viaţa cu care am legătură? D’apoi iarăşi e numai cea de pe hârtie? Anunţ, m-am obişnuit.

---

[15] Béla Szász (1910–1999), publicist, scriitor, traducător maghiar. În timpul facultăţii (studii economice şi juridice), aderă la mişcarea comunistă, în 1932 fiind arestat pentru trei luni. Între 1937 şi 1939 trăieşte la Paris (lucrează ca asistent de regie al lui Renoir), apoi, până în 1946, în Argentina (ziarist, fotoreporter); în 1946 se întoarce în Ungaria, lucrează ca referent de presă la Ministerul de Externe, apoi la cel al Agriculturii, ulterior ca redactor la diferite reviste şi edituri. În 1949 este arestat în „procesul Rajk”, dar, în ciuda tuturor torturilor, nu-şi denunţă colegii inculpaţi. Este condamnat la zece ani de închisoare; în 1957 emigrează în Anglia. În 1963 îi apare la Bruxelles cartea de memorii De bunăvoie pe eşafod, semnată cu pseudonimul Vincent Savarius.

(Autocompătimire.) (Autocompătimire şi piaţa Batthyány, capăt de linie.)

Nu mi se potriveşte proza asta realistă. Ar trebui să scriu ce se întâmplă, să nu adaug nimic, să nu scot nimic, am 50 de ani, dar aşa ceva n-am făcut încă. Aş dori ca-n permanenţă să am un magnetofon, o cameră video pe lângă mine, în mine. M-am obişnuit să-mi măsor propoziţiile cu propoziţia, nu cu „realitatea”; în felul ăsta, acum văd foarte bine cât sunt de pipernicite.

La Institutul ’56 mă strecor de parc-aş fi un hoţ, cineva tocmai a apăsat pe sonerie, i-au deschis poarta, iar eu, sprinten de picior, l-am urmat, se fofilează hoţul fofilat, de altfel mi-am perceput îndată viclenia gestului (am găsit: pitulat de perete!), la fel, şi dexteritatea. De cum intru, secretara îmi arată aprobarea.

Poftim, am pregătit-o deja. Păi, să sperăm...

Ce să sperăm? am întrebat instantaneu, cred că nu agresiv, mai degrabă îndrăzneţ. Femeia se uită la mine, nici prietenos, nici neprietenos.

Să sperăm că veţi găsi ceva. Că veţi găsi ce căutaţi.

Nu caut nimic, îmi arunc doar o privire prin ceea ce este. (Ţine-ţi gura!)

Păi, da. Din moment ce există asta...

I-am mulţumit, m-am străduit să fiu amabil, să las o impresie dezinvoltă. Dumnezeule mare, aşa va fi mereu de acu’ înainte? [Aşa.] <Aşa.>

Acest rol îl interpretez şi acum, aici, în sala de lectură a Oficiului Naţional de Istorie Contemporană. Mă înspăimântă faptul că se vede pe mine – tata. Că mă dau de gol. Lumea se uită la mine, dă din cap, dar tatăl dumitale e o cărămidă ciripitoare!

ripitoare! scriam când a apărut M. Aducea documentele lui Papi (lacrimă; semnalez doar, în calitate de cameră video; de ce nu e informator tatăl lui Mészöly sau al lui Nádas?, ei ar putea să descrie totul cu o mai mare exactitate, de ce trebuie să mă ocup cu ceva care nu se potriveşte ta-len-tu-lui meu! – o, vai, prostia dacă ar durea!; dar doare).

Ezită, e realmente o persoană serviabilă şi discretă. N-aş putea să spun că are o sarcină prea uşoară.

Am găsit şi cel de-al patrulea dosar, din ăla reiese că... ei... Şi... adică e un material bun (cuvântul „bun” îmi produce până şi bucurie)... n-o să-l citiţi cu un sentiment neplăcut... (Sau: n-o să aveţi un sentiment neplăcut? Deşi abia de un minut se-ntâmplase; şi Zsigmond Móricz[16] îşi lua tot timpul, cu neruşinare, notiţe.)

Zâmbeşte, la fel şi eu. Uit că ştie totul, aş putea să mă comport chiar şi normal. Îşi oferă ajutorul, eventual în probleme de interpretare, îmi trece prin minte: o să puricăm împreună filă de filă?!, cu toate c-ar fi util. Îi mulţumesc pentru ajutor, în niciun caz n-am voie să mă port ofensator, nu cumva să se întoarcă împotriva mea.

[16] Zsigmond Móricz (1879–1942), prozator, dramaturg şi publicist; exponentul cel mai de seamă al naturalismului maghiar.

Ora zece cinzeşpatru. Cele patru dosare sunt în faţa mea, parcă nu le-aş deschide încă. Trag de timp, de timpul meu, de timpul care nu există. Am primit şi alte documente, câteva, mai întâi aş vrea să le văd pe alea. Îl deschid pe primul, cu un mic ceremonial. Descrieri lipsite de interes, ce fac acei aristo din străinătate când vin să ne viziteze. Cuvântul conte e pus întotdeauna între ghilimele. Până-n prezent organele noastre au propus înscrierea a 18 persoane pe lista Interzişilor, solicitând punerea sub supraveghere a 4 persoane.

Punerea sub supraveghere, bună expresie. Nume care-mi sunt cunoscute. [Le-am copiat pe toate, dar voi da numai iniţialele, deşi am impresia că-i mai interesant să se citească: Széchenyi, Károlyi, Zichy, Horthy, dar ajunge, e chiar prea mult că le-a fost scris o dată numele, că au fost şi-n felul ăsta exploataţi, deposedaţi, umiliţi.] Găsesc un I.Sz., care a avut relaţii cu M.R. Cred că e mama doctoriţei mele, a dentistei. Apoi, bunica. Mătuşa. La adresa din Viena au scris Renbeg în loc de Rennweg. Nişte cizme. Citesc: a tras la noi, adică, a locuit la noi, la dr. Mátyás Esterházy. Pe asta o copiez integral. Mami figurează drept relaţie. Tanti Mary, relaţiile ei: tanti Zsuzsi, tata şi, idioţii dracu', ea însăşi, iar bunica de două ori, o dată ca Margit Esterházy, iar a doua oară ca soţia lui Móric Esterházy.

Nu citesc ca fiul unui III / III, ci cu eul meu de odinioară, cu dispreţ, cu superioritate, pentru că mă simt superior. Va trebui să mă obişnuiesc cu noua situaţie. [Nu există o nouă situaţie, doar că va trebui să-l includ şi pe tatăl meu drag în mulţimea celor dispreţuiţi, asta-i noua situaţie (doar).]

Cât de frumos şi de îndepărtat sună numele astea: o oarecare Nadine, o oarecare Zenke.

Un alt dosar, mai subţire, despre mătuşa, trimis de către subsecţia III / II-2b către şeful secţiei III / III-3. Secţii, subsecţii, numere de înregistrare, informaţii, lămuriri: de parcă mi s-ar dezvălui o lume complet nouă, o altă lume, invizibilă.

Tocmai acum (unşpe şi un sfert) se apropie de mine un foarte amabil angajat al instituţiei, de fapt, mă salută. Trecând pe lângă mine parcă şi-ar arunca privirea peste documentele lui Papi şi ar face un gest cu mâna (camera video!): e mai bine aşa... În sinea mea sunt ca un câine turbat, ce-i mai bine decât ce?! Nu mai înţeleg nimic. Scolopendra, când şi-a pierdut cel de-al o sutălea picior, şi-a pierdut auzul.

Nu mă pot abţine, răsfoiesc cel de-al patrulea dosar. O, scrisul lui superb! (Despre scrisul lui vorbesc şi-n roman, cu ajutorul unui text împrumutat de la scriitorul László Garaczi.) Cam prin anii ’60, când se apucase de tradus în mod sistematic, la început lucra cu ciorne, le scria cu creionul, apoi arunca filele pe podea. Privesc (priveam): inteligenţă, fermitate, frumuseţe, elan, toate la un loc, reunite în acest scris. Probabil că şi din cauza acestui fundal oedipian m-am bucurat atât de tare când, într-o zi, un grafolog al cafenelelor s-a uitat cu stupefacţie, cu-nsufleţire, aproape consternat la scrisul meu, anunţând agitat că-i dispus să facă chiar şi gratuit (a se înţelege cinzeci de forinţi) o analiză mai detaliată. Asta s-a întâmplat în urmă cu treizeci de ani, pe strada Béla Bartók.

La sfârşitul dosarului e un indice de nume, toată Camera Superioară, în şir indian, brusc îmi observ propriul nume, mă fac roşu ca racul, mă cuprinde spaima, cât pe-aci să mi se oprească inima, închid brusc, cu zgomot, dosarul. Dacă

nu văd, nu există. Dar pe mine lumea mă vede, exist. Să fi scris note informative şi despre mine? Mă uit în gol minute-n şir, dar disciplina mea insuportabilă se gândeşte până şi la faptul că trebuie să pun mâna pe stilou şi să scriu. Iar aş dori să leşin.

În secret, din când în când mă apucă plânsul. Semnalez doar (camera video); fără să dau vreo valoare.

Deschid din nou dosarul, îl răsfoiesc ca şi cum ar fi o revistă mondenă. Nu citesc, mă uit doar. Ca şi cum ar fi fotografii. Agentul prezintă încredere, l-am verificat. Mă-ta, ea-i agent! spun din reflex, sâsâind printre dinţi. (Poantă care poate fi folosită de mai multe ori: Nu. Tac-tu.) Ag. s. cu num. de cd. Csanádi, carevasăzică ăsta-i tata [adică, agentul secret cu numele de cod Csanádi].

Informează până şi pe 21.XII.1977. Scrie. Iar eu, eu tocmai termin ultimele pagini din cartea mea Roman-de-producţie. Sunt atât de fericit cum poate niciodată n-am mai fost de atunci încoace. Probabil că media fericirii noastre, a celor doi, rămâne sub media umanităţii.

Asta aşa nu-i bine, trebuie prelucrat totul, metodic, de la început, în ordine. Mă copleşeşte ispita trecătoare [care se repetă mereu] să nu fac nimic, să dau totul înapoi şi gata. O să port eu povara, în interior.

Revin la documentele mătuşii, cea pe care în ’50 sau ’51, pe baza unor acuzaţii fictive sau pur şi simplu fără să fie acuzată de ceva, au deportat-o la Kistarcsa. O mică perlă despre ziua de 18 octombrie ’52, sub forma unui studiu

socio-cultural (?): ...după eliberare a devenit căruţaş, făcând cărăuşie cu propriul ei atelaj. Era descurcăreaţă şi se acomoda uşor, astfel că a intrat repede sub pielea „colegilor”, s-a bucurat de încrederea acestora, iar în zilele când primeau leafa se ducea împreună cu ei să bea la cârciumă. Cu naturaleţea gesturilor şi un comportament dibaci, i-a făcut pe ceilalţi căruţaşi, care înainte aveau reţineri faţă de ea, să uite complet că e o domnişoară contesă. Din când în când venea la Pesta, aici locuia la fratele ei mai mare, se îmbrăca elegant şi se distra în compania prietenilor ei aristocraţi; aşa încerca să-şi ofere compensaţii pentru condiţiile de viaţă în care trăia acasă.

Ce tâmpenie! După ce cu dibăcie a făcut lumea să uite că-i o domnişoară contesă şi-a oferit compensaţii... Oare la ce sunt bune asemenea analize idioate?!

Într-un alt dosar, despre bunicu’ (28 dec. 1945): Contele Eszterházi n-a înfăptuit nicio acţiune antidemocratică, prin urmare solicit încetarea procedurilor privind urmărirea sa.

Ajunge pentru azi.

În drum spre casă, în trenul interzonal, ora 15, caietul pe genunchi. Obosit, oboseala binecuvântată după o trudă ca lumea. În pizda mă-sii de treabă.

În poarta institutului m-am întâlnit cu cercetătoarea amabilă (s-o numim astfel), e expertă-n istorie, m-am lansat îndată într-o sporovăială exagerată, relaxat (foarte relaxat – există un banc, acum mi se potriveşte de minune: stă vulturul pe creasta unei stânci, îl întreabă şoimul: ce faci?, mă relaxez, şi cum se face asta?, păi,

vuummm, se desprinde de pe stâncă şi începe să zboare în picaj, mai jos, mai jos, iar în ultima secundă, vuummm, se înalţă. Stau vulturul şi şoimul pe creasta unei stânci, ce faceţi acolo? întreabă vulpea, ne relaxăm. Pot să mă relaxez şi eu cu voi? Sigur că da, vuummm toţi trei în picaj, tu, vulpeo, tu ştii să zbori?, nici vorbă de aşa ceva, la care îi spune vulturul şoimului: oho, ce relaxare!), îi spun că luni vin din nou, că am văzut celelalte documente, despre unele aspecte ştiam deja, de exemplu, problema deportării mătuşii mele, de altfel asta am şi inclus-o în cartea mea Roman-de-producţie.

Da, unele aspecte sunt cunoscute. (Ăştia au citit înainte sau care-i treaba?) Ei, iar cele... dar văd că domnul preşedinte a decis astfel (ascult fără să clipesc, încerc să aflu ce ştie)... mă bucur... fiindcă eu... n-am ştiut cum să vă informez... obligativitatea păstrării secretului... Eu nu cunosc documentele, dar ştiam de existenţa lor (acu' ştie sau nu ştie?)... cu alte cuvinte.

Revin luni dimineaţa, am pus capăt conversaţiei. Mi-a mai spus doar că documentele referitoare la mine trebuie mai întâi reanalizate, reclasificate, asta o să dureze, dar ea va urgenta procedura. [Nici de atunci încoace nu mai ştiu nimic, nu m-au anunţat. Dar nici nu vreau să mai merg pe-acolo. Sau totuşi, după ce voi fi terminat cu asta? Dacă-mi recapăt libertatea (?) ?] <Aştept mai întâi să apară cartea. O să văd atunci ce dorinţe, ce intenţii mai rămân în mine.>

Joi, 3 februarie 2000

Noapte, 1.45, în pat. Întotdeauna ţin caietul lângă mine, oricând mă paşte pericolul să-mi amintesc câte ceva. Cu

toate că azi... ziua de azi a zburat fără să fac nimic. Fireşte, mă apăr. Prima reacţie a celulelor mele e să cadă de partea cealaltă a calului: o bagatelă, o nimica toată, a fost constrâns, a făcut-o, niciodată n-a provocat nimănui vreun rău, şi-a dat seama cu superioritate cu cine are de-a face, să ridice primul piatra acela care etc.

După-amiază am testat, ar fi o exagerare că-n mod provocator, dar totuşi, am încercat (ce anume?, pentru Dumnezeu, ce anume?! [păi, ce trece de pe umerii taţilor pe cei ai fiilor]), adică i-am spus unui prieten al meu că deputatul ăla al cărui tată lucrase la ávó[17] poate că şi-ar fi putut alege o altă profesie. A început pe loc să urle la mine întrebându-mă dacă am înnebunit de-a binelea... şi se pare că există o limită pe care uneori nu îndrăznesc s-o trec sau nu pot...

Păi, cu argumentaţia asta, din cauza tatălui tău, tu în mod justificat n-ai fi fost admis la facultate! – Sar scântei din vocea lui.

E atât de bizar şi interesant cum pronunţă: tatăl tău. Parcă m-ar gâdila; cât pe ce să chicotesc. Aproape că mi-a făcut bine cum a strigat la mine. Îmi trece prin minte inclusiv ideea, aspect colateral, că pronunţând tatăl tău a intrat fără să-şi dea seama într-o capcană; o tâmpenie. Cazul e trivial, pe bune. Pur şi simplu am fost un prost, evident, nu independent de cele întâmplate. Spun lucruri pragmatice, „nu-i nimerit” sau cam aşa ceva, pentru că inclusiv politica e o treabă pragmatică. Dar în cazul ăsta nu-i nimerit (!)

[17] Abreviere de la Államrendőrség Államvédelmi Osztálya – Direcţia pentru Securitatea Statului din cadrul Poliţiei Naţionale (din Ungaria).

nici ca un evreu să devină politician, pentru că antisemiţii îi fac zile fripte (dacă totul merge bine).

<În dimineaţa asta, când m-am trezit, mi-au „înţepenit” şalele. Mă târăsc de la un fotoliu la altul. Mă doare chiar când stau într-un loc. Îmi vine-n minte prietenul amintit mai sus, e de părere că toate necazurile fizice au o cauză interioară. Prin urmare, s-ar putea ca trupul meu să protesteze faţă de scrierea acestei cărţi, dar în zadar, bătrâne, am s-o scriu chiar dacă o să crăpi. Crede-mă, degeaba tot încerci să mă opreşti. De altfel, pupă-mă-n cur. Până atunci am să înghit o pastilă de Voltaren.>

Mi-au trimis exemplarul de corectură de la Harmonia. Îi strălucesc ochii editorului. E un editor bun.

Plan: de recitit Harmonia şi de identificat acele pasaje şi propoziţii care sunt în „relaţie” cu elementele noi. (Elemente noi! – ce frumos spui, micul meu cavaler!) Iată cum: există propoziţia, iar eu să încerc să-mi amintesc ce anume a generat-o. Deci, ca şi cum aş citi amintiri de familie despre tatăl meu, nicidecum un roman. Vă dau un exemplu: „Abia mai târziu am aflat că pe tata l-au bătut îngrozitor, l-au pălmuit ca pe un copil, l-au lovit ca pe un cal, că-n prima lor înverşunare i-au zdrobit rinichii, apoi sistematic întregul trup, mai ales tălpile” (H.c., pag. 778). N-aveam informaţii concrete că în ’56 l-ar fi bătut, doar atât (mi se pare), că după 4 noiembrie a dispărut pentru două-trei zile, respectiv, la un moment dat am reuşit să scot ceva de la el legat de asta, adică mi-a spus că i-au lovit sistematic gambele (varicele) cu bastonul de cauciuc. Deci, de comparat aceste niveluri.

Cred că ar fi interesante şi caietele cu notiţe. [Răsfoiesc la întâmplare unul, iată ce găsesc: Viaţa tatălui meu drag: minciună şi trădare. Şi frumuseţe. – Asta-i o însemnare interesantă. Sub ea: Viaţa mea: minciună şi trădare. Fără durere. – Şi asta-i interesantă. <Ţinând seama, în mod special, de Voltaren.>]

Luni, 7 februarie 2000

Merg la ávó. – În felul ăsta, îmi aduc aminte. Exagerare. În curând voi primi documentele. Ieri am văzut filmul Perna Jadvigăi, după romanul lui Pál Závada. Cât de cu alţi ochi m-am uitat la Ondris, la felul în care se lasă târât, aproape fără să decidă, în povestea cu delaţiunea pentru poliţie.

Acum (ora 9 şi 20 de minute) aflu că dosarele (dosarele mele, dosarele lui, dosarele noastre [nu!]) sunt la preşedintele instituţiei, deci nu le prea dă din mână, dar acum, tocmai acum vorbeşte cu cei de la siguranţa naţională, îmi spune femeia de la sala de lectură, din cauza asta nu-mi pot fi aduse. (Cei de la siguranţa naţională: auzind cuvintele astea, pe loc mi se face pielea de găină. Oare într-adevăr eu sunt cel căruia i se întâmplă asta?) Femeia face o mică grimasă, îşi cere scuze că mi se pun piedici în activitate. Nu ştie că-mi pun singur piedici.

Dacă domnul preşedinte ni le-ar fi încredinţat nouă... dar aşa... (magnetofon!).

Nu, nu, o!, nu, nimic, nicio problemă, oricum am ce să fac, disimulez, o scald şi eu cum pot, aş bate câmpii în continuare ca nu cumva să se pună problema unei complicităţi. Mi-e teamă (de tot şi de toate) că dosarele vor deveni mult prea misterioase şi vor atrage atenţia. Nici

eu nu sunt persoana cea mai indicată ca totul să se petreacă discret. Sau oricum, toată lumea ştie totul? Oszkár ştie, dar nu spune, vorba cântecului.

Elvis: Don’t cry, daddy. – Nu plâng, mi se umplu ochii de lacrimi. Nu ştiu de ce, dar această diferenţiere a devenit importantă pentru mine. Probabil să semnalez că nu mă aflu, cu tot ce am, îndărătul plânsului de acum, că toată povestea ar avea o parte pur [?] <?> fizică declanşată de anumite cuvinte şi situaţii cu o încărcătură afectivă – la fel ca şi câinele lui Pavlicek! De acu’ înainte, în conformitate cu noua şi realista mea sferă de activitate, semnalez locul lacrimilor cu litera l – asemenea străbunicului meu, care pentru neserios, neseriozitate folosea litera n –, l = lacrimă, lăcrimez.

Când intru aici, în faţa ghişeului de relaţii cu publicul întâlnesc întotdeauna în special persoane în vârstă. Într-o zi am auzit: „aţi avut o trecere ilegală de frontieră”, apoi, într-o altă zi: „în pâra-Mindszenty” (astfel, „pâra”). Doamne, câte suferinţe (mărunte), câte nedreptăţi s-au adunat în 45 de ani! Oamenii încearcă acum să-şi exploreze viaţa. Vin aici să-şi găsească liniştea – printre arhive!

Au dreptate cei care incriminează Oficiul. Dacă se ajunge greu sau greoi la documente, dacă drepturile şi libertăţile individuale ale celor care au interogat sunt mai importante (aproape) decât ale celor umiliţi, supravegheaţi, ei bine, atunci treaba asta reprezintă un pericol pentru democraţie. Pentru că întreţine spaima şi furia, generează frustrare. Omul frustrat e fără apărare în faţa demagogiei, care conţine exact atât adevăr, cât să aibă efect asupra

spaimei şi furiei. Nici eu n-aş fi obţinut documentele dacă n-aş fi fost într-o situaţie privilegiată. E adevărat, în cazul ăsta aş fi trăit mai liniştit... Atât de frumos îmi imaginasem următorul deceniu. Acu' următorul deceniu mă va imagina pe mine; nicio problemă, e palpitant.

Am creat universuri din nimic, spusese János Bolyai în timp ce (aşa las: în timp ce) a inventat geometria neeuclidiană. Eu, cu Harmonia cælestis, am creat universuri din tot şi din toate – iar acum, din tot şi din toate: nimicul. Tatăl meu acum a devenit, abia acum a devenit contele nimicului. Această expresie acum a căpătat (capătă) o semnificaţie profundă. Până acum a fost doar e expresie frumoasă, izbutită. O expresie adevărată, dar totuşi, într-un fel victorioasă: aceşti nimeni, aceşti oameni de nimic nu-s de colea, în mod vizibil sunt chiar foarte bogaţi (doar că plătesc mai puţin tva decât în urmă cu o sută, două sute, trei sute, patru sute de ani), sunt bogaţi fiindcă au păstrat tot ce e mai important: pe ei înşişi.

[Harmonia are un mod soft de interpretare, ceea ce, cred, o să contribuie la succesul romanului. Cititorii îşi retrăiesc propriile lor suferinţe (asta ar fi încă-n regulă, asta-i doar lăudăroşenie), fapt care-i linişteşte, cartea le confirmă convingerile, că indiferent cum s-o fi întâmplat, suntem aici, totuşi. Uneori, cititorii m-au privit mai liniştiţi şi mai fericiţi decât mi-aş fi dorit (chiar şi-n vis). De parcă ar fi luat numai stafidele din carte, făcând abstracţie de tot ce nu s-a potrivit în zona lor de tihnă. Cu alte cuvinte, cartea le-a permis acest lucru.

Am ştiut că mulţi vor citi cartea întocmai, că textul se joacă (trudeşte) tot timpul şi la modul trivial cu graniţa ficţiune-nonficţiune. Dar n-am prevăzut consecinţele

faptului că-n carte apare, la un moment dat, istoria, nu mi-am dat seama că romanul este nu numai istoria unei familii, ci şi istoria ţării. Iar în cazul acesta, inclusiv indiferent cum s-o fi întâmplat-ul de mai sus va fi perceput mai direct, altfel spus: de fapt, cum s-a întâmplat? Ia să vedem noi frumuşel, în ordine inversă: ce şi cum s-a întâmplat cu epoca lui Kádár, ce şi cum s-a întâmplat cu ’56, ce şi cum s-a întâmplat cu epoca lui Rákosi, care a fost rolul nostru în război, apoi, cel legat de Holocaust? Cartea a omis această confruntare ceva mai riguroasă. Greşeală. Dar toate astea va trebui să le descriu, cândva şi mai exact[18].

Stau în camera mea, în sufragerie e un soi de prânz duminical, în familie, a venit şi socrul meu, sunt acasă toţi copiii, inclusiv cei „mari”, dar eu nu pot să mă alătur lor, nu pot să ies atât de simplu din toată povestea asta, apoi să reintru. (Cartea mea intitulată Roman-de-producţie am scris-o la birou, iar în timp ce scriam purtam conversaţii – chiar dacă nu la un nivel foarte ridicat – profesionale...) Ajung la mine o mulţime de sunete şi voci plăcute, râsul cristalin al lui Zsozsó, mormăitul liniştit, masculin, al lui Marcell, ce bine se simt, o adevărată plăcere să-i ascult – în timp ce eu scormonesc printre zoaiele bunicului lor. N-a avut prea mult de-a face cu ei (poate, cu Dóra), copiilor le era teamă de el şi-l admirau de la distanţă; în calitatea sa de bunic n-a avut un rol prea semnificativ.

Vor hohoti şi ei în tăcere. Zsozsó, draga de ea, nici n-o să înţeleagă (n-o să-i intre în cap). Mă gândesc la toate astea

[18] Aluzie la ultima frază din Verbele auxiliare ale inimii, roman de Péter Esterházy, traducere din limba maghiară de Anamaria Pop, Ed. Institutul European, Iaşi, 1997 (ediţia I), respectiv, Curtea Veche Publishing, Bucureşti, 2008 (ediţia a II-a, revăzută).

cu un orgoliu pueril. Ca şi la bietul şi bunul meu văr îndepărtat, care se poartă în continuare ca un turbat din cauza ofuscării pe care i-o provocase un pasaj, considerat de el jignitor, din cartea mea. Durerea lui e reală, îmi pare rău de el. Idiot mic ce eşti, mă gândesc în sinea mea, copleşit de durere, tu boceşti din cauza unei mâini care a putrezit, în timp ce tatăl meu a putrezit din cap până-n picioare?! (Nu vreau să te supăr.)

Oare nu depăşesc o limită pe care n-aş avea voie s-o depăşesc? Poate că n-ar trebui să mă bazez într-o măsură atât de mare pe sinceritate? Pentru că acum asta fac. Uneori interesul tuturor e să tacă? E adevărat, dar cine stabileşte unde-i limita?

În piesa mea intitulată Simfonia-de-Adio stă scris: „Îl roagă pe fiul său să nu-l bată, să nu dea-n el cu piciorul, cu toate că-i înţelege punctele de vedere. (...) Detaliază înţelegerea, o colorează cu exemple din mitologia greacă... Motivele sunt în primul rând de natură fizică (mă doare, băiete)... Sintetizând încă o dată cauzele rugăminţii sale, nu invocă porunca iubirii, nu invocă respectul obligatoriu faţă de părinţi, nici obiceiurile, nici buna-cuviinţă. Îi cere, îi cere fiului său să cugete dacă merită să sporească suferinţa-n lume. (Merită să sporim suferinţa-n lume?) E singurul lucru pe care i-l cere. Şi o gură de palincă”.

E ca şi cum ar vorbi aici şi ar implora. La dracu’. Sunt legat de catarg, poate răsuna cântecul sirenelor. E mult.]

Ce tare-mi bate inima: acum au adus dosarele. Zâmbim. Sunt îngrozitor, tot ce fac e atât de mincinos, încât e deja ridicol. În mod evident, aici mi-e frică de tot şi de toate, din

cauza asta am senzaţia că m-am prăbuşit în epoca lui Kádár, din cauza asta înjur în fiecare dimineaţă ávó-ul – dar în acelaşi timp sunt şi peste poate de recunoscător. Deci, frică (un cadavru în dulap!), drept compensaţie, furie şi ură şi ploconeală: observ c-au apărut şi pe mine semnele distinctive ale societăţii postkádáriste. Dacă acum ar trebui să mă comport şi să acţionez „ca-n viaţă”, în mod realist (nu să copiez tăcând mâlc), mi-ar fi greu să rămân normal. Tare departe aş mai fi de un citoyen care se respectă, care-şi revendică drepturile (acces la documente) şi care judecă raţional (nu înjură ávó-ul, pentru că asta-i o prostie)!

Am impresia că M. mă urmăreşte cum gestionez situaţia. La fel ca-n copilărie, când puneam câte o muscă-n pânza de păianjen, apoi stăteam la pândă să vedem ce se întâmplă. (Acum am colorat puţin situaţia.) Poate că e pur şi simplu iubitor de literatură. Sau că nici nu mă urmăreşte, doar eu fac istericale.

Primesc ce merit. – Autocompătimirea, care se pare că mă copleşeşte din reflex, am s-o semnalez cu litera a , deci aşa, cu a . Litera l e lacrimă, lăcrimez, litera a e autocompătimire. Acum încep să citesc noua istorie a tatălui meu drag. a <Citesc: „...Herodot scrie: am să aflu cine eşti când istoria se va termina”. Parcă-mi amintesc că-i altfel: când istoria ta se va termina, altfel spus, dacă te pot cunoaşte în afara istoriei, nu prin intermediul acesteia. Asta mi se pare adevărat.>

Coordonatele documentului: M-37234/l (2 dosare)

Pe copertă scrie:

M-38203/1 (2 dosare)
Secret Strict confidenţial
Org: Secţia Politică
Dosar de activitate
Calificare: agent
Nume de cod: Csanádi
Nr. dosar „R” (racolare): H-117 99
Nr. volum: 1
Deschis: 5.III.1957.

Cât pe-aci să-mi sară inima din loc. <Aici mi-am întrerupt munca, am făcut o pauză de două ore, la recomandarea lui frate-meu mai mic a venit un specialist în masajul tălpilor. Se uită la mine, la ţinuta mea gârbovită, la spatele meu încovoiat: spune-mi ce povară cari dumneata în spinare?! Cred că-i foarte grea. Asta mi-e îndeletnicirea, gem orgolios.> [M-am străduit să copiez exact, dar îmi amintesc şi cât de pripit fusesem, n-am confruntat copia cu originalul. Uneori nu-mi mai amintesc dacă, de exemplu, prescurtările îmi aparţin sau nu etc. Pentru o secundă m-am gândit să învăţ de la József Jankovics filologia editării manuscriselor – da’ de unde! Nu vreau să acord chiar atâta respect acestor texte.]

Tablă de materii; notă informativă, ziua, luna, anul, despre cine anume. O mulţime de nume cunoscute, numele copilăriei mele, nume de tante, de onkel (sau onkli?), de tanti, de nene, nume de multe ori cântăcite, nume de pe Olimpul Adulţilor. (Dormi şi visează, Coprolul [tatăl meu drag] lucrează.) Apoi, un index alfabetic în toată regula.

Nume: A.A., ocupaţia: conte, pagina: 61. Cinci Esterházy, pe pagina 219: bunicul. Să sar cu paginile până acolo? Sau să citesc pagină de pagină, disciplinat? Numele nostru e scris cu sz şi cu i. Răzbunarea dictaturii proletare. [Cum se face că tocmai asta mă scandalizează? E mai mult decât ridicol!]

La pagina 29 citesc prima Notă informativă. Sus, în dreapta:

A furnizat: „Csanádi”

A preluat: lt. maj. Varga

Data: 2.III.1957.

Asta într-adevăr mă doare, mă-njunghie, să-i văd scrisul pe care-l iubesc atât de mult. Nemaivorbind că am şi fost (sunt) mândru de el. Până acum mi-am putut imagina numai lucruri bune despre deţinătorul acestui scris. l Încep să copiez, las’ să-mi intre în mână, să-mi intre cuvintele în ea. Copiez când texte de Ottlik[19], când aşa ceva, n-am ce spune, sunt de mare anvergură.

Despre faptul că manifestaţia din 23 octombrie 1956 care a avut loc la Budapesta s-a transformat în revoltă armată, poplaţia (sic!) din Csobánka a aflat a doua zi, în 24 oct. Din cauza paralizării transportului, mulţi muncitori care fac

[19] Géza Ottlik (1912–1990), unul dintre marii scriitori maghiari contemporani. La împlinirea vârstei de 70 de ani, Péter Esterházy, care îl admira, fiindu-i un apropiat, i-a dăruit un cadou ceva mai special: pe o coală de hârtie A4 a copiat de mână romanul maestrului intitulat Şcoală pe frontieră, un text de aproape 400 de pagini.

naveta la uzinele din Budapesta, Budakalász, Pomáz şi Szentendre au rămas acasă, iar efectivul mărit a cauzat unele greutăţi în aprovizionarea localităţii. Despre ce scrie şi Pascal, în timp ce copiam am fost învăluit de o intensă şi cumplită plictiseală. Mă uit la scrisul lui şi la al meu, al lui e mai frumos. Al meu nu e uniform, e grăbit, literele sunt neclare, uit să scriu unele litere (o să corecteze Gizella), tare-mi doresc să termin odată cu toată treaba asta. Pe al lui se vede că are grijă să fie lizibil. O muncă frumoasă, îngrijită. (...) Nu ştiu să fi avut loc atrocităţi comise împotriva funcţionarilor comunişti sau aflaţi în serviciul statului. La începutul lui noiembrie a circulat zvonul despre existenţa unei liste care ar fi conţinut numele persoanelor ce urmau să fie executate, dar eu nu am vorbit cu nimeni care să fi văzut lista asta, resp., ar fi ştiut cine pe cine a propus să figureze pe listă. – După 4 noiembrie au avut loc două decese: tânărul cu numele de Sz. a fost împuşcat întâmplător de către colegul său, iar cel cu numele de H. nu s-a conformat când cei de la gărzile naţionale au strigat „Stai!”, astfel că l-au împuşcat. Conform zvonurilor, ambii făptaşi au emigrat. – Legat de „muk”[20], oamenii sunt de părere, în general, că e vorba de un banc.

Csanádi

Încă două note informative scurte, purtând aceeaşi dată. Privesc hârtia îngălbenită, deci, asta fusese scrisă acolo, în

[20] MUK – abreviere de la „Márciusban Újrakezdjük” – „În martie vom relua” – lozincă scandată după înfrângerea revoluţiei din 1956 de către cei care sperau în reluarea revoluţiei. Această abreviere putea fi citită pe foi volante, pe zidurile clădirilor din Budapesta şi alte oraşe ale Ungariei, dar şi în localităţile din ţările învecinate.

locuinţa noastră, poate am şi pus mâna pe ea, poartă amprentele mele. Colile erau aranjate într-un teanc, pe colţul din stânga, de sus, al mesei de birou. Creierul meu, fără să se gândească, produce următoarea propoziţie: nu numai hârtia, dar şi tata a fost acolo, în locuinţa noastră. Ezit, nu ştiu cum să scriu: tata sau tatăl meu drag. În tot cazul, erau acolo nu numai colile de hârtie, dar şi Papi...

Notă informativă. S.W. locuieşte la Pomáz. A avut proprietăţi la Dános, fusese deputat înainte de prim. răzb. mond., iar în anii ’20, ministrul Finanţelor. Are în jur de 80 de ani, duce o viaţă retrasă.

J.P. (soţul lui Irmike! – iată, fac referiri la H.c., la roman, de parcă ar fi vorba de realitate, Irmike, pe care cititorul are posibilitatea s-o cunoască) locuieşte la Csobánka, avusese proprietăţi în judeţul Nógrád, n-a desfăşurat activităţi politice. Lucrează la exploatarea forestieră din localitate. În timpul evenimentelor din octombrie nu scrie contrarevoluţie! [o va face mai încolo!] a dat dovadă de un comportament pasiv.

Csanádi

Texte scrise frumos, pot fi asumate, încărunţite-n respect.

Evaluare: Prima notă informativă a agentului. Abia pot să scriu cuvântul ăsta; dar încep să mă obişnuiesc. Avea sarcina să dea informaţii mai ample despre cele două persoane şi să ne raporteze despre evenimentele petrecute după 23 oct. Sarcina n-a fost prea bine îndeplinită. Ce-i aia că n-a fost prea bine! Tu ai face-o mai bine cu prima ocazie? – N-aş glumi, măcar că-i prea târziu,

azi văd ce uriaş e, azi n-aş mai plânge[21]. Nu văd nimic. Scriu aşa cum îmi vine.

Sarcină: 15 mart. Despre acţiunile organizatorice şi pregătirile care au loc în teritoriu. Depistarea acestora. Ce fel de activităţi au dezfăşurat (sic!) Învaţă-ţi ca lumea limba maternă! – Mi se pare că-ntr-o zi criticul literar Sándor Radnóti mi-a reproşat ceva mofturi morale; iată, aici chiar c-ar avea sută la sută dreptate, dar vreau doar să arăt că între timp percep textul ca text şi mă doare inclusiv starea acestuia, indiferent cât de ridicol este, ţinând seama despre ce-i vorba, de fapt... persoanele care au avut funţie (sic!) în contrarevoluţiune (sic!).

16.III.1957

1. Cu ocazia unei discuţii la cârciumă, un individ necunoscut Într-o cârciumă dintr-un sat nu există indivizi necunoscuţi! Totuşi, asta ar putea fi preţuită, nu-i aşa?! l mi-a spus că lista ar fi fost întocmită pe criterii de naţionalitate, dar cum după ştiinţa sa nimeni nu văzuse această listă, oamenii se suspectau unii pe alţii în funcţie de originea lor, adică de faptul că erau maghiari, germani, sârbi sau slovaci. După 4 noiembrie, în sala de la Consiliu a fost o şedinţă publică în care s-a discutat povestea aşa-numitei liste, dar nu s-a ajuns la vreun rezultat nici în privinţa autorilor, nici în privinţa conţinutului acesteia.

---

[21] Parafrazarea primului vers al unei strofe din poezia Mama de Attila József (1905–1937): Măcar că-i prea târziu, azi ştiu ce / uriaşă-i ea, azi n-aş mai plânge – / ea părul sur în cer şi-l spală / şi-i pune-un pic de albăstreală. – în antologia Transland – „poeţii mei maghiari” (vol. I), traducere din limba maghiară de Paul Drumaru, Ed. Kriterion, Bucureşti, 1999.

2. Cu privire la „muk” n-au fost vehiculate alte informaţii decât cele care au putut fi citite prin ziare sau auzite la radio, „muk” mai înseamnă şi „iar ne dau una la cap”. Despre acţiuni organizatorice n-am auzit. N-am cunoştinţă că-n data de 15 ar fi fost tulburată ordinea publică. Câteva comentarii răzleţe: „aşa ceva ţine de propaganda iresponsabilă”, „să acţioneze cei cărora le aparţine ideea”.

Csanádi

După ce am scris cuvântul Csanádi, subit mi-am amintit: şi eu scriu note informative, rapoarte. Raport despre cinci şoareci[22]. Raport despre om. E mult. – Puff, dă-i o pleasnă: şi asta fusese expresia lui. Aş fi într-o mare încurcătură dac-aş vrea să fug complet de el. Unde, nu-i aşa? „La ce bun? Unde? De ce?” (H.c., pag. 743).

De altfel, până acu’ nu-i periculos. Are vizibil grijă să vorbească despre lucruri care oricum se ştiu.

Evaluare: Nota informativă ar trebui să fie mult mai concretă. Agentul abia acum începe să deprindă noua sa îndeletnicire. Nici ăştia nu-s tâmpiţi. Fireşte, îşi împing oamenii spre lucruri concrete, nu se poate juca tot timpul la cacealma. Ia să vedem cum ne descurcăm.

Sarcină: Să afle cine sunt cei care au întocmit lista şi ce fel de activităţi au desfăşurat.

23.III.1957

[22] Raport despre cinci şoareci – titlul unei nuvele de Miklós Mészöly.

Iată, e şi ceva concret. După câte ştiu, din Csobánka au participat la acţiunile armate care au avut loc la Bp. în cursul lunii octombrie indivizii care se numesc L.R., T. şi Sz.

[Când copiam toate astea din dosare, simţeam în mine un anume elan, aproape o ameţeală. Nu făceam altceva decât să scriu, să scriu, să scriu, n-am îndrăznit să xeroxez nimic, din cauza asta am copiat de mi-au sărit capacele. Acum bat pasul pe loc, şi deşi ştiu că vor părea nişte mofturi, scriu, totuşi, pentru că asta s-a întâmplat, adică: mi-a fost dor de ceva pur, de puritate umană, aşa că-n jumătatea de oră care a trecut am citit Kant. Mi-am amintit de Kant pentru că prietenul meu mi s-a plâns ieri că n-a fost în stare să se uite la filmul cu Hölderlin, care s-a dat la televizor, un film siropos-contrafăcut, mai bine s-a dus să citească puţin Hyperion. Iată de ce-i bine ca omul să aibă prieteni. Şi Kant. – De tot râsul. Realitatea, aş spune cu înţelepciune, în calitate de scriitor, nu serveşte ca să fie descrisă, ci întrebuinţată. Sau cum spune Mikszáth[23] (aprox.): Femeia serveşte să fie iubită când e tânără şi s-o trimiţi la sapă când e bătrână.]

În cele ce urmează reiese că Sz. s-a refugiat în Occident. Ar fi bine să fi făcut la fel şi ceilalţi doi. Dar asta ar fi o notă informativă periculoasă.

Sarcină: Obţinerea în continuare a informaţiilor despre persoanele menţionate. Vizită la Ambasada Austriei. Ca să vezi.

30.III.1957

[23] Kálmán Mikszáth (1847–1910), unul din clasicii literaturii maghiare.

Cu ocazia evenimentelor din octombrie, la Csobánka a fost dată jos steaua roşie de pe monumentul eroilor şi am auzit că făptaşul a fost un individ care se numeşte Sz., ginerele lui B.S., comerciantul de la minele de nisip. Păi da, cum remarcă şi Ursuleţul Martinel, nu s-a mai pomenit să existe doar bâzâit şi zumzăit.

Evaluare: În notele sale agentul ne dă din ce în ce mai multe informaţii. Cu toate că, nu-i aşa, n-a trecut nici măcar o lună. – Evaluarea este scrisă de locotenentul-major Varga pe dosul foii care conţine nota informativa scrisă de mâna lui Papi. „Csanádi” are posibilităţi serioase să obţină informaţii, demascând astfel activităţile duşmănoase întreprinse de foştii ofiţeri horthyşti pripăşiţi la Csobánka. Trebuie orientat concret în această direcţie, să i se dea indicaţii în acest sens. Csanádi e în relaţii foarte bune cu noi, iar noi trebuie să exploatăm acest lucru.

În curva lor de mamă răpciugoasă. Acu’ asta ce-nseamnă? Ce-i aia că foarte bune? Aş dori să cred, fiindcă-n felul ăsta aş mai înţelege ceva, că l-au snopit în bătaie, din cauza asta bate acum din călcâie. Dar nu-i deloc sigur.

13.IV.1957

A fost la Ambasada Austriei. Agentul s-a achitat de sarcina primită, dar fără rezultate. I-am cerut un raport despre cetăţeanul A.B., care locuieşte la Csobánka. Ia stai puţin, în aprilie noi nu locuiam deja la Rómaifürdő? – Au omis litere, virgulele a trebuit să le pun eu, oh, ce ţară!

20.IV.1957

Pe una dintre ciorne: Notă informativă: A.B. locuieşte la Csobánka, este însurat, are un copil. În ultima vreme a lucrat ca grădinar la cooperativa de stat din Kiskovácsi, în prezent face naveta şi lucrează la Bp. Atât. Păi, Tăicuţul meu drag, mira-m-aş dacă locotenentul-major Varga ar înghiţi asta. Evaluare: Raportul e sumar, putea să fie mult mai detailat. La întâlnire ne-am ocupat cu el despre aşa ceva. (sic!)

Carevasăzică au loc întâlniri. Ne-am ocupat cu el despre aşa ceva: ce bine ar fi dacă asta ar însemna că l-au bătut. Pentru că, pe de o parte, pur şi simplu a meritat [ce prostie-i asta?!, l-au bătut, motiv pentru care a devenit delator, pentru că-i delator merită bătaie?!, din cauza căreia devine şi mai delator, fapt care impune o bătaie şi mai zdravănă! <nici nu-i o prostie chiar atât de mare>], iar pe de altă parte, treaba asta e atât de eroică! Sau pur şi simplu i-au împuiat capul cu idioţenii, iar jegul ăla mult a intrat încetul cu-ncetul în creierul lui frumos... l

27.IV.1957

Am intrat în contact, resp. mi-am extins contactele cu omit numele, foşti ofiţeri de armată. Extinderea contactelor: cât de repede a putut învăţa expresiile astea idioate! După câte ştiu, niciunul dintre ei n-a participat la evenimentele din octombrie-noiembrie. Subiectul principal al conversaţiilor noastre l-a reprezentat problema traiului de fiecare zi. Puteai să mai şlefuieşti propoziţia asta, dragul meu coleg. Sarcină: Extinderea în continuare a contactelor şi caracterizarea atmosferei zilei de 1 mai.

4.V.1957

La Csobánka, sărbătorirea zilei de 1 mai a fost organizată la casa de cultură, în prezenţa unui public destul de numeros. Elevii au recitat poezii, iar un delegat de la centru a rostit cuvântarea festivă. – Apoi au împărţit porţii de gulaş, pentru 6 forinţi. – Până după-amiază atmosfera a devenit foarte încinsă, a avut loc şi o bătaie (se pare că pe motiv de femei), la care, cel puţin aşa am auzit, a participat şi persoana care a rostit discursul festiv.

Amuzant, aproape impertinent. Dar acu' locotenentul nostru major n-a mai bombănit.

Ora 12 şi 32 de minute. Acum întrerup. Pe antologia lui m-am istovit umblând acum scriu: m-am istovit scriind. (M-am istovit din tata, mi-am încheiat socotelile.) După-amiază trebuie să merg în mai multe locuri, după cum mă cunosc, peste tot voi fi senin şi prietenos, voi fi bucuros că mă întâlnesc cu oameni buni.

Miercuri, 9 februarie 2000

Dimineaţa mormăi: ce păcat, ce păcat. l

Asta nu încape în tot ce-mi imaginasem despre tata. – Nu ştiu de ce, dar mă deranjează că şi Gitta se gândeşte tot timpul la asta. Poate aş aştepta din partea ei să nu creadă. Să nu se resemneze. Să mă considere mai degrabă un mincinos, cineva care a inventat toată povestea asta. Să schimbe lumea – cum face de obicei. Dar nimic.

Am vorbit cu Márta despre afacerea Tar[24], îmi povesteşte Gitta, s-a arătat destul de concesivă, la care m-am înfuriat şi i-am replicat că nu era obligatoriu să fie cineva turnător! Nici tata n-a fost turnător, nici socrul meu n-a fost turnător! Asta i-am strigat, pe un ton agresiv.

Ea n-a ştiut, iar tu ai uitat că spui o poantă.

Ieri am muncit toată ziua cu Zs. la Harmonia. Una dintre cele mai frumoase zile din viaţa mea. Profesionalismul ei puţin sever, munca riguroasă pe text – e în sine o mare laudă care nu necesită cuvinte, o laudă adresată nu persoanei mele în primul rând, ci muncii pe care am depus-o, tocmai din cauza asta mă pot bucura necondiţionat.

O zi bună, bună şi întreagă. Îmi povesteşte că la noul ei loc de muncă (o instituţie de stat) a auzit despre tatăl lui Z. că avusese sarcina să-i urmărească pe evreii care voiau să emigreze, apoi, pe baza rapoartelor lui, aceştia erau coborâţi din tren. Dar ea nici măcar nu ştie dacă Z. ştie. O ascult fără să clipesc, un Buster Keaton. Mă gândesc [ca de atâtea <multe> ori de acum încolo] că ar trebui să adopt un comportament care mai târziu (aflându-se adevărul, mai exact, realitatea) să nu-mi poată fi reproşat, concret, dacă Zs. îşi va reaminti această scenă să nu-i fie

[24] Sándor Tar (1941–2005), un mare prozator contemporan maghiar. În anul 1999 a fost prima persoană (dintre cele care nu au îndeplinit un rol public) care a recunoscut că înainte de 1989 colaborase cu poliţia politică, dând note informative despre prietenii săi şi colegii de breaslă aflaţi în opoziţie. Această recunoaştere a divizat – cum se întâmplă de obicei – lumea literară şi intelectualitatea din Ungaria; mulţi îi „scuză” faptele preferând să vorbească despre talentul său deosebit, dar la fel de mulţi consideră că ceea ce a făcut nu are niciun fel de scuză.

greaţă de falsitatea mea. Şi asta e o rămăşită a regimului-Kádár: dacă totul e fals şi trebuie recunoscut că totul e fals, cum rămâne cu noi?

Contradictio in adiecto: eu însumi sunt falsitatea. a Marea Carte Falsă, oare nu aşa ceva a scris criticul literar Sándor Radnóti despre Introducerea[25] mea? Se pare că fiecare e profet în ţara lui. a

Dar acolo (la noul loc de muncă) de unde ştie lumea? am întrebat-o foarte degajat şi foarte în treacăt. (Sunt un tip reflexiv, dar totuşi, există nişte limite în tot şi-n toate.)

Pentru că Sch. s-a ocupat de consiliile evreieşti, şi aşa.

În timp ce căuta printre arhive a dat peste documentul ăsta?

Da.

Aranjez febril de ici-colo filele manuscrisului, caut ceva în mod vizibil, cu legendara mea acurateţe. Asta înseamnă că-n cazul în care cineva ar cerceta situaţia aristocraţiei maghiare, în general, ar da peste documentele lui Papi; şi, cu toate că acolo nu figurează deconspirarea (parcă dosarul de racolare a fost distrus <dacă nu, mi-ar plăcea să-l văd, dar înainte de apariţia cărţii nu îndrăznesc să fac niciun pas>), după trei secunde şi-ar da seama despre ce-i vorba. Sau, totuşi, nu şi-ar da seama? Trebuie să recunosc: dacă ar fi după mine, l-aş secretiza. M. este de părere că pot solicita asta. Numai că n-am curajul să fac nicio

[25] Introducere în beletristică de Péter Esterházy, o antologie enciclopedică grupând diferite genuri de texte literare mai lungi sau mai scurte, romane, elemente grafice etc., inedite sau apărute în volume separate.

mişcare, orice fac devine suspect. Deja e mult şi faptul că merg la sala de lectură.

Puţin mai târziu îmi spune: ce tristă e cartea asta, câtă suferinţă e în ea. Suferinţa tatălui tău.

Am respirat adânc şi i-am răspuns: n-am ştiut (mi s-a pus un nod în gât)... n-am ştiut c-a suferit atât de mult. I Pentru c-am început să l am sărit ca ars, spunând că trebuie urgent să mă piş. Am chicotit amândoi cu pudoare.

Când am revenit mi-a spus că independent de mine, când a citit manuscrisul a avut momente de plâns. Nu cred că până acum i s-a întâmplat de multe ori, o cunosc destul de bine. E excelent! am chiuit degajat, îmi place când mucii-balele cititorului curg aşa, amestecate, împreună!

Zs. e o literată fină, niciodată nu i-ar trece prin cap să confunde, de exemplu, autorul, pe mine, cu eul naratorului, şi, totuşi, de data asta vorbeşte mereu despre „tatăl meu”. Când îi spun, pur şi simplu ridică din umeri. Rămân uimit, realizez încet cât de exact e acest gest din punct de vedere poetic.

Măi, dar e zguduitoare scena când tatăl tău etc.

Îi spun fudul: păi, îngere, e vorba de un citat luat de aici şi de aici. Rămâne cu gura căscată, meditează o secundă, da, înţeleg, atunci scena următoare, cea cu incendiul, şi aia e din... O, nu, se pare că într-adevăr aşa a fost. Cu asta a început un joc în care ea se străduia să ghicească unde-i ficţiune şi unde nu-i ficţiune, dând-o de multe ori, într-un mod cât se poate de liniştitor (pentru mine), în bară.

Dar pe cuvântul meu că-i aşa, pe bune! Ajunsese în faza în care era destul să facă un gest cu mâna, veselă.

Când ne-am luat rămas bun, am îmbrăţişat-o îndelung, plin de recunoştinţă. Îi datorez mult. Cred că l-a îndrăgit pe tata. <Ieri, cu ocazia sărbătoririi zilei onomastice, a fost ziua celor care se numesc Dóra, a telefonat o mătuşă, poate cea mai genială dintre toate. Atât de mult îmi doresc să-ţi citesc încă o dată cartea, dar nu mai văd. Când am citit-o, iar m-am îndrăgostit pe loc de tatăl tău. Păi, ce să mai zic, nu-i prima oară. Dar numai dacă-l vedeam. Când îl vedeam, gata, pufftili, mă îndrăgosteam de el. Fiţi cuminţi, căţeilor...>

Ar fi bine ca pe asta să n-o public îndată. L-aş mai păsui puţin pe tata, i-aş acorda o portiţă de scăpare, poate îl vor îndrăgi şi alţii, iar în acest caz să aibă timp să-l mai iubească puţin, peste tot în lume, să-l compătimească, să-l jelească, să-l respecte. Să aibă puţin timp. Abia apoi să-l scuipe-ntre ochi. l [l] [Mă apucă subit o hohotire profundă, tremur din toate încheieturile – de tot râsul: îmi întorc capul de la masa de scris, să nu cumva să-mi mânjesc caietul –, văzusem de mult, trebuia să fi văzut acest text, aproape că-l şi uitasem, iar acum, la fel ca după o trezire bruscă, matinală: nu, n-am visat, e adevărat totul, totul. Hohotesc, îmi clănţăne dinţii. De data asta mucii mei, balele mele curg aşa, amestecate, împreună.]

Îi arăt lui Marcell dedicaţia scrisă pe cartea mea intitulată Căhuţaşii: „Lui Mátyás Esterházy – cu dragoste, chiar şi fără să-l cunosc: Péter Esterházy” Asta i-am scris. Am crezut că fac o glumă. Fiul meu dă din cap a nemulţumire.

Gunoiul ăla de III / III.

De-acu’ înainte aşa vom vorbi mereu?

Nu. De-acu’ înainte aşa nu vom... – Să nu vorbim, dar nici să tăcem mâlc, asta ar fi bine.

Joi, 10 februarie 2000

Îl aştept pe tata.

Am sosit din partea de jos, dinspre piaţa Eroilor, pe bulevardul Andrássy m-am uitat, nu prima dată, la clădirea cu nr. 60 (faimosul sediu ávó; ba mai mult, fusese şi sediul partidului crucile cu săgeţi). O banală clădire publică din Budapesta, nimic deosebit nu se vede pe ea. Miros de sânge, îmi trece prin minte.

Dialog matinal: Te duci la editură? Nu, la ávó.

Dimineaţa, mai arunc o privire pe primele pagini din H.c. Dar nu mă mai pot atinge de text, fiind astfel, nu mă mai pot atinge. Zs. e de părere că ar trebui, totuşi, puţin; pentru ca încă de la început să fie prezentă drama, umbra, durerea (dacă bine înţeleg). Dar nu pot să fac altceva decât să aduc în faţă: „Tata a cedat greu pentru că n-avea destulă încredere în fiul său. Iar acesta îl lovea, îl tot lovea”. Asta este propoziţia nr. 8 din Cartea întâi – Propoziţii numerotate din viaţa familiei Esterházy. Orice aş face cu textul, ar fi o minciună.

Înaintea mea intră Gy. [coleg] la Oficiu. Îmi vine să fug de frică. La urma urmei, de ce? În sinea mea, îl fac pe loc trădător, o coloană vertebrală din cauciuc a regimului-

kádár. La urma urmei, de ce? [Din reacţiile mele spontane se pot vedea reacţiile spontane ale societăţii. Din eul care n-a reuşit să se împace cu el însuşi clocoteşte imensitatea urii haotice. A umili şi a fi umilit: cum ne descărcăm pe alţii. Cum îi aplicăm din când în când copilului nostru o palmă numai pentru că nu i-o putem aplica soţiei (soţului).] <Din genialul jurnal al lui Samuel Pepys: „1 ianuarie, 1662. Azi-dimineaţă, trezindu-mă subit, i-am aplicat o lovitură nevesti-mii, direct în faţă, în nas, dar atât de zdravăn, încât s-a trezit de durere, fapt pe care l-am regretat, apoi am adormit iar”.>

Ieri mi-a povestit Zs. că într-o zi, nu chiar aşa de demult, s-a întâlnit cu Papi, care adusese ceva traducere la editură. A aflat ulterior cine era acel „bărbat demn de toată atenţia”, fapt pe care-l regretă, fiindcă l-ar fi salutat cu dragă inimă.

[Cu poşta de azi a sosit o recenzie la carte, copiez din ea un pasaj. Cât de nostim devine totul; n-aş vrea să spun o blasfemie, dar asta e gluma lui Dumnezeu, o Mare Glumă lipsită de umor. Umorul e uman. E adevărat, eu abia acum învăţ din nou ce e uman. „Noua carte a lui P.E. este romanul – fie-mi permise câteva mici cuvinte emfatice – armoniei, al concordiei, al păcii. Creează relaţii bune, amicale, lipsite de discordie, între lucruri, între lumi, între propoziţii. Între adevăr şi falsitate, între istorie şi istorie, între roman şi carte. Între tată şi fiu. Această carte este sufletul sacramentului.” Ediţie revăzută – iată de ce-mi intitulez aşa actuala carte.

Ce tată fantastic aţi avut voi, dădu V. din cap zilele trecute, după ce a citit cartea. L-am aprobat sincer, din rutină. Teamă mi-e că am şi zâmbit.

Ieri, într-un interviu, la întrebarea de ce ar fi dificil la ce trudesc tocmai acum? am răspuns: pentru că tot timpul trebuie să stabilesc cu scrupulozitate poziţiile, adică să separ în sinea mea dragostea şi dispreţul. Iar acest lucru impune o mare concentrare. – Da, da, chiar aşa...]

Paltonul care atârnă, povesteşte în continuare Zs., exclusiv cei din generaţia asta purtau în felul ăsta paltonul, de parcă ar fi fost bătuţi de soartă. (În filmul Timpul stă pe loc al lui Péter Gothár, vedem bărbaţi din ăştia, umiliţi, mirosind a vin, făcuţi praf; ad notam actorul Lajos őze. Gothár e un regizor excelent, se ştie într-ale taţilor.) Parc-ar fi fost zdrobiţi într-o piuliţă! În comparaţie cu tine...

M-am făcut roşu ca racul, de ruşine, dar cred că nu s-a observat.

Deşi, într-adevăr, arăta de parcă ar fi fost făcut zob, asta pentru că slăbise. În ultimii săi trei-patru ani i-au secat puterile, a slăbit. Mârţoagă-zburătoare – dar cuvântul ăsta îl scriam deja în 1977, în Roman-de-producţie (pe vremea aceea avea cincizeci şi opt de ani, abia cu câţiva mai mult decât am eu acum). În compania prietenilor săi de aceeaşi vârstă (nenea Zoli, nenea Lajos), părea puternic, ba mai mult, o apariţie tinerească, bărbat, nu un bătrân.

Îmi amintesc că într-o zi, privind pe fereastra camerei, l-am văzut cum se lupta cu vântul care sufla din sens contrar, aplecat puţin în faţă, înainta parcă într-o materie grea, în bitum, în miere de albine, fără vlagă, jalnic.

Alaltăieri, pe aceeaşi fereastră, am avut ocazia să văd ceva fantastic. Pe scări, Miklós coboară-n trombă cu toată exuberanţa celor treişpe ani ai săi, da, da, am terminat, cum să nu, păi sigur că da, îndată, acu', îi aruncă-n treacăt mamei sale, replici din care reiese clar că n-a terminat nimic, mă-ntreb dacă pur şi simplu şi-a deschis vreun manual (are nişte explicaţii incredibil de frumoase şi întortocheate privind eventualele note proaste, de exemplu, cât de eronat judec eu lucrurile când presupun o relaţie de cauzalitate între neînvăţatul din ziua precedentă şi nota proastă încasată în ziua următoare, da, e de acord, aparent premisa mea pare logică, şi, de altfel, am perfectă dreptate c-ar trebui să înveţe mai mult, el preconizează, ba mai mult, a şi decis să remedieze situaţia, dar acum, nu-i aşa, nu despre asta-i vorba, ci... şi aşa mai departe), în consecinţă sunt pe punctul de a mă ridica şi interveni cu toată forţa paternă, dar e târziu, deja se deschide şi se-nchide uşa, a trântit casa peste noi.

Îl văd prin geam, stă aici, lângă mine, ne desparte un perete. Inspiră adânc, de parcă ar sosi de sub apă, totodată pe chip i se revarsă un zâmbet larg, îşi plimbă privirea peste grădină, peste lume, scrutează, străluceşte soarele, o zi luminoasă a lunii februarie, începe să alerge de colo-colo, ca un pui de prepelicar zglobiu, fără niciun scop, „o să-l găsească scopul", înoată în aer, parcă braţele sale ar fi aripi, face viraje, se opreşte brusc locului, o ia de la capăt, o porneşte-n galop, cât pe ce să urce-n măr, se dezlănţuie, râde, aleargă, toată fiinţa îi e mişcare. Un fenomen superb. O clipă plină de măreţie.

Cât de altceva are el în cap... el se gândeşte la libertate, iar eu... păi, la urma urmei, şi eu mă gândesc la acelaşi lucru.

Iar asta e o clipă lipsită de orice măreţie: iată documentul-Csanádi, merg la el.

1 iunie 1957

Nota informativă se referă la membrii gărzii naţionale. Şase nume. Dintre ăştia, unul a fost arestat, unul împuşcat în noiembrie, doi au emigrat. Dar tot au mai rămas doi! Apoi o listă cu foşti ofiţeri de armată, poliţie, jandarmerie. După cum constată „evaluarea”: nota e sumară. Şi „cumsecade”. N-a participat la acţiunile contrarevoluţionare, în perioada respectivă s-a aflat la domiciliu. – E cardiac. Sau: se ocupă cu apicultura.

<Ca să ne amintim cum trăim, am trăit: în săptămâna precedentă, pe 23 mai 1957, i-au arestat pe Zoltán Tildy[26],

[26] Zoltán Tildy (1889–1961), preot, om politic, lider influent al Ungariei. Unul dintre membrii fondatori ai Partidului Proprietarilor Independenţi Mici, alături de alte personalităţi politice maghiare, inclusiv Imre Nagy. Prim-ministru între 1945–1946 şi preşedinte al Ungariei între 1946–1948, demisionează în momentul acaparării puterii de către comuniştii sprijiniţi de sovietici; ministru de stat în timpul revoluţiei maghiare din 1956, în guvernul de coaliţie al lui Imre Nagy. Este amnistiat în 1961.

István Bibó[27], Árpád Göncz[28]. E adevărat, despre toate astea citesc în volumul Anii care vorbesc[29], tot în săptămâna asta postul naţional de radio a început să transmită o jumătate de oră de emisiune religioasă.>

Pe vremea respectivă precis că locuiam deja la Rómaifürdő, următoarea întâlnire cu ofiţerul de legătură o să aibă loc la cafeneaua Fény, de ziua Sf. Petru şi Pavel, înainte de masă, la ora 11. Cum putea cafeli înainte de masă?! Sarcină: Agentul a primit sarcina să scrie note informative despre comportamentul şi relaţiile persoanei cu numele de Sz.U. La cuvântul agent devin furios din reflex (terminus technicus: creierul îmi este inundat de căcat; aici, textual), cum îşi permite să-l facă agent pe tata, înjură-l pe al tău, pe ăla fă-l agent, măi, comunist scârnav! a , l – Totuşi, e o pierdere mare că de acu' înainte n-am să-i mai pot înjura după bunul meu plac pe comunişti. De fapt: o să-i pot, după şi mai bunul meu plac.

---

[27] István Bibó (1911–1979), politolog, sociolog, istoric, doctor în ştiinţe juridice şi ştiinţe politice. Participă activ la revoluţia maghiară din 1956, pe 3 noiembrie fiind numit ministru de stat în guvernul lui Imre Nagy. Este condamnat la detenţie pe viaţă, fiind amnistiat în 1963, în urma intervenţiei unor reprezentanţi de seamă ai ştiinţei din Marea Britanie; lucrează ca bibliotecar până în 1971, când iese la pensie.

[28] Árpád Göncz (1922–) scriitor, traducător, politician liberal; în perioada 1900–2000 a fost primul preşedinte al Ungariei după prăbuşirea comunismului. Participă activ la revoluţia maghiară din 1956, este condamnat la detenţie pe viaţă, fără drept la recurs; este amnistiat în 1963.

[29] Anii care vorbesc – 1957–1968: istoria epocii Kádár, vol. I – antologie de texte-memorii aparţinând scriitorilor, artiştilor, intelectualilor din Ungaria despre anii dictaturii. Volumul a apărut în 2000, cu o prefaţă de Péter Esterházy.

Şi mai mult decât de fapt: se vede clar că n-are absolut niciun rost să-i înjurăm pe comunişti. Ceea ce am ştiut, fireşte, întotdeauna.

<Apropo de comunişti, de comunişti şi de tata, copiez aici lista persoanelor executate în 1957. Pe 19 ianuarie îl execută pe József Dudás, şeful Comitetului Revoluţionar Naţional, îl execută pe János Szabó (pe nenea Szabó), şeful grupului insurecţional din piaţa Széna, pe 26 iunie îi execută pe Ilona Tóth, Miklós Gyöngyösi, Ferenc Gönczi şi Ferenc Kovács, pe 20 iulie îi execută pe Géza Balázs, László G. Tóth, Zoltán Szász, László Lengyel, Ferenc Komjáti, Dezső Sikó şi Zoltán Nagy, condamnaţi prin sentinţă populară de Tribunalul Poporului din Miskolc, pe 12 august se sinucide, în timpul detenţiei preventive, Attila Szigethy, şeful Consiliului Naţional din zona de dincolo de Dunăre, pe 10 decembrie îl execută pe maiorul Antal Pálinkás (Pallavicini), fostul ofiţer de legătură în timpul mişcării de rezistenţă condusă de Bajcsy-Zsilinszky, cel care l-a însoţit pe cardinalul József Mindszenty la Budapesta, în timpul revoluţiei, pe 21 decembrie a murit în închisoare Géza Losonczy, pentru că autorităţile omit în mod conştient să ia măsurile necesare menţinerii sale în viaţă, pe 30 decembrie îl execută pe László Iván Kovács, primul comandant al insurgenţilor din pasajul Corvin, pe 31 decembrie îi execută pe Árpád Tihanyi, Lajos Gulyás, Imre Zsigmond şi Antal Kiss, condamnaţi la moarte de Tribunalul Poporului din Mosonmagyaróvár.>

De onomastica mea, locotenentul-major primeşte nota informativă despre Sz.U., nimic interesant, nimic negativ. – Oare ajunsese cum trebuie acasă, la cina festivă? Sau şi-a futut câte o cinzeacă, una după alta, ca să nu fie nevoit să se gândească la cafeneaua Fény, la locotenentul-major, la

sine însuşi. [Îi spun Gittei: fac o listă cu toate localurile pe unde l-au hăituit pe tata, unde s-a pupat în bot cu ăştia, în cazul în care nu există deja, dar precis că există, Péter Lengyel sau Imre Kertész cunosc bine oraşul, am să intru în fiecare cafenea, peste tot am să beau câte o cinzeacă, indiferent ce, apoi vin acasă cu taxiul, am să borăsc puţin, iar tu ai să mă bagi în pat şi o să-mi pui pe frunte o compresă cu apă rece. Bine, îmi spune Gitta cât se poate de firesc.] <Acţiune amânată, mă dor şalele, rău de tot. Trupul meu. Trupul meu, scroafa, cum spune Gruber (printre altele, la pag. 39–40 în volumul O femeie). Se opune scroafa dracu'. „O să întoarcem noi foaia dacă are impresia că poate cocheta cu mine! O să primească exerciţii de yoga în loc de tocăniţă! Trei zile marş forţat sub stele în loc de cârciumi! Spalier pentru gimnastică în loc de chifteluţe! Bicicletă, în loc de televizor. Saună, în loc de sex! Alpii austrieci, în loc de Toscana! (...) Dacă face pe nebunu', o să-l oblig să meargă şi la cursurile Universităţii Populare! Renaşterea timpurie, pentru începători! Iar dacă după toate astea tot mai are impresia că-i alfa şi omega, ei bine, atunci îl vom relua pe Immanuel Kant, în special ideea imperativului categoric, literă cu literă. O să vedem noi. Acum încă mai chicoteşte, dar vedem noi cine râde la urmă." Însă lista asta tot am s-o fac.>

<Pe 4 iulie 1957, drept urmare a protestelor la nivel mondial, Consiliul prezidenţial comută pedeapsa cu moartea, la care fuseseră condamnaţi Gyula Obersovszky şi József Gáli, în pedepse cu închisoarea.>

Pentru 13 iulie au stabilit să se întâlnească la cafeneaua Parizianã. Nota informativă este despre un căpitan de jandarmi: La întrebarea mea referitoare la rolul jucat în

timpul evenimentelor din octombrie, mi-a răspuns că timp de două zile a fost comandantul gărzilor naţionale, asta ca să împiedice răspândirea tâlhăriilor, dar a demisionat când a văzut că oamenii se îmbată şi devin „agitaţi”.

Aici Papi îmi lasă impresia unei marionete. Parcă ar sta de vorbă cu cineva numai ca să poată scrie aceste amărâte de note informative care conţin doar câteva rânduri, amărâte şi din acest punct de vedere, nu conţin nimic. Sau numai foarte puţin. Sunt un nimic.

Nu sunt nimic. [Despre o notă informativă niciodată nu se poate spune că nu conţine nimic. Întotdeauna se găseşte una-alta. Pe lângă nimic, conţine întotdeauna câte ceva. – În urmă cu mai bine de douăj’ cinci de ani am scris în Nuvela spionului, fără să ştiu că, de fapt, calc în străchini: „E secundar ce este într-o notă informativă. Important este că este. Este-ul. Probabil c-ai auzit deja: Şi un este orb găseşte câteva grăunţe”. – Un este orb-ul ăsta a trebuit să-l corectez de vreo trei ori, chiar şi în şpalt, mereu găseam scris un cocoş orb.]

Sarcină: Nu i s-au trasat alte sarcini, pentru că-l vom preda sectorului de resort. Îl pasează de colo-colo. În locul lui Varga, îi dă întâlnire un locotenent numit István Tullner, în septembrie, la cafeneaua Parizianǎ, chiar şi de două ori, pe 7 şi 10 (mătura nouă mătură bine).

10.IX.1957

Aniversarea fratelui meu mai mic, György. Raport: Raportez că azi am avut o întâlnire cu agentul acum vine spre masa mea Gy. [nu e frate-meu!], mă bag în text, mă ascund, mă fac că parcă nu-l văd; sunt un mare parcă,

nimic altceva; copierea textelor astea e ca o penitenţă: un rozariu; plictisitor şi necesar; merg la trap, din cuvânt în cuvânt, prin nenorocirea bietului, bietului meu tată; cât de diferit e să ne imaginăm ceva, să-l concepem şi să-l simţim pe propria piele, că într-adevăr aşa e! cu numele de cod „Csanádi”. Nici la această întâlnire agentul n-a prezentat notă informativă. Când l-am întrebat motivul, mi-a răspuns că n-a considerat necesar să fixeze pe hârtie manifestările constatate de el, pentru că articolul apărut azi în Népszabadság este în totalitate identic cu constatările sale. Mişto baliverne, spiritual, obraznic. Poate că acu’ încearcă să se oprească. Probabil i-o fi trecut spaima de la început şi s-a trezit. Am în faţa mea încă trei dosare groase, aş putea să prezic inclusiv rezultatele acestei încercări. Afirmaţia agentului nu reflectă adevărul pentru că în anturajul său sunt persoane care, conform informaţiilor anterioare, au o cu totul altă poziţie în unele probleme politice.

I-am şi atras atenţia asupra acestui aspect. Oare cum s-a întâmplat? Vă atrag atenţia că. Dar pur şi simplu cum se adresau unul altuia, cu dumneavoastră, matale, tu? Cu ocazia întâlnirii am constatat că în secunda asta se-ntoarce Gy. din pauza de fumat, am aşezat deja, cu o viclenie şi ingeniozitate surprinzătoare, o coală de hârtie peste dosar, să nu se vadă numărul – e al dracu’ de greu să-mi fie frică dacă nu ştiu de ce trebuie să-mi fie frică, pentru că mi-e frică de tot şi de toate, fără nicio deosebire –, iar acum c-a deschis uşa, curentul a mişcat coala, aşa că pun repede peste hârtie agenda: e obositoare frica agentul profită de orice ocazie să nu furnizeze note informative scrise, nu vrea să se compromită. Am constatat astfel că racolarea lui n-a fost făcută în mod potrivit, la fel că până acum a fost ţinut în laţ lung. În mă-ta! l Consider că-i

necesar ca în viitorul apropiat să se ia măsuri şi să ne ocupăm mai mult timp cu agentul.

Ţinut în laţ lung: ca un animal, ca un câine. Carevasăzică, e-n regulă motivul câinelui din piesa meu Simfonia-de-Adio. Ştiam (teoretic) mai demult că intertextualitatea funcţionează în felul ăsta în Europa (Est-)Centrală. Ai mania persecuţiei pentru că eşti persecutat. Avea treizeci şi opt de ani la vremea respectivă, eu, în 1988, tot atât. Era tatăl al patru copii, de 7, 6, 4 ani şi unul de 1 an, şi eu tot patru: 13, 11, 6 ani şi unul de 1 an. Dar pe lângă deosebiri există şi alte asemănări, vorba poetului.

În nota informativă din 23.IX., două-trei rânduri despre aristocraţi, printre alţii şi despre nenea Gy.B., mi-l amintesc, era un om drăguţ, în genul personajelor din filmele lui Gothár, vlăguit, fusesem de câteva ori la el, la ştrandul Béke. Iată, scrie şi agentul: în prezent se ocupă cu întreţinerea bărcilor de la ştrandul Béke, la Rómaifürdő, locuieşte în clădirea remizei, e complet pasiv din punct de vedere politic. În 7.X., tot despre el: Când l-am căutat a doua oară, tocmai se pregătea să plece, din cauza asta l-am rugat să mă viziteze, mi-a spus că o va face la sfârşitul săptămânii trecute, dar n-a venit.

Carevasăzică nu-i manipulat, totuşi, de colo-colo, ci îşi trăieşte viaţa, îşi invită prietenul (?!?) în vizită, apoi se preface că l-a invitat ca să poată raporta? Şi în mărturia lui Csurka[30] aspectul ăsta a fost poate cel mai surprinzător,

[30] István Csurka (1934–), scriitor, dramaturg, politician. Iniţial fusese membru fondator al Forumului Democrat Maghiar (grupare politică de centru-dreapta), dar în urma unor lupte intestine şi incompatibilităţi principiale a fost exclus din partid. În 1993 înfiinţează Partidul Maghiar al Dreptăţii şi Vieţii, grupare politică de extremă dreaptă; tot de atunci

faptul că mergea la hipodrom la ordin, juca la cursele de cai ca să se achite de sarcină. Că, de fapt, partea (şi imaginea) de neseriozitate, iresponsabilitate, ludism, trăsăturile sale cele mai simpatice (şi cea mai puternică forţă motrice a nuvelelor pe care le scrisese în perioada de început) ar fi fost iniţiativa poliţiei, sau oricum, o parte a acesteia. Poate că n-ar trebui amintit în acest context numele lui Heisenberg, dar supravegherea îl transformă în mod vizibil pe cel care supraveghează.

Viaţa cotidiană a unui agent: în 21 oct., la ora unşpe, se vor întâlni la cafeneaua Művész, fiindu-i trasată sarcina să intre în contact cu K.L. din Leányfalu. Şi, vezi minune, conform notei informative din 21 octombrie, persoana în cauză a şi fost vizitată. Dar nici el, nici soţia lui nu erau acasă. După-amiază, a reuşit s-o întâlnească pe soţia acestuia; deci, toată ziua a frecat mangalul pe acolo.

Raportez că str. Zs. Móricz şi Visegrádi e una şi aceeaşi, al doilea nume e cel vechi. Asta-i îngrozitor. Îmi face mai rău să citesc asta decât atunci când citesc c-a turnat pe cineva. Acum nu l , deşi e ca şi cum. Nici a , nici l . Nu e nimic, numai asta. Evaluare: Agentul şi-a îndeplinit sarcina. În cele ce urmează, vom pretinde agentului să fie mai silitor şi să presteze o activitate mai temeinică. Foarte corect.

Peste două zile s-au şi întâlnit, pe 23, la cafeneaua Művész. De acu’ înainte, nici aici nu voi putea intra fără să nu mă gândesc la asta. [Ştiusem. Omul este făcut să uite.] La una dintre mese stătea scriitorul Iván Mándy, la

---

este liderul acestui partid. În 1993 (în urma unor presiuni politice şi ale societăţii civile) recunoaşte că după 1956 a colaborat cu poliţia politică, fiind agent informator.

cealaltă, tatăl meu drag. La urma urmei, amândoi scriu note informative, unul pentru Dumnezeu, iar celălalt pentru pula asta belită de locotenent. Acum l .

Cele referitoare la ziua asta informează despre o turnură mai fericită: La cabana de lângă Szentendre l-am vizitat pe J.L., care lucrează acolo ca barman. Ulterior, a fost de mai multe pe la noi, când părinţii mei organizau „chefuri”. Avea nişte sprâncene cu un traseu orbital, ţepoase, negre, dese. Ce mai tura-vura: nişte mărăcini. Dacă bine-mi amintesc, vorbea întotdeauna prea tare, era ca o parodie, o reprezentare, falsă din punct de vedere istoric, a unui domn dintr-un film unguresc cu o ideologie combativă din anii ’50. Parcă era mereu bine dispus, râdea în hohote şi-şi lovea genunchii cu palmele. Îl văd, îl aud. [Ce bine c-a murit şi el. Vor discuta problema acolo, sus sau jos sau niciunde.] Şi, hazardul neaşteptat (şi agentul orb găseşte câteva victime): Acesta a spus despre un grup de turişti care tocmai sosise că-i K.L. şi familia. Etc.

Etc.: brusc, simt că mi-e destul. Mă plictiseşte, aproape că n-am aer. A rezista!

Pe 26 oct., iar la cafeneaua Művész. Pe 21, 23, 26, Dumnezeule mare! Iar noi îl aşteptam, mereu îl aşteptam, preluând servili spaimele mamei. Aşteptarea asta în plină înfricoşare, oare va fi sau nu pilit, iar dacă da, cât de tare? „Ieri ţi-am văzut faterul dormind în trenul interzonal.” Nota informativă a agentului e scurtă şi fără conţinut. Am avut o discuţie mai aprofundată cu el despre următoarea sa acţiune. Încearcă bătrânu’, face şi el ce poate. Şi cât de lipsit de speranţă e totul. [Am citit multe istorii-Stasi, la un moment dat cu toţii încearcă, cu toţii ajung într-o criză de

creaţie, apoi spaima, ameninţarea, apatia le dă un nou impuls. Sau ies din joc, rareori.] A primit sarcina să furnizeze informaţii despre cunoştinţele sale apropiate. E ca un antrenament. Îmi amintesc, de zece ori până la careul de şaişpe metri, apoi de două ori până la jumătatea careului, iar în final încă patru sute de metri: mortal. Nu există om care să reziste. Apoi, încă o dată, totul de la început.

Doamne, 1 noiembrie, 8 noiembrie, 12 noiembrie. E prea mult. Lasă-l puţin să se şi odihnească. Vă rog frumos să-l lăsaţi în pace pe tăicuţul meu, măcar puţin. [l Iată, se creează noi locuri pentru lacrimi. Încetul cu-ncetul, aş putea să mă prezint la László Darvasi ca să mă introducă ulterior în romanul său Legenda producătorilor de lacrimi, sau cel puţin în ediţia nemţească, Suhrkamp Verlag.] În roman, la momentul ăsta îl salvasem deja demult.

Note informative despre aristocraţii maghiari care au emigrat, numele unor familii strălucite din istoria Ungariei. Furnizarea apatică a unor date care, e adevărat, puteau fi cunoscute, iar Varga e mulţumit. Dar chiar şi dintr-o asemenea notă informativă „bună” se poate vedea cât de multe lucruri sunt rănite, cât de indecent şi dezgustător e totul – şi, mai ales, felul în care raportează despre toate fleacurile, ca treaba aia cu numele străzilor, sau despre câte o întorsătură de frază. După aceea, i-am spus că – făcând aluzie la perioada cuprinsă între 23 oct. şi 4 noiembrie – mă bucur c-a traversat fără nicio problemă acele zile critice, la care a răspuns doar atât, că-n opinia lui acestea n-au fost deloc „critice”.

Pe 12 noiembrie a vizitat familia J.P., care îşi jelea fiica. Dar agentul i-a întrebat de cealaltă fiică, aşa cum fusese instruit, cea care era nora fostului prim-ministru M.K., soţia

lui A., fiul acestuia. N-aş spune c-a dat dovadă de prea mult tact.

În decembrie avem un locotenent nou, Sándor Vörös. (Sună bine numele ăsta: roşu. – Încă îi privesc de sus, deşi chiar că n-ar trebui, n-am de ce; decât din reflex.) Obs.: Agentului îi e greu să întreţină contactul, pentru că, având domiciliul la Budapesta, trebuie să facă naveta la Leányfalu. Să meargă la K.L., căruia i-au deschis un dosar personal, din cauza asta se insistă. Este de părere că K.L. n-are încredere în agentul nostru.

Acum pleacă Gy. Nu-mi ridic capul (scriu asta). După părerea mea, el ştie că eu ştiu.

2 ianuarie 1958

Cel puţin de Crăciun l-au lăsat în pace. <Pe 9 ianuarie l-au executat pe Árpád Brusznyai, doctor în filologie clasică, iar pe 15 ianuarie, pe membrii celui de-al doilea grup condamnat la moarte de Tribunalul Poporului din Mosonmagyaróvár, pe Gábor Földes, regizorul principal al Teatrului Kisfaludy din Győr, pe László Weintráger şi pe Lajos Cziffrik.> S-a reunit familia, la fel ca şi până atunci, la fel ca şi de atunci încoace, ne-am rugat, am cântat, artificii; cei doi fraţi mai mici încă ştiau că bradul e adus de Moş Crăciun, eu şi György bănuiam deja ceva, dar nu voiam să bănuim. Ne apăram inocenţa şi nici brad nu voiam să împodobim. Papi interpreta fermecător Stille Nacht la pian. Ca să-i facă o surpriză lui Mami, în cursul lunii decembrie ne-a băgat cu polonicul în cap textul în germană, allesz sleft, einzam vaht, nur der hejlige, cântam destul de fals, adică eu. Eram iar şi iar uluiţi că ştie să

cânte la pian. Îi văd degetele, nu sunt degete de pianist, sunt mai puternice, mai muncite, cum îi aleargă pe clape. Nu-i un Gould, dar e imbatabil! Obs.: Agentul nu ne poate îndeplini o activitate pe măsură pe motiv că s-a mutat din Csobánka şi s-a instalat la Budapesta, astfel că se întâlneşte foarte rar sau deloc cu persoanele care ne interesează pe noi.

Cu toate astea, trebuie să meargă <între timp, pe 5–6 februarie începe procesul secret al lui Imre Nagy şi al tovarăşilor săi, într-o sală izolată a clădirii Tribunalului şi Penitenciarului de pe strada Fő; apoi, pe 18 februarie, Consiliul Prezidenţial emite un decret în urma căruia micii meşteşugari îşi pot desfăşura activitatea în domenii mai largi, începe era întreprinzătorilor, acu' prăjesc ceapa pentru gulaşul-comunist, dar nici măcar nu-i prăjită, e doar călită, „se consolidează represiunea">, conform indicaţiilor primite, i-am întrebat ce părere au de situaţia politică externă şi internă. Evaluările, observaţiile, indicaţiile se repetă fad. Cu ocazia vizitei sale să invite şi el persoanele în cauză să-l viziteze la domiciliu. – Nu-mi amintesc.

Obs.: Agentul a primit această sarcină pentru că T.M. este agentul sectorului Szentendre şi-l ţinem sub observaţie. Corect. [Se poate citi în ziare că, în contradicţie cu zvonurile care au circulat cam de mult, pastorul László Tőkés n-a fost agent. Ce bine. Cel puţin el n-a fost. Ce periculos şi lipsit de speranţă e totul. Cât de simplu poate fi mânjit cineva fără să... Iată, încă un motiv pentru care trebuie să public cartea asta.]

Agentul raportează că nu poate îndeplini sarcina de a-i urmări pe foştii ofiţeri horthyşti, fiindcă nevasta şi copiii îi sunt bolnavi. Corect, pe primul loc e familia! Respectiv:

Dumnezeu, patria, familia, abia apoi trădarea. I se încredinţează ceva sarcină legată de Budaőrs şi stabilesc o întâlnire pentru 20 martie, la cofetăria Mecsek.

21.III.1958

Conform indicaţiei primite, l-am căutat pe J.K., fost căpitan de artilerie, Budaőrs... Din text reiese că fusesem deportaţi împreună, la Hort. Măi, măi... măcăi doar. Nota informativă nu prezintă interes din punct de vedere operativ.

Acum a intrat un cercetător, unul care lucrează aici. Cât de mulţi cercetători au ăştia! Prelucrează, cercetează dosarele. Asta înseamnă că mai devreme sau mai târziu îi vine rândul şi ăstuia, fireşte. [Ce ar fi dacă acum ar transpira? Păcat. – „Tatăl meu i-a rugat pe copiii săi să spună propoziţii despre tatăl lor. Mai exact: dacă ar trebui să spună o propoziţie (cuvânt, istorisire), care ar fi asta? (...) Ăştia tăceau. Nu înţelegeau o iotă. Tatăl meu drag a încercat să-i ajute. De exemplu, dacă moare, ei bine, atunci, atunci ce aţi spune. Păcat.” (H.c., pag. 350).]

31.III.1958

O lume previzibilă, sigură, citesc pe o bucată de hârtie îngălbenită care-i sarcina, ce şi cum să fie, iar pe cealaltă citesc că s-a înfăptuit. Iar ne-am dus la Budaőrs, de la Rómaifürdő nu-i tocmai aproape. L-am întrebat pe J.K. ce părere are că Bulganin a demisionat şi Hruşciov a devenit prim-ministru; punct şi virgulă, întotdeauna i-am respectat pe cei care folosesc în mod organic acest semn de punctuaţie; punct şi virgulă e un gen serios, european a

reieşit că nici măcar în după-amiaza care a urmat evenimentului nu ştia despre cele întâmplate. Când mi-am exprimat surprinderea, mi-a spus că pe el nu-l interesează politica, ambiţia lui cea mai mare este să-şi crească şi să-şi educe în linişte, cum trebuie, cei patru băieţi.

Să-şi crească şi să-şi educe în linişte, ca lumea, cei patru băieţi – l , m-am oprit brusc, voiam să continui: păi, asta chiar că nu-i o mare ambiţie! Sau o altă continuare: ce ştii tu despre asta, bătrâne?! Dar nu e loc de glume. Am fost crescuţi şi educaţi cum trebuie, toţi cei patru băieţi. [l]

2.IV.1958

Iar foarte des! Remarcă: În ultima vreme agentul se străduieşte să fie mai activ. – Dar încă necesită să fie orientat şi educat la modul serios. – În pizda mă-sii de treabă! bombăn în timp ce copiez, de altfel şi scriu numaidecât treaba asta, apoi (tot numaidecât) mă gândesc că acu' – acu' deja –, această bombăneală şi uimire permanente n-ar trebui consemnate realist. Parcă nu m-aş putea consola, parcă iar m-ar surprinde, mereu şi mereu. <Citind istoriile delatorilor-Stasi, observ că şi alţii au supravieţuit văzându-şi dosarele, a supravieţuit şi Vera Wollenberger când a aflat că soţul ei scrisese note informative despre ea, şi Schädlich, aflând de fratele său mai mare. Şi-n mine s-a dezvoltat o anume apatie sănătoasă.> Obs.: Să ţină în continuare contactul cu duşmanii de clasă, persoane pe care le cunoaşte, şi să afle cât mai multe detalii despre ăştia. Duşmanii de clasă, persoane pe care le cunoaşte – vezi mai sus, frumos, în ordine, numai c-acum am reuşit să mă abţin. Totuşi, nu: În...!

În concluzie, nu pot să înghit prea mult din asta. [Vezi-ţi de treabă, o să înghiţi, îngeraşule. Totul.]

<După această notă informativă, dar se pare că independent de ea, între 16 şi 18.IV., Consiliul Tribunalului Suprem prezidat de Ferenc Vida l-a condamnat la moarte pe József Szilágyi. Pe 22 aprilie, au fost executaţi Géza Péch, László Balogh, József Gerlei şi Béla Békési, condamnaţi la moarte în procesul grupului-Bagoly.>

24.IV.1958

Nota informativă nu prezintă interes din punct de vedere operativ, pentru că este vorba numai de probleme de familie. Asta e ca o recenzie răutăcioasă la Harmonia cælestis. La această întâlnire agentul a fost predat copil orfan, o cutie cu praline tovarăşului căpitan Tóth, care-i dă sarcini din alt domeniu de activitate. Acu' am primit deja un căpitan! <În aceeaşi zi l-au executat pe József Szilágyi.>

Prima întâlnire (am uitat să notez data) cu Tóth, la cafeneaua Sziget. În nota informativă este o juma' de frază: ...s-a cunoscut cu el prin intermediul tatălui meu drag. Cât de disonant sună, într-un asemenea context, expresia tatăl meu drag. E ca o provocare, ca o obscenitate făţişă. Parcă exclusiv un om de treabă ar avea, ar putea să aibă, tată drag (tată). În ultimii zece ani, am exploatat de mai multe ori acest efect. Dar că şi el...!

Tóth e nemulţumit: Agentul încă nu ne informează la modul cel mai satisfăcător. Notele sale informative sunt încă superficiale. Mai devreme, şi mie mi-au reproşat acest

lucru! „Aterizare!” Dar: ce reduse sunt profunzimile etc. Iertare: stiloul mi-a luat-o înainte, s-a deplasat singur (deplasarea-stiloului). În schimb, nu poate fi dus încă la o locuinţă conspirativă, pentru că nu-i verificat suficient. Pe bune că-i puţină curvăsărie maghiară[31]!

Până acum, niciuna dintre notele noastre informative n-au impus luarea aşa-numitelor măsuri.

6.IV.1958

Acum, Tóth este cel care scrie. Eu scriu, tu scrii, Tóth scrie. Spune că n-am furnizat caracterizarea atmosferei care domneşte printre oameni, lucru pe care l-am motivat cu faptul că n-am avut ce furniza, n-am fost nicăieri, nu ne-am întâlnit cu nimeni. (Stătea acasă, dactilografia, pasam mingea în faţa casei, făcea rost de măduvă cu os etc. Trăia.) Aparent încă ne mai încăpăţânăm. Încă n-am fost răsfutuţi complet. Sau complet nu se poate niciodată?

Apoi am întreţinut cu el o conversaţie pe parcursul căreia ne-am înţeles asupra următoarelor. Sus-numitul trăieşte o viaţă socială foarte limitată. Mai ales de când s-a însurat şi are patru seminţii deci, Tóth e de la ţară, mai ales acolo se foloseşte expresia asta pentru un tată care are băieţi, toate patru mici, nu merge nicăieri. Pe de o parte, pentru că nicăieri nu vor să „dea buzna” cu copiii expresia tatei, iar pe de altă parte, pentru că soţul nu merge nicăieri

[31] Puţină Curvăsărie Maghiară, roman de Péter Esterházy; în lb. maghiară: Kis Magyar Pornográfia; primele litere ale celor trei cuvinte, KMP, sunt abrevierea de la Partidul Comunist Maghiar (PCM); în România, volumul a apărut sub titlul Un strop de pornografie maghiară, traducere din limba maghiară de George Volceanov, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2007.

singur, nici soţia singură. Mai târziu, asta s-a schimbat, soţul mergea. În continuare, Tóth îi dă idei agentului cum să-şi extindă cercul cunoştinţelor.

<Peste patru zile, pe 10 mai, sunt executaţi Lajos Pércsi, Lajos Csiki şi Ferenc Erdősi, condamnaţi la moarte în procesul grupului de rezistenţă armată de la castelul Schmidt.>

Iar mă copleşeşte nerăbdarea, note informative scurte, o muncă migăloasă, 20 mai, 5 iunie. Într-o zi, cafeneaua Sziget, la opt jumate. Cât de devreme îşi începe ziua! Pentru întâlnirea asta n-a pregătit notă informativă, dar Tóth nu e nemulţumit.

Sună telefonul, bună ziua, aici domnul Eörsi, aud. (Adică nu se aude decât Őrsi.) Iar mă copleşeşte frica. Oare totuşi am greşit, n-ar fi trebuit să pun întrebări? Maul halten und weiterdienen. (Ei, de la cine am învăţat propoziţia asta? Bingo.) Oare ar fi fost mai bună bălmăjeala aceea îngălată, est-europeană, în care presupunerile se învârtoşesc cu elementele cunoscute? Vai! Ce va fi?!

Agentul şi-a îndeplinit doar pe jumătate sarcina primită, pentru că i s-a îmbolnăvit băiatul, la fel şi soţia. Ar fi trebuit să-i dau motivare, la fel cum îmi dăduse şi el mie. Erau trei versiuni: uşoară migrenă, indispoziţie trecătoare, hemoragie nazală. [Brusc m-am gândit la moartea subită, că puff, apoi mor. Vă rog, nu. De parcă iar ar fi vorba de o carte veritabilă: dă-mi răgazul s-o termin şi pe asta! a]

Obs.: Agentul îşi scrie foarte superficial notele informative. Din cauza asta trebuie să organizăm întâlnirile în aşa fel, încât să ne putem ocupa de el şi să-l punem să-şi rescrie rapoartele. La fel, să-l punem să scrie tot ce ne spune, pentru că-şi îndeplineşte sarcinile, dar nu ne dă în scris. De exemplu, aspectul ăsta îl deosebeşte complet de mine, eu scriu totul. Tocmai asta ar fi sarcina mea. O, o. Măsuri: Iau legătura cu cei de la investigaţii, sect. III, vorbesc cu ei să-l verifice pe agent ura! deci, totuşi ne-au interceptat telefonul?!, pardon şi locurile pe unde umblă, asta pentru că trăieşte în sectorul lor. Sarcină: i s-a dat sarcina să participe la ceremonia funerară a prinţului Miklós Esterházy (e vorba de numele nostru, prin urmare, îl scriu). Ce grijă are ávó de sentimentele familiei! Baza-i bază şi-n iad! Acest lucru ne permite să aflăm cine sunt simpatizanţii şi prietenii din Ungaria ai familiei Esterházy.

<Între timp s-a derulat procesul lui Imre Nagy. Consiliul Tribunalului Poporului din cadrul Curţii Supreme, prezidat de Ferenc Vida şi asistat de György Sulyán, Kálmán Fehér, Mihály Bíró şi soţia lui Péter Lakatos, a continuat audierile în cadrul procesului penal amânat. Acuzarea este reprezentată de procurorii József Szalai şi Miklós Béres. Imre Nagy este condamnat la moarte, Ferenc Donáth la doişpe ani de închisoare, Miklós Gimes, la moarte, Zoltán Tildy, la şase ani de închisoare, Pál Maléter, la moarte, Sándor Kopácsi, la închisoare pe viaţă, Ferenc Jánosi, la opt ani de închisoare, Miklós Vásárhelyi, la cinci ani de închisoare. Pe 16 iunie au fost executate condamnările.>

Şi-a executat sarcina notă informativă de la înmormântare, dar n-a amintit nimic care să prezinte interes pentru noi. Apoi o listă foarte superficială cu persoanele pe care le

cunoaşte, multe nume cunoscute, nenea Oszi, P.V. Asta a fost pe 25 iunie, iar pentru 2 iulie nu şi-a făcut tema de casă – de ce nu-i trimiţi la mama dracu'?! –, dar stau de vorbă, Tóth a notat totul, a povestit despre nenea J.L. (nimic) şi că a fost cu fiul său la Pomáz, la tanti E.S. (asta îmi amintesc), cu intenţia de a-şi clasa (sic!) copilul la iea (sic!) în timpul verii. S. cunoaşte foarte multă lume, astfel agentul ar putea să adune informaţii despre diverse persoane (nu-i de colea). Tóth e de părere că trebuie să se ocupe mai mult cu instruirea agentului, fiindcă are aversiune faţă de scris. Are aversiune... <Oedip are o aversiune faţă de mama lui.>

Hi-hi, pe aceeaşi coală de hârtie, Tóth şi-o primeşte, şeful lui îl face dobitoc: Agentul nu faţă de scris are aversiune, ci pur şi simplu nu vrea să furnizeze note informative. Acest agent nu poate fi dus la locuinţă conspirativă. Trebuie inventată o posibilitate unde poate fi obligat să scrie.

Am să continui de aici, acum trebuie să plec. – În drum spre casă, în trenul interzonal, caietul pe genunchi. Într-o zi, I., mătuşa mea îndepărtată <cea care, citind Harmonia, a spus că iar m-am îndrăgostit de tatăl tău>, îmi amintesc c-ar fi povestit ceva că, păi, a fost o vreme când inclusiv despre tatăl tău s-a spus cu părere de rău că ar fi pactizat cu regimul. La vremea respectivă, prin asta am înţeles că motivul supărării ar fi fost faptul că n-a plecat din ţară în '56 sau c-a devenit jurnalist la Budapester Rundschau, altfel spus, c-a împărtăşit opinia pragmatică a întregii societăţi; nu merită atenţie. Acum: poate că totuşi au ştiut despre asta, dar şi-au spus că e mai bine să aştearnă vălul? Fiindcă asta n-ar mai fi putut suporta? Iar eu trag grosolan, din veleitarism etc., în stânga şi-n dreapta, nenorocitul de văl? În momentul ăsta, simt că n-ar trebui

să fac publică asta. Sau dimpotrivă, ar trebui, iată, exemplul normal, exemplu-citoyenului matur? Cred că totuşi n-aş putea fi acuzat c-aş vrea să devin un exemplu. – La dracu', am uitat să-mi perforez biletul. (Am scăpat, controlorul s-a aşezat la taifas...)

Străluceşte soarele. Lumina asta îmi aminteşte de terenurile de fotbal, terenurile îmi amintesc de Csillaghegy şi de suporterii de acolo, de nenea Béla, de domnul Pék. Cât de mult îl respectau pe bătrânu'! Până şi la noi se uitau altfel! Ce fel de grandoare au văzut, am văzut în el? Au fost mulţi care l-au iubit, l-au respectat, printre alţii şi cel care scrie aceste rânduri. (Foarte caraghios.) Ar trebui să vorbesc cu cineva despre habitusul creaţiei.

Ajuns acasă, mai ceva ca o bucată de lemn, m-am întins pe pat şi am adormit pe loc. M-am trezit că sâsâi printre dinţi: de-ar crăpa toate dictaturile. – E suficient doar să citeşti, că deja eşti făcut zob! Eu merg la „ávó" doar să citesc, totuşi zilele mele sunt, pe urmă, pline de asta, nu mai există altceva, nu ştiu nici măcar unde locuiesc, nimic nu mai are importanţă. Atunci ce să mai vorbesc de viaţa lui?, i-a terciuit-o complet ţopăitul ăsta permanent, întâlnirile săptămânale cu scârnavii ăştia, l-au făcut să vorbească, să rescrie, îl trimiteau în stânga şi-n dreapta. Nu ce povesteşte romanul nu-i de colea, ci asta. Şi să faci totul de la a la z (viaţa, pe noi) fără nicio opoziţie interioară! Deportarea a fost dură, dar putea fi asumată cu un sentiment de superioritate morală (o, despre asta am scris deja, nicio problemă), dar acum eşti un căcat, eşti un zero, te-ai trădat pe tine însuţi, ţi-ai trădat principiile, ţara, până şi clasa socială din care faci parte – ce forţă mai rămâne atunci? Dumnezeule.

Vineri, 11 februarie 2000

Le aduc îndată.

Bine, şi zâmbesc de parcă aş zâmbi. Parcă – şi, într-adevăr – ar străluci dimineaţa, de parcă aş fi intrat – am intrat – pe strada Eötvös, aproape ameţit, orbit de lumină, păşind uneori cu ochii închişi: o dimineaţă aurită, ce probleme aş putea avea?

Parcă. În curte mă salută istoricul K.M., cercetăm, cercetăm? Ne strângem mâinile. Păi, se poate spune şi aşa, îi răspund şi mă copleşeşte frica. – Faţă de frica asta, frica aceea pe care în roman, copil fiind, mi-o asum, nu-i decât „restul vacanţei de vară”, chiar dacă la vremea respectivă am suferit mult, mi-a fost greu, mi-a părut rău să fac din eul micului narator un turnător (cu toate că-n timpul scrisului nu mă gândesc, de fapt, decât la propoziţii, iar în cazul acesta a fost la fel: propoziţii, propoziţii; şi totuşi.)

Direcţia spre dosare, să văd în ce sens o ia destinul tatei. Suntem în 1958, eu sunt în clasa a doua, şcoala de pe strada Keve. Învăţătoarea e tanti Viola. Într-o zi, astă-vară, ne-am întâlnit pe malul Dunării (am decis că mă voi plimba zilnic pe malul Dunării, după un an jumate asta a fost prima ocazie <azi iar am luat această decizie>), se plimba cu soţul ei; nu ştiau c-a murit Papi. (Oare să nu-i fi anunţat?) Auzind vestea, au dat din cap a nemulţumire. Aproape că mi-am cerut iertare, cum că eu nu sunt vinovat, nu eu sunt vinovat de asta. La care ei, fireşte, mi-ar fi spus propoziţia lui Camus, oricum, omul este, într-un fel, puţin vinovat.

Ce mândru era de tine tatăl tău! spuse subit tanti Viola şi-mi zâmbi. Acu’ eu dădeam din cap. Aşa ceva îmi spusese şi H., că s-ar fi mândrit cu scrierile mele; în faţa mea, ştiuse să ţină-n secret treaba asta.

Şi eu sunt mândru de el, i-am răspuns lui tanti Viola care mi se adresează cu tu, iar eu cu dumneavoastră, asta aşa va fi în vecii vecilor, şi căreia tot în veci am să-i rămân recunoscător, niciodată n-am să uit cum m-a privit când aveam opt ani, puteam să cred că... păi, cel puţin că sunt demn de iubit, da, mândru, am răspuns, oarecum subit, şi eu.

Ora 9 şi 55 de minute: continui cătrăneala primitivă şi, în acelaşi timp, deşteaptă de care-i cuprins şeful lui Tóth: Deşi despre persoanele asemănătoare, cum e şi J.L., nu ne furnizează informaţii Fireşte, ar trebui publicat aşa cum e scris, literă de literă, dar văd că la copiere corectez automat, pun virgulele, nemaivorbind că aceste mofturi gramaticale sunt ridicole, aşa cum am semnalat deja (ridicole, dar mă caracterizează). Deci, pentru ultima dată: învăţaţi ca lumea limba maternă, gunoaie ordinare ce sunteţi!, despre madam S. ne furnizează date valoroase (poate că asta e doar o femeie simplă), astfel că este regretabil că n-a primit sarcină în legătură cu asta. Mare păcat că s-a consumat interogatoriul. Ar fi trebui forţat momentul atunci când a vorbit despre faptul că se vizitează cu L., întrebat despre problemele lor comune şi care e tema discuţiilor, acelaşi lucru e valabil şi pentru madam S., de unde provin relaţiile ei cu diplomaţii şi cu aristocraţii? Evaluarea e proastă. Măsurile sunt insuficiente. De ce i s-a dat sarcina asta, ce se aşteaptă de la îndeplinirea ei şi cum o îndeplineşte. – Sándor Bíró, maior de pol.

Poate fi cunoscută lumea? Ce se întâmplă? Tovarăşul Bíró e nemulţumit, de altfel, am văzut, are motive. În consecinţă, subordonaţii îl zgâlţâie mai vehement pe agent, care, astfel, absentează mai mult timp de acasă, explicaţiile sale, am văzut, motive există, sunt confuze, duhneşte a alcool. Deci, mama nu numai că se gândeşte, dar vede clar că tata nu se ţine de promisiune, bea, are afaceri („afaceri”) suspecte. (Problema filozofică se complică puţin dacă gulerul de la cămaşa tatei are până şi urme de ruj, pentru că are, în cazul ăsta eu, fiul său fidel, foarte greu aş putea să pun asta pe seama poliţiei politice.)

Am primit drept sarcină să-l urmărim pe dr. O.S. – Nenea Oszi! Deşi el era membru de partid, parcă aşa-mi amintesc. Fiica lui e una din cele mai curajoase, mai generoase femei – a fost, fiindc-a murit. Iertare, Tilike. Asta mi-a scăpat fără să vreau, la urma urmei cine sunt eu să-mi pot cere iertare? Deşi tare-mi doresc să cer iertare de la toate persoanele pe care tata le-a încondeiat. În mod intenţionat n-am scris: i-am încondeiat. Pe de o parte, nici n-aş putea să cer iertare, pentru că nu pot obliga pe nimeni să-mi ofere iertare, nici măcar la o decizie în acest sens, pentru asta ar trebui să fiu în starea specifică a cererii de iertare, iar pe de altă parte, n-am vrut să amestec pana în povestea asta a , n-am vrut, da, aşa cum spun, să-mi murdăresc pana.

Tata s-a murdărit. Spălăm ruşinea? Ruşinea nu poate fi spălată. Tata, tatăl meu drag s-a purtat ruşinos. Eu acu’ nu caut motivele, că, de exemplu, avusese o copilărie grea, aşa că, din cauza asta, eu prezint doar faptele. [Continuăm cât timp avem materie primă, indiferent ce şi cât ne costă.] Progresez în material şi prezint, chiar aşa, tot ce este interesant. Dar tot ce-i interesant – şi, asta o spun ca

să mă justific, şi anume, asta este justificarea mea – eu interpretez într-o accepţiune destul de largă.

<Mă trec toate sudorile, au telefonat de la Oficiului Naţional de Istorie, au mai găsit documente, despre mine?, despre noi?, dacă vreau să le văd. Pe dracu' vreau! În loc de asta, am spus că, fireşte, când aş putea să trec pe la ei? Păi, o să vedem. (Din însemnările unui orb)>

Pe 17 iulie am scris despre o anume persoană Sz. Obs.: Ne-a relatat verbal că numita persoană nu este un duşman, ci un bun tovarăş. Bun tovarăş?!, aşa să fi spus? Evaluare: Nota informativă e lipsită de valoare, nu poate fi folosită. Am spus clar că nu-i nevoie să ne raporteze despre un asemenea tovarăş. Ăştia-s complet bătuţi în cap! Păi chiar ei i-au dat sarcina asta! Nu se impune luarea de măsuri. Se mai poate citi scris cu stiloul: Consider că e foarte ciudat ca un asemenea „tovarăş" să fie atât de ataşat de un conte!

Totuşi, e destul de înspăimântător: îl trimit la el pe conte, pe care-l porcăiesc pentru asta, iar pe ălalalt îl consideră suspect – din cauza asta. Doi iepuri – fără lovitură. Frumos îşi mai petrec vremea. („Ar trebui luată mai în serios curva asta de vreme.") În schimb, o învăţătură importantă: NU EXISTĂ NOTĂ INFORMATIVĂ BUNĂ. Iată, aici agentul afirmă despre cineva că este un bun tovarăş, iar ăsta devine suspect, îl vor pune sub observaţie. A nu se uita.

Despre nenea Oszi, generalităţi. L-am instruit pe agent Pe mă-ta s-o instruieşti, nu pe bietul meu papá deştept care a suferit atâta! l l Dacă acum cineva din sala de lectură s-ar uita la mine, ar considera suspect frecatul ăsta la ochi, din

cauza asta mimez repede că mi-a fi intrat o geană, ceva – interpretez frumos, sunt mai ceva ca actriţa Mari Jászai. Ce trudă migăloasă-i asta! Ce anume? Frica e migăloasă? Sau calitatea de fiu? E migăloasă calitatea de fiu al unui tată? Sau numai al unui ciripitor? – Aici a fost puţină lăudăroşenie infantilă, dacă am sau nu curajul să scriu asta. Unu: am curajul. Doi: n-are rost, dom'le, să te prefaci, de parcă ar fi vorba de un curaj sclipitor, fiindcă să nu uităm, treaba asta, calitatea de fiu de turnător, e doar adevărul cenuşiu, banal ca de acum înainte să-mi caracterizeze numai acele relaţii care dintr-un motiv sau altul sunt compromise din punctul de vedere al regimului nostru. Nota informativă e lipsită de valoare, nu poate fi folosită.

[Ieri după-amiază, la discuţia care a urmat unei lecturi, cineva a explicat de ce ospătarul din roman nu are o anume ţinută, iar în familia contelui există această ţinută, deşi, nu-i aşa?, cât de mult au suferit ăştia. Mă uitam la simpatica persoană însufleţită care explica toate astea şi mă gândeam cu voluptate că am să-i trântesc cartea asta între ochi, ia, satură-te de ţinută! Prin faptul că Harmonia a dat o anume formă vieţilor suferinde, suferinţei în sine, a şi îmblânzit totul în acelaşi timp. Asta acum mă deranjează.

Apoi, încă o rundă de luare la rost în mod blajin privind aşa-numitele cuvinte triviale. Dar vă rog frumos să vă uitaţi de jur-împrejur. Abia apoi să mă ofensaţi pe motiv de un futu-i caritabil. Lucrez din ce am.] <Asta încă nu justifică neapărat...>

6.VIII.1958

Întâlnirea are loc în piaţa Gellért, la ora 14. O notă informativă având consecinţe cât se poate de vizibile. (Pentru că întotdeauna există consecinţe. Alterează lumea nu într-o măsură neglijabilă. Ce vorbeşti.) Am avut sarcina să-mi înşir relaţiile care corespondează cu străinătatea, la fel, eventual cu cine anume şi unde. Frumoasă muncă, bine structurată, clară, trei coloane, nume, domiciliu, destinatarul din străinătate, observaţii. Iar: scrisul lui frumos! Cât de rău îmi face să mă uit la el.

Am solicitat asta agentului ca să-mi fac o idee despre relaţiile pe care le are. Nota informativă e valoroasă. Privesc visător, flirtez cu fata de la sala de lectură, care priveşte cu jind pe fereastră, îi spun că priveşte cu atâta jind, de parcă ar fi, am fi, la închisoare, facem schimb de opinii despre starea vremii, ne exprimăm speranţa că încetul cu-ncetul, în sfârşit, dar tot vine primăvara, apoi mă aplec iar asupra caietului şi văd: nota informativă e valoroasă. Îmi scutur capul, unde sunt? Aş fi înclinat să consider că totul e un vis, pentru că flecăreala asta superficială, puţin frivolă, amabilă şi lejeră, apoi cele patru cuvinte – reprezintă o fisură atât de profundă, o prăpastie atât de mare, încât cel care stă între cele două, ăsta sunt eu, aşa cum vă spun, trebuie, în principiu, să se zdrobească. N-am avut de gând să a , dar asta a devenit, pentru cei numiţi vom utiliza fişe tip 6 / a [fişă pentru luarea în evidenţă a relaţiilor mai importante pe care le are un agent din reţea] şi-i vom lua în evidenţele noastre. (!)

Problemele cele mai mari pe care le avem în legătură cu sarcinile pe care i le dăm sunt atunci când îi cerem să ne dea caracterizarea atmosferei. Întotdeauna spune că el consideră o praştie (sic!) ce vorbesc oamenii, din cauza asta nu ne raportează. Astfel, de data asta n-a primit altă

sarcină decât să pună pe hârtie cele auzite, indiferent care este părerea lui. Să specifice în notele sale informative în ce circumstanţe a auzit şi cine i-a spus respectivele lucruri.

Douăzeci de ani mai târziu, am instruit-o pe mama într-un spirit asemănător, atunci când i-am cerut să-şi pună pe hârtie visele, dar nimic în plus, nimic în minus, strict ce a visat, să nu brodeze nimic pe marginea lor, nicio evaluare, nicio reflexie, aşa ceva pe mine nu mă interesează, numai ceea ce este, efectiv. Apoi, după cinci ani, nu-i aşa?, i-am dat textului o formă artistică (Verbele auxiliare ale inimii). Păi – aşa merge asta (Vonnegut). Dincolo de iubire, recunoştinţa e sentimentul cel mai puternic şi concret pe care-l simt faţă de părinţii mei.

O pastă de căcat, îmi amintesc iar cuvântul din roman, deşi nu vreau să sugerez că scriu tot ce-mi trece prin minte. Nici nu-i posibil. Fireşte, selectez. Totul este forma. Numai că acum drept formă am ales sinceritatea (civilă), am fost nevoit s-o aleg, la fel şi faptul, dar asta e deja o consecinţă, că voi considera drept realitate aşa-numita realitate (nu limba), că faţă de asta voi fi fidel. – Din ciclul: Scâncetele unui biet plod realist.

Evaluare: Nota informativă e bună, cu toate că între timp am reuşit să constatăm şi în altă parte aceleaşi lucruri. Dar e preţioasă, se poate constata că agentul dă dovadă de o oarecare voinţă în privinţa activităţii sale. Probabil că acesta e momentul resemnării.

19.VIII.1958

<În această zi, Consiliul Tribunalului Poporului din cadrul Curţii Supreme, prezidat de Ferenc Vida, i-a condamnat pe

Sándor Haraszti la şase, pe Gábor Tánczos la cinşpe, pe György Fazekas la zece ani de închisoare, iar tata a scris nota informativă privind caracterizarea atmosferei care domnea.> L-a vizitat pe bătrânul W, atunci murise K.R. [o, numele ăsta îl scriu, Károly Rassay, prietenul bunicului], despre asta au vorbit... a evocat câteva amintiri de odinioară legate de el (acţiunea lor comună împotriva legii antievreieşti), consideră că defunctul fusese un om cât se poate de integru, a vizitat-o şi pe tanti Erzsi, părerea mea e că nu-i nimic interesant (?) în nota asta informativă, dar alta e perspectiva lui Tóth, e mai largă: începe deja să se apropie de forma în care trebuie să fie scrisă o caracterizare Tóth e un filolog rafinat, ştie că un text trebuie să aibă în primul rând o formă (...), nota informativă e bună, poate fi folosită într-o caracterizare privind atmosfera care domneşte.

Uneori sunt ispitit să mă cufund, să sar peste una-două note informative, astea sunt toate la fel. Dar mă ţintuieşte locului faptul că văd cum alunecă mai adânc, pas cu pas.

Următoarea întâlnire va fi la Százéves. Pe vremea aceea era un restaurant bun. Ăştia ştiu cum se trăieşte! Opt sau nouă ani mai târziu, când eram deja la gimnaziu, am fost de câteva ori pe acolo, ca sibarit începător, in concreto: mâncău. Îmi puneam deoparte bănuţii, apoi din când în când (după cursuri) intram la câte un restaurant bun (după câte-mi amintesc, acasă tăceam mâlc despre asta). Într-o zi, după ce am terminat de mâncat, am comandat fructe, mi-au adus un măr (Starking) pe o farfurie, iar alături, cuţit şi furculiţă. Stăteam la o masă cam pe la mijlocul sălii, într-un loc destul de vizibil. Îndrăznesc?, nu-ndrăznesc? Dacă ştiu ce-i permis şi ce nu-i permis, atunci (într-un restaurant) fac ce vreau (pentru că, fireşte, n-am să vreau să fac ce nu-i permis), cu asta, aşa cum e normal, am luat

în mână mărul şi am început să-l ronţăi. Mă hlizeam satisfăcut şi încurajator la şeful de sală care nici măcar n-a clipit, a văzut că totul e-n regulă.

Trebuie să informeze despre festivităţile prilejuite de ziua de 20 august.

22.VIII.1958

În loc de asta, informează că fusese, din motive familiale, la Oroszlány şi împrejurimi – fireşte, ne vizitase pe noi, care ne petreceam vacanţa la Majk, la bunica, vezi pagina 505 şi câteva care-i urmează, din H.c., fragmente de o frumuseţe lirică despre dragoste, morală, tradiţie, patrie –, şi că-i auzise vorbind, de exemplu la bufet, la gară (H.c., pag. 604), pe muncitorii care-şi exprimaseră chiar şi de mai multe ori aprobarea faţă de atitudinea autorităţilor de a nu-i discrimina pe dizidenţii (din ’56) care se întorc acasă. – Ar fi aici un umor foarte fin. Felul viclean în care ar vrea să-i influenţeze. Numai că nu există spaţiu (om) unde ar avea succes umorul ăsta. <Din lecturile mele nemţeşti îmi dau seama că a fost vorba de o autoînşelătorie generală, aproape toţi delatorii au practicat metoda asta, mai precis, ulterior asta le-a fost principala armă de apărare. Dar cunoaştem, şi aici, acasă, a fost la ordinea zilei gargara cu „distrugerea sistemului din interior”...>

30.VIII.1958

Ceva tot este, o nimica toată, o propoziţie l-am cunoscut drept un om foarte conştiincios, dar incapabil de acţiuni independente, care după părerea lui Tóth e utilizabilă.

19.IX.1958

Piaţa Gellért. Când l-am întrebat ce părere are despre situaţia din Extremul Orient mi-a răspuns că probabil ambele părţi o să cedeze şi că nu va fi război. – În trenul interzonal două persoane necunoscute au vorbit despre faptul că episcopii Endrei şi Papp – după cum spuneau – au fost trimişi la răcoare. Oare ce este intercalat între liniile de pauză nu reprezintă un pas spre „noi” în comparaţie cu „ei”? Îl înfundă, se înfundă tot mai adânc, centimetru cu centimetru, în căcat.

Obs.: (...) deşi a purtat discuţii cu aristocraţii pe care-i cunoaşte, dar aceste discuţii nu le-a purtat în felul în care l-am instruit (...) Pe parcursul discuţiilor să abordeze situaţiiunile (sic!) materiale şi condiţiile grele în care trăieşte. Să-i întrebe dacă şi ei sunt la fel de discriminaţi cum este el. Adică: să se plângă. Iar eu care mă obişnuisem să spun că niciodată nu l-am auzit plângându-se, că acest exemplu fusese foarte important pentru mine.

30.IX.1958

În acest scop am discutat cu madam V.P., cu J.P., cu Gy.B şi cu madam B.E, dar nimeni nu cunoaşte persoana în cauză. Profitând de ocazie i-am întrebat ce aşteaptă de la referendumul francez; cu toţii au fost de părere că va câştiga De Gaulle. (Între timp asta s-a şi întâmplat.)

Europa privită de jos. „Profitând de ocazie”: oare chiar se vârâse în discuţii atât de idioate de dragul lui Tóth? Mi-e imposibil să-mi imaginez că aşa ceva i-ar fi umplut viaţa.

Sarcină: pe parcursul conversaţiilor cotidiene să fie atent la opiniile politice exprimate de persoanele alea (?) şi să le noteze, indiferent că sunt bune sau rele. Concepţiile poetice ale lui Tóth cadrează cu ale mele. Să acorde o atenţie specială problemelor electorale şi situaţiei din Extremul Orient. Nota sa informativă să oglindească mai cu seamă opinia celor consideraţi duşmani de clasă. Oglindeşte, faterule.

7.X.1958

Pe parcursul discuţiilor întotdeauna am ridicat problema electorală. În general n-am sesizat un interes prea mare în acest sens, ceea ce s-a datorat, probabil, şi faptului că la Csákvár tocmai era hramul bisericii, astfel că n-am putut insista prea mult asupra problemei.

Pe loc repaus! Să ne oprim, cutremuraţi o clipă, în pragul borârii. (Afară soarele străluceşte atât de vesel, încât aproape că spune: minţi!, aşa ceva nu există!) Tocmai ne trădăm foştii servitori acestor gunoaie (care teoretic reprezintă adevărul istoric al servitorilor, mai exact, în ’58 nici măcar teoretic). Pe cât posibil, îi trădăm la modul inteligent, nimeni nu păţeşte nimic, nu figurează numele niciunuia, dar totuşi, la praznic ăştia stau la aceeaşi masă şi beau împreună, se simt respectaţi şi-şi respectă propria persoană pentru că au curajul să se arate în compania „moşierului” (a fiului acestuia), dar pur şi simplu îl iubesc pe Papi, îl iubesc pentru că-i demn de iubit, sănătate, dragul meu Matyi, şi ţie, dragul meu Dodó, l , [l], <nimic, au secat>, apoi agentul merge acasă, copiii i se prind de

gât, ca de un pom o roadă[32], îl întreabă ce le-a adus de la praznic (puiul târgului), nevasta îl miroase cu suspiciune, caută mirosuri străine, apoi agentul se aşază la masa de birou, faceţi linişte, tatăl vostru lucrează!, şi începe să scrie: Pe parcursul discuţiilor întotdeauna am ridicat problema...

Doare. (A fost un moment când aşa am vrut să încep Harmonia, acesta să fie primul cuvânt pe care-l rosteşte, propoziţia numărul unu din viaţa familiei Esterházy: 1. Doare. În final am decis, în mod profetic, în favoarea lui e al dracu' de greu.)

Se abţine să ne raporteze manifestări concrete. Nu caută compania unor persoane din aceeaşi clasă socială cu el, se retrage în cadrul intim al familiei. Din cauza asta nu poate furniza note informative detailate. Cu ocazia întâlnirilor îl voi dezvăţa în mod progresiv de toate astea. Carevasăzică, Tóth l-a dezvăţat de cadrul intim al familiei. Dacă ar fi ştiut asta Mami... Sau ştiuse? N-au existat semne în acest sens. De fapt, oare ce a ştiut?

Fiind vineri, la prânz mi-am luat tălpăşiţa, am pornit la Eger, la o lectură publică. Noile evenimente dându-mi, oarecum, forţă, am cotit-o spre Hort. După o mică ezitare, am găsit strada Gereben Vas, unde am locuit în timpul deportării. Dar n-am intrat în casă. Asta era încă o treabă curată, o curată istorie a suferinţei. Ce noroi! Ţara noroiului. Scriu astea într-un restaurant situat între Hort şi Gyöngyös. Pute. Îmi intră în haine, o să put şi eu. Pute şi la

[32] Parafrazarea primului vers al unei strofe din poezia Gând risipit în vânt de Sándor Petőfi (1822–1849): Şi m-am prins de gâtu-i... mut... ca / de un pom o roadă... – volumul Poezii şi poeme, traducere din limba maghiară de Eugen Jebeleanu, Ed. pentru literatură, Bucureşti, 1969.

bucătărie, şi ospătarul pute, la fel şi cei doi bărbaţi din faţa mea (de la Cooperativa de Producţie, Aprovizionare şi Valorificare a Produselor – filiala locală), care înfulecă tocăniţă de burtă, şi ei put. Cam pute ţara asta. Burta pare bună, e proaspătă, gustoasă. E gustoasă şi supa de vânat din Matra.

Sâmbătă, 12 februarie 2000

Cine ar fi crezut că viaţa e ca un roman? Un roman politico-poliţist învechit, din anii războiului rece. Totul este atât de mare şi de înspăimântător. Nu: e mic şi înspăimântător.

De ce. De ce. De ce. („La ce bun? Unde? De ce?”)

Luni, 14 februarie 2000

Mă grăbesc la Oficiu. (Ca într-un roman socio-educaţional, deja nu mai am chef să spun ávó. Şi, în cazul în care nu se iveşte un motiv deosebit, promit să schimb şi oftaturile mele de „În pizda mă-sii de treabă!” cu „Lovi-v-ar plumbu-n limbă!”.) Am să citesc îndată Cioran, l-am ales pe el pentru că volumul are un format bun, încape în buzunarul paltonului.

Am citit despre iertare. Că da, îl putem ierta pe duşman, dar, aşa cum spune Mauriac, nu putem uita că l-am iertat. Nu există nimic mai spurcat decât iertarea.

Eu lucrez împotriva uitării. Nu vreau să se dea uitării afacerea lui Papi, ci să fie reţinută. Nici iertare nu vreau. (Dacă mi-ar trebui, aş implora-o în genunchi. Dacă asta ar

fi rezolvarea.) Atunci, ce anume vreau? Păi... cumva să fie totul vizibil. Că este ce este, şi că asta este, s-a descoperit că asta este.

Ora 11 şi 10 minute. Sunt la Oficiu. Aş fi dorit să stau întotdeauna la aceeaşi masă, cu spatele (!) la uşa de la intrare în sală, până acum mi-a reuşit, azi am ratat ocazia. Superstiţios, o interpretez ca fiind un semn rău. Adineaori, dintr-o cabină telefonică de pe stradă am vorbit cu prietenul meu. (Încetul cu-ncetul, toată lumea o să aibă telefoane mobile, o să fiu singurul care foloseşte aceste cabine.) Îi spun că toată ziua voi fi în oraş. (E ca şi când aş face naveta de la ţară.)

Toată ziua?

În definitiv, da, pentru că... îmi pierd vremea aici... adică... adică, după-amiaza, în principiu, aş avea sau aş putea avea două ore libere, dar...

Nu-ţi fie teamă, nu sunt curios ce secrete ai.

Bine.

Cineva care-i lasciv precis că se gândeşte la o mulţime de femei-bărbaţi, cu toate că e vorba doar de un tată pe care-l am. E bine că am un tată. Multe lucruri îi pot mulţumi. l Chiar dacă la o vârstă adultă n-am reuşit... Ce n-am reuşit? La urma urmei, nimic important, cele obişnuite. Să stau de vorbă cu el. Deşi am forţat nota în mod conştient, de exemplu, introducerea prânzului duminical etc. Să-i cer sfaturi. Să mă apropii de el. Să-l îmbrăţişez. Să-l ajut. Să-i fiu de ajutor. Toate astea nu mi-au reuşit. – Dacă n-a avut coloană, dacă a putrezit pe dinăuntru, atunci ce l-a ţinut

laolaltă? l Suferinţa. Suferinţa care nu putea fi mântuită. Suferinţa lipsită de izbăvire.

Păi atunci să coborâm în mină.

13.X.1958

Am avut sarcina să fac un sondaj cu privire la atmosfera legată de alegeri. În împrejurimile domiciliului meu am stat de vorbă cu Gy.B. şi cu F.T., care-i grădinar, dar niciunul dintre ei nu era informat în privinţa şedinţei pentru depunerea candidaturii, nici în privinţa persoanei candidatului. T. a mai adăugat că pe el nu prea îl interesează politica, pentru că lui nu-i place decât să muncească, nu să facă politică.

Obs.: Cu ocazia întâlnirii agentul mi-a spus că nu merge nicăieri. Nu ştie ce să-i spună nevestei de ce şi unde pleacă, lăsând-o singură cu cei patru copii. Fute-ţi-vă-n gură curva de mamă răpciugoasă! a l O mică pauză la copiere. Respiraţie accelerată. O, şi lovi-v-ar plumbu-n limbă.

Evaluare: Poate fi folosită pentru caracterizarea atmosferei, cu toate că-i puţin şi pentru aşa ceva. Nu se impune luare de măsuri. Sarcină: trebuie să iniţieze discuţii privind alegerile, să participe la şedinţa de depunere a candidaturii; să scrie note informative despre asta. Şi despre camarazii săi întru deportare. (!)

Drept odihnă, Cioran. Că nu înfrângerea e importantă pentru adversari, ci umilirea. Înfrângerea e simplă, n-ai ce face, poţi lua totul de la început, dar umilirea e veşnică. Şi:

Celine a fost un mare scriitor şi a devenit un caz, nu mai puţin mare. Şi tăicuţul meu a devenit un caz, numai că mic.

17.X.1958

Bazilica, două jumate. Au trecut abia patru zile! <În această zi şi în următoarea, i-au arestat pe intelectualii oponenţi de odinioară din cadrul partidului, pe Ferenc Mérei, Sándor Fekete, András B. Hegedűs, Gertrúd Hoffmann, Imre Kelemen, György Litván.> Ag. (ag.: atât e tata!) nu şi-a îndeplinit sarcina, aşa cum mă înţelesesem cu el. Pe lângă înşirarea numelor avea şi sarcina să caracterizeze persoanele respective, dar n-a îndeplinit acest lucru. La întâlnire nu s-a putut discuta cu el acest aspect pentru că întâlnirea a avut loc în aer liber, în spaţiu public, şi a plouat. Hi-hi. Zeul ploii jeleşte Mexicul. (Să nu cumva să corectaţi!) Sarcină: I-am explicat din nou cum poate afla părerea oamenilor privind unele probleme. Şi asta-i o meserie. Ne-am despărţit abia când mi-a declarat că înţelege. Ca un copil. Fiul dumneavoastră este indisciplinat, deranjează orele cu o consecvenţă încăpăţânată.

Îl înghesuie la perete. Acum e momentul când ar avea nevoie de ajutor, de oriunde ar fi, din ceruri, de pe pământ sau dintre cele două.

Aici este inserat un Plan de muncă, scris de Tóth, pe 20 iunie 1958. MI Inspectoratul General al Poliţiei. Secţia de Investigaţii Politice. Subsecţia V. – Agentul a fost racolat de către tovarăşul cpt. de pol. László Sümegi. !!! – Citesc ziarele din ziua respectivă, vreau să văd dacă Soarele a

răsărit pur şi simplu în ziua respectivă, în ziua pierderii tatălui meu, a osândirii lui la supliciu, cu o zi înainte de Sf. Matei.

<Era sâmbăta, ceea ce mă uimeşte, păi ăştia lucrau şi la sfârşit de săptămână? Abia mai târziu mi-am amintit că, pe vremea aceea, sâmbăta era încă zi lucrătoare. Răsfoind indispus ziarul Népszabadság din ziua respectivă, putem afla că

O delegaţie din Bulgaria a vizitat Consiliul Naţional al Femeilor din Ungaria,

a fost oferită o recepţie cu ocazia aniversării a 39 de ani de la înfiinţarea armatei sovietice,

în a doua decadă a lunii februarie a crescut extracţia de cărbune,

Israelul nu se retrage din Egipt nici după o nouă somaţie în acest sens,

la sediul OTP-ului a sosit balonul-reclamă pentru loto, iar în a treia zi a procesului penal împotriva Ilonei Tóth şi al colegilor ei a început audierea lui Ferenc Gönci,

la Budapesta, cotele apelor Dunării a fost de 360 cm,

şi că Tal a câştigat campionatul sovietic la şah.

Niciun rând despre tata. Va fi un cadou? întreabă buna mea bibliotecară. Încep să chicotesc ca un tâmpit. Atunci, cu voia dumneavoastră, pe astea le-aş scrie în carte. Ridică lejer din umeri, scrie-le!>

E puţin kitsch, dar mi-am amintit: ar fi bine ca-n ziua asta să se roage cât mai mulţi pentru el! Deşi, pula mea ştie!, la urma urmei ar trebui intervenit pe lângă persoana care a permis ca toate astea să facă parte din planurile divine! E ca şi cum cei de la ávó ar fi fost reclamaţi la poliţie, pe vremea lui Rákosi. După racolare, domeniul lui de activitate este urmărirea cu atenţie a fostelor persoane conducătoare cu domiciliul în sectorul Csobánka. Dar s-a mutat de aici, s-a stabilit la római fürdő (sic!, dar remarca asta o fac doar pentru Gizella). Iar locul său de muncă este Biroul Naţional de Traduceri. Căci se ocupă de traduceri şi dă ore de germană, franceză şi engleză. Căci. Deşi nu domiciliază în sectorul nostru, şi-a păstrat relaţiile, mai ales în sectorul Szentendre. În interesul utilizării mai bune a îndeletnicirii sale, în perioada urm. mă ocupez (sic!) de el în următoarele direcţii:

1. Pentru că notele informative le scrie foarte superficial şi în multe cazuri rămân pe dinafară lucruri importante, în cadrul întâlnirilor mă ocupez de el în acest sens. De asemenea, în cazul în care cele relatate verbal prezintă importanţă, în timpul întâlnirii îl pun să le scrie totul.

2. În cadrul instruirii mă ocupez de el etc., mă plictiseşte.

3. Îl pun să intre în permanenţă în relaţii cu etc.

4. Îl pun în permanenţă să scrie etc.

Pentru că până acum n-a avut un domeniu concret şi este nou în meseria asta o, carevasăzică asta-i o meserie!, el are nevoie de mai mult timp pentru îndeplinirea unei sarcini în comparaţie cu alţi agenţi care au experienţă, astfel că mă voi întâlni cu el din două-n două săptămâni (...)

<24.X.1958

În procesul conducătorilor Consiliului Central al Muncitorilor de pe teritoriul Budapestei, Sándor Rácz a fost condamnat la închisoare pe viaţă, Sándor Bali la doişpe ani de închisoare, József Nemeskéri la paişpe ani de închisoare, László Abod la opt ani de închisoare, iar Endre Mester la patru ani de închisoare.> Conform notei informative din 28, a vizitat-o pe tanti E.S. mi-am justificat (!) vizita spunând că, aflându-mă oricum la Pomáz, am intrat pe la ea să-i povestesc despre copii lovi-v-ar plumbu-n limbă!, a adus în discuţie alegerile, privind alegerile, ea a înţeles c-ar fi vorba de alegerile pontificale, spunându-mi că este absolut incert cine va fi noul papă. Hi-hi, bineînţeles că tanti E. n-a ştiut să spună nimic despre alegerile pentru consiliile populare.

Observaţia detaliată a lui Tóth despre faptul că pe parcursul întâlnirii tata l-a informat referitor la vizita pe care o făcuse împreună cu mama la avocatul B.B. etc. A reieşit că agentul n-a conferit importanţă discuţiei amintite. (...) Trebuie instruit permanent în această direcţie.

4.XI.1958

Informatorul se străduieşte să scape cât mai repede de îndeplinirea sarcinii. Dă un avânt foarte superficial aşa ceva n-am mai văzut scris! îndeplinirii sarcinii primite. Cu toate că săptămâna trecută a luat parte la exhumarea fratelui său mai mic, ceea ce i-a luat 3 zile (sic!). Da, pentru că bunica ţinuse morţiş ca nenea Menyus să fie

înmormântat la Ganna, în cripta familiei. Tot acolo e şi tatăl meu drag. Acol' se odihneşte, odihnească-se în pace. Acum îi tulbur pacea sau acum i-o creez? [E totuna, nu pot să fac altfel.] Sarcină: contactarea lui B.V. Care-i traducător.

<9.XI.1958

Biserica reformată, catolică şi evanghelică îi sfătuieşte pe credincioşi să-i sprijine pe candidaţii Frontului Patriotic Popular. Nu comentez, să comenteze Consiliul Episcopal.>

11.XI.1958.

Gara de Est. Gargare, s-ar putea spune convenţionale, despre B.V. Dar: Informaţiile sunt superficiale, cu toate că prezintă importanţă şi pot fi folosite în legătură cu V., de care ne ocupăm în scopul racolării. Măcar de nu le-ar reuşi. Şi încă una: O observaţie lungă a lui Tóth, că agentul i-a povestit că s-a întâlnit cu avocatul E.B. (îmi amintesc de numele lui). Aş fi în stare să fac orice dacă mi s-ar permite să practic din nou dreptul, scrie Tóth că i-a spus agentul, căruia i-o spusese B. În tot cazul, Tóth a predat informaţia celor de la subsecţia investigaţii politice din cadrul sectorului II, ca eventual să se folosească de ea. – Alunecă din ce în ce mai adânc.

Contactul meu dă dovadă de o foarte mare lipsă de orientare în evenimentele politice. În schimb când încep să vorbesc cu el, mai întâi vrea să audă părerea noastră, abia apoi îşi exprimă propria părere. Dar în asemenea momente îşi dă drumul şi pune chiar mai multe întrebări. Astfel a ieşit la iveală şi cazul avocatului E.B. despre care

ne-a povestit acum. Şi acest lucru demonstrează că ştie mai multe decât ne raportează, dar condiţiile în care au loc întâlnirile şi conversaţiile nu sunt corespunzătoare să aflu mai multe de la el.

„Se strânge laţul.” Luptă pentru suflet.

Greşelile gramaticale de tot felul găsite în textele copiate îmi amintesc de ale mele şi de faptul că ieri am lucrat cu Zs. la Harmonia. Ne-am jucat din nou de-a „ce-i adevărat şi ce nu-i adevărat”, ridica din umeri bine dispusă; am râs amândoi.

E ca şi cum Zs. l-ar cunoaşte bine pe tata, asta pentru că ea cunoaşte bine şi Harmonia. Iată de ce o să fie rău când va citi cartea asta. <În momentul ăsta, mă gândesc ca, în mod excepţional şi din motive conspirative, să nu-mi fie ea redactor de carte; să ştie cât mai puţini despre ce-i vorba. Nu ştiu cum va fi.> Mi-a mai trecut prin cap şi faptul că din toată treaba asta n-am să scap niciodată basma curată, ceva tot se va depune pe mine, ceva mai puţin decât greţos: respingător. Parcă aş avea o eczemă. Îmi imaginez subit că lumea de pe stradă scuipă în urma mea, nu pentru că tata a fost trădător, ci pentru că am scris despre asta. Oamenii stau încolonaţi de-o parte şi de alta a trotuarului, iar eu trec printre ei. Cu acelaşi efort, aş putea să am şi coşmaruri.

Cu Zs. am mai povestit despre una-alta, am tot despicat firu-n patru de ce nu l-o fi trimis cineva la naiba pe ministrul ăla arogant. Păi, nu-i atât de simplu, îmi spune, chiar dacă n-au reuşit să-i frângă pe toţi, dar s-au petrecut atâtea nedreptăţi, atâtea mizerii, încât omul se obişnuieşte, la fel cum într-o încăpere plină de mucegai

devenim şi noi mucegăioşi; mirosim a mucegai. – Pentru asta, şi tata e responsabil. De altfel, cazul lui demonstrează inclusiv că ţara nu poate fi divizată în cei care împart nedreptăţile şi bieţii suferinzi. E o mare autoînşelătorie la nivel naţional.

Am ieşit la piaţă să-mi cumpăr banane. Trecând pe lângă ghişeul de relaţii cu publicul, aud următoarele: S-au întâmplat atât de multe lucruri şi nici măcar n-am ştiut ce se ascunde în spatele lor. – Într-adevăr, parcă ţara asta ar fi dedublată (nu numai împărţită-n două, vezi mai sus autoînşelătorie). Sau multiplicată. Există nu numai o altă Ungarie, amintită de Ottlik, nu numai o patrie în înalturi, a poetului Gyula Illyés, dar există şi o patrie în partea de jos, în partea de mai de jos a josului existent în realitate, inclusiv cei de la ávó, poliţie politică, delatorii au creat o lume, o realitate, o patrie, asta cu ajutorul tatei (mi-a fost greu să scriu asta) şi celor asemenea lui. Numai că n-am ştiut că am şi eu de-a face cu asta.

Sălăşluiau cu uşurinţă în mine compasiunea şi severitatea; şi acum asta este în mine sau este în mine asta, numai cuvântul uşurinţă să-l dăm uitării. [Pentru mine, totul reprezintă o istorie a familiei, obişnuiam să mă împăunez. Dar că şi III / III-ul...! Nu m-am gândit că totul este totul.]

<22.XI.1958

Este executat László Onestyák, tânărul insurgent din cartierul Ferencváros, aparţinând grupului-Göndör.

28.XI.1958

Sunt executaţi Zoltán Galgóczy, József Nagy, Lajos Vass, Erzsébet Salabert, Albert Lachky, József Burgermeiszter şi Gábor Simon, condamnaţi cu toţii la moarte de Tribunalul Poporului, pentru cele petrecute în piaţa Köztársaság.

1.XII.1958

Este executat István Angyal, condamnat la moarte în procesul insurgenţilor înarmaţi din strada Tűzoltó.>

9.XII.1958

Conform indicaţiilor primite, l-am căutat pe B.V. la Editura Academiei. Etc. etc., şi cum este mulţumit cu actuala slujbă? Mi-a răspuns că actualul loc corespunde pe deplin atât pretenţiilor, cât şi calităţilor sale. A mai fost şi la familia E.B., femeia a povestit că li s-a făcut percheziţie la domiciliu, pe soţul ei l-au convocat pentru data de 5, de atunci nu s-a întors acasă.

Se construieşte-înfloreşte socialismul.

Caracteristic pentru informator că este foarte rapsodic în executarea sarcinilor primite. În unele cazuri se adaptează şi-şi îndeplineşte bine sarcina. În alte cazuri lucrează săptămâni la rând fără niciun rezultat. – Nota sa informativă este apreciabilă. Chiar şi pentru faptul că şi-a îndeplinit sarcina conform celor discutate în prealabil. Respectiv, să simuleze (e deja un nivel nou al colaborării!) că ar dori să ajungă la Editura Academiei. (…) a reuşit (…)

În preziua serii de Ajun, ar trebui să se întâlnească la Gara de Vest, la ora unu, dar se contramandează pentru că pe Tóth l-au trimis în provincie. Recuperează pe 6 ianuarie, la cofetăria Sabária. Obs.: Informatorul are tendinţa să-şi motiveze neîndeplinirea sarcinii cu diverse obligaţii de familie la care trebuie să facă faţă. Păi, pare-se că suntem o familie unită, mânca-v-ar gaia! Sarcină: să-l ia în vizor pe nenea J.L.

20.I.1959

Aşa se şi întâmplă; îl roagă pe J.L. ca-n cazul ivirii unui text care trebuie tradus urgent, să-l ajute la traducere. Parcă-mi amintesc de episodul ăsta, că vine nenea J. şi aduce traducerea. Şi că râde în hohote şi-şi plesneşte genunchii. De altfel, nota informativă este un „fâs”. (Toţi băieţii îşi doresc aşa ceva în secret...) Dar: Informaţia este valoroasă, numai că ar fi foarte bine dacă informatorul să-l punem să scrie informaţia (Nu ne zbârlim din cauza formulărilor...) Când are posibilitatea îşi îndeplineşte foarte bine sarcina. Dar cu scrisul deja are probleme. Cunoaştem, scrisul este într-adevăr problematic. Deci, de la el am moştenit asta. (Sau de la scris!) Sarcină: 1. J.L., dar de data asta la modul serios. 2. Să participe la ceremonia funerară despre care a fost anunţat în necrologul expediat nominal. (A murit ceva (sic!) conte.) Să afle, să intre în rel. etc.

3.II.1959

<Începe cu mare brutalitate cooperativizarea forţată>, agentul <în schimb> nu face nimic, fiindcă murise bunica lui Mami, data trecută informează (nimic) despre întâlnirea

sa cu L. Nenea J. experimentează o soluţie împotriva ruginii, ceva deruginol, dar după câte ştiu, fără rezultat.

Evaluare: Nota informativă poate fi folosită, J... (nu pot descifra ce scrie). Pentru că ne ocupăm de racolarea lui J.L. Vai.

Informatorii informează despre informatori (în vreme ce se zbârceşte curvăsitul de timp zgârcit). [Iată ce simplu poate fi jegoşit cineva. Chiar credem îndată că l-au şi racolat. Unde nu-i foc. Iar omul încearcă să-şi imagineze – şi chiar reuşeşte!!! Aproape despre toată lumea. Se poate încerca. Vezi nevinovăţia pastorului Tőkés. Mulţi oameni trebuie să-şi ceară de la el iertare, chiar dacă numai în sinea lor.]

<La radio tocmai se transmite o emisiune despre autoportretul literar, despre rolul scriitorului. Aud că scriind istoria familiei mele lustruiesc, asemenea lui Miklós Zrínyi[33], acest autoportret. Păi atunci mă apuc să văcsuiesc cu sârguinţă mai departe.>

17.II.1959

Obs.: Informatorul nu şi-a îndeplinit sarcina conform planului, întâlnirea sa cu L. s-a petrecut spontan. În schimb şi din această întâlnire au reieşit foarte multe lucruri interesante (...) Conform not. inf. L. nu este duşman. Prin urmare, demersurile în vederea racolării sunt bune şi din acest punct de vedere. Evaluare: nota informativă e valoroasă. Poate fi folosită pentru racolarea şi studierea lui J.L.

[33] Miklós Zrínyi (1620–1664), latifundiar, poet, scriitor, politician, strateg maghiar.

Aici se poate vedea clar capcana, în toate nuanţele ei. Dacă scrie că-i duşman, îl scuipăm între ochi, dacă scrie că nu-i duşman, afirmaţia poate fi folosită pentru racolare. Chiar aşa: numai ne-scrisul ajută! (Râde ciob de...)

Au adoptat un ritm la „două săptămâni”. În cazuri excepţionale îmi telefonează. Iar eu îl anunţ prin scrisoare.

13.III.1959

Restaurantul Nyugati, ora 13. Pot spune că ziua e ruptă-n două. Informează despre familia B.E. Ei au fost pe la noi (autocenzură) <acu’ nu-mi mai amintesc la ce se referă asta, adică, în calitatea mea de scriitor realist ce ar trebui să spun, ce nu vreau sau nu îndrăznesc; nici măcar laşitatea nu mi-e cea veche!>, în Fancsikó şi Pinta, primul meu roman, e un pasaj frumos despre „ei”. Au fost pe la noi: îi momise tata.

Obs.: Această sarcină i-a dat-o verbal tovarăşul locotenent-major Farkas, de la Secţia de Investigaţii Politice din Budapesta. Verbal? Să fi fost acolo, la sediu? A intrat? A ieşit? O să se mire Tóth ăsta dacă se află că faterul e şefu’ lui. Lovi-v-ar plumbu-n limbă [în pizda mă-sii de treabă].

Şi iarăşi un vai (vai peste vai; cu atâta vai, se poate ridica o baricadă în faţa contesei Hahn-Hahn[34]). Măsuri: Un exemplar al notei informative o voi trimite (...) tovarăşului cpt. Farkas (acu’ ce-i: căpitan sau locotenent-major?!), subsecţ. V., pentru că ne ocupăm de el (de B.E.) în scopul

[34] Aluzie la Privirea contesei Hahn-Hahn, roman de Péter Esterházy, traducere din limba maghiară de Anamaria Pop – în curs de apariţie la Ed. Paralela 45, Piteşti.

racolării. Puff, dă-i o pleasnă. Chiar cred imediat că l-au şi racolat, la urma urmei de ce ar fi fost mai puternic decât tatăl meu? La prima vedere pe bune că tata era mai puternic, mai sănătos. La prima vedere. Ar fi interesant de ştiut dacă l-au racolat sau nu. Iar dacă da, să-i povestesc fiului său? Ca la spovedanie... Da' de unde. Ce treabă am eu. De altfel, e mai bine ca toată lumea să fie lăsată în pace. Mai exact, cel care poate fi. De exemplu, eu nu pot fi lăsat în pace. La fel, nici bieţii mei fraţi.

Doamne, ce mi-a tot umblat gura despre cât de interesantă e lumea, la fel şi despre curiozitatea mea cosmică drept pasiune care salvează viaţa sau conferă un rost vieţii! La fel, că n-are importanţă dacă-i erou sau trădător, e al nostru, iar datorită lui suntem mai bogaţi. Na poftim, futu-i, e aici, acu' îmbogăţeşte-te! Interesant! Ce ar putea fi mai interesant decât asta?!

Aici e anexat un raport mai vechi, din 22.II.1958, pe care l-a scris Tóth, referitor la funcţionarea legăturii cu informatorul cu numele de cod Csanádi. (...) ca să putem intra în legătură, inclusiv în cazul unor evenimente neprevăzute, am stabilit următoarele forme şi condiţii de lucru:

Din partea lucrătorului operativ: Pentru că informatorul se ocupă în mod sistematic cu traducerile şi cu predatul limbilor, am să-l contactez prin intermediul unei scrisori, iar în cazuri excepţionale, am să-i trimit telegramă, cu următorul conţinut: Dragul meu Matyi, te rog să mă cauţi urgent (specificarea datei) într-o problemă de serviciu, Csanádi. Adresa: aici urmează adresa noastră şi numele (bun) al tatălui meu drag, scris cu sz. Drept răspuns la

această scrisoare ne întâlnim întotdeauna la locul stabilit dinainte, la data şi ora comunicată în scrisoare.

Din partea informatorului: În cazul în care inf. vrea să solicite o întâlnire excepţională, va chema urm. nr. de telefon... [după o lungă ezitare, plină de spaimă, am format un trei, apoi numărul indicat şi am cerut interiorul respectiv, dar o voce de femeie – pe care, în tâmpenia mea căcăcioasă, am identificat-o drept o voce „tipic kadaristă” – mi-a comunicat că ar fi greu să-mi facă legătura cu interiorul solicitat, pentru că e locuinţă particulară; din cauza asta am pus trei puncte în locul numărului] şi-l cere la aparat pe lucrătorul operativ care ţine legătura cu el. În cazul în care nu-l găseşte, îi lasă un mesaj pe numele de cod. Tot această metodă o va folosi şi atunci când nu se poate prezenta la întâlnirea stabilită, în asemenea cazuri anunţă următoarea dată şi ora când poate să vină. În scrisoare sau la telefon niciodată nu vom comunica punctul locului (sic!), acesta este locul obişnuit sau cel stabilit la întâlnirea precedentă.

Naiba să vă ia, ce mai pişicheri răsfutuţi sunteţi!

Acest sunteţi este începutul păstrării distanţei în ce mă priveşte... De altfel (tătânele, faterul, agentul – unul mai bun decât celălalt, problema se pune care?; nu ştiu cum se face, dar în acest context totul este o problemă de stil... nu e ridicol, ci amuzant) a început să scrie pe hârtie pergament, abia se poate citi.

Scandal la editura austriacă, trebuie să plec de la ei (fiindcă nu am de ce să rămân), deşi am crezut că până la sfârşitul vieţii nu va trebui să mă mai gândesc la asta, dar acum ar trebui să iau tot felul de decizii, la fel, ar fi bine să

meditez ca Harmonia să aibă un impact bun în străinătate (aici, acasă va avea, deja văd) –, dar din toate astea nu mă interesează nimic, pentru că pe mine aspectul ăsta... aş fi scris mă interesează, nu, interesează e prea puţin spun, ăsta acum sunt eu, ăsta sunt eu acum. Într-un fel e ca o zi lipsită de talent la masa de scris; într-o asemenea zi, eu nu sunt altceva decât această lipsă de talent.

Din nou efectul prinţului deghizat. (Sau contrariul acestuia. a)

17.III.1959.

Iar îl cicăleşte pe bietul bătrân W. Lămureşte care P.Cs. e ginerele lui.

A lămurit. Informatorul nu şi-a putut îndeplini celelalte sarcini pentru că unul dintre copiii lui a făcut varicelă. Cred că Mihály, el avea obiceiul. Trăsăturile lui le are sora mea din roman. [După o lectură cu public, cineva a început să vorbească înflăcărat şi combativ, cum că aflase că eu am trei fraţi mai mici şi că, a scos asul din mânecă, nici vorbă să am soră! Iar eu glacial şi fermecător: Şi care-i problema?]

24.III.1959

Gara de Vest, ora 13, pe partea de unde pleacă trenurile, sala de aşteptare. Agentul nu şi-a îndeplinit niciuna din sacinile primite. A invocat faptul că n-a găsit persoana căutată, apoi a invocat boala soţiei sale.

A doua zi va împlini patruzeci de ani. Un bărbat de patruzeci de ani! Dumnezeule. În floarea vârstei, am terminat câte ceva, dar mai avem multe de făcut, puţină melancolie, pentru că deja ni se văd proporţiile, dimensiunile, un moment dur. În comparaţie cu asta, aici: un câine bătut, jigărit, cu coada-ntre picioare, dă târcoale cu ipocrizie pe sub grădini.

Acum parcă aş prefera să fiu în locul cititorului decât în cel al scriitorului. Citesc, elegant spus, chestia asta şi o copiez. Nu ştiu ce va ieşi. Aştept să se întâmple ceva, nu să mă trezesc, asta nu mai aştept, dar poate să înţeleg una-alta. În timp ce aproape că ştiu, numai că nu vreau să ştiu, că nu se va întâmpla nimic, mici revolte, mici resemnări, la modul concret nu-i vorba de ticăloşii de anvergură, făcând abstracţie de totul. Niciun fel de explicaţie pentru nimic, doar ruşinea şi umilirea.

Ora patru, termin şutul, până acum am citit 212 pagini.

Stau (acum) la Clubul Arhitecţilor, e o căldură plăcută, am în faţă un pahar cu vin roşu, îmi aştept prietenii. O senzaţie agreabilă, un moment echilibrat. Idila e puţin zguduită de faptul că citesc tocmai textul lui Berkovits despre Sándor Tar, apărut în revista Kritika. Întrebarea e, citesc, dacă avem curajul să ne privim în faţă. Am. Datorită încrederii pe care o am în ce făcuse Tar, acum pot spune că tata a fost un biet turnător de tot căcatul. (Pauză.) Nicio problemă, curaj am, dar ce va fi după, asta nu ştiu.

<Miklós Jancsó, regizorul de film, mă întreabă la ce lucrez într-un ritm atât de îndrăcit. Un roman, o nimica toată, ceva distractiv, cele obişnuite, libertate, dragoste şi flori, mă hlizesc, dar se pare că destul de crispat, pentru că nenea Miklós mă priveşte îndelung, scrutător, dă din cap, apoi îmi mângâie faţa, păi, deja şi Harmonia a fost la fel, îmi spune.>

Marţi, 15 februarie, 2000

Dimineaţa îi spun Gittei că B.E. a avut, eventual, aceeaşi soartă de ciripitor, la fel, că nu există notă informativă bună, fiindcă răul generat este incalculabil. Întotdeauna provoacă răul, inclusiv răul personal, dar şi fiindcă le fortifică pe gunoaiele alea. L-a fortificat şi pe Kádár. Dacă vorbim despre „afacerea asta", or, în ultima vreme mereu vorbim, Gitta devine lividă, roşeşte, din cauza suferinţei i se schimbă înfăţişarea. L-a iubit şi respectat foarte mult pe tata – chiar aşa: integritatea sa, independenţa sa, superioritatea sa tăcută, mărinimia sa, gentileţea sa. Temperamentul său viril. Apoi, în el m-a iubit şi pe mine. Noră şi socru: o relaţie interesantă.

Au sosit dosarele. Persoana care le aduce e puţin iritată, nu mult, doar puţin, că de fiecare dată trebuie să le ceară de la preşedinte, motiv pentru care îmi spune zâmbind cu sictir: A sosit. Iată comoara. – Pe bune că-i o comoară. Comoara care nu există. Ba există.

Când am intrat, la ghişeul de relaţii cu publicul, un bărbat în jur de şaptezeci era aplecat asupra formularelor care trebuie completate. E un bun ungur, faţă brăzdată. Şi el îşi caută dreptatea, şi pe el l-a trădat Papi. (Mă uit la bărbatul

acesta, brusc simt că avem ceva comun, că personal am de-a face cu el.) În cazul în care nu-i şi el un III / III.

Într-adevăr: în locul ăsta noi nu ne mai putem căuta dreptatea. Suferinţa individuală a membrilor unei familii se dizolvă, asemenea unei aspirine Bayer, în trădare. Asta-i adevărata declasare. Putem începe o nouă perioadă de 500 de ani. Micuka, fiule! Înainte! Care pe care, copilul meu drag! – Dobitocule. Talentul literar nu face bine scrisului. Are o pană bună: e un lucru bun pentru o pasăre. Merg la documente. E ca şi cum nu l-aş lăsa singur – în sfârşit, nu aşa cum făcusem cât a trăit –, nu l-aş părăsi.

31.III.1959

La madam V.P. s-a interesat (conform indicaţiilor) despre F.H. La fel şi la Irmike. A aflat că F.H. locuieşte la Piliscsaba. Informatorul s-a străduit să-şi îndeplinească sarcina primită. (...) Pe parcursul conversaţiei ne-a rugat să-i comunicăm numele aristocraţilor care locuiesc la Piliscsaba, poate că prin intermediul ăstora ar afla mai multe lucruri. – Ia te uită, flegma zeloasă! Iar o etapă nouă: e activ, pentru prima dată când nu este în derivă, nu suferă (îşi joacă rolul), de data asta îşi creează personajul în mod activ, vrea. Un colaborator. Un coleg de muncă. Pentru prima dată la modul conştient e coleg.

<1.IV.1959

Consiliul Tribunalului Poporului din cadrul Curţii Supreme, prezidat de Ferenc Vida, îi condamnă pe Ferenc Mérei la zece ani, pe Sándor Fekete la nouă ani, pe György Litván

la şase ani, pe András B. Hegedűs la doi ani, pe Jenő Széll la doi ani de închisoare.

3.IV.1959

Amnistie parţială pentru cei condamnaţi la mai puţin de doi ani de închisoare. Zoltán Tildy a beneficiat de graţiere individuală. Până pe 31 mai au beneficiat de graţiere generală 1610 condamnaţi pe motive politice. – Un pas înainte, unu' înapoi, Mérei intră, Tildy iese.>

Următoarea întâlnire are loc de ziua mea, la ora unu, la Gara de Vest. Iar eu care mă miram, ofuscat, de ce întârzie sau de ce e atât de aghesmuit, încât suflă chicotind în faţa mea lumânările de pe tort, pe toate cele nouă, dintr-o suflare, başca se mai şi laudă cu fapta sa, ei vezi, pămpălăule, aşa trebuie făcut.

Când îi amintesc Gittei cât de dese fuseseră întâlnirile la Gara de Vest, îmi spune că nenea Frici îi povestise odată că-l văzuse pe bătrânu' împleticindu-se de beat ce era, pe bulevardul Szent István. În cazul ăsta, trebuie să-mi revizuiesc puţin felul cum gândisem despre asta până acum.

S-a năpustit peste familia B.E., dar numai pe femeie a găsit-o acasă. Cu ocazia vizitei mele, am putut constata că vestimentaţia lor este simplă, mobilierul, fireşte, moştenire de la părinţii unuia dintre ei, de stil vechi. Copilul le este bolnăvicios îmi amintesc, aşa că învaţă la domiciliu, iar pentru asta plătesc lunar 300 de forinţi, ceea ce, după cum mi-a spus femeia, este o mare povară pentru ei.

Tóth specifică în raportul său că a clarificat cu informatorul relaţiile sale cu persoanele din sânul bisericii nu mă pot sătura văzând acest cuvânt în acest context! ale tatălui său. Papi i-a povestit, de parcă unui copil (de parcă nouă!), ce înseamnă patronaj şi că bunicul îl cunoştea mai ales pe arhiepiscopul Czapik. Am clarificat asta cu informatorul, pentru că aşa cum ne-a informat un contact din reţeaua noastră de aristocraţi Lovi-v-ar plumbu-n limbă! Atât valorează aristocraţia maghiară! – exact atât cât şi ceilalţi, în mod logic (numai că responsabilitatea e mai mare!), vezi atacurile exemplare ale scriitorului Sándor Márai la adresa jalnicei burghezii maghiare; în prezent, nimeni nu-i evocă opiniile, în timp ce-n permanenţă se vorbeşte pe toate drumurile despre el, Márai a ars până la capăt[35] pe bătrânul l-ar sprijini Vaticanul.

Băth-râh-nul? Dacă ai şti despre cine vorbeşti... Fireşte, în 1959... Are dreptate Tóth.

În afara sarcinii primite agentul ne informează despre vizita lui H.Sch, respectiv, îi scriu numele, e rudă, e Onkel Henrik, Prinz Schwarzenberg, din Viena. Cu ocazia vizitei sale a adus copiilor câteva jucării mai mici. Cât e de

[35] Sándor Márai (1900–1989), unul dintre scriitorii marcanţi ai literaturii maghiare; a părăsit Ungaria în 1948 în semn de protest împotriva ocupaţiei sovietice şi a interzis publicarea scrierilor sale sub regimul comunist. „Redescoperit” recent şi tradus în toate limbile de circulaţie, Sándor Márai este astăzi recunoscut ca unul dintre marii scriitori ai Europei şi, incontestabil, parte a canonului literar al secolului XX. În limba română, din opera lui Sándor Márai au apărut romanele: Lumânările ard până la capăt (Ed. Humanitas, Bucureşti, 2004), Moştenirea Eszterei (Curtea Veche Publishing, Bucureşti, 2006) şi Turneu la Bolzano (Curtea Veche Publishing, Bucureşti, 2008) – traduceri din limba maghiară de Anamaria Pop. Aici, Péter Esterházy parafrazează titlul romanului Lumânările ard până la capăt.

penibil să citesc asta, ce rost o fi avut să toarne astfel de nimicuri. Sau numai totul e posibil? Suchard, atunci am învăţat cuvântul ăsta. „Spune-mi ceva dulce. Suchard.”

Tóth consideră că nota informativă e valoroasă, dar cineva subliniază evaluare şi pune un ? în dreptul ei.

28.IV.1959

Pentru prima dată la locuinţă conspirativă, căreia i se mai spunea şi gazdă. Obişnuita bolborosealã care nu se mai termină, pe X. întreabă-l despre Y., pe Z. întreabă-l despre V. Tóth este mulţumit, foarte ingenios, inf. ne-a spus că persoana din Viena care-l vizitase data trecută s-a interesat de persoanele respective... – Ce idioţenie mai e şi asta?! Să curăţăm de coajă un balon. Deşi... În sinea lui, o notă informativă poate fi goală, dar toate împreună tot înseamnă ceva. Omul e tentat să spună că ăştia-s idioţi, se ocupă cu nimicuri, îi pun pe alţii să scrie note informative goale, apoi pe astea le evaluează etc. Nu, nu, nu e gol, nimic nu e gol.

<7.V.1959

Consiliul de Miniştri autorizează cumpărarea unor imobile mai mici (cel mult şase camere) aflate în proprietatea statului.>

Pe 12.V., la Gara de Vest, acu’ tocmai despre nevasta lui M.K. jr., care e casieriţă la staţia fluvială Erzsébet, iar soţul ei e matelot pe nava Tudor. Regimul-Kádár e ca-n poveste. Informatorul trebuie pus progresiv sub supraveghere şi dus la locuinţă conspirativă, altfel rămân în el prea multe

lucruri pe care nu le pune pe hârtie. Lovi-v-ar plumbu-n limbă.

<2.VI.1959

Drept continuare a procesului Mérei, Zoltán Zsámboki şi opt tovarăşi de ai săi au fost condamnaţi la închisoare între un an jumate şi şapte. Paragraf nou: Este restabilit Oficiul de Stat pentru Culte.>

9.VI.1959

În timpul conversaţiei informatorul mi-a spus că în familia J.L. bărbatul câştigă 8–900 de forinţi. (...) Ne ocupăm de persoana lui L. în scopul racolării. Aşa am contribuit în mod activ la putrezirea morală a ţării. Măsuri: A se verifica la secţia din Szentendre dacă au un agent care să-l poată verifica pe J.L. (...) Mi-a mai spus despre B.E. că este o persoană foarte liniştită. Nici acum, când a fost acolo, n-a prea vorbit, a stat şi a zâmbit. Să raportezi acest zâmbet slab, neputincios: asta-i adevărata ticăloşie.

Pe 23.VI. La Gara de Sud, pe partea de unde pleacă trenurile, capătul liniei tramvaiului 46, asta da, nici aici n-am fost pân’ acum. Bătrânul W. s-a plâns că are cataractă la ochi, dar încă nu poate fi operat, în afară de asta îl doare locul unde fusese operat mai demult. Pe bune că informează. Parcă am face conversaţie după un prânz copios, la o cafea („o caffă bună”); familie mare, aşa am ştiut, am ştiut cu mândrie, dar nu că şi Tóth face parte din ea. Învăţ să mă comport ca un plebeu, nu-mi strică. Mânca-v-ar gaia!

A fost pe Tudor, dar din cauza traficului mare şi a aglomeraţiei n-au putut vorbi (hi-hi). Să scrie surorii sale mai mici care trăieşte la Viena şi s-o întrebe unde va şedea şi ce va face în timpul Întâlnirii Mondiale a Tineretului. Să-mi arate scrisoarea înainte s-o trimită. Oho, şi asta-i ceva nou!

<30.VI.1959

La postul de radio Kossuth începe difuzarea serialului de teatru radiofonic Familia Szabó. – Cred că şi acum continuă.>

7.VII.1959

A întrebat-o pe madam P. când ar putea să vină pe la noi, dar ea nu mi-a dat un răspuns clar, a invocat drept scuză că fiecare a doua duminică e aşteptată la bridge.

Evaluare: Madam P. practică jocul de bridge, dar nu în aceleaşi zile cu contele H., care ne interesează pe noi. Păi... mai multe zile decât conţi. Oricât am încercat şi am vrut să aflu ceva în legătură cu evenimentele politice, n-am aflat nimic. Întotdeauna a invocat că n-a vorbit cu nimeni.

M-am înţeles cu informatorul ca prin intermediul corespondenţei pe care o poartă în mod obişnuit cu sora lui mai mică s-o întrebe unde va şedea în timpul Întâlnirii Mondiale a Tineretului. Asta pentru că înainte de 1956 a fost agenta autorităţilor.

Vai. Nu, nu, nu. [Cât de puternică şi brutală poate să fie o propoziţie. Cât pe-aci să mi se oprească inima, atât de tare m-am înspăimântat. Cu toate că ştiam clar, îmi povestise mătuşa, că la Kistarcsa, pentru că acolo fusese deportată, fără niciun motiv, au pus-o să semneze o hârtie, a şi semnat-o, menţionând acest lucru ca fiind ceva necesar şi fără importanţă. S-a făcut şi un film documentar „despre frumoasele zile de la Kistarcsa”, au adunat fostele deţinute şi gardienii. Destul de dramatic. Mă uitam mândru la mătuşa mea, a fost atât de explicită şi de înţeleaptă, valori care nu sunt neapărat personale. Au apărut în ea subit; dintr-o dată am văzut că ea este fiica bunicii (bunicului).] Asta-i deja prea mult. Cu asta nu mai ştiu ce să fac... Iată, propoziţia mă lovise atât de tare, încât am uitat că deja ştiu asta, faptul că totul e o minciună. Ce regim jegos!

Întâmplător, azi-dimineaţă am vorbit cu ea la telefon. I-am spus nu mai ştiu ce, iar ea mi-a răspuns că sunt o marmotă şi un urs spălător. Nu înţeleg. Aşa cum îţi spun, n-am nimic împotriva spălării. Frumos; pentru aşa ceva merită să vorbeşti cu rudele mai în vârstă... Carevasăzică, asta-i nimic. Dar dacă mă uit la propoziţia asta categorică pe care Tóth o scrisese cu neglijenţă (şi pe care activitatea tatei a făcut-o posibilă), la afirmaţia asta fără importanţă pentru el, nu pot să fac altceva decât să mă vait. Asta nu mă mai doare, asta de-a dreptul mă ameţeşte.

21.VII., 4.VIII.1959

Cele obişnuite. Trebuie să ne ocupăm cu informatorul în acest sens, pentru că este prudent privind caracterizarea atmosferei. Cu toate că a stat de vorbă cu diverse persoane, totuşi nu ştie nimic.

Am fost puţin pe-afară. Un vânt rece. Am mâncat o banană. Mi-ar fi plăcut să intru la restaurantul spaniol, mi-am şi făcut un meniu stând în faţa ofertei culinare afişate la uşă –, dar mi-a fost milă să-mi pierd timpul cu aşa ceva. (Ca de atâtea ori până acum.) Frig. Frig. – De zile în şir simt o emoţie speriată care acum începe să fie înlocuită de o indispoziţie blazată. Până acum, lectura mi-a dat o stare de înflăcărare, mi-a fost frică şi ruşine, dar eram plin de elan, acum m-am sfrijit brusc, asemenea frunzelor umede, toamna, când li se dă foc: duhnesc, fumegă, nici tu căldură, nici tu vreun folos.

25.VIII., 5.IX., 29.IX., 13.X., 29.X.1959

La despărţire, i-am repetat invitaţia şi i-am spus că eventual pot să fac rost de ceva traduceri şi pentru soţul ei. Aici trebuie să notez că la treaba cu traducerile nu m-am gândit serios, pentru că şi-n meseria asta e încă „sezon mort”. O, nenea a glumit doar...

Mi-a trecut brusc prin minte următorul aspect: defăimez numele Esterházy. Fără îndoială că va fi defăimat. Dacă aş putea, dar nu prea merge, să privesc totul din perspectivă istorică: ţi-am dat şi ţie, mi-a rămas şi mie.

Iar acum: dacă n-ar trebui să retrag H.c. Nu pot, nu îndrăznesc, nu vreau. Ar fi o minciună să mă prefac că mă gândesc la aşa ceva.

Nenea J.L. şi familia, în vizită la noi. Mă plictiseşti, tăicuţule. Nu se impune luarea de măsuri. Sunt atât de penibile invitaţiile astea, parcă locuinţa noastră ar fi o pânză de păianjen, oaspeţii fiind muştele. Biata Mami, sendvişurile alea gustoase şi rafinate, la fel şi pâinea

umplută (genială!) şi salata suedeză de ciuperci – cine-ar fi bănuit că toate astea au stat în serviciul poliţiei politice.

Să descopere. A descoperit (e băgător de seamă pe lângă un inginer, locuieşte pe bulevardul Szent István, s-a despărţit de mult de nevastă-sa, care a înnebunit). Să meargă la faţa locului. A mers. Anexă: 4 buc. bilete. Vai şi vai: teamă-mi-e că ni se rambursează cheltuielile.

<1.XI.1959

La congresul partidului de la Budapesta, János Kádár dezminte că în ultima perioadă ar fi fost executate treizeci şi una de persoane şi că o mulţime de tineri sub opşpe ani îşi aşteaptă în închisoare execuţia. Pentru trimiterea în Occident a listei dezminţite, juristul Tibor Pákh este aspru pedepsit cu închisoarea. Ministrul Culturii insistă să se introducă în şcoli uniforma şi chipiul.>

10.XI., 1.XII.1959., <3.I.>, 12.I., 15.I.1960

Ca să dea un exemplu cât de „tâmpite” sunt, după părerea lui (e vorba despre nenea Gy.B.), ştirile care circulă, mi-a spus că a auzit că pe 7 noiembrie Hruşciov o să anunţe retragerea trupelor ruseşti din Ungaria. El nici atunci n-a crezut, iar acum chear chear, mereu scrie aşa, pe vremea aia aşa învăţaseră, aşa i-a intrat în mână că râde de toată treaba asta. Când l-am întrebat de la cine a auzit (!), mi-a răspuns că zvonul ăsta s-a răspândit, în general, prin toată Budapesta. În legătură cu asta, vă informez că discuţii de acest gen am auzit şi pe trenul interzonal, de la doi oameni puţin băuţi, îmbrăcaţi în haine de muncitori. Stă şi trage cu urechea. Sau a inventat?

<L-au executat pe György Fáncsik condamnat în procesul-György Fáncsik şi complicii pentru insurgenţă înarmată în pasajul Corvin.>

Iar la madam P. După părerea ei, Bunul Dumnezeu e cel care decide în final ce şi cum se întâmplă. În continuare am vorbit despre copii. Cu Bunul Dumnezeu, şi eu aş schimba câteva cuvinte. (Concret, repet: de ce e Creaţia aşa cum e? În care ordin al mântuirii poate fi încadrată scârnăvia tatălui meu drag? l) Apoi aş vorbi cu el chiar şi despre copii.

Muncă migăloasă, pe hârtie pergament. Face economie la hârtia bună, îi pare rău de ea: şi eu protejez toate suprafeţele de hârtie pe care se poate scrie. Tóth: Pe fostul baron O. din Szentendre îl cunoaşte după nume. Ba mai mult, s-a şi întâlnit cu el, dar a rămas cu impresia că O. este nebun, un om cu gura mare. Se pare c-ar avea probleme mentale. Cât de mult îi iubeam atitudinea asta, când vedeam cum „îşi depăşeşte barierele de clasă". Desigur că într-o măsură atât...

Un nume nou, îl copiez exclusiv pentru că-i o raritate din punctul de vedere al ştiinţelor filologice [în zadar] <totuşi, se poate descifra>: Am vizitat-o la domiciliul ei pe văduva M.A.Sz., care locuieşte la Bp.

Măsuri: În prezent, informatorul este în predare-primire (sic!) la cei de la Budapesta.

Am ajuns la finalul primului dosar, adică mai este un raport rezumativ despre el. Aici stă scris că l-au racolat în martie 1957. A fost racolat pentru a deveni agent, dar pentru că n-a lucrat la cazuri concrete, a îndeplinit numai sarcini informative, l-am calificat drept informator. Asta e bine

pentru noi? La început am avut greutăţi cu el în privinţa scrierii notelor informative. A argumentat mereu că n-a considerat situaţia ca fiind esenţială, din cauza asta n-a scris despre ea.

A argumentat... Doamne, de câte ori îl văzusem argumentând! Cât de frumos era! Îi era frumoasă mintea, reine Vernunft-ul. Pe scurt, cu o logică sclipitoare, dacă – atunci. Apoi cum a tot lăsat ca propria sa logică (puternică), raţionalitatea să cedeze în faţa pragmatismului. În cazul în care dacă atunci, dar acum totuşi este ce este, deci – de exemplu. Nu trebuie învăţat, trebuie ştiut. Trebuie pornit la timp, nu devreme, nu târziu, ci la timp. (Dar traficul a fost imprevizibil de aglomerat! Atunci faceţi bine şi porniţi mai devreme. Dar imprevizibil! A ridicat glacial din umeri.) – De altfel, lui Tóth fireşte că nu i-a argumentat, ci i-a explicat.

Pe baza notelor sale informative n-a fost luat nimeni în evidenţă. Şi asta-i ceva.

Acum mi-au adus patru file noi, sunt despre mine. Neimportante. De exemplu: informatorul cu num. de cd. „Redactorul” scrie o notă informativă despre domnul profesor Ilia, acolo figurez şi eu, într-o listă de nume.

Ziua s-a terminat.

[Prin tot felul de vicleşuguri, am convins pe cineva ca pe 23 februarie să se roage pentru tatăl meu.]

Miercuri, 16 februarie 2000

Sinceritatea personală nu e creatoare de frumuseţe. Textul este sincer, nu autorul... Asta pe cine interesează?! Păi, iată: mă bălăcesc în propria-mi sinceritate, din asta lucrez, pe neaşteptate. Dar nu sunt impresionat de propria-mi sinceritate. (Deşi... eu n-am fost (nu sunt) leşinat nici în cea mai mică măsură că vai cât de mare şi veche e familia căreia îi aparţin, apoi totuşi s-au găsit dintre cei care să considere... aşa că, mare grijă, atenţie! [?] <La ce.>)

Posibil, nu sunt un mare sincer, un sincer talentat. La fel ca fotbalistul, nici ăla nu marchează numai aşa, mişcându-şi doar piciorul – ci se antrenează, se antrenează; Albert contra Rákosi, Beckenbauer contra neamţului, în calitate de. Eu sunt sincer doar ca un accesoriu, o consecinţă a libertăţii (?). – „Sunt aşa determinat, cum e mânzu' înfrânat."

Situaţia familială: Am primit puţină nuanţă de culoarea untului[36].

Luni plec la Berlin, unde rămân mai mult timp. Înainte de plecare, trebuie să vorbesc cu M. Trebuie să-mi măsor la centimetru intonaţia, altădată nu mi se întâmplă, vorbesc cum vorbesc. Dar altădată nu spaima este cea care mă mobilizează. Îmi pregătesc propoziţiile, îmi încerc inflexiunile vocii. „Am citit metodic primul dosar." Să-i propun cumva, dar fără să las senzaţia că-l implor, să rămână totul secret până-mi termin munca... Doamne, ce tare mă apasă! Nu-i de mirare că mi-a reapărut podagra.

[36] Aluzie la titlul volumului Nuanţă de culoarea untului – 1988–, album de fotografii, text: Péter Esterházy, fotografii: András Szebeni.

Citind mulţimea asta de note informative insipide, incolore şi inodore, încep (iar), drept apărare, să bagatelizez. Că asta nu-i cine ştie ce, nu-i atât de deosebit. L-au speriat la modul ordinar, poate l-au şi bătut – efectul-Csurka –, a semnat, gata, pe vremea aia era o lume de căcat, cu patru copii ce putea să facă, supravieţuirea era obligatorie pentru el. La fel, că aşa-i istoria omenirii, crime, minciuni, trădări. E-n regulă, poate că faterul tău n-a fost o cărămidă ciripitoare, dar decenii la rând a înşelat-o pe mă-ta, s-a întâmplat să nici nu se spele, aşa s-a urcat lângă ea, pe ea, din pat în pat. Şi aşa mai departe.

Dar nu aşa stau lucrurile. Nu trebuia ca cineva să fie agent. Nu există dezvinovăţire. Nici n-aş vrea să-l dezvinovăţesc. Aş pica oarecum rău.

[Articolul de ziar din care citez mai jos semnalează deja nebunia re-supra-peste-politizării: („eu sunt cel care spune cine-i comunist sau delator”): „...cunosc mai multe cazuri când respectabili taţi şi capi de familie, persoane loiale (!) naţiunii au avut de ales, drept consecinţă a ameninţărilor poliţiei politice, între trei variante: să ajungă la închisoare nevinovaţi fiind, să-şi părăsească ţara sau, cedând presiunilor, să îndeplinească sarcina la care au fost forţaţi. Iar printre aceştia au fost care – deşi au optat pentru cea de a treia variantă – şi-au făcut meseria în aşa fel, încât n-au pricinuit niciun rău semenilor lor”. Pe de o parte, să n-o numim meserie, iar pe de altă parte, n-a fost niciunul care să nu fi pricinuit rău, toţi, dar absolut toţi au pricinuit rău. În articol se mai aminteşte şi despre „partea cealaltă”, cei care au primit notele informative, despre care nu există dosare de reţea, responsabilitatea lor, or, trădarea lor nu este mai mică, dimpotrivă. Aici autorul are dreptate. Dar

fiecare să vorbească despre propria trădare. O trădare de aici cu o trădare de dincolo nu fac o trădare zero, ci două trădări.]

În perioada respectivă vorbeam despre cazul-Csurka. (Iar Cioran: şi tata a devenit un caz, fusese tată, a devenit caz.) A fost de acord cu mine, m-a lăsat să-l bălăcăresc. Nu-mi amintesc de nimic suspect, nici măcar o tresărire că i-ar fi fost frică, nicio urmă că s-ar fi intimidat. De altfel, niciodată. Un copil ar vedea pe loc treaba asta, ba mai mult, l-ar imita. Uneori tuna şi fulgera iritat: aia şi aia nu sunt temă de telefon. Îngâmfaţi, îi râdeam în nas, nu-ţi mai da importanţă, bătrâne, nu mai trăim vremurile alea. Drept replică, făcea o grimasă de superioritate: ce ştim noi despre asta (cvasi nişte pulişoare). Apoi, iată, textual: ce ştim noi despre asta.

Dosarul al doilea

Ora 10 şi 10 minute. Dosarul începe cu un index alfabetic, multe nume cunoscute, Katus, Babica, o grămadă de Esterházy, nenea Pityu. Tablă de materii, o sută cincizeci de elemente, trei sute şaptezeci şi cinci de pagini, se termină pe 9.VIII.1965, dar mai este şi o Notă finală din data de 26.VIII.1965. Citind-o, am roşit şi am ameţit. N-am ştiut că aşa funcţionează trupul. Agentul secret cu num. de cd. Csanádi a fost racolat drept agent în martie 1957 de către MI (etc.) – pe baza folosirii unor date compromiţătoare. Ce anume, care puteau să fie astea?

E ultima zi de muncă înainte să plec la Berlin, nu mă pot opri, răsfoiesc dosarul în toate direcţiile, încerc să-mi

imaginez viaţa (cea din copilărie) din acest punct de vedere. Ce-o să iasă din povestea asta? Din mocirla asta, din jegul ăsta, din rasoleala asta. În care se afundase o (mai multe) viaţă (vieţi), apoi n-a ieşit nimic.

Cât e de derutant ce vedem (pe tatăl meu drag).

Joi, 17 februarie 2000

Ieri, la Oficiu, n-am putut vorbi cu M., i-am telefonat acum o juma' de oră, o să mă sune înapoi. Sar atât de agitat şi de isteric la fiecare ţârâit al telefonului, încât – păi acum nu mi-ar plăcea să mă uit în oglindă.

Simt o anume greutate permanentă în inimă, pe inimă – independent de dispoziţia mea concretă. M-am şi schimbat puţin.

Tocmai a sosit cu poşta o recenzie apărută în Frankfurter Allgemeine Zeitung, o critică în care citesc cât de lejer şi elegant alunec printre dramele umane şi cataclismele istorice sau ce-or fi...

Am vorbit cu M. O fi de vină telefonul sau ideea fixă de persecuţie, dar parcă mi s-a părut că a impus o anume distanţă. Dintre propoziţiile pregătite am spus doar una, şi pe aia numai pe jumate. Am citit metodic primul... nu mi-a venit în minte cuvântul dosar... motiv pentru care am început să ezit, să mormăi, să mă bâlbâi... Cât de uman s-o fi auzit tropotitul meu pe loc în jurul unui cuvânt... I-am spus că voi reveni şi i-am mulţumit pentru ajutorul acordat până acum. E obligaţia noastră.

Mi-a trecut prin cap: de acum înainte, am să scriu şi asta prescurtat, t. p. c. , la fel ca l şi a , e de menţionat că e un fel de automatism, pur şi simplu aşa-mi vine, fără să mă pot controla, aşa lucrează trupul, concret, creierul, adică nu vreau să mă prezint drept un om conştient, ci ca o fiinţă, un animal care vorbeşte. Mi-a t. p. c. că ar trebui văzut câţi dintre aristocraţi au devenit turnători. E adevărat, asta ar lăsa impresia că vreau să minimalizez problema tatei. Nu. N-o minimalizez.

Gitta e de părere că Mami ştia, trebuia să ştie. O ascult iritat, asta ca să mă exprim fin. Socrul tău este înger şi demon, i-ar fi spus într-o zi Mami. Asta încă nu demonstrează nimic. Şi cu băuta, cu gagicăreala se poate ajunge la îngeri, respectiv, la demoni. Man probiert.

Vineri, 18 februarie 2000

Sâmbătă, 19 februarie 2000

Ieri aş fi început ceva, ce?, apoi dintr-un motiv sau altul, care-i ăla?, am renunţat. – Propoziţia asta ar putea rezuma în scris chiar şi o întreagă viaţă.

Îmi imaginez – şi asta trebuie prescurtat, î. i. , şi-n cazul ăsta îmi apar, pur şi simplu, imaginile. a , l , t. p. c. , î. i. : parcă mi-aş pierde limba. Împreună cu tata îmi pierd şi limba. Mişto idee, curată cochetărie. Nemaivorbind de faptul că nu mi-am pierdut tatăl, el există, este, el este cel

care este. Nici măcar nu este un nou tată – cât am tot spus, scris că nu-l cunosc, că nu-l cunoaştem... Ei, poftim! Nici acum nu-l cunosc mai bine. N-aş crede că el ar fi putut să mă lămurească.

Ce-ar fi făcut? Ar fi tăcut, şi-ar fi plecat capul, ar fi roşit. I s-ar fi înecat corăbiile şi ar fi început să hohotească, un mare tremur uscat, viril. Sau dimpotrivă, m-ar fi privit prelung, nefiresc, glacial, asemenea unui ofiţer ávó, şi mi-ar fi scuipat între ochi: Asta este. N-are importanţă. Ar fi ridicat din umeri. Spirit frumos ce eşti, ar fi gândit cu sictir. Eu aş fi început să urlu. Chiar să şi plâng. Iar el m-ar fi dispreţuit. – Ajunge.

Nu mi-am pierdut limba, n-am pierdut-o, ci numele, pe bune că mi-am pierdut numele. Ne-am înţeles bine până acum. L-am utilizat permanent, l-am exploatat, m-am sprijinit în el. (N-am remuşcări, l-am folosit pentru cauze bune, de calitate. Apoi a trebuit să-l şi cunosc, să descopăr ce este.) N-aş fi rupt-o cu el (crezând că-i imposibil). Dar s-a rupt. O idee delirantă, înspăimântător de delirantă, mai bine zis situaţie. Acum nici eu nu mi-o pot imagina, numai când va fi să fie, când am s-o fac, atunci se va vedea despre ce vorbesc. Asigurare – siguranţă: asta nu-i aia, aia-i sigură.

Acum semnifică altceva poemul lui István Kemény (H.c., pag. 472):

Luceafăr, dragul meu nume

păzeşte-te, păzeşte-te

leapădă-te de omul spân

ia-ţi zborul, ia-ţi zborul

Cerul nu mai are nume

pământul nu mai are nume

care să-l servească

pe omul spân

Nimic nu mai are nume

numele, toate, sunt slobode

dragul meu nume, înţeleptul meu nume

întoarce-te la ai tăi.

Carevasăzică î. i. că, îndată ce voi fi terminat asta, am să i-o arăt prietenului meu. Am să-i telefonez că m-aş duce la el fiindcă aş dori să-mi citească manuscrisul, îl întreb când nu-l deranjez, dar nu poţi să-mi spui nu.

Da’ de ce n-aş putea? (Tac.) E vreun necaz?

Necaz nu este, nu este necaz, ci tragedie. Dar că nu-i cazul să se sperie, i-aş pune doar un pic de greutate pe umeri, ştiu, oricum e multă greutate acolo, dar... pe umerii cui, dacă nu pe ai lui. Nu ştiu cum se face, adineaori mi-am imaginat mai bine, dar acum când scriu nu mai am răbdare.

[În timp ce scriu rândurile astea, afară vâjâie o furtună puternică. Copacii se-ndoaie în mod periculos şi scârţâie şi casa. Se-ntunecă cerul, întuneric în miezul zilei, înfricoşător, la fel ca într-un film de Bergman. Î. i. că sunt omul primitiv, că mă lupt cu elementele. Acum asta pare însăşi fericirea: lupta pentru existenţă, pentru supravieţuire. Să nu fac nimic, să nu mă gândesc la nimic, să adun lemne, să păzesc focul; n-aş avea nimic de făcut: decât să supravieţuiesc. Abia dacă aş avea şanse, mă gândesc în sinea mea chicotind.]

Gitta (pur şi simplu când trec prin cameră spre bucătărie, după ceai): Mi s-a risipit iluzia pe care o avusesem că există un om care nu poate fi frânt. Tatăl tău ar fi fost candidatul meu pentru aşa ceva. – Acum şi pe ea o preocupă asta, o bulversează în fiecare clipă. („Totul este întotdeauna actual.”)

Doamne, ce bine ar fi dacă toate astea le-aş fi inventat. Se leagă totul, inclusiv din punct de vedere poetic, atât nonficţiunea, cât şi ficţiunea etc. Toate astea ca un produs (genial) al fanteziei. Şi curajos. Din punct de vedere moral, ar fi o idee contestabilă – dar ceva pentru ceva. Un nou pact faustian, eu, ca Leverkühn. Ce să spun.

E amuzant că, teoretic, nu reiese din text dacă aşa este sau nu. Dovada o constituie doar cuvântul meu, nu cuvintele, despre care am putut constata încă la început că e vorba de un atu slab (povestea ciobănaşului). Fireşte, cele patru dosare reprezintă o probă destul de bună.

Draga de R. mă întreabă la telefon dacă sunt bine. Bi-bine, oftez, întinzându-mă leneş, satisfăcut, asemenea unui prozator care a trudit pe cartea sa aproape zece ani, mai ceva ca trăgând la galere, iar acum a terminat-o, e puţin obosit, puţin zdruncinat, e puţin fericit şi puţin uşurat.

Aş dori să-l mai las pe tata înconjurat de glorie, aş mai dori să trag de timp. Apoi mă gândesc că: nu-i permis, nu uita, tu nu eşti Dumnezeu. [Într-adevăr.] < Într-adevăr.>

Duminică, 20 februarie 2000

Acum aud la radio că lumea e nemulţumită, de ce nu avem posibilitatea să cunoaştem dosarele R [racolare] şi P [personale] ale oamenilor din reţea?, cei care au scris toate astea poate c-au ajuns în funcţiile grase din prezent drept recompensă pentru respectivele note informative, iar celor despre care au informat li s-a frânt, li s-a distrus viaţa; aprox. aşa. (Ce emisiune scârboasă aşa, în general, tendenţioasă, mincinoasă, ipocrită – tocmai pentru că demagogizează suferinţele unor persoane reale –, şi ce neplăcut e că acum sunt întru totul de acord cu ei. Vor lătra şi ăştia.) Tata n-a ajuns în nicio funcţie, şi-a trăit cotidianul eroic al unui tată cu patru copii, dar nu pot fi sigur că notele sale informative n-au pricinuit rău. Au pricinuit. Precis c-au pricinuit, nu se poate să nu fi pricinuit.

De ce. De ce. Ce putea fi compromiţător? Fireşte, ceva personal. Sex? De obicei asta intră-n discuţie. Dar ce anume? Pe la spate? Cu un câine? Lovi-v-ar plumbu-n limbă.

Diseară trebuie să merg la primul bal al lui Zsozsó, la liceu, balul dinaintea bacalaureatului. Se pare că voi şi dansa. Biata mea micuţă Zsozsó. a

Berlin, marţi, 22 februarie 2000

E ca şi când aş lua o pauză de tata. O gură de oxigen. Poate c-ar fi trebuit să citesc materialul dintr-o suflare: dar parcă şi-n pauza asta ar fi ceva raţional. Nu m-aş lăuda că cine mi-s eu, că iată, ce bine rezist. De fapt, nici nu ştiu cum de rezist. Parcă nicicum, parcă n-aş considera că rezist.

Miercuri, 23 februarie 2000

Azi se împlinesc 43 de ani de când gunoaiele (gunoiul) alea l-au racolat pe tatăl meu drag. În fiecare an am să comemorez ziua asta şi mă voi ruga, fie că ştiu, fie că nu ştiu, asemenea unui fariseu de treabă, cu părul cărunt şi respectat. l Şi o să deschid o sticlă de vin foarte bun pe care s-o beau în sănătatea lui. [Întâmplător, azi, când rescriu acest text, e tocmai 23 februarie. Rezolvarea e o sticlă de Cervus din pivniţele lui Zoltán Heimann; diseară.]

Vineri, 25 februarie 2000

Pentru prima dată locuiesc în fostul Berlin de Est (de fapt, Berlinul de Est nici n-a existat, doar Berlinul de Vest şi Hauptstadt der DDR), poate-mi mai reduce din primitivism

faptul că prin Berlin eu, grandele „wessi” ce sunt, înţeleg (aproape) şi acum Berlinul de Vest.

Dimineaţa m-am dus, de parcă m-aş fi dus la locul de muncă, la Wissenschaftskolleg. Am petrecut aici un an, în 1996–97, extrem de benefic din punctul de vedere al Harmoniei. Am muncit atunci intens şi mi-a fost de mare folos serviciul de documentare al bibliotecii din cadrul colegiului, depuneam o listă cu bibliografia, apoi în câteva zile aveam cărţile pe masa de scris. Puteam să cer oricâte cărţi doream, o situaţie unică, nu-i nevoie de funcţionarea unei autocenzuri naturale, puteam să am orice idee caraghioasă fiindcă, să spunem, dintr-o sută de asemenea caraghioslâcuri (a se înţelege prostii), trei-patru tot le puteam folosi. Abia când am terminat cartea mi-am dat seama ce ajutor important am primit. Că m-au ajutat într-o treabă în care, de altfel, niciodată nimeni, în scrierea romanului. Le sunt profund recunoscător. Ştiu să mulţumesc foarte uşor, când am pentru ce. Mulţumesc.

Acum mă aflu aici ca să caut pentru traducerea germană citatele din diverse cărţi pe care le-am inserat în roman, e mai simplu aşa decât să caut prin însemnările scrise pe diverse fiţuici, nemaivorbind că, uneori, textul original în nemţeşte nici nu mai există. În plus, am fost şi obosit după truda asta lungă, iar statul într-o bibliotecă mi s-a părut o metodă bună ca să mă descarc de tot ce se acumulase, e şi asta muncă, dar nu pune probleme, nu trebuie să mă gândesc prea mult şi totuşi sunt printre cărţi. Nici prin gând nu mi-a trecut că tata se amestecă în halul ăsta şi se duce dracu’ agreabila mea descărcare.

Dar dacă tot s-a întâmplat astfel, îi exploatez din nou. Gesine Bottomley, directoarea bibliotecii (subiectul principal al recunoştinţei), m-a trimis la una dintre colegele

ei, la Frau Rein (foarte interesant, la Budapesta, în apropierea notelor informative scriam aproape automat iniţiale, iar aici am scris dintr-o dată numele întreg; faptul că-n timp ce scriu ţin seama şi de anumite aspecte morale, nu numai, ca-n mod normal, de cele estetice, îmi generează o incertitudine stilistică), căreia i-am prezentat „tema”. Stasi în familie. Trădare. Mai ales trădarea tatălui (sunt un fan al trădării tatălui, îmi place de mor – păi, a doua parte a afirmaţiei e chiar adevărată). Trădarea mitică a taţilor. Şi ce spun trădătorii despre ei înşişi, de ce au trădat. Şi, mi se pare că şi fiul lui Göring ar fi scris ceva despre tatăl său, deci, copiii naziştilor, iată, inclusiv asta mă interesează. (Iartă-mă, Papá, ştiu, asta e totuşi o exagerare... Am roşit deja acolo, pe loc.) Mă interesează mai ales (!), îi spuneam impasibil, ca un Flaubert care-şi ia o zi liberă, felul în care se dezvăluie o altă lume; surpriza. Când cineva nu este cine este. La fel, atunci cine este cel care este.

Am vorbit frumos, inspirat (ce scârbă mi-e că trebuie să formulez astfel), până şi germana vorbită de mine avusese o zi bună. Am vorbit asemenea cuiva care ştie câte ceva, câte ceva despre viaţă. Profund. Lovi-v-ar plumbu-n limbă.

Frau Rein mi-a povestit o istorie – povesteşte delicat, inteligent –, cunoscând personal protagoniştii, în care soţul informa de ani de zile, se ocupa cu delaţiunea, dar care soţ vede altfel lucrurile, şi de atunci încoace tot spune că el n-a făcut altceva decât să le explice (doar) celor de la Stasi motivaţiile soţiei sale radicale, prin urmare, de fapt a apărat-o. [Cazul Verei Wollenberger.] O să-mi dea să citesc despre asta.

Totul îmi este umplut de tata. De exemplu, alaltăieri mi-au telefonat de la o editură germană legendar de mare, spunându-mi că le-ar face plăcere să mă ştie printre autorii lor, că ar urca într-un avion şi ar veni să mă vadă, să discutăm, dacă aş considera oportun, iar eu, în loc să mă bucur orgolios că atât de frumos şi de neaşteptat îşi manifestă respectul faţă de mine, iată, sunt plin de asta, Tăicuţule drag, iar îmi t. p. c. c-ai făcut să-mi fie amară saliva-n gură.

Şi oare, în afară de salivă, ce, ce mi-a mai devenit amar? Sunt un tărâm sărac în amărăciune. Ar trebui întrebat Nádas, el ştie atât de bine să analizeze (pe mine), dar nu spun asta cu maliţiozitate, ca atunci când spunem, de exemplu, că suntem prea proşti pentru aşa ceva, prin care înţelegem mai degrabă că suntem atât de deştepţi, încât nu mai e nevoie să facem uz de deşteptăciunea noastră, nu, de data asta nu mă gândesc la asta; carevasăzică, dragul meu bătrân, a fost sau nu amărăciune, până acum, în mine? – Evident, a fost, numai că nu o amărăciune foarte personală. În tot cazul, acum sunt de toate felurile, iar pe deasupra şi saliva. Fireşte, asta e o problemă doar atunci când nu ştiu ce şi cum să fac cu ea.

Izgonit astfel din tata, trebuie să renunţ la multe lucruri. Cât de firesc fusese pentru mine ca punct de referinţă, un punct de referinţă ironic, dar real. Cum obişnuia să spună tata, cum obişnuiam să spun. Not bad, cum obişnuia să spună tata. Fusese un punct de sprijin atât de bun. Dacă spuneam, deveneam şi eu, într-un fel, mai mare, deveneam pe loc parte a unei tradiţii, un asemenea cuvânt avea greutate, în zadar umpleam de rânjet, conform firii pe care o am, scena din momentul respectiv. Ba mai mult. S-a terminat cu asta, cu această uşurătate a vieţii mele.

Subit, acum (ora 22 şi 46 de minute, m-am uitat la ceas, futu-i chizda realismului! (Pe urmele lui Hrabal: nenea Pepin)) o viziune revelatoare: M-a părăsit tot ce fusesem până acum! (Îmi t. p. c. : trebuie plătit pentru ambiţie.) Apoi, matematică etc. Optimum binary search trees – titlul lucrării mele de diplomă ca titlu de roman. A novel. A love story. Fluier printre arborii cercetării, ca să nu-mi fie frică.

Editura Magvető mi-a trimis aici, la Berlin, şpalturile la Harmonia cælestis, pentru corectură. Miros paginile în mod solemn. Apoi, munca va topi solemnitatea. [La început am vrut să fac două lucruri deodată: să citesc cu atenţie şpalturile şi să fac adnotări din „punctul de vedere al tatei”. Dar a reieşit repede: sau şpalturi, sau tata. Cu toate astea, am şi adnotat puţin.]

Pag. 42. Da’ ce se poate întâmpla? (...) Zăpada se topeşte şi vine primăvara. Da, sunt la Berlin, e iarnă, e zăpadă şi va fi primăvară. Adică singura noastră speranţă e trecerea timpului? Frumoasă idee.

Pag. 55. De exemplu, dacă fiul tatălui meu îşi exprima bucuria văzând cât de mare-i familia asta – sunt în ea cămile şi struţo-cămile, eroi şi trădători şi aşa mai departe –, tata se revolta îndată şi protesta: ce fel de trădători?! Concret, despre cine-i vorba?! Concret, futu-i, tu. Aşa nu se poate discuta! Evident, considera exclusă existenţa unui asemenea specimen. Într-adevăr, am avut o asemenea controversă de mai mică amploare, asta s-a întâmplat atunci când i-am arătat pasajul cu Dreyfus (pag. 405), pentru că ăsta fusese publicat şi separat. Am pus revolta lui pe seama bătrâneţii. Că-n viaţă avusese parte de atâtea necazuri şi greutăţi şi suferinţe, încât la bătrâneţe nu mai vrea să fie obiectiv, las’ să fie totul

frumos. Dar iritarea lui m-a surprins, îmi amintesc. – Aici, la pagina 55 şi 56, aş avea multe de copiat. De altfel, însuşi tata e un exemplu bun pentru aşa-numitul tată al meu trădător. Autorul ca profet – chiar aşa: în cea mai mare măsură în ţara sa. Obosise să fie mereu atent, să aibă mereu grijă, starea pe care la sfârşitul secolului al XVII-lea n-o putea evita (scăpa de ea). Carevasăzică ar fi obosit? Acum îmi dau seama că fragmentele din roman le scriu cu acelaşi stilou (cerneală de culoare diferită) cu care scrisesem şi notele informative ale agentului. Acum aceste fragmente sunt notele informative. Pe bune că aşa le citesc: ce anume trădează textul, care ştie mai multe decât mine, despre tata.

Pag. 62. Notă autobiografică: Dumneata (...) accepţi tot ce există (...), pe dumneata te satisface bogăţia existenţei, asta este ceea ce accepţi, această bogăţie, unde răul, urâtul nu compensează binele, frumosul nu le neutralizează, ci le măreşte, nu pe astea, ci unul pe celălalt – şi toate astea sunt astfel pentru că încă n-ai stat în faţa plutonului de execuţie, îi spuse tatei şeful plutonului de execuţie, în timpul orelor de serviciu. Aş sta acum în faţa plutonului de execuţie. Da’ de unde. a

Pag. 87. Frica i-a înhăţat gâtul. Stomacul mai ales... etc. N-aş putea să descriu mai bine frica nici măcar sub efectul noilor evenimente. Din acest punct de vedere – or, după câte ştim, nimic nu există pe lume decât în scopul de a deveni carte –, tata într-adevăr a fost inutil turnător.

O propoziţie roasă chiar şi de mai multe ori până la os: Semăn cu tata. [Alaltăieri, cineva („un cititor”): Atât de frumos scrieţi despre tatăl dumneavoastră, dar atât de frumos! Cred că tatăl dumneavoastră e foarte mândru de

dumneavoastră, dar şi dumneavoastră de el. Răspunsul meu este modest, dar nu-i lipsit de demnitate, e umil: o, da.]

Sâmbătă, 26.II.2000

Acu' mi-am dat seama că ieri a fost ziua Sf. Matei. La mulţi ani, bătrâne. Sărbătoare peste sărbătoare: pe 23, ziua noii naşteri, iar acum, Matei, zis şi „sfarmă-gheaţă". Dacă nu este, face – ne spunea nu o dată, mormăind mândru, de parcă într-adevăr ar fi crezut că el face – ha! – gheaţa. Din cauza anului bisect, a fost ieri, nu în 24. Şi treaba asta ne-a explicat-o chiar de mai multe ori, vă e clar, pămpălăilor?!

[Am visat că editura mă obligă ca-n cartea asta, pe care o scriu acum, să publicăm fotografia tatei, „ca nu cumva cititorul care nu bănuieşte nimic să-i deschidă uşa şi să-l lase să intre în casă". Şi propoziţia am visat-o.]

Pag. 109. Tata era un monstru... Cu câtă voluptate am scris asta la vremea respectivă, eram atât de încântat că din ceva în mod explicit fals, dintr-o propoziţie falsă creez un adevăr, adică limba creează, literatura. Mă copleşise mândria – aşa mi se pare. Fiindcă sunt în stare să folosesc lumea într-un mod atât de liber. Acum e deja totuna, ce a fost a fost.

Pag. 117. După părerea tatălui meu, creşterea entropiei poate fi asociată cu păcătoşenia omenirii. – Dar că tatăl meu drag, personal, poate fi asociat cu entropia, ei bine, la asta chiar că nu s-a putut gândi nimeni.

Pag. 120. Exclusiv suferinţele îndurate l-au făcut, pe dragul de el, demn de amintit. El n-a suferit! [Se vede vehemenţa în scrisul meu, cerneala aproape scoate scântei: N-a suferit! Acum, la asta reflectez. Pe de o parte: ba da, a suferit. Evident. Ba mai mult. Pe de altă parte: între timp a devenit demn de atenţie şi pentru altceva.] <Se vede bine, citesc şi asta, dar mai ales notele informative ale agentului, de parcă oricând aş putea să mor din cauza lor. Asta-i o exagerare. Citind istoriile-Stasi văd bine: mai mult sau mai puţin, toată lumea supravieţuieşte.>

Pag. 130. Ca muncă de zilier nu-i rău, avea obiceiul să spună. Pe bune c-avea obiceiul să spună. Acum mă gândesc (asta nu-i îmi t. p. c.): cred că am uitat, deşi am vrut, să inserez propoziţia asta şi în partea a doua a romanului. Nicio problemă. În legătură cu cartea, există în mine un asemenea sentiment liniştit, orgolios: a rămas ceva pe dinafară?, nicio problemă, n-are importanţă. Chiar şi greşeala aparţine cărţii. Câte o greşeală pe ici-colo – nu contează. (O: dar mă laud.) – Însă o fi primit oare leafă de zilier de la ăia?

Duminică, 27 februarie 2000

Iar am visat cu Papi, înainte vreme, niciodată. Dar nu pot reconstrui, o treabă încâlcită, parcă ar fi fost bulite nişte documente sau cam aşa ceva, în tot cazul, se pare că Mami ar fi fost de vină. M-am simţi bine când i s-a ivit chipul în vis. (L-am văzut foarte de aproape.) Parcă aş avea tată (şi parcă acesta ar fi bun). A venit vorba şi despre nenea J.L., ca la comandă. Un vis-de-muncă.

Se spune c-ar fi fost agent secret, spune Papi, şi încă una-alta, dar nu-mi mai amintesc.

Oamenii vorbesc şi despre altceva! – dar într-adevăr să fi spus asta? În vis mi-am propus să nu mai amân, acum îl întreb.

[Nici aşa nu mi-ar fi putut spune ceva demn de luat în seamă. Sunt obligaţi să mintă, ca să nu crape, dracu'. Chiar dacă spun adevărul e ca şi cum ar minţi, mint adevărul. – Doamne, cât de ridicol am fost când, făcând pe deşteptul, i-am propus să-şi scrie amintirile. Memoriile. Bătrâne, tu ştii atât de multe lucruri, iar ce ştii tu – am ţinut o pauză perfidă – îţi aparţine în exclusivitate. Nici măcar n-a ridicat din umeri. A dat din cap, râzând de mine cu privirea.

Sau totuşi ar fi fost bine dacă l-aş fi atacat la modul grosolan?! Cel mult, ar fi murit, şi ce dacă! Şi aşa a murit. Dar s-ar putea să fi prins puteri din cauza ruşinii (din cauza mea)...]

Pag. 140. Nu cred că i-am fost în mod deosebit un fiu bun, vreau să zic, că s-ar fi bucurat în mod deosebit de mine. (Fiii mei, fiicele mele sunt pentru mine fii buni, fiice bune.) Dar nici chiar atât de rău. Am fost un fiu mediocru. Dar n-am remuşcări când copiez următoarele rânduri: E posibil ca observaţia în sine, privirea fiului să-l omoare (l-a omorât) pe tata (...)? Din cauza asta e interzis să atingi un tată. Pentru că de dorit, cine doreşte să fie asasinul propriului său tată, chiar cu o probabilitate de 50%? Bietul Schrödinger a propus să fie dusă cutia la răscrucea celor trei drumuri, el, personal, n-ar prea avea chef s-o ducă, îl doare piciorul, ceva infecţie pe partea superioară a labei, de altfel i s-a şi umflat glezna. [De tot râsul, glumesc pur şi

simplu şi iată, fiindcă-i autentic (curat realism socialist): mă doare piciorul, ceva infecţie pe partea superioară a labei, o să cumpăr Rheosolon, să se calmeze puţin.]

Pag. 143. ...în timp ce tot împingea-rostogolea în faţa lui un obiect cafeniu având diametrul de aproximativ un picior. Îhî, aprobă din cap fiul tatălui meu, un viciu, ăsta-i un viciu. Îhî.

Luni, 22.II.2000

M-am întâlnit cu bossul legendar al legendarei edituri mai sus amintite, la bufetul unui teatru în paragină (sau de o simplitate spartană). A fost puţin ca atunci când am dat mâna cu Puskás („încă-l prinsese-n viaţă pe Lenin”). Nu mi-a lăsat impresia că ar fi în stare să-mi citeze pe dinafară romanele. A fost o conversaţie plăcută, blindată cu conjunctive, fiindcă eu îi spuneam fără înconjur că etc. O figură paternă; îi conferă înţeles acestei expresii. Eu niciodată n-am să fiu o figură paternă. Dar uneori, când mă năpădeşte cel mai viclean hybris părintesc, sentimentul de responsabilitate, ştiu să mă port şi astfel, spre bucuria moderată a copiilor mei. – De la tata am învăţat să folosesc cuvântul moderat într-un asemenea context.

Sunt obosit, toată ziua am citit şpalturi, un sentiment plăcut. [E o noutate felul în care se amestecă greutatea permanentă care-mi apasă inima cu chiotul bucuriei resimţite datorită muncii. Abia pot urmări procesul.] Seara, la teatru cu György Tábori, aproape mână-n mână. Ştiu să stau cu el la taifas (şi el cu mine) cum stăteam cu mama; e bine.

Pag. 212–213. ...faţă de voi, băieţelul meu, faţă de voi are responsabilitate, păi spune-mi şi mie unde înnoadă iar coada la câini... Îţi spun eu, măicuţă dragă: nu înnoadă coada la câini, ţese planuri cu căpitanul Tóth, acolo-i... în zadar, în zadar toate litaniile mamei, întrebarea n-are niciun rost, e imposibil să spună cineva unde este tata din moment ce nu este undeva, şi nu pentru că-i descurcăreţ şi se ascunde, informaţiile nu sunt puţine, ci pentru că pur şi simplu nu este. Toată viaţa ei mama a umblat cu limba scoasă după parametri ascunşi. Las’ că aduc eu la lumina zilei parametri ăia, spunea. Dar azi ştim, acest lucru teoretic a fost imposibil. (...) Tata depinde de întrebare. Totuşi, acum acest corpus vibrează ceva mai intens, în toate culorile curcubeului, decât până acum. Ontologie şi istorie, cum se-nvârt într-un dans, îmbrăţişându-se. (E mult.)

...o minte clasa-ntâi, dar e slab, un căcat, spune mama în roman. În afara romanului oare ce-a ştiut? Înainte să moară, era deja atât de slabă, că precis n-ar mai fi putut să ţină în ea, ne-ar fi destăinuit.

Pag. 219. ...se întoarse spre ea chipul despre care credea că-l cunoaşte, dar pe care nu l-a cunoscut pân’ la moarte (nimeni). Iată.

Pag. 220. Cine se putea vreodată supăra pe el? (De altfel, e propoziţia scriitoarei Magda Szabó.) Nici eu nu eram supărat pe el, nici măcar când îi provoca atâtea suferinţe mamei. Aşa-i căsnicia, mă gândeam. Definiţia: Soţul (soţia) e omul care-i provoacă soţiei (soţului) cele mai multe suferinţe.

Acum sunt supărat; nu personal, dacă se poate spune aşa – pentru multe îi pot mulţumi, inclusiv acest rău ieşit la

iveală, iată, dorinţa mea ridicolă, pe care am tot repetat-o, privind cunoaşterea lumii („ce pula mea e şi asta”) acum chiar c-a putut fi satisfăcută. Sunt supărat pe tine, tată, şi-ţi reproşez că valorile pe care în mod vizibil le-ai reprezentat nu există (sau există, doar nu Harmonia le-o fi creat, dar ele sunt sprijinite de cea mai josnică lipsă de caracter). Îţi reproşez că ai sărăcit lumea.

Doar cu propria mea persoană, ar spune şi probabil c-ar ridica dur din umeri. Fac ce vreau cu mine. Ce pot. Şi mi se rupe de dorinţele tale. De dorinţele tale luxoase. – Mi-ar fi frică de bărbatul ăsta. Eventual m-ar omorî. Cred că, dacă ar trebui, pe bune că m-ar omorî. Până acum nu mi-aş fi putut imagina aşa ceva despre o cunoştinţă. Fireşte, din cauza asta am considerat inimaginabil ca în romanul meu cineva să omoare „de-adevăratelea”. Două cadavre negre întinse într-un ianuarie brazilian. Niciodată nu m-aş fi crezut în stare să scriu o asemenea propoziţie. Deşi e o propoziţie bună. Acu’ în cărţile mele o să apară crima?

Toate cărţile (scrise) înseamnă o izgonire: Aici nu mai pui piciorul. Astfel, ne retragem din carte-n carte, ne izgonim din propria grădină. Harmonia cælestis e o mare izgonire, reprezintă un mare teren (terenul meu) în acest sens. Nu destinul tatei, ci romanul mă izgoneşte din familie, dintre cei care se numesc Esterházy. Tata n-a făcut altceva decât să-mi clarifice situaţia (m-a luminat).

Miercuri, 1 martie 2000

K. spune despre un scriitor delator – în felul său necruţător, direct, urmărind doar adevărul: Băftosul de el! Ce material! Asta zic şi eu, să studieze cineva atât de

aproape ticăloşia, aş putea spune că-n intimitate! – Înţeleg ce spune.

Citind şpalturile, îmi dau seama cât de firesc s-ar putea flecări despre diverse lucruri privind cartea, dar aici nu se poate. Puţine lucruri se pot face aici. A limita, a limita. [Îmi amintesc că există scriitori care întotdeauna lucrează astfel, nu numai atunci când tatăl le este turnător, de exemplu Miklós Mészöly.] Trebuie să citesc până la capăt notele informative, să scriu despre ele. Apoi, să tac mâlc.

Pag. 228. ...conduita asta de viaţă, de departe, eroică şi plăcut colorată, de aproape, cenuşie şi jalnică, acest bal mascat al şobolanilor... la fel cum imaginaţia sterilă devine un realism cenuşiu.

Pag. 237. Tata-i rege în ieşiri, e ingenios, e liber. Nu-i adevărat că ar fi cinic sau relativist. Tatăl tău e gol, păi sigur că da, e liber: asta nu-i adevărat. Sau totuşi.

Pag. 251. Tata tace cu încăpăţânare. Tremură şi tace. (...) zvâcneşte monstruozitatea. Zvâcneşte; iar eu am crezut că-mi bate inima.

Pag. 265. În schimb, ar exista o interpretare care porneşte de la faptul că-n opinia tatălui meu verbul „a fi” poate fi folosit la viitor. În cazul ăsta, iată care ar fi cuvintele tatei: sunt cine voi fi. Deci, întrebarea cine este tatăl meu nu este finalizată. Tatăl meu continuă să fie, va fi, din nou şi din nou. Ca să rămân la acelaşi stil: să dea Dumnezeu!

Pag. 271. Bine că nu i-a spus, asta pentru mama ar fi fost prea mult. El, tata, pentru care totul se contopea, ca apele-n ocean, a crezut (când încă trăia) că există cineva, Cineva, care n-o să-mi povestească totul, să nu fie prea mult nici pentru mine. Acu' ce înseamnă asta? Că vai ce bine mi-e, iată, zeii au grijă de mine, sau că încă nu totul e spus? (Citesc cartea de parcă în ea ar exista lucruri tăinuite chiar pentru mine. Dacă asta nu-i aroganţă, nu ştiu ce e.)

Ceva, simt, a devenit nul. Dar ce anume? Se prăbuşeşte totul. Sau se prăbuşise dintotdeauna, numai că până acum, să spunem aşa, am luat la cunoştinţă în mod limitat de asta?

Joi, 2 martie 2000

Nu-mi intră în cap cum pot (sunt în stare) să stric o omletă. Nu-mi place să fiu (trăiesc) singur, din cauza asta rar mi se întâmplă, dar acum e bine (făcând abstracţie de omletă).

Vineri, 3 martie 2000

A consulta Dicţionarul de teologie biblică: trădare, înşelăciune, colaboraţionism (sunt sinonime). [De voie, de nevoie consult. „E inutil să nutrim iluzii despre omul lăsat singur: el instinctual e un mincinos". Psalmii, 116, 11: Zis-am întru turburarea mea. Tot omul este mincinos! – Tata a fost un om aşa-zicând lăsat singur.]

Pag. 341. Pentru că atunci când a sosit acasă după cele câteva zile de închisoare, unde nu se ştie ce s-a întâmplat, se trezea mereu că plânge. După 4 noiembrie 1956, l-au dus la Pomáz sau la Szentendre, nu-mi amintesc cum a fost când l-au dus, numai când s-a întors, după câteva zile. Avea ochelarii crăpaţi. Am crezut că l-au bătut. Mai târziu l-am tot iscodit, dar răspunsurile primite erau bălmăjite: Păi, nu se poate spune c-ar fi fost plăcut. Dar ce-a fost, te-au bătut? Am încercat chiar de mai multe ori. Într-o zi, mi-a spus că i-au lovit gambele, varicele. Şi te-a durut? l-am întrebat ca un idiot. Se poate spune şi aşa, a dat sfătos din cap. Sau din cauza bătăii au apărut varicele? Ce mizerabilă şi găurită mi-e mintea. – Cât priveşte Dichtung şi Wahrheit, plânsul este al meu, personal, după 5 mai 1998 (când a murit tata), o vreme plângeam tot timpul, mereu, acest lucru s-a întâmplat de atât de multe ori, de atât de multe ori şi într-un mod atât de paroxistic îmi curgeau lacrimile, încât am început să număr, recordul (meu) a ajuns la 21: 16 ocazii de plâns-plâns şi 5 ocazii de plâns-pe-jumătate.

Pag. 362. Atât de tare se bucura de tot şi de toate, de tot ce este (tata), că nu făcea deosebire între bine şi rău, nu se simţea îndemnat să facă asta. O... poate că astfel...

Pag. 367. ...apoi a denunţat aceste comploturi (tatăl meu drag). În curva de mă-sa! Yes.

Pag. 390. Că există oameni care n-au nevoie de altcineva. Eu, să spunem, nu sunt aşa, dar el – să spunem – este. Eroare. Iar: dar n-am ştiut că eroarea mea e chiar atât de mare. C-ar fi avut o nevoie atât de acută – de cineva, de oricine în al cărui chip s-ar fi putut vedea pe sine.

Pag. 400. Nu ştiam dacă-i adevărat sau nu şi dacă-i interesant pentru că s-a întâmplat, că s-a întâmplat

întocmai, sau pentru că aşa-i lumea, interesantă, şi iată, din cauza asta s-ar fi putut întâmpla cele întâmplate. Sau dacă tatăl meu e interesant. Toate astea apar în carte pe marginea bancului, ca gen; e caracteristic.

Pag. 405. ...toţi cei din familia Esterházy au fost, fără excepţie, nişte bărbaţi ireproşabili... În afară de (autocenzură). a l

Pag. 471. Un tată care există exclusiv datorită fiului său. Despre asta chiar că aşa am crezut, plin de orgoliu mascat în umilinţă. Dar nu este aşa. Există, există (tata) independent de tot şi de toate, iar acum mă străduiesc să înţeleg cum anume este. Când vorbesc despre papá, mă gândesc la lume. La cum este lumea. Nu pot lipi cele două părţi din papá: pe de o parte, îl iubesc, îl respect, îi datorez foarte multe, fără el n-ar fi atâtea l în viaţa mea, iar pe de altă parte, e un colaboraţionist fără caracter. l – Ei bine, acum nu mai pot continua. E de tot râsul scâncetul ăsta.

La fel cum aşa-numita tehnică a citării se termină în cartea mea Introducere în beletristică prin nuvela lui Danilo Kiš (textul drept citare integrală), în cazul de faţă, finalul este acesta: absenţa măştii drept mască. Jocul de-a „sunt eu – nu sunt eu – dar totuşi” s-a terminat. De acum înainte va trebui să mă port ca – ei bine, asta se va contura pe parcurs. Dacă-i în stare să se contureze, să fie. E încurajator că nu sunt semne (încurajatoare).

Pag. 483–484. Toată povestea asta de-a interceptarea! Şi telefoanele, în general! De exemplu, îl suna ofiţerul de legătură. Iar el vorbea pe şoptite, simula. Trebuie să plec, e vorba de o traducere, e urgent. Pe chipul mamei, o

gelozie neagră, pe ale noastre, un dispreţ zglobiu. – Deşi cel care se uita la tata putea să vadă că regimul nu-i în stare să-i zdrobească pe toţi.

Pe Bohumil Hrabal, da, pe tata, da. – Încerc să-i fac rost de o companie bună.

Pag. 492. ...nişte hoituri, hoituri, dragul meu tăicuţ, ce ştii tu despre asta?, păi îţi înregistrează pe magnetofon fiecare cuvânt... etc. Cu fraza asta pot frumuşel demonstra „situaţia”: hoituri: e-n regulă, dragul meu tăicuţ: e-n regulă, fiecare cuvânt: e-n regulă. Ce-ştii-tu-despre-asta este lama acelui cuţit care se-ntoarce: spre mine, pe mine, în mine, pentru mine. Ei, ce ştii tu despre asta!

E foarte greu. E mare greutatea asta care mă apasă, foarte. Orişicât, trebuie să fiu atent cu mine, să nu cred că sunt mai puternic decât în realitate, să nu fiu uşuratic văzând că nu-mi sângerează nasul, poate am hemoragie internă. Puţină curvăsărie maghiară: Trabantul rulează excelent, accelerează impecabil. Dar astea încă nu trebuie să ne ispitească să fim uşuratici la volan.

Sâmbătă, 4 martie 2000

În Frankfurter Allgemeine Zeitung de ieri am citit, la rubrica Kleine Meldung, că Thomas Bischoff, regizorul de teatru, ar fi fost informator-Stasi etc. De ce e o Meldung mică? Sau o să devină una mare?

Pag. 559. ...tata şi ai lui nu simţeau niciun fel de teamă faţă de nimeni şi faţă de nimic... În timp ce acu’ văd că el

însuşi fusese teama întruchipată. Înspăimântarea; l-au înspăimântat şi s-a speriat. Din toate astea nu s-a putut simţi absolut nimic. De la el am învăţat ce înseamnă curajul (de altfel, inclusiv faptul că asta înseamnă altceva decât a fi îndrăzneţ).

Am izbucnit într-un plâns cu hohote, ca atunci, în luna mai, când a murit. – Plâng şi acum. – Carevasăzică: în timp ce-mi făceam un ceai, mă gândeam c-ar trebui să mai aştept cu asta un an, las' să-şi ia Harmonia zborul ca lumea, să înceapă oamenii să-l iubească pe tata. La care cineva întreabă (adică: îmi t. p. c.): de ce, după cartea asta n-o să-l mai iubească? Ăsta a fost momentul care declanşase în mine plânsul, acolo, în bucătăria întunecoasă, m-am rezemat de perete şi mă scuturau hohotele, mi se lovea capul, fruntea de faianţa rece... M-am străduit să-mi înghit lacrimile ca să pot răspunde (parc-aş fi fost într-o scenă reală):

Nu trebuie să-l iubească. Şi eu îl iubesc numai pentru că mi-e tată.

Într-adevăr: exclusiv pentru asta. Deşi, ce înseamnă acest exclusiv? Şi ce înseamnă că-l iubesc pe acest om? (Ei, suntem iar în punctul... Ca şi cum într-adevăr ăsta ar fi singurul lucru pe care ar trebui să-l înţelegem de-a lungul vieţii noastre.) Până acum ce a însemnat, iar acum ce înseamnă? Dac-ar trăi, ce ar însemna? Îmi curge nasul, ca unui copil.

Mă mir de trupul meu.

Ar trebui să citesc despre trădarea lui Martinovics[37]. [Nu citesc.] <Deşi nici măcar nu mă numesc nobil ungur![38] >

Aş copia mereu din şpalturi, totul e actual. Pag. 640. Să fii tată e o îndatorire plină de mister. La întrebări secrete, se nasc răspunsuri secrete, fără ştirea părţilor. Să fii tată e greu, pentru că omul nu se poate pregăti pentru aşa ceva. Nu sunt interesante aspectele pe care ţi le revelează paternitatea (...) Atunci eu nu ştiam asta, dar tata da. Ce nu ştia el e că-n final întotdeauna iese totul la iveală. Pe bune că n-a ştiut. Dar nici eu.

Pag. 642–643. Am visat (un moment de visare) că-l întreb pe Dumnezeu despre tata. Tatonam, sondam terenul, insistam. Cum este. Aş fi dorit să ştiu cum este. Ce-i sigur e sigur. Cu asta mi-am petrecut timpul în pântecul mamei. Dar Domnul nu mi-a răspuns meritoriu nici după ce mi-am

---

[37] Ignác Martinovics (1755–1795), călugăr franciscan, profesor de ştiinţe naturale, liderul mişcării iacobine. Animat de ambiţii politice, şi-a oferit serviciile lui Leopold al II-lea, devenind agentul secret al acestuia până în 1792. După ce curtea s-a dispensat de serviciile sale, a intrat în legătură cu democraţii grupaţi în jurul lui József Hajnóczy, iar în foaia volantă pe care o redacta a criticat dur politica lui Francisc I. În primăvara anului 1794, pe cei cu vederi reformatoare din cadrul nobilimii maghiare i-a grupat în Societatea Reformatorilor, iar pe cei cu vederi revoluţionaro-radicale, în Societatea pentru Libertate şi Egalitate, având drept scop crearea unei republici independente. În iulie 1774 a fost arestat la Viena şi şi-a trădat toţi colaboratorii, fiind astfel arestaţi şi ei. A fost condamnat la moarte (şi executat la Buda) pentru crimă de lezmajestate şi trădare de ţară.

[38] Aluzie la refrenul poeziei Nobilul ungur de Sándor Petőfi: Nu scriu şi nu citesc / Eu nobil ungur mă numesc!

exprimat, chiar şi de mai multe ori, solicitarea. Acum înţeleg de ce.

Papá, încetul cu-ncetul nu te mai pot considera o persoană reală. Eşti de parc-ai ieşi dintr-un roman, dintr-un ceva de nimic (din căcat).

Pag. 716. ...numai din tatăl dumitale n-a făcut un servitor...

Seara vorbesc la telefon cu J., acum a terminat de citit manuscrisul. Păcat că tatăl meu drag n-a apucat să vadă asta, îmi spune. Cartea e un omagiu adus celor cărora li s-a frânt viaţa. Că-n destinul tatei, în această grandoare grea, vede un anume remediu, că tata ar fi rămas parcă în locul lor etc.

Ce pula mea a trebuit să fuţi toate astea, bătrâne? Sau nu-i vorba de asta? Dimpotrivă? Aşa aflăm mai multe despre „lume”, „despre calitatea existenţei”? Nu ştiu. E posibil să merite (cititorii – totuşi, asta îmi provoacă râsul) decepţia asta pe care o cauzează acum tata? Le face bine? Precizez: Ne face bine? Din toată povestea asta mie ce-mi face bine?, asta mă priveşte.

Pag. 761. Deci, sunteţi gata să muriţi pentru patria maghiară sau te pomeneşti că mă-nşel?

Aşa cum spui, Papi drag, murim.

Iar mă apucă plânsul. E ridicol. Deşi e vorba (doar) de un text împrumutat, în viaţa mea n-a fost o astfel de scenă. Pe bune că încetul cu-ncetul încep să consider Harmonia o realitate, a ieşit din mine cititorul referenţial primitiv, s-a dus dracu' reputaţia noastră postmodernă.

Luni, 6 martie 2000

Pag. 789. În perioada asta, tata a devenit cu adevărat însingurat. Am lăsat să i se întâmple totul. Inclusiv eu. Am şi remarcat că mă resemnez cu inima uşoară (dar în cel mai bun caz doar pe jumătate grea) în faţa eşecurilor, a încercărilor. (De exemplu, conversaţiile – îi pregăteam „subiecte": cultură, sport, politică, viaţă personală – îl lăsau rece, nu puteam să-l provoc, doar să-l enervez.) < l > Vedeam, dar nu-mi venea să cred că greşeam atât de profund. Că am o responsabilitatea atât de mare. Că iubirea implică o astfel de responsabilitate. a l

Pag. 789–790. Şi nu-i făcea bine să privească în această oglindă, îi era mai bine să piardă vremea în cârciumi obscure, asta era bine pentru el. O masă de birou, permanentul ţăcănit al maşinii de scris şi obscuritatea asta acră: asta-i tot. Poate are dreptate cartea, asta-i tot. Iar tot ce adaug acum nu are importanţă.

Nu spera, are importanţă.

Joaca asta de-a-Roberto! Clasicul joc cu focul. Vorbim de funie în casa spânzuratului.

Îmi t. p. c. : la un moment dat <numele nu contează> o să mă laude (în sfârşit) pentru Harmonia cælestis. [Aşa, sub forma asta, ca să mă exprim astfel, nu s-a întâmplat.] Eu aş prelungi, aş prelungi conversaţia, l-aş lăsa să vorbească îndelung, pentru că ar vorbi îndelung, iar când ar termina şi ne-am privi cu entuziasm, eu, cu solemnitate şi dându-mi importanţă („îţi spun toate astea ca şi cum m-aş spovedi”), i-aş servi toată povestea asta. Poate-i singura persoană din lume capabilă s-o interpreteze. S-o plaseze în Creaţie. Iată speranţa mea. Teamă mi-e însă că acest lucru ar însemna: s-o plaseze pentru sine. Pentru că numai aşa-i posibil. Iar mie mi-ar rămâne frumoasa lui tăcere şi stupefacţie. Şi, probabil că-n loc de ceai m-ar servi cu palincă. Deci, să nu merg cu maşina. [Faţă de asta, totul este mult mai dezolant.] <Chiar mai dezolant decât atât.>

Pag. 805. Finalul, tatăl şi fiul dansează, fiul îl potoleşte, parcă ar frâna un cal nărăvaş, ho, ho, mai încetişor, aşa, frumosul meu Zöldfikár, mai încet, comoara mea, calu-i cuminte, se linişteşte, calu-i cuminte, aşa. Calu-i cuminte, se linişteşte, calu-i cuminte – şi-mi curg lacrimile şiroaie. Întrebare la Radio Erevan: Îmi curg lacrimile şiroaie, ce să fac? Nu ştim ce înţelegi matale prin lacrimi, în tot cazul, circulă mai rar cu bicicleta.

Şi finalul romanului a primit un iz rău, de la care ar trebui să se vomite, să se plângă-n hohote şi să se râdă în acelaşi timp: ...tata stă deja în faţa Hermes Baby-ului, care ţăcăne continuu, ca o mitralieră, o loveşte, o bocăne, şi cuvintele ies, tot ies din ea cuvintele, se prăbuşesc pe coala albă de hârtie, unele după altele, cuvintele cu care el n-are nicio legătură, nici n-a avut, nici n-o să aibă. Să nu ne ascundem după degete, e o scenă frumoasă, una dintre

cele mai frumoase finaluri de roman, polisemantic, dureros şi impresionant. Numai că: Turnătorul îşi scrie nota informativă.

Asta numesc eu umor nietzschenian. Ar fi nevoie de un curaj aproape supraomenesc pentru distrugerea, pentru nimicirea acestei frumuseţi. – Eu n-am atâta curaj, eu doar am păşit pe urmele tatălui meu. Eu sunt inversul bancului ăluia: Nu-i curajos, e orb. [E uşor să scrii astfel o carte. Oricine ar putea s-o facă, numai că e nevoie de un astfel de tată.] <Asta e doar a . Ca să poată fi scrisă cartea asta, să aibă rost să fie scrisă, e nevoie de o Harmonia cælestis. Or, despre asta nu pot să afirm nici că-i uşor de scris, nici c-ar putea s-o scrie oricine.>

Lăsata secului, 7 martie 2000

<Notă de serviciu: până pe 22 mai, am să suspend datarea, pentru că acum – din punctul de vedere al tatei – nu înaintez din zi în zi.>

Am trimis ieri şpalturile la Budapesta, cu poşta rapidă. Au zburat numeroşii mei taţi dragi.

Ieri, lui G. (prin telefon) şi lui J. (în timpul prânzului), editorilor mei, folosind aceeaşi formulare: ar trebuie să mai scriu un fel de apendix, cam o sută de pagini [deşi atunci ar fi trebuit să ştiu deja că vor fi mai multe, văzusem deja, hai să-i spun pur şi simplu, frumuseţea şi indispensabilitatea documentelor], o sută de pagini dureroase (sic!, am înnebunit de-a binelea). Ce voce mincinoasă şi enigmatică e asta, cu toate că-i pur şi simplu

adevărată! [Neputând rezista tentaţiei, o voi repeta chiar de mai multe ori.]

Articolul lui György Csepeli despre serviciile secrete, apărut în numărul 2 / 2000 al revistei Kritika.

Tata, care pătrunde în sfera privată. Profanează viaţa oamenilor. O murdăreşte. O aserveşte. „Sistemul creează o organizaţie, ai cărei membri apar în viaţa cotidiană asemenea celorlalţi oameni, în timp ce ei nu pot fi aceiaşi.” Citesc asta de parcă aş primi informaţii directe despre tata, o dare de seamă, explicaţii. „Trebuie să facă faţă la două lumi diferite. Acest rol nu se potriveşte oricui. (...) pur şi simplu e nevoie de un supraom (Tatăl meu! l) pentru acest rol, pe parcursul interpretării căruia cineva rămâne un bun prieten, un partener afectuos (tată), un coleg de încredere, un muncitor zelos, în condiţiile în care, între timp, nesocoteşte aşteptările fundamentale implicate de aceste roluri, încalcă regulile de cooperare ale vieţii sociale, îl aserveşte pe celălalt. Celălalt crede că partenerul se uită la el, nu ştie că, de fapt, acesta îl pândeşte. (Îl pândeşte, tatăl-meu-cel-care-pândeşte.) Cine-i în stare de aşa ceva?”

Mai e vorba, pe urmele lui R.K. Merton, despre omul marginal, ca subiect aleatoriu, subiect-denunţător. Care nu aparţine grupului căruia ar dori să-i aparţină. „Revelaţia sa fundamentală este că adevărul de pe un mal al fluviului reprezintă eroarea pe celălalt mal.” N-aş crede ca tata să fi reflectat despre adevăr sau relativitatea acestuia. Că ar fi căutat un sprijin în aşa ceva. Mai degrabă, asemenea omului beat, face, dar nu-l interesează ce anume.

Citează un pasaj din Gorki, din nuvela Provokatören (într-o altă traducere: Karamora): „Raţional, recunosc că înfăptuiesc o treabă aşa-zis ticăloasă, dar această recunoaştere mentală nu e sprijinită nici de autoinculpare, nici de căinţă, nici măcar de teamă. Nu, n-am simţit nimic din toate astea, absolut nimic, doar curiozitate”. Asta i se potriveşte deja mai bine tatei. Deşi, curiozitatea... nu se prea distra cu propria-i curiozitate, cel puţin aşa mi se pare.

Finalul articolului (subtitlul: Crimă şi pedeapsă): „Turnătoria este şirul unor acţiuni care poartă în sinea lor pedeapsa. Nu e nevoie de un judecător exterior. (Ce bine! Eu în niciun caz n-aş fi vrut să fiu.) Indiferent dacă faptele turnătorului ies sau nu la iveală, din moment ce a intrat în rolul acesta, din proprie voinţă sau nu, niciodată nu se va putea debarasa de povara psihică generată”. Niciodată.

Abia acum simt câtă protecţie a însemnat, de-a lungul celor nouă ani, munca. Umbrelă, bastion, cuirasă. Am purtat o cuirasă. Acum stau aici complet despuiat.

Văd într-un anunţ: cucurbita pepo. Am omis acest cuvânt din roman, am uitat să-l introduc. E un cuvânt-mami, la fel ca taxi sau Retezat sau Ghirlandaio. Cuvântul ăsta l-am omis de la mama, iar de la tata, penis sinister infortunatus! Atunci era întotdeauna foarte bine dispus!

[Un film documentar tv despre Imre Lakatos. Savantul de renume mondial (epistemologie) a fost delator-ávó. I-a denunţat inclusiv pe cei din familia Mérei, care, după ce scăpase din tabăra de la Recsk, l-au hrănit, l-au îmbrăcat,

l-au considerat membru al familiei. Madam Mérei (zâmbind): Nu, asta nu se poate ierta.

B. îmi atrage atenţia asupra obligaţiilor pe care le am, şi tatăl tău ar face la fel, îmi spune drept argument final. Râd scrâşnind din dinţi: Ţine minte propoziţia asta! La fel şi ce-ţi spun acum.]

Ieri, în vizită la familia B. [ăsta e un alt B.] <în secunda asta îl aud venind pe Micu; l-am convocat în camera mea, care-i problema? mă întreabă bănuitor, nu fără motiv, îi spun că nimic, doar că ai voie să-i săruţi mâna tătânelui tău, îl pufneşte râsul, da' ce s-a întâmplat?!, ai scris ceva mişto?, dau din cap, el îmi sărută mâna, domneşte ordinea în lume, ai?! mai spune hlizindu-se din uşă, drept rămas bun> M. povesteşte cum au trecut ilegal graniţa, din Ardeal, în 1988. Prin albia unui râu, noaptea. Barcău? Mai degrabă unul dintre Crişuri. Şi cât de frică le fusese. Fiecare pas, o decizie; clipoceşte apa, orice zgomot şi gata, sfârşitul. Vocea grănicerilor care vorbeau la câţiva metri, în întuneric. Spaima asta ore-n şir. Tineri, fete, băieţi.

Tot timpul am fost nevoit să mă gândesc că tata i-a trădat şi pe ei. Fiecare pas pe care-l făcuseră.

Apoi B. a povestit despre interogatoriile Securităţii, despre ameninţări, despre strategia rezistenţei (de exemplu, nu toate ameninţările trebuie luate în serios, e o problemă de viaţă şi de moarte, adică, sunt unele care trebuie luate foarte în serios, adaugă, asta ca să înţelegem): tata a trecut de partea acestei oribilităţi, ameninţări, violenţe, murdării, ticăloşii. Nu pot să vadă că roşesc sau vor pune

totul, cu seninătate, pe seama palincii. Simt că roşesc pentru că tata, personal, a trădat aceste persoane, pe prietenii mei cu care îmi face plăcere să cinez, să beau un pahar. Îmi face rău că trebuie să tac despre asta, e ca şi cum l-aş proteja, l-aş ascunde.

Vine vorba şi despre X., că-i o figură confuză, nu se ştie nimic despre el, afaceri financiare dubioase etc., de ce ar fi exclus c-ar juca la două capete? c-ar fi agent dublu? că niciodată n-o să aflăm nimic. (Parc-am vorbi despre tata...)

În replică, îl întreb: chiar dacă toate astea sunt adevărate, ce vrei să sugerezi?

Nimic.

Da' de unde. Laşi să se înţeleagă c-a fost, totuşi, agent.

N-am de unde să ştiu.

Am refuzat destul de vehement această presupunere. În oglinda celor mai noi evenimente (ei se gândesc la Tar, eu nu), când pe bune că ne putem imagina despre oricine că-i agent, e deja destul de îngrozitor chiar şi faptul că (pauză, dat din cap, un gest cu multiple înţelesuri – groaznic, curat ca actriţa Gizi Bajor!) spunem despre cineva care a fost agent că-i agent.

Destul de îngrozitor.

Cu eforturi eroice, nu-i vorbesc lui P. despre acele aşa-zis dureroase o sută de pagini. Parcă taman în continuarea conversaţiei pe marginea subiectului-agent, P. se-ntoarce subit spre mine, cum că el fusese odinioară la noi, în casa

de la Rómaifürdő, într-o problemă de traduceri, la tata, care era singur acasă, şi că, ce om fantastic!, clipesc anost spre Gitta, să-i atrag atenţia că aşa-i viaţa!, observă, intenţionat nu se uită la mine, doar dă din cap abia perceptibil.

Şi că l-a invitat pe P. să împartă prânzul cu el, a deşertat dintr-un sufertaş îngrozitor, socialist, din aluminiu – da!, da!, am chicotit în acelaşi timp eu şi Gitta, uşuraţi, disproporţionat, chiar aşa!, ne bucuram în speranţa că scăpăm cu un sufertaş de povestea asta – o mâncare îngrozitoare, socialistă, parcă mâncare de mazăre galbenă cu chiftele, aflată la limita comestibilităţii, dar aia, vai, copii, aia, P. îşi rotea privirea de jur-împrejur, de parcă ar fi vorbit despre tatăl lui, despre bunul său tată, pe-aia a servit-o cu atâta grandezza! Şi că între timp a vorbit, a conversat, a povestit despre traducere ca gen, despre limitele teoretice şi practice ale acesteia...

Da, am aprobat din cap abătut, în domeniul ăsta era întotdeauna incredibil de fin şi obiectiv. Se pricepea.

Idele lui martie, stau pe peronul gării din Basel. La un moment dat, patriot bun fiind [De la cine ai învăţat dragostea de patrie, băiete? Ajunge!], îmi vin în minte Petőfi, junii revoluţionari din ’48, tinereţea, ideea, puritatea ideii. Legat de puritate, îmi t. p. c. mizeria, iar mizeria mă duce cu gândul la tatăl meu drag.

Iar: de parcă aş fi într-un / în roman. Păi unde în altă parte aş putea sări de la mizerie la Papi? Subit, presimţirea ameninţării că niciodată n-am să mai pot scrie un rând. Asta mai treacă-meargă, cu asta şi aşa se rotunjeşte totul şi gata. De altfel, şi scriitorul Kosztolányi avea doar 51 de

ani când a pus punct. E adevărat, lui i-a fost uşor, fiindc-a murit. a a a

Sau ceva mai pragmatic: vine o criză mare şi neagră, asemenea unei fântâni adânci, cum e la Fraknó (H.c. pag. 166). Până acum, am avut noroc, mulţumită unei graţii divine, am căzut dintr-o carte în cealaltă. Ar trebui să mă pregătesc. Să-i ies în întâmpinare. Să nu rătăcesc de ici-colo, să nu mă las rătăcit.

Ce-ar fi dac-aş scrie cartea asta şi n-aş publica-o? Oare atunci aş fi într-o situaţie mai uşoară, nu neapărat ca să-mi protejez familia (vorba ceea: „să te protejeze Consiliul Femeilor!”), este ce este, dar mi-aş proteja posibilităţile literare, până la ultima picătură de sânge!

Prostii! Nu există aici nicio decizie, se-ntâmplă cum trebuie să se întâmple. Iar eu să fiu atent, asta-i treaba pe care trebuie s-o fac. Nu scrisul e treaba mea, ci să fiu atent. Dacă sunt capabil să fiu atent, sunt capabil să scriu.

L., o bătrânică fenomenală, îmi hrănesc cu ea uşoarele complexe materne, mă tot descoase despre Harmonia, îi spun că e cartea tatălui, iar ea mă întreabă dacă am scris-o ca să-mi cer iertare. Rămân de-a dreptul uluit. Parcă n-aş fi auzit bine.

Iertare?! Da’ de unde!

Înţeleg, deci totul a fost în ordine între dumneata şi tatăl dumitale. – Are obiceiul să spună tot ce gândeşte.

Da’ de unde! Nimic n-a fost în ordine. – De data asta rămân uluit de propriul meu răspuns. Habar nu am de ce

am răspuns astfel. Fiindcă dimpotrivă, tocmai că fusese totul în ordine, chiar mai mult decât atât, în cea mai mare ordine, dar eu am vrut mai mult, nu cu mult, cu puţin mai mult decât asta, să vorbesc puţin mai sincer cu el, că fiu puţin mai aproape de el. Pe bune, cele obişnuite. Dar probleme n-au fost, ştiam (am vorbit de multe ori despre asta) că şi-a îndeplinit cum trebuie (fără să fi voit sau să fi ştiut, dar asta n-are importanţă, specific asta doar de dragul adevărului şi al proporţiilor) obligaţia paternă, secretă, mitică (confirmată de fiu pentru o viaţă întreagă, într-un moment necunoscut şi imprevizibil).

Dacă m-a iubit? n-aş putea să răspund. (Acum, prin iubire înţeleg, să spunem, relaţia care mă leagă de copiii mei.) Eu l-am iubit foarte tare şi nici prin cap nu mi-a trecut că el nu m-ar fi iubit. În cazul mamei, era atât de vizibil acest sentiment, încât era inimaginabil să fi existat alături de ea un tată care nu.

De ce a fost slab tatăl tău? – Mă întreabă fără nicio legătură, cu reproş, soţia mea.

Pag. 803. Aproape un motto: Nici mai târziu sinceritatea n-a adus nimic bun.

Citesc în Das Böse de Safranski: Das Leid sucht die Transzendenz (Durerea caută transcendenţa). Isuse, ajută-mă!

Ore-n şir, în timp ce mergem cu maşina, vorbim mereu despre el, o rog pe Gitta să „noteze”, mă obsedează să nu uit ceva. Copiez de pe fiţuică:

N-a fost cinic, nici în cea mai mică măsură.

Când a fost fericit? Înainte să moară. Cu E. Cu Mami la început? Din când în când, întâmplător?

Gitta e de părere [îi dictez, şi asta în timp ce sunt la volan: Gitta e de părere; bombăne să nu mă amestec în viaţa ei; acum îmi spui?! chicotesc, hlizindu-mă] că volumul lui Béla Szász, De bunăvoie pe eşafod, a fost cartea lui preferată. De unde ştii? Mi-a spus. Te cred doar pe jumătate. Până-n ziua de azi, cartea e învelită în hârtia aia veche de ziar, aşa a rămas – pe vremea respectivă aşa erau ascunse, din motive conspirative, „cărţile periculoase”.

Într-o zi, fusesem la Rómaifürdő, tocmai îi schimbam scutecele lui Dóri, asta era de mult, când a sosit tatăl tău, vizibil „torpilat”, şi maică-ta s-a şi dat la el, păi aşa te porţi în faţa nepoatei tale?! S-a retras îndărătul meu, ar fi tulit-o în camera din mijloc, într-o mână ţineam scutecul, cealaltă mi-am întors-o, pe jumătate involuntar, la spate, moment în care el a prins-o. [l] < l > Stăteam încremeniţi, scutecul, tatăl tău, iar în cealaltă mână a lui, ca-ntotdeauna de altfel, servieta ponosită.

Tatăl tău a fost o adevărată victimă. Eu nu-l văd astfel. Adică, scrie aşa: eu nu astfel îl văd. Apoi la sfârşit scrie că l Ce-i atât de greu de înţeles?! Scrie după propoziţie litera l mic! Iar acum hai să schimbăm, condu tu, mi-au obosit ochii.

E primăvară şi viscoleşte zăpada.

Mi s-au înţepenit şalele, vine doctorul R., din vecini, socrul fratelui meu mai mic, îmi face o injecţie de Diclofenac. Când pleacă, îl conduc şchiopătând, în poartă îmi spune pe neaşteptate: Tatăl tău chiar c-a fost un domn. La ce s-o fi referit? Dacă acum m-aş apuca să râd la modul ordinar, ar crede c-am înnebunit. Ba mai mult, s-ar simţi şi jignit. De altfel, pe bune c-a fost un domn, unul dintre ultimii. (N-ar fi o întrebare sterilă întrebarea ungurească: ce înseamnă un domn?)

Tăicuţule, a apărut prima recenzie consacrată cărţii noastre. Acum toată lumea o să vorbească despre tine. Şi tu te bucuri? < l , l >

Dacă mi-ar sta în putere, acum aş distruge totul.

Dar, de dragul simplităţii, să presupunem că ajungem în acelaşi loc, aş sosi după tine în rai şi aş vedea, la fiecare nivel – păi, totul. Acolo ce mi-ai putea spune, dragule? Până şi Dumnezeu s-ar simţi stingher. Or, noi n-am vrea aşa ceva, nu-i aşa?!, bătrâne.

Mă plimb cu P. pe strada Kecskeméti, mergem la un restaurant, va fi o seară plăcută. Îşi aminteşte de vremurile de demult. Păi, ce să mai zic, tatăl tău... a fost un om deosebit. Cum a făcut asta? A salvat întreaga familie. Pentru că sunteţi aici, nu-i aşa? Toţi patru, nu-i aşa?! Ia spune-mi, n-aţi fost persecutaţi şi alte cele? (P. trăieşte în străinătate.) Mai ales tatăl tău, nu i s-a întâmplat aşa ceva?! Bietul de el, precis că pe vremea comuniştilor i-o fi fost foarte greu.

Despre greutăţi, el ar putea să vorbească, i-am spus, încercând să eludez subiectul, de parcă aş fi fost propriul meu bunic (pe care P. îl respectase foarte mult), şi care aproape c-a sunat ca un banc, ca o glumă englezească.

Vezi, papá, aici e necazul, ai jegoşit asemenea conversaţii plăcute, cum e şi asta. Atunci, în seara aceea lină de primăvară, am avut, e adevărat, pentru o clipă, acelaşi sentiment glacial, aproape scârbos, pe care-l simt faţă de toţi cei care au fost III / III.

[Madam J.F.: Nu pot accepta ideea c-a murit. (Se referă la tata.) Cum să nu puteţi! îi spun triumfal şi cabotin, ca şi cum într-adevăr aş şti ceva despre moarte şi despre eternitate. Bătrâna doamnă dă din cap, cu el ne-am pierdut glasul. (De altfel, întotdeauna tata le traducea articolele de muzeologie.)]

Televiziunea austriacă; vorbim eine kleine despre conţi, numele obligă, aristocraţii din Europa de Est. Caz-limită. Inevitabil despre suferinţele paterne şi proverbiala ţinută. Mă avânt într-un discurs profund, liric, inspirat, vorbesc despre grandoarea dramatică a tăicuţului meu; nu foarte repede, dar îmi amintesc totuşi că e vorba de un documentar, deci trebuie să las, într-un fel, un semn, prin urmare pun brusc frână imnului care se revarsă din mine, bombăn nemulţumit [sunt curios cum a ieşit, în final, filmul] că nu vorbesc tocmai bine, fiindcă asta ar suna de parcă totul ar fi o victorie pe toate fronturile, însă nu-i aşa, situaţia e mai urâtă, aici timpul într-adevăr a zdrobit oamenii, i-a devorat, i-a făcut zob (oare cum aş putea spune asta în nemţeşte?), i-a călcat în picioare. Situaţia a fost mai grea şi mai dramatică decât vorbisem despre ea.

Cu înfrângeri şi trădări autentice. Asta am repetat: mit wirklichem Verrat. S-a făcut linişte. Bine că nu m-au întrebat la ce mă gândesc concret. Dar chiar şi aşa m-am încadrat în patosul liric, că indiferent cum o fi, dar a fi aristocrat e o treabă frumoasă şi distinsă.

L. mă întreabă, într-un interviu, dacă într-adevăr aş vrea să cunosc totul şi pe toată lumea, fiindcă asta aş fi afirmat undeva. Răspund cu aceeaşi seriozitate de neînţeles (am jucat pentru două categorii de public) că da, da, o pauză mare, apoi scris totul, independent cât de apropiată ţi-e persoana despre care-i vorba (dar cum vine asta aici?), pauză. Sau-sau.

În timp ce rostesc această propoziţie îmi t. p. c. imagini de la Oficiu, oamenii care ştiu adevărul despre tata. Mă gândesc că acum precis sunt mulţumiţi de mine. Chiar c-am înnebunit, bine că n-am ambiţia să mă laude până şi dirigintele. Să vină tatăl tău, trebuie să vorbim cu el.

Când l-au racolat pe tatăl tău? mă întreabă Gitta neatentă. Ne privim ţintă în ochi, uluiţi, textual: nu ne credem urechilor.

În notiţele mele pentru propoziţia 26, am scris următoarele: Tata şi-a schimbat hainele, dar inima nu. – Să fie undeva şi invers: şi-a schimbat inima, dar hainele nu. Apoi am uitat de însemnarea asta sau n-am mai avut nevoie de ea.

E ca şi când tatăl tău ar fi ucis, dar între timp a devenit o persoană care nu poate fi pedepsită.

Şi-a depăşit barierele de clasă. Alea, da. El, da.

Trec ore-ntregi când nu mă gândesc la el. Ne-am plimbat cu barca pe un lac, parcă ar fi vară. Apoi ne-am dus la un restaurant spaniol. Parcă.

„De ce a fost slab tatăl tău?" – Iar asta am găsit pe o fiţuică. (Întotdeauna îmi notez totul peste tot.) Nu ştiu. În ce-l priveşte, n-a ştiut ce ne-a transmis nouă. Sau n-a fost atent la mama lui. Bunica (H.c. pag. 503–504) mereu îmbrăţişa cu privirea trei-patru sute de ani, atât dimineaţa, cât şi miercurea – acum făcând abstracţie de eternitate, care-i mai lungă chiar şi decât patru sute de ani. Vedea totul din perspectiva asta – evenimentele, persoanele şi, mai ales, pierderile, înfrângerile. (...) Bunica vedea mult mai departe, aşa îi erau reglaţi ochii.

În primăvara anului 1957, într-o încăpere mică, obscură, printre mai mulţi bărbaţi taciturni: omul se poate speria. Înspăimânta de moarte. Poate să promită şi să semneze totul. Dar, oare, ulterior n-ar trebui inventat ceva? Sau asta e ceea ce a inventat, că se preface de parcă ar lucra pentru ei, dar – Ce fel de dar?! A lucrat pentru ei. Iar pentru că aveau la mână numele unuia dintre cei mai mari aristocraţi, au devenit mai puternici. Mai siguri de ei, putând valorifica treaba asta faţă de alţii.

Fireşte, şi lui i-au promis că nu se va afla niciodată. Ce noroc că documentele lui au ajuns în mâna mea, şi nu

peste, să zicem, cinci, zece, douăzeci de ani, brusc, asemenea unei explozii... La fel, e bine şi că nu numai eu ştiu, în felul ăsta nu sunt tentat să mănânc documentele.

Atât de bine aş putea explica motivele pentru care ar trebui să-l lăsăm în pace. l

Într-un interviu (prost), X. se referă la sărăcia seculară drept motiv al eşecului său. Că el e un proletar, fiind astfel, din start e umilit, e intimidat. Într-un fel, aici are dreptate, dar dreptatea e interioară: dacă o exprimi, devine doar alibi, un mod de gândire particular. Şi eu m-am gândit că tata nu poate fi intimidat fiindcă pur şi simplu e un aristocrat, fiind astfel liber, un om care n-are ce pierde. Apoi, na, poftim. Iar acum să susţin că persoana în faţa căreia toată lumea a fost docilă de-a lungul secolelor, păi sigur că se sperie la auzul primului cuvânt mai dur?! E o prostie, un alibi.

Interviul se termină cu un citat din Biblie: Ceea ce omul trebuie să-şi dorească în cea mai mare măsură este milostivenia (Solomon). Să fim milostivi, asta-i adevărat. Dar nicidecum nu-i milostivenie când spunem despre un vinovat că e lipsit de vină. Treaba asta se numeşte minciună. [Că trebuie spus sau nu e o altă problemă. Pe noi trebuie să ne spunem.]

<Inclusiv această propoziţie a lui Nádas poate să fie motto: „Wolf Biermann are dreptate: Sascha Anderson este prost, gândeşte cu curul. Mai mult ca sigur că afirmaţiile lui Jürgen Fuchs pot fi documentate: Sascha Anderson şi-a turnat prietenii, i-a ponegrit, i-a abandonat.

Totuşi, eu voi fi ultimul care va vorbi despre declararea în unanimitate a vinovăţiei sale”[39].

Sunt (exist) aproape de tata nu numai pentru că e tatăl meu, dar cu Harmonia am şi declarat în public acest lucru. El sunt eu sau aş dori să fiu (aproape). Prin urmare, acum vorbesc pe baza acestei apropieri, contribui la restaurarea memoriei colective. „Nu existenţa micilor delatori şi diletanţi plătiţi cu bani mărunţi sau existenţa carieriştilor induşi uşor în eroare sau a altor nulităţi morale întreţine cunoştinţele sumbre şi constante ale serviciilor secrete, ci eu”[40] (Nádas).

Carevasăzică atunci când afirmăm, întrucâtva lejer, luaţi de valul indiferenţei privind formularea exactă, că ţara (eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele) a schimbat pe două parale sângele vărsat în ’56 –, atunci acest lucru înseamnă inclusiv faptul că, de exemplu, i-am împuternicit pe unii oameni, confraţi ai noştri, să facă turnători, „cârpe-de-şters-pe-jos” din alţi confraţi de ai noştri (de exemplu, din tata). Acest lucru nu-i salvează nici pe unii, nici pe alţii – doar că pur şi simplu aşa este. Nu pot ieşi curat din povestea asta, asta nu-i afacerea „altora”, nu-i partida separată a comuniştilor şi ciripitorilor, gunoaiele dracu’, ci a noastră, a tuturor, în timp ce nu toţi suntem (am fost) comunişti, cărămizi ciripitoare.

Epoca lui Kádár a funcţionat cu aprobarea noastră (dublată de puţină reticenţă, de puţină scârbă).

---

[39] Bietul, bietul nostru Sascha Anderson, eseu de Péter Nádas, traducere din limba maghiară de Anamaria Pop, revista Observator cultural, nr. 388, 6–12 septembrie 2007.

[40] Ibidem.

Nu dintr-o slăbiciune de fiu nu pronunţ o sentinţă morală pentru tata (la nivel sentimental, fac de toate: îl detest, îl dispreţuiesc, îl scuip între ochi, plâng, sunt furios, îl iubesc), ci pentru că nu poate fi „scos din context” (el, istoria lui). Cel mai simplu e când mă gândesc la papă, un om mare, cum dă mâna cu János Kádár, care – rămânând în vârtejul sentimental de mai sus – a fost, totuşi, un porc mai mare decât tata. Sau la Helmuth Schmidt, pentru mine cel mai simpatic politician, cum se joacă de-a Honecker. Eu sunt cel care l-a rugat pe Helmuth Schmidt să facă asta, fiindcă, să spunem, am vrut să se evite cel de-al III-lea Război Mondial.

„Dacă cineva nu voia să intre nici în fundătura acceptării, nici în cea a reformismului, trebuia să fie o fiinţă foarte suverană, dar, în acelaşi timp, nici să nu înnebunească, nici să nu se sinucidă, nici să nu bea până la moarte.”[41] Am crezut că eu sunt astfel. Deşi, mai ales băftos. Ochii sunt închişi peste realitate.

Trădătorul ar putea vorbi despre amploarea trădării, dar nu poate vorbi. Chiar în legătură cu nuvelele lui Tar scrisesem la un moment dat: În locul celor care nu pot vorbi vorbeşte cel care poate.>

Gitta: „A fost un bărbat mare şi frumos”. – Asta ar fi bună drept propoziţie finală – în toate celelalte cazuri.

Ieri a fost comemorarea a doi ani de la moartea lui Papi. Am uitat. Mai exact, m-am trezit din somn speriat c-am uitat, dar era deja trecut de miezul nopţii, târziu.

[41] Ibidem.

Timpul trece nu cine ştie cum, dimpotrivă. Ar trebui să stau în faţa dosarelor. Dar nici acolo n-ar trebui să treacă timpul, ar fi bine să mă instalez în atemporalitate, adică, ar trebui să fiu gata de la o clipă la alta. Asta-i mai mult decât nerăbdare. [Este la fel şi de atunci încoace. Cazul tatei parcă ar distruge în permanenţă lumea. La fel şi duplicitatea mea „structurală”. Faptul c-ar trebui cât mai repede să i se pună punct. Să-i pun punct. Acum simt că-i atât de simplu: adevărul e frumos. A fi. Ce vorbeşti?!]

Berlin-Mitte, pe stadionul din apropiere – un meci (la prima vedere) de categoria a cincea, figuri cunoscute, agreabile, încă mă mişc familiar într-un asemenea mediu. Lângă mine, doi colegi cam de vârsta mea, poate puţin mai bătrâni, povestesc despre rezerva echipei naţionale.

A lucrat pentru Stasi.

Ce vorbeşti, face o grimasă celălalt, apoi îl pufneşte râsul.

Părea o conversaţie atât de lejeră. Încerc pe teren să identific agentul („criminalul fascist se-ntoarce bătând din călcâie”). Mă gândesc la tata, mijind ochii, pentru că străluceşte soarele.

Ieri, într-o societate, iar a fost pusă pe tapet problema turnătoriei. Nu intru în detalii. (Nu pot să-l iert din respect faţă de el, spuse L., cu o disperare tacită.) Mi-e plin până şi mădularul cu asemenea discuţii care izbucnesc neîncetat. Dar sunt şi eu responsabil pentru ele, fiindcă vreau să-mi verific şi să-mi măsor punctul de vedere, vreau să ştiu ce gândesc oamenii despre delatori, la ce mă pot aştepta (la

ce ne putem aştepta), iar acest interes, această agitaţie probabil că se şi vede pe mine.

În perioada Săptămânii Cărţii, la Teatrul Radnóti iar o să fie o seară dedicată editurii Magvető. Îmi imaginez că moderatorul, actorul András Bálint, mă întreabă:

Şi tatăl tău ce părere ar fi avut despre roman?

Acum aş răspunde altfel decât de obicei. (De obicei, povestesc că eram deja foarte implicat în roman când mi-am amintit că ar trebui, totuşi, să-i arăt acest manuscris, deşi nu prea fac aşa ceva, pentru că... pentru că. Şi ştiam că nu va fi un moment plăcut, fiindcă n-o să-i placă. Foarte tare nu. Şi ce se va întâmpla dacă îşi exercită, cum niciodată de altfel, autoritatea paternă şi-l interzice? Îi interzice apariţia. Nu sunt de acord, fiule. Iau decizia, într-un mod imposibil de reconstituit pentru mine, că mă supun voinţei lui. În cazul ăsta aştept până când moare. E o decizie foarte importantă să laşi în sertar o trudă de nouă-zece ani. Se întâmpla prin ’97, continuam să scriu netulburat, adică, fără să mă mai gândesc la asta, dar chiar (şi) aşa, era destul de deprimant. Din cauza asta s-a întâmplat că, atunci când a murit, primul meu gând a fost cel al răsuflării uşurate, ce baftă am! Abia apoi am început să-l jelesc, aşa cum trebuie, cum e scris. De obicei, mai spun: acum deja îi place, îi place Harmonia cælestis...) Altceva vreau să spun, întreabă-mă din nou.

Şi tatăl tău ce părere ar fi avut despre roman?

După o ridicare din umeri, gest spectaculos, teatral: Nu mă interesează ce părere ar fi avut. A fost un tată bun, dar

greşeşte profund dacă are impresia c-a scăpat cu atât! Apoi gest final, abia perceptibil, din umeri, îmbufnare.

Nimeni nu înţelege nimic, o linişte profundă învăluie sala teatrului. O linişte speriată. Corect.

Alaltăieri, de cum am ieşit de sub portal în stradă, m-a lovit o adiere lină, caldă, uşoară, de vară timpurie, ameţitoare, dar chiar mai mult decât atât, pentru că pe loc mi-am pus mâinile în buzunare, ca un băieţandru, sacoul a început să-mi fluture ca pânza unei corăbii, sau mai degrabă ca o aripă (două aripi) de fluture, am devenit astfel şi eu uşor, înotând prin Berlinul nocturn, aveam faţa toată numai un rânjet, de parcă aş fi dat lovitura cea mare la loto, de parcă aş fi fost obraznic de fericit – liber, aşa cum e recomandat în textul lui Ottlik. E deja un sentiment aproape mistic, o contopire involuntară cu lumea sau cel puţin cu Berlinul de joi noaptea. Am dispărut, m-am evaporat ca într-o inexistenţă care urmează unei lungi şi profunde partide de dragoste. S-a instalat în mine calmul, în mine ca univers. Parcă aş fi bun. Pe placul lui Dumnezeu.

Atunci mi-a t. p. c. tata, „tata”. Ca şi cum lumea ar fi minată. Oriunde ai păşi, prăpastie. Crăpătură. Ca într-un ingenios film horror cu buget mare. Trebuie să-ţi fie teamă, s-ar putea ca tatăl tău să fie turnător. Acum am învăţat de la tata ce învăţasem deja datorită nuvelei lui Imre Kertész, intitulată Proces-verbal[42].

[42] Nuvelă cuprinsă în volumul Drapelul englez de Imre Kertész, traducere din limba maghiară de Anamaria Pop, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2004.

Stăteam la intrarea pe August Strasse, în faţa unei cârciumi est-germane mascată într-o cârciumă est-germană, şi-mi curgeau lacrimile. Lângă mine, pe bancă, stătea un boschetar cu părul lung. M-a văzut că plâng, a dat din cap şi şi-a ridicat spre mine sticla cu bere.

Mi-a plăcut să formulez fraze „á la tata”; desigur, fiindcă gândesc astfel. Am spus, de exemplu: stăteam pe stadionul din Atena şi priveam cum frate-meu mai mic joacă în echipa AEK Atena împotriva Real Madridului, dar e suficient numai să se atingă de minge pentru că opj’ de mii de oameni sar în picioare (mai exact: 79.999) şi încep să scandeze: numele ilustru al tatălui nostru. Asta s-a terminat. Sunt jefuit; inclusiv lingvistic. Se poate spune c-ar fi obligaţia profesională a scriitorului să aibă, iar şi iar, buzunarele goale. Nu poate să pună la ciorap.

Şi următoare întâmplare poate fi scrisă (astfel) doar aici, ca un fel de rămas bun: Într-o zi, venind din staţia Zoo a S-Bahn-ului, văd, parcă dintr-o dată s-ar fi ivit din neant în faţa mea sau eu îndărătul ei, o negresă nespus de frumoasă, mergând în faţa mea, nici nu mergea, trecea. Într-o rochie galbenă din stambă, nu pluteşte, are ceva grav în felul cum umblă, îi zvâcnesc muşchii pulpelor, şi muşchii pe cur îi lucrează, se vede prin rochie, superb, galben şi negru şi forţa asta leneşă a mişcării – îmi doresc brusc cu toată fiinţa (nu numai cu ce am între picioare) ca femeia asta să se îndrăgostească de mine. Să simtă acest jind din ceruri şi-n acelaşi timp foarte terestru, să se întoarcă spre mine, să mă privească, să fie strălfulgerată şi să se îndrăgostească de mine. Cu alte cuvinte, s-o vrăjesc. Şi dintr-o dată îmi t. p. c. tata (n-am vrut!), dacă aş vrea să merg la sigur, ar trebui să iau forma tatălui meu, atunci n-aş avea probleme cu vrăjeala.

Mă pot duce la dracu-n praznic cu reflexele astea familiale.

De altfel, în afara întâmplării s-a mai întâmplat că, tot visând aşa oedipian, am pierdut-o pe pantera mea neagră din faţa ochilor. Resemnat, treaba asta aş fi pus-o în contul, oricum destul de încărcat, al tatei, când, păşind dindărătul automatului de bilete, era cât pe aici să mă lovesc de ea. Abia am recunoscut-o. Stătea puţin crăcănată, uşor adusă de spate, îşi ţinea gâtul strâmb, asemenea unei persoane care are ceva probleme cu el, braţele îi atârnau în faţă şi se holba nemişcată la reclama uriaşă din faţa ei. Pielea ei, atât de netedă şi strălucitoare de la distanţă, era plină de bubuliţe roşiatice. Era obosită? Sau nefericită? I-a murit tatăl. Pe deasupra a mai rămas şi gravidă. Nu faptul că necazul era mare se vedea pe ea, ci că nu există nicio speranţă.

Am fugit.

[Am moştenit un sacou de la tata, când a murit. E ponosit, ici-colo destrămat, dar îmi vine bine, îmi place să-l port. Chiar că-i o senzaţie interesantă să intri în hainele altuia. Dacă ar fi cazul, mi-ar da o mai mare siguranţă sau mai mult calm.]

Sunt îndemnat pentru a nu ştiu câta oară să scriu, în sfârşit, prefaţa la volumul Anii care vorbesc, o carte despre perioada lui Kádár. Mă cam codesc, e de înţeles.

Dar acum am scris-o. Aş spune că-n maniera obişnuită, într-o imposibilă ambiguitate. La sfârşit am scris că istoria care se conturează în carte nu e istoria epocii lui Kádár, sunt scrieri despre perioada respectivă. Sunt mai multe

istorii, iar rostul acestor istorii este să le povestim. Fiecare pe a lui, fie ce-o fi.

O idee nobilă. De altfel, poate că unele istorii nu trebuie povestite. Sau le povesteşte, totuşi, o singură persoană, iar toţi ceilalţi nu mai sunt obligaţi s-o facă, şi astfel se poate supravieţui? Şi asta e o idee nobilă.

Când am scris textul – adineaori –, am făcut următoarea corectură: ...fie ce-o fi, pentru că şi aşa o să fie ce-o să fie – să sperăm.

Săptămâna trecută, dictatura postmodernă m-a obligat să merg în Bulgaria, copiez de pe fiţuicile scrise acolo:

Beau cafea turcească în compania unei translatoare foarte drăguţe („una-i mai drăguţă decât cealaltă, dar şi cealaltă-i drăguţă”), îi povestesc că frate-meu, fotbalistul, îşi pune şase cuburi de zahăr în cafea. Râde, parcă ar auzi o poveste. Râsul ei mă face să-mi treacă prin cap <sau t. p. c. –, nici nu mai ştiu> imagini din copilărie, când Papi ne dădea, asemenea unui desert enigmatic, câte un cub de zahăr peste care picura câţiva stropi de cafea, de parcă ne-ar fi cuminecat, închideam ochii, deschideam gura, iar el ne aşeza cubul pe limbă. Un dar ceresc, o hrană dumnezeiască. [A povesti repede, încă aici, toate întâmplările despre el...]

Mânca-v-ar gaia! spun drept încheiere şi dau din cap, nu vă fie teamă, povestea cu gaia nu trebuie tradusă, întâmplarea asta nu figurează în roman!

Păi scrieţi un altul unde să figureze, spune şi mă priveşte foarte încurajator.

Scriu, scriu, mă hlizesc. (Păi chiar că mânca-v-ar gaia. Adică, lovi-v-ar plumbu-n limbă.)

Fiţuică: Ciorbă de burtă! <Cu câtva timp în urmă, am aflat despre o persoană care mi-e dragă că nu suportă burta. Aproape că-i e scârbă de ea. Mie, în schimb, îmi place. Aici numai compromisul-burţii ne mai poate ajuta, spune ingenios (sau eu spun).> Micul dejun într-o grădină mică, luminoasă, înainte o trezire lentă, leneşă, fericită. „Domnul meu."

Îmi t. p. c. cât de uşor se poate întâmpla ca familia să se îndepărteze de mine. Asemenea lui Hrabal care stătea singur într-o cârciumă din Praga, adică, pe teren propriu, şi nu îndrăznea nimeni să se aşeze lângă el, lângă omul care o viaţă întreagă a scris despre acest stat alături, la fel aş sta şi eu, mortal de singur, în sânul familiei mele iubitoare care m-ar dispreţui. Ar fi exemplar. a

Vineri, 19 mai 2000

I-am telefonat lui M. să-l anunţ că luni voi merge la Oficiu. De multă vreme nu v-am văzut, îmi spune, dar acum nu m-am speriat.

Sâmbătă, 20 mai 2000

Notez nerăbdător: întâlnire cu V. , care cercetează aici documente-Stasi. Un prânz bun (spaniol), conversaţie agreabilă. Îl testez puţin (ulterior – acum – îmi cer iertare <iartă-mă, bătrâne>) ce părere are despre aceste

probleme, agenţi, publicitate, asta ca să văd, să simt – ce anume?, de fapt, pe mine însumi. Îmi spune lucruri pertinente. Vorbeşte ferm, explicit, dar nu dogmatic. Îmi întăreşte iniţiativa să-mi povestesc istoria. Istoria mea derizorie şi importantă. Din păcate, nu se poate spune că-i de căcat şi impresionată. Aici nu este nimic impresionant, no catharsis.

Susţine cu insistenţă că dosarele de la Oficiu ar trebui deschise pentru marele public. Aprob cu sinceritate, dar, totuşi, cu ipocrizie. <Miklós Haraszti scrie: „Viaţa publică nu va fi liberă decât atunci când nu se va mai putea – şi nu va avea niciun rost – nici şantaja, nici calomnia cu păcatul ciripitorilor. (...) Toate documentele poliţiei politice trebuie predate Oficiului Naţional de Istorie, adică trebuie puse la dispoziţia cercetătorilor şi persoanelor implicate. Să fie desecretizate notele informative, victimele au dreptul să ştie cine anume a raportat – şi cui anume – despre ele. Toţi cetăţenii să aibă posibilitatea să ceară lustraţia”. Da.>

Luni, 22 mai 2000

Nouă fără un sfert, stau pe o bancă de pe bulevardul Andrássy, ca un pensionar pe care l-au uitat afară, la soare, am ajuns mai devreme, Oficiul deschide la ora nouă.

Obişnuiam să spun despre Harmonia că e doar literatură (nu e cronica familiei, ci a acelei familii generată tocmai de această cronică <aşa cum de atunci încoace am spus-o minimo calculo de foarte multe ori.>). În cartea asta nu e literatură. Aici deja nu e nimic. Numai totul (nimicul) gol. Dar n-aş vrea să se creadă că H.c. e totul, iar ăsta-i nimicul. Nu.

Iar îmi t. p. c. că tema asta nu mi se potriveşte deloc. Ar trebui dat totul înapoi, să facem o nouă distribuire. Cei de la departamentul vivisecţie ar putea să facă mult mai multe cu materialul ăsta, Mészöly, Nádas, Kertész, Bodor. Nádas l-ar prinde ca pe-un obiect, l-ar privi de aici, de acolo, l-ar cerceta, l-ar descrie, dar mai ales ar trage concluziile. Textul ar fi personal, altfel spus, autentic, fără să-l vedem pe autor. Ar trebui mai glacial: Pe 23 februarie 1957, pe Mátyás Esterházy, tatăl meu, poliţia politică din Szentendre etc.; cu sânge rece. Îmi t. p. c. : tatăl lui Imre ca şeful Konzentrationslager. Ar fi rost de ceva tensiune tată-fiu. Kadiş pentru tatăl născut.[43] Până şi umorul îmi rămâne în paragină (despre caraghioslâc să nici nu mai vorbesc). Pur şi simplu toate calităţile îmi rămân în paragină. Ba mai mult: aici totul rămâne în paragină.

Rămâne-n paragină şi-şi închină fruntea-n ţărână. Iată! Măicuţă, îndurare, mamă, iată, am terminat şi poemul acesta[44]. Ce coropişniţa mă-sii să fac cu simţul limbii? Nu-i nevoie de ea. Aici nu-i nevoie de nimic, totul este aici.

Cu toate că: în afacerea asta e totuşi nevoie de mine. Fără mine ar rămâne în anonimat. Ce bine-ar fi.

Ţinând seama că nu-i nevoie de aptitudinile mele, e destul de mult de lucru cu asta.

Cu ceva timp în urmă, am citit (undeva, de la cineva, toţi au nume) un articol josnic; îmi pare rău, tată, că figuri de

[43] Aluzie la titlul volumului Kadiş pentru copilul nenăscut de Imre Kertész, traducere din limba maghiară de Paul Drumaru, Ed. EST, Bucureşti, 2005.

[44] Un vers din poemul Fragmente de Attila József.

genul ăsta o să-şi poată şterge picioarele în tine. Dar asta nu merge altfel, ar fi o prostie să avem pretenţia ca un bădăran josnic, răutăcios, să se poarte ca un om destoinic, atent, cumsecade, în cazul ăsta n-ar mai fi un bădăran josnic, răutăcios, ceea ce însă a fost premisa noastră. (Premisa propoziţiei, realitatea faptică din prezent.)

E timpul să coborâm în mină.

<Azi e ziua racolării tatălui meu. Aşa cum plănuisem, deschid comemorativ sticla primită cadou de la Wissenschaftskollega, un Saint-Emilion Grand Crut, Château La Rose Côtes Rol din 1989 (ultima butelcă a anilor „vechi”). Acum, după ce am copiat asta de pe etichetă, mi se pare destul de pervers. Ar fi mai potrivit tocmai contrariul, de exemplu, să postesc toată ziua. Sau e totuna? Cred că-i totuna, important e ca azi să fie vorba despre asta, să mă gândesc la tata, să-l compătimesc, dacă sunt în stare, să-l jelesc puţin, dacă sunt în stare, să mă rog pentru el sau, dacă sunt în pasă proastă, să-l înjur.

Muzeul Casa Terorii e, puţin, şi locuinţa noastră, a tuturor. (Mâine se inaugurează.) Cel puţin câte o cărămidă din ea, îi t. p. c. (se gândeşte) simţului limbii.

Locul unde sunt: am sosit. Dosarele n-au sosit încă (e bine!, sunt bine păzite!), între timp s-au adunat câteva note informative scrise despre mine, afacerea-Szeta[45],

[45] SZETA – abreviere de la Szegényeket Támogató Alap – Fondul pentru Sprijinirea Săracilor, asociaţie civilă de caritate înfiinţată în 1979 (dar nerecunoscută atunci de statul maghiar) de personalităţi marcante ale opoziţiei din vremea respectivă.

Jocul spionului pe scena Teatrului Studenţesc, cazul-Duray[46], Paetzke[47]-ZDF, asta a fost „activitatea lui P.E. între 1965–1985”, nu-i cine ştie ce.

O notă informativă despre ziua de 21.IX.1981; organizatorii spectacolului de binefacere Szeta se bazează pe participarea pianistului Zoltán Kocsis, a scriitorilor Ferenc Karinthy, István Eörsi şi a mea. Informaţia este sigură, verificată. Continuăm supravegherea informativă.

Nuvela spionului (din care Péter Vallai şi Ferenc Dániel au făcut piesa Jocul spionului) am scris-o în 1975, deci în plină perioadă în care tata activa pentru ei. Oare ce-o fi gândit bietul de el când a văzut asta? Nu m-a influenţat nici măcar cu un cuvânt, cu o grimasă. Să fiu scuzat, dar dacă eu aş fi delator, iar fiul meu ar scrie texte din astea, păi... i-aş frânge şalele. [Mi-am permis să-l implic chiar şi pe el, să-i amintesc numele într-un motto. „Gura!” (contele Mátyás Esterházy) – iată mottoul, la asta deja a mârâit,

[46] Miklós Duray (1945–), scriitor, politician, unul dintre reprezentanţii minorităţii maghiare din Slovacia; şi-a început activitatea politică în mişcarea de opoziţie din perioada regimului comunist, activitate urmată de mai multe percheziţii la domiciliu, arestări, interzicerea publicării. Pe arena politicii internaţionale, Miklós Duray este recunoscut ca fiind unul dintre combatanţii cei mai înverşunaţi ai regimului comunist din fosta Cehoslovacie.

[47] Hans-Henning Paetzke (1943, Leipzig -), traducător, scriitor; pentru activitatea sa de disident şi organizarea unor acţiuni ale opoziţiei din fosta RDG (dar şi în Ungaria) este condamnat la un an închisoare; în 1968 se stabileşte în Ungaria, în 1973 se mută în RFG, între 1981–1985 este declarat persona non grata în RDG, iar între 1985–1988 este declarat persona non grata în Ungaria. În 1994 se stabileşte definitiv în Ungaria; este traducătorul în lb. germană a peste 70 de titluri din literatura maghiară contemporană.

după cum reiese şi din nota de subsol în care comenta mottoul, dar mai degrabă din motive stilistice, fiind o chestiune de gust, mai exact, pentru că nu înţelegea despre ce-i vorba. Nota de subsol: Autorul a fost rugat în mai multe rânduri (etcaetera) să schimbe citatul, pentru că astfel este confuz şi sună idiot, dar el n-a fost de acord, şi-a râs în barbă. Într-adevăr, am chicotit, iar el a înghiţit găluşca. Ne-am tachinat cu seninătate, aşa mi-a rămas în memorie. Sau în felul ăsta i se apăra organismul, uitase de sine, sau îl speriasem de moarte, iar fiecare glumă a mea îi răsucea pumnalul înfipt în piept. Precis că astăzi, din punctul de vedere al noii poetici, textul poate fi perceput diferit. Iată cum începe: Am pornit drept un băietan spilcuit şi un mic turnător, care – după cum aud – e un om de duzină: deci, dacă cineva spunea despre un politician de parcă ar fi spus: „S-a curvit fata portarului”, asta raportam, iar dacă fata portarului îşi scotea efectiv trupul la vânzare pe un preţ de nimic sau alte recompense, făceam rost de un preţ de nimic sau alte recompense.]

Nota informativă despre spectacolul Jocul spionului, prezentată pe scena Teatrului Studenţesc, au trimis-o cei de la securitatea statului din cadrul Comisariatului General al Poliţiei din Budapesta, am uitat să notez data, cred că era cândva prin 1981. Actorul – care vizibil a improvizat mult – a încercat să prezinte prin intermediul unui „om mărunt” cât de mare şi importantă este puterea „sistemului delator” în societate. A caricaturizat cu o ironie particulară şi cu dispreţ lacunele sistemului nostru judiciar, a prezentat rolul „turnătorului” începând din faza de anchetare şi până la pronunţarea sentinţei, astfel încât să declanşeze antipatia spectatorilor faţă de „omul mărunt”. Ţinând seama de fundamentele concrete şi teoretice ale analizei textului, cred că nu voi greşi foarte tare dacă

afirm că autorul-agent al acestei recenzii literare nu e un Ernő Kulcsár Szabó[48]! Spectacolul a avut o influenţă dăunătoare asupra celor 400 de tineri prezenţi în sală. Întotdeauna am vrut să înveţe întreaga naţie la şcoala mea[49], iată Teatrul Studenţesc!, o influenţă dăunătoare, oare! Măsuri: a se urmări cu atenţie spectacolele cu Jocul spionului în obiectivele supravegheate de noi. Iată cum sugrum cu mâinile mele goale (cu pana mea!) dictatura asta haină! Nu-i de mirare că n-a rezistat mult.

Nota informativă din 1983, despre cazul-Duray. În acelaşi timp au reuşit să atragă de partea lor, chiar dacă nu într-un număr mare, câteva personalităţi importante, cu renume, de exemplu, S. Weöres, T. Wilt, E. Bálint. P.E. etc. Iată cum, asemenea termitelor, am ros trupul puterii. [E mult.]

Un document despre Paetzke. Că-i urmărit, supravegheat şi că vrea să mă întâlnească. Toată povestea e lipsită de interes. Trecutul-meu-de-curuţ. Di, dii, la Csanádi.

Un index alfabetic, şi de data asta o mulţime de nume ilustre, ungureşti, rude, cunoscuţi, necunoscuţi. Prima notă informativă e datată 21.I.1960, ultima, 24.III.1964. Aprox. o sută cincizeci de note informative în patru ani, în medie trei pe lună, în total trei sute şaptezeci şi opt de pagini.

---

[48] Ernő Kulcsár Szabó (1950–), critic şi istoric literar, profesor universitar, membru al Academiei din Ungaria, autorul, printre altele, al unei monografii despre Péter Esterházy, Ed. Kalligram, Bratislava, 1996.

[49] Parafrazarea unui vers din poezia De ziua mea de Attila József: „Învaţă-o-ntreagă naţie / la şcoa- / la mea.” – în antologia Transland – „poeţii mei maghiari” (vol. I), traducere din limba maghiară de Paul Drumaru, Ed. Kriterion, Bucureşti, 1999.

Pe 16 februarie am fost ultima oară aici, trei luni, în perioada asta tata ar fi scris chiar şi zece note informative substanţiale.

Iar trebuie să mă obişnuiesc cu scrisul lui superb.

Nu ştiu din ce cauză, dar acum, în secunda asta, m-a părăsit tot curajul. Asta o să genereze o mare, mult prea mare durere în privinţa moştenirii pe care o voi lăsa în urma mea. N-ar curge banii la picioarele copiilor. Le-aş încredinţa pe patul de moarte manuscrisul de parc-ar fi o bijuterie secretă, de familie. Coroana cea mai de preţ a familiei, apoi sufletul meu nemuritor ar părăsi închisoarea trupului. Mehr Licht. a

M-a părăsit curajul şi mi-e teamă că se vor uita la mine ca la un monstru. Sau cu o profundă compătimire, gata oricând să-mi sară-n ajutor. [Se uită cum se pot uita...] Omul al cărui tată a ieşit în frig. Nici ăsta n-ar fi [n-ar fi fost] un titlu de lepădat.

<Îmi t. p. c. , da, îmi t. p. c. că poate problema cea mare nu va fi (va fi) în momentul când explodează cartea. Bineînţeles, acesta va fi imprevizibil şi periculos, dar marea problemă va fi cotidianul care-i va urma. Faptul că, să spunem, peste câţiva ani cineva o să întrebe: măi, spune-mi, tatăl tău a lucrat la ávó? El... n-a lucrat la ávó, ci a scris note informative... O, îhî.

Şi gata, doar liniştea. Nicio stupefacţie, nici scârbă, nici compasiune, nimic. Îhî. Mereu va trebui cărat în spinare acest îhî de nicio culoare şi greu, parc-ar fi din plumb.

În prima notă informativă descrie relaţii din familia Esterházy. Sunt plictisit. I-am dat sarcină agentului ca folosindu-se de relaţiile sale de prietenie să-şi reînnoiască amiciţia sa cu Á.Sz. Să-i facă o vizită la domiciliu, să intre în legătură cu societatea care se întruneşte în mod regulat inclusiv în apartamentul său.

26.I.1960

L-am întrebat (pe B.E.) cum aş putea vorbi cu Á.Sz. în probleme de tapiţerie, pentru că numitul cu asta se ocupă. De ce?, şi dacă într-adevăr erau necesare lucrări de tapiţerie? Fraţii mei mai mici şi cu mine săream dintr-un fotoliu în altul, asta pot confirma sub jurământ, şi să spunem că piciorul lui Marci s-a împiedicat în tapiţerie, şi să spunem că s-a rupt ţesătura, să spunem. Á.Sz. ne interesează pentru că locuinţa lui este locul de întâlnire al tinerilor aristocraţi.

9.II.1960

L-am întrebat pe Á.Sz. dacă ar accepta să vină la noi în cazul în care organizăm o petrecere de onomastică. A acceptat cu plăcere, numai că m-a rugat să-l anunţ cu aprox. 1 săptămână înainte, pentru că, fiind perioada carnavalului, e deseori invitat la diverse reuniuni. O, anii şaizeci, cât de veseli erau! Am să-l invit pentru ziua de 20 luna crt.

Lovi-v-ar plumbu-n limbă.

Să viziteze şi familia lui B.E. Să-i invite şi pe ei la onomastică.

16.II.1960

Familia B.E. a acceptat invitaţia cu o vizibilă bucurie. Păi cine nu s-ar fi bucurat, în curva ei de viaţă, dacă-l invită năzurosul şi delicatul meu tată? Asta-i o onoare. Câteva zile mai târziu am fost iar pe la ei, femeia mi-a spus că soţul ei are o depresie nervoasă, nu s-a dus nici la serviciu, astfel că etc. Costă cât costă.

23.II.1960

Am avut sarcina să invit la noi acasă, cu ocazia zilei onomastice, diverse persoane. Dau din cap, mi se accelerează respiraţia, asta ca să mă exprim elegant. Viaţa unui om drept indicaţie primită din partea celor de la interne. Ce să spun despre asta? Sau ce să tac? (S-o întreb pe Gitta. Na, poftim. Asta este. Asta am citit azi. Tu eşti o femeie deşteaptă, spune-mi ceva.)

Carevasăzică, mare chef mare la noi, Á.Sz. îl invită pe agent să-l viziteze când i se iveşte ocazia (a spus că-i obosit şi a plecat devreme), se ţese plasa, dar altfel, mult zgomot pentru nimic. Cpt. Farkas: M-am aşteptat la mai mult de la reuniune. [Mai deunăzi, cineva a afirmat cu cea mai mare seriozitate: m-am aşteptat la mai mult de la Marquez. Mi-a fost greu să nu izbucnesc în râs.] Şi Farkas ăsta cât munceşte. Îşi îndeplineşte datoria, e angajatul statului. Acelaşi ghinion ca la tata: au trăit în dictatură. Conform agentului au dansat, au băut asta-i adevărat, am auzit din camera mică, în faţa lui nu s-au discutat probleme politice. Aşa cum îi fusese indicat, agentul a

afirmat că intenţionează să ceară paşaport ca să-l viziteze pe bătrânul şi bolnavul său tată, la Viena. (?)

<2.III.1960

L-au executat pe János Szabó, comandantul insurgenţilor înarmaţi din Kecskemét, condamnat într-un proces individual.

Deci, azi e ziua Sf. Matei, Dumnezeu să-i dea sănătate tatălui meu drag, ieri am deschis, totuşi, sticla aia de Bordeaux. După-amiaza fusese la noi J, „J. jr.”, şi pentru că ne ajunsese din urmă bucuria, atât pe el, cât şi pe mine, i-am spus că ar trebui – de altfel din alte motive! – să deschid o sticlă de vin bun, să bem în sănătatea noastră. I-am fost recunoscător că m-a ajutat fără să vrea. Seara, în societatea în care am fost invitat, cineva a vorbit despre trecutul de delator al lui Hrabal (de care, într-un fel, tare mai voiam să uităm cu toţii, cu toate că el însuşi relatase, cu marea sinceritate a unui om mare – dar nici asta n-a ajutat cu nimic), a spus că poate-ar fi bine să vedem şi noi notele alea informative, poate că-şi bătuse joc de poliţiştii politici. Exclus, am afirmat cu fermitate, fiindcă s-ar putea să-şi fi bătut joc de ei, dar şi ei de el. Nu există notă informativă bună. Toţi delatorii sunt nişte ticăloşi! am spus şi m-am uitat belicos de jur-împrejur. Au fost de acord cu mine. Fireşte, de speriat, omul are voie să se sperie, iar în marea sperietură se poate întâmpla orice, numai că după aceea trebuie să facă urgent ceva cu acest orice, am mai adăugat făcând pe deşteptu’. Poate am vorbit ceva mai mult decât ar fi trebuit, dar, pe de o parte, eram obosit de toată povestea asta, de roboteala intensă din timpul zilei, iar pe de altă parte, m-am simţit bine printre oamenii ăia,

în siguranţă. De altfel, m-au întrebat de ce scriu, dar n-am ştiut să le răspund decât cu niscaiva aroganţă. Ar fi trebuit să le spun că mă-ndeamnă un permanent foc interior să explorez misterele cosmosului, focul mistuitor al curiozităţii şi ambiţiei. Chiar că-i adevărat, numai că devine fals (şi ridicol, dar acum nu contează) dacă vorbesc despre el.>

3.III.1960

Am citit în avans ce urmează. Îmi înghit lacrimile, dar nu le pot pe toate. l Astea sunt mai degrabă lacrimile furiei şi ale ruşinii decât cele ale compasiunii. Aş avea ocazia să obţin informaţii despre asociaţii caritabile din Occident, despre componenţa grupurilor care sunt la conducerea acestora, precum şi despre cum activează în direcţia Ungariei. De asemenea, aş putea afla în ce măsură sunt implicaţi în activitatea acestor asociaţii membrii aristocraţiei maghiare care trăiesc la Viena. Etc., încă două paragrafe în aceeaşi manieră despre grupul emigranţilor, resp. despre ajutorul acordat acestora de către autorităţile austriece.

Măi, gunoiule. Trădătorule, un Ocskay[50]. Am ajuns la un nou nivel. Sic itur ad astra.

---

[50] László Ocskay (1680–1710), brigadier insurgent, colonel imperial şi regal. În 1703 a participat, împreună cu mica sa oaste, la răscoala împotriva administraţiei austriece, din nordul Ungariei, cunoscută sub numele de „Revolta Curuţilor”, condusă de prinţul Francisc Rákóczi al II-lea. În 1708 a trădat, a trecut de partea lobonţilor (habsburgilor), care, în particular, l-au dispreţuit pentru fapta sa. A fost capturat de unul dintre conducătorii curuţilor şi decapitat pe 3 ianuarie 1710.

[M. vorbeşte cu afecţiune şi devotament despre T., cât de rău o duce, n-are pe nimeni, n-are nimic. N-are la cine apela, n-are familie sau – mă priveşte scrutător, faţa îi e inundată de lumină, şi-a adus aminte de ceva – cum e la tine tatăl tău! I-am răspuns cu cel mai amabil zâmbet al meu şi am oftat atât de profund apropo de norocul pe care-l am, încât era să se prăbuşească clădirea teatrului.

Unde tocmai jucau Amadeus. (Mă apucă brusc o nerăbdare nervoasă, ce tot flecăresc eu aici, trag de timp, mai bine aş termina odată de scris, să apară, să se prăbuşească ce trebuie să se prăbuşească, să se termine deja, de fapt de terminat nu se va termina asta niciodată – eu rămân pentru totdeauna fiul tatălui meu drag –, dar să desăvârşesc ce am început <să desăvârşesc partea asta a lumii>.) Într-una dintre scene, Mozart agoniza, ticălosul de Salieri, cu statura împrumutată de la actorul Iván Darvas, se ridica la înălţimea lui, moment în care Mozart îi spune: Papá, ridică-mă ca odinioară!, iar eu mă trezesc că repet în gol, Papá, ridică-mă l , ca odinioară l , şi plâng, ce bine că-i întuneric, Szolnok pluteşte-n întuneric, e cel mai întunecos oraş din Ungaria, astfel nu mă vede nimeni, de bănuit, cum ar putea bănui cineva, când se aprind luminile va trebui să am grijă de „fard”. Actriţei dragi care stă lângă mine îi fuge (chiar aşa) un ochi la ciorap, ei, fiecare cu necazurile lui. a]

<M-am dus după ceai, Gitta se uita la 3 SAT, Literatur im Foyer, emisiunea lui Martin Lüdke, tocmai vorbeau despre noua carte a lui Sascha Anderson. Era acolo şi Anderson. Mă uitam la el stupefiat. Nu ştiu de ce, dar mă aşteptam să vorbească despre tata. Îl priveam scârbit. Era nebărbierit, arăta ca un câine râios. Râios şi periculos. Vorbeau, nu rău, Buch şi Corino, cei care fuseseră în „’68”,

cu fermitate, dar oarecum nu se putea – nu se poate – ajunge mai aproape de cele întâmplate. Şi-a trădat prietenii, n-are nicio scuză, iată ce se poate spune, şi putem să-l scuipăm între ochi sau ne putem înfuria sau putem ridica din umeri. Asta-i clar (mai precis, murdar), treaba nu poate fi pusă la îndoială. Nu poate fi achitat. (Lüdke pune-n discuţie că Anderson, prin duplicitatea sa, i-a influenţat, totuşi, pe mulţi, fiind un exemplu inclusiv în minciuna sa, astfel că s-ar putea să fi contribuit în felul ăsta la demontarea RDG-ului. E un raţionament fals. S-ar putea ca asta să fi contribuit în mod obiectiv la slăbirea dictaturii, dar în niciun caz nu poate fi pus în contul lui Anderson. Chiar şi un ofiţer de la interne, care comite crime în serie, poate contribui, prin intensificarea sentimentului de ură, la slăbirea dictaturii – asta ca să dau un exemplu tâmpit.) Mă uit şi mă gândesc c-ar trebui iar şi iar dat cu piciorul în el, chiar ca într-un câine râios, şi nu simt niciun fel de milă, merită, dar nici cu asta n-ajungem mai aproape, parcă am repeta mereu acelaşi lucru. Dar după judecata şi indignarea legitimă şi categorică începe complexitatea haosului şi lămurirea abia inteligibilă a punctelor de vedere şi a afirmaţiilor, a amintirilor personale, a autoînşelătoriei, a teoriilor, a concepţiilor despre lume, a concepţiilor literare (!) – nici măcar nu închei fraza, carevasăzică dintr-o dată asta văzusem, asta fusesem nevoit să constat, că acum, după judecata şi indignarea legitime, începe omul. Fusese om, a devenit un caz, dar acum stătea totuşi în faţa mea un om, nu un caz. Omul este de o complexitate inexplicabilă. Cazul este simplu, omul este complicat. Un delator de căcat, un trădător (Verrat ist das richtige Wort) – (dar) un om. Un cineva asemenea mie. Abia am reuşit să mă uit la ecran, acolo-i lighioana asta, tocmai acum îi răspunde impertinent lui Christoph Buch, făcând pe grozavul, şi-l

văd, îl simt că e la fel cum sunt şi eu, de fapt e la fel numai că a futut ceva al dracu' de rău. Pe bune că bietul, bietul Sascha Anderson.

Sfânta Scriptură vorbeşte în permanenţă despre iertare. Păcătosului i se poate ierta. Ce înseamnă a ierta? Nu de sus trebuie, cel curat îi iartă celui jegos, nu. Nici că din politeţe se stilizează în jegos. Se poate ierta dintr-un sentiment de fraternitate. Doamne, ce complicat e! Şi iertarea este o povară, nu numai păcatul. În final, în spatele iertării nu stă generozitatea, ci mai degrabă neputinţa. Îmi înghit lacrimile şi sentimentul isteric de iubire faţă de acest Anderson. Scârbă, compasiune, iubire, dispreţ – aici, în mine, foarte aproape unul de celălalt. Sentimente inutilizabile din punct de vedere social.

Aud la radio o voce idioată, tocmai spune că: Dacă Matei nu găseşte gheaţă, face.>

Obs.: În săptămânile care au trecut agentul mi-a spus că ar vrea să meargă la Viena, să-l viziteze pe tatăl său bătrân-bolnav bunicul este un epitheton ornansa la interne, bătrân cratimă bolnav şi la rudele sale. A propus îndată că ne va îndeplini diferite servicii. La fel, a accentuat că n-o să rămână acolo, pentru că nu-şi părăseşte nevasta şi pe cei 4 copii. O, cât de frumoasă e unitatea familiei! Familia drept cărămida care păstrează valorile societăţii. Gluma e generată de la sine. În sinea sa şi-a încheiat socotelile cu vechiul regimul şi cu originea sa. S-ar putea să fi spus asta. Tâmpitu' de el. Ţi-ai încheiat socotelile cu originea?! Cu mă-ta, cu aia ţi-ai încheiat socotelile! E legat definitiv de noi prin faptul că în 1956 a rămas aici, iar mai târziu şi-a asumat colaborarea. Sau spune toate astea ca să-l lase să plece la bunicu'? Nu, nu,

nu. În felul ăsta nu trebuie să se ajungă în apropierea unui tată. Nu. Mi-a mai spus că vrea să vorbească neapărat cu unul dintre şefii mei, ca să poată discuta şi cu el despre solicitarea sa şi despre planurile pe care le are. (...)

Propun ca unul dintre tovarăşii şefi să-l asculte pe agent. Propun să i se dea voie să plece, deşi acest lucru nu este lipsit de risc. Dar putem câştiga mult mai mult cu el dacă se întoarce decât pierdem, eventual, în cazul în care rămâne acolo.

11.III.1960

După spusele agentului în fiecare joi, în apartament, au loc partide inofensive de cărţi. Din aceste note informative se conturează inevitabil şi o mică panoramă sociologică despre adâncul adâncurilor anilor ’60. Nu se ştie din ce motiv, dar căpitanul insistă ca agentul să facă cunoştinţă cu É.Sz., care lucrează în alimentaţia publică, iar faterul îi promite lui Á.Sz. că-i va oferi ajutorul, pentru că şi cumnatul meu lucrează în alimentaţia publică, într-adevăr, soţul mătuşii mele fusese garderobier la barul Anna. Leit un Vittorio de Sica, aşa cum susţine şi Harmonia (pag. 635). Femeile de consum mureau după el, se purta cu ele, nu putea să facă altfel, de parc-ar fi fost nişte doamne din înalta societate, le săruta mâna etc., iar pentru câteva secunde ele într-adevăr deveneau doamne, în lume le întâmpina demnitatea şi aprecierea – asta cât timp era cu ele unchiul meu.

O juma’ de propoziţie indică faptul că ne era cenzurată corespondenţa, dar mai sunt probleme (dragi tovarăşi). Scrisoarea-invitaţie sosită din Viena are un defect de

frumuseţe, faptul că deşi intră strict la verificarea „K”[51], nu ne-a fost adusă la cunoştinţă, cu toate că ne interesează mai cu seamă scrisorile sosite din Occident. Chel maleur, noroc că avem în casă un om infiltrat, care totuşi îi informează.

16.III.1960

E ţinut în laţ, omul ameţeşte complet de la atâtea note informative. Am vizitat persoana sus-numită la domiciliu; m-a pupat pe obrazul drept şi pe obrazul stâng. Mereu mi se face rău de aceste amănunte personale, obrazul drept, obrazul stâng, e atâta neruşinare! (De altfel, e o fină parafrază-anti-Iuda.) Ce rost au formulările astea atât de personale? (Iar: râde ciob de...) Evaluare: Nota informativă a agentului s-a îmbunătăţit, pentru că înainte scria note informative mult mai scurte. Şi eu sunt de părere că s-a îmbunătăţit, e mai plină de vitalitate, e mai colorată, de parcă s-ar simţi bucuria redactării (chiar aşa, a creaţiei!). Vorbind despre copii şi despre gripă, am remarcat că se pare că „bântuie” inclusiv gripa politică, de exemplu, la Hruşciov. Madam P. mi-a spus că după părerea ei e clar că-i vorba de boală etc.

Obs.: În atitudinea agentului se poate constata o schimbare. Îşi îndeplineşte sarcina cu o mai mare ambiţie decât înainte. (...) Scrisoarea a fost verificată, cele relatate de agent corespund realităţii. Slavă Domnului, pentru că minciuna are picioare scurte.

22.III.1960

[51] Iniţiala de la cuvântul külföldi = din străinătate. Serviciul de verificare a corespondenţei sosite din străinătate.

Seria asta de note informative e ca un tărâm pustiu, ca un deşert. Întâlnire cu B.B., la restaurantul Kárpátia, fiica lui madam Gy.K., care trăieşte la Paris, se pregăteşte să divorţeze de soţul ei, apoi urmează o notă informativă lungă, gura-nasul mi-s pline de nisip, abia pot să înghit.

Am ieşit în piaţă să mănânc ceva de prânz, vedeam deja stele verzi de foame, dar totul era atât de dezgustător, fleicile, gogoşile, totul plutea în untură, în untura ungurească, mai bine mi-am cumpărat trei banane. Un bărbat mi-a cerut bani, nu i-am dat, apoi i-am dat. Vânzătorul de la taraba cu zarzavaturi şi o bătrână tocmai îl bălăcăreau, uite la el ce bărbat tânăr şi zdravăn, ar avea de lucru, dar iată, el totuşi umblă teleleu. Umblă teleleu, Ibike dragă, umblă teleleu. Pentru că-i leneş de pute locul sub el.

Când m-am întors, una dintre femeile care lucrează la arhive tocmai îi spunea celeilalte: Nu mă duc la piaţa Batthyány, la ora asta nu mai găsesc zarzavaturi. Într-un context ceva mai ludic, aş putea să mă uit dacă am scris sau nu note informative despre cei din marea familia Batthyány. Mă uit, n-am ce pierde. M-am uitat. Da’ de ce n-am fi scris noi tocmai despre familia Batthyány? Total note: 8. Atât despre zarzavaturile proaspete.

Notă informativă lungă: o biografie şi vorbărie despre călătoria planificată la Viena. Textul e obiectiv; dacă ar fi să interpretăm cuvintele: sincere. Provin dintr-o familie de conţi (...) Am patru copii minori, între 4–10 ani. În prezent sunt parchetar necalificat, în afară de asta fac traduceri pentru OFFI[52]. Apoi, despre bunica şi despre M. A povestit

[52] Iniţialele (în limba maghiară) ale Biroului Naţional de Traducere şi Legalizare a Traducerilor.

că după revenirea din deportare au vrut să-l racoleze, ceea ce nu şi-a asumat Farkas a subliniat asta cu roşu, motiv pentru care l-au închis singur într-o celulă pentru o perioadă mai lungă de timp. Mai încolo, la un moment dat a povestit că poliţia l-a convocat în problema paşaportului, la Tatabánya, dar despre asta altceva nimic.

Agentul a răspuns sincer la întrebările puse, bine c-a observat asta şi Farkas! A făcut următoarea remarcă: dacă în cazul lui Zsigmond Széchenyi[53] e explicabilă călătoria, şi eu pot oferi explicaţii celor care sunt curioşi.

1.IV., 8.IV., 13.IV., 23.IV., 3.V., 13.V., 20.V., 27.V.1960

Problema principială (de redactare) apărută aici este că paşii mici care se succed în unele note informative demonstrează spaima derizorie faţă de tot şi de toate, felul cum informaţiile neînsemnate se structurează, totuşi, într-o plasă – în capcana oamenilor aserviţi, batjocoriţi, care nu bănuiesc nimic. Privit de aproape, e vorba de plictiseala unor fleacuri – apoi brusc cruzimea întregului! E imposibil ca tata să nu fi văzut asta! Parcă ar fi vrut să se răzbune! Dar de ce?

Agentul adulmecă în special în jurul avocatului B.B. şi a grupului din jurul lui Á.Sz., respectiv É.Sz. Împreună cu B.B. şi cu prietenul acestuia, un arab pe nume Achmed, merg către lacul din parcul Millenáris, ca să se uite la

[53] Zsigmond Széchenyi (1898–1967), descendent dintr-o ilustră familie de aristocraţi maghiari; scriitor, a fost pasionat de călătorii şi de vânătoare. După terminarea studiilor de la Stuttgart şi Cambridge, a condus multe expediţii în Africa, India şi Alaska. Cele peste zece cărţi scrise cu ocazia călătoriilor sale au fost vândute în peste un milion de exemplare.

patinaj (?). B.B. îl invită pe agent în sânul găştii care se întâlneşte în fiecare marţi la barul-restaurant Fortuna. (De altfel, şi din aceste detalii reiese, degeaba tot glumesc eu, că pe vremea aceea încă mai exista viaţă de societate.)

Á.Sz. m-a rugat să particip la o partidă de bridge. Conform notei informative, în afară de tata, în grup mai sunt doi agenţi. Apoi, trebuia să se întâlnească cu B.B., tot la Fortuna, dar am futut momentul, fiindcă localul era închis pe 5 aprilie, ceea ce B.B. ştia, astfel că nici nu s-a dus. Grupul e organizat de avocatul G. Ştim c-a fost condamnat la închisoare, pentru mită. Am constatat că a activat şi în reţea, documentele sunt la arhivă, de asemenea, este luat şi în evidenţa celor de la criminalistică, drept reţea. Nu suntem singuri.

În timp ce scriu toate astea, am impresia că eu exagerez, ca şi cum căruţa s-ar duce singură la vale.

Mereu despre aceleaşi lucruri, acum un mic arbore genealogic, F.B. are în jur de 35 de ani, tatăl: P.B., mama: G.S. (ambii au murit), tata, conform bunelor tradiţii, se descurcă bine printre rubedeniile aristocrate. Ceea ce este un pas mic pentru mine, e un pas mare în istoria ticăloşiei. B.B. i-a spus că „obişnuitul” grup se întruneşte marţi la Fortuna, dar că el nu va fi acolo, pentru că merge cu prietenul său egiptean, cu Achmed, la un spectacol de balet. (Hm!.) [Sau eu am scris „Hm”-ul ăsta?]

În afara sarcinii primite a avut amabilitatea să-l toarne pe E.B., care-l rugase ca, dacă primeşte paşaport, să-i ducă în Occident o scrisoare, stai s-o primesc, a spus agentul, iar Farkas l-a lăudat, agentul a procedat corect, apoi primeşte o indicaţie concretă.

Asta-i bună: a sosit nevasta lui Achmed, din cauza asta s-a dus dracu' prietenia, spune B.B., pentru că femeia nu vede cu ochi buni treaba asta... În legătură cu asta vă informez că B.B., întâlnind-o pe cumnata mea, şi-a exprimat părerea că „probabil ceva nu-i în regulă între mine şi soţia mea, pentru că în mai multe rânduri am rămas singur mai mult timp, în compania lui, ba mai mult, eu sunt cel care caută asemenea ocazii". – Cumnata mea a relatat această discuţie soţiei mele. Acum înclin să cred că agentul atrage mai degrabă atenţia asupra unor semnale care i-ar periclita îndeplinirea sarcinilor decât că tata ar vrea să se despartă. Farkas este un om înţelegător, din cauza disputelor în familie persoana agentului trebuie retrasă pentru moment din viaţa grupului.

Trebuie participat la o nuntă care are loc în familia Kállay. Solicităm trimiterea unui fotograf ca să putem imortaliza participanţii. Imortalizarea – ce frumos vă ştiţi exprima. Apoi, a reuşit s-o provoace pe tanti D. să facă o afirmaţie cu caracter politic, mai precis, că intensificarea situaţiei politicii externe poate duce la intensificarea consecinţelor politicii interne; Farkas numeşte asta drept informare privind atmosfera care domneşte.

Ora patru, sunt rupt de oboseală, trebuie să merg la Duna-Tv, interviu, să spun lucruri frumoase despre figura grandioasă a tatălui.

[Un telefon anonim, să-mi intre în cap că sunt un trădător de patrie, el îl cunoscuse bine pe tata, acu' precis că se zvârcoleşte-n mormânt. Înţeleg, domnule, la revedere, îi spun în loc să-l fi trimis în pizda mă-sii. Ăştia împart aici

trădările de patrie de parcă ar fi vorba de tutti-frutti. Nu ştiu ce vorbesc. Iar pentru zvârcolirea-n mormânt o să mai am, după cum se poate vedea, două-trei vorbe de spus.]

Marţi, 23 mai 2000

Am întârziat, am dormit ca un lemn, de parcă aş fi făcut o muncă fizică epuizantă.

Ieri, de la Gara de Sud am făcut o plimbare până la Duna-Tv. Am văzut că mai multe persoane m-au recunoscut. Oare cum mă vor privi după? Se pare că va fi mai greu de suportat sentimentul de compasiune decât sila şi dispreţul. Parcă ar trebui în fiecare secundă să port spectaculos şi vizibil povara asta, rana asta, tragedia familiei, ca o bentiţă de doliu. Parcă aşa ceva ar impune bunele maniere şi politeţea. Se aşteaptă de la mine tristeţe şi seriozitate. Parcă ar vrea să-mi ia frivolitatea constructivă.

Iar: poate că într-adevăr e „mult” şi că despre asta nu se poate / nu-i permis... Deşi, dacă mă gândesc la Sofocles... (glumă).

Iată: tu eşti o femeie deşteaptă, cu experienţă, ce-i asta? o întreb pe Gitta. Îmi răspunde fără să stea pe gânduri: tragedie!

Ieri seara am fost destul de hărtănit. Mi-a sărit repede muştaru’.

Nu striga!

De ce să nu strig?! Crezi că am stat toată ziua într-o bibliotecă, într-o bibliotecă normală, printre cărţi normale?! De parcă n-ai şti... Vino aici, vino mai aproape, nu-ţi fie teamă, miroase-mă, miroase-mă liniştită, se simte pe mine mirosul de căcat, căcatul unei zile întregi...

Gâfâi. A la cub, dintr-o dată mi s-a clarificat totul, dar nu puteam ieşi din povestea asta. G. e foarte echilibrată, nu mă lasă să fac istericale, dar între timp mă şi protejează.

E mult, oricum aş suci-o. Depresie fără sărbătoare[54].

Pe aşa ceva şi-a risipit viaţa lui atât de fantastică! a exclamat la un moment dat, aseară, Gitta. (Sau mai degrabă: a exclamat aseară, la un moment dat, Gitta. Iată ce mă preocupă. [Exagerare.]) E dislocată şi ea complet din interdependenţele ei. Abia acum îmi dau seama cât de mult l-a iubit pe Papi. După cum văzusem, şi el pe Gitta. Deşi acu' nu mai ştiu exact ce văzusem. Poate că avusese nevoie de asta doar pentru notele informative.

Poate că s-a jucat doar? (G.).

Dar ce joc nenorocit o fi ăsta?! (eu).

Din încăperea unde stau văd spre vestibul, aceeaşi imagine, bărbaţi în jur de şaptezeci vin să-şi citească trecutul necunoscut şi înspăimântător. Un domn cu o înfăţişare plăcută se scuză: Doar dintr-o simplă curiozitate şi slăbiciune umane, majoritatea celor cu care am avut

[54] Aluzie la poemul Sărbătoarea depresiei de János Pilinszky (1921–1981).

probleme, să spun aşa, sunt morţi. Zâmbeşte chiar şi atunci când rosteşte cuvântul morţi.

27.V.1960

O partidă conspirativă de bridge la Á.Sz. Conversaţia s-a desfăşurat tot timpul în limba engleză, astfel că n-am prea avut ocazia s-o canalizez într-un sens sau altul (corecturi, explicaţii lingvistice etc.). Ce-i cu paranteza asta, o măruntă completare de ticăloşie la ticăloşia fundamentală sau un soi de umor frenetic? Pe bune că problema ar consta în faptul că nu tata e Dumnezeu, numai Dumnezeu poate avea un umor atât de închis şi de mare. Dragi tovarăşi, you know, verbele auxiliare...! Mă simt ca pe vremea când aveam 16–17 ani, când seară de seară mă rugam să fiu mai deştept, pentru că exista în mine deşteptăciune, dar oarecum nu suficientă, dragul şi bunul meu Dumnezeu, fă cumva să am mai multă minte. La fel aş dori şi acum, aş dori să înţeleg asta, dar văd că nu pot, că sunt prea puţin pentru aşa ceva. Repet: descriu ce găsesc şi mă ţin sub observaţie de parcă aş fi un animal – e tot ce pot să fac, sunt şi eu limitat.

Sarcină: 1. pe 4 iunie să fie la Hotel Palace când soseşte autobuzul de la Viena. Să afle cine soseşte drept cunoştinţe ale lui Sz. şi H. 2. Să nu meargă la partida de cărţi. 3. Să-l caute pe Sz. la locul de muncă şi să-l invite la ei ca să-l poată prezenta şi soţiei sale. Asta-i o glumă. Măsuri: constatăm coordonatele noilor persoane care-şi fac apariţia la locuinţa lui Sz. şi le priorăm. [A priora: adunarea datelor referitoare la antecedentele unei persoane.]

Încă o notă informativă despre ziua asta, linia B.B., Old Firenze, o gaşcă formată din aprox. 25 de persoane. Dintre ăştia îl cunosc numai pe G. noi ştim că este agent, m-a prezentat la două femei cu care apoi am dansat cu schimbul. La Dolce vita din zorii epocii lui Kádár. Eörsi şi amicii săi la închisoare, dar, după cum se vede, nici tata n-are o viaţă uşoară, să meargă în dreapta, să meargă-n stânga, să scrie note informative, să danseze... Poate că una dintre aceste femei m-a abordat într-una din zile? Eu sunt cea care a dansat cu tatăl dumitale şi m-a privit de parcă ar fi dansat cu mine. Iar eu am fost mândru că sunt fiul acelui bărbat cu care dansase. Frumoasă lumină a proiectat asupra mea.

La această reuniune a participat şi agentul cu num. de cd. Bakos, dar încă nu se cunosc, până acum nici măcar n-au fost unul în apropierea celuilalt. Nişte marionete. Ţara celor o mie de delatori. Şi încă nici n-am vorbit despre lacuri. Iar B.B. şi-a exprimat rugămintea ca dacă-i posibil să-l vizitez, împreună cu soţia mea (şi cu el), pe Achmed, cunoştinţa sa. Inimii nu-i poate comanda nici măcar dictatura.

7. iun. 1960

În afara sarcinii primite, scrie o notă informativă despre B.E. şi despre madam V.P. Conform evaluării lui Farkas, activitatea agentului este lacunară, pentru că se abţine de la discuţiile politice, de boala (sic!) asta a suferit şi înainte. – Interesantă exprimare, cât pe-aci să fie profundă.

[Stomatologa, a cărei mamă de asemenea figurează în notele informative (ce ruşine, pe bune, o ruşine ordinară,

omului i se cariază o măsea şi pe loc îl inundă ruşinea), la vremea respectivă fiind şi ei deportaţi, mi-a spus, în timp ce-mi trata măseaua, că taţii noştri au suportat cu multă demnitate suferinţele deportării, fără să se fi plâns sau să fi căzut în depresie. Ba mai mult, şi-au continuat până şi partidele de bridge. – Zbârnâie burghiul, sunt mut. Avem o imagine idealizată despre această „generaţie care a suferit atât de mult", la fel şi despre ţară. Nu susţin faptul că tata a fost un fenomen paradigmatic, prin urmare, că toată lumea ar fi fost un căcat sau ar fi devenit. Dar e absolut sigur că acest căcat ţine de istoria clasei sale (nu exclusiv de persoana sa) şi a ţării. (Versiune: sunt la fel de sigur de asta, pe cât sunt de sigur că-l iubesc din tot sufletul. l , lovi-v-ar plumbu-n limbă! l l)

Atât am tot plâns, încât a trebuit să-mi întrerup munca. – Azi e deja mâine.]

Bărbatul în vârstă a terminat cu scrutarea trecutului, îi mulţumeşte prelung şi domneşte arhivarului. Se pare că nu ştie că-i dreptul lui, că nu i s-a făcut niciun fel de cadou. Îmi ridic capul, privirile ni se întâlnesc, mă salută. Mi se pare un bărbat amabil. Un bărbat despre care s-ar fi putut să dea şi tata note informative. – Nu pot să împiedic aceste propoziţii, subit îmi t. p. c. şi gata.

Să scriu pe prima pagină: în amintirea tatălui meu? Sau: tatălui meu drag, cu drag? Nu. Sau atunci acest „nu" să fie ultimul cuvânt? Ca nu-ul din Sfârşitul unui roman de familie? La urma urmei, e sfârşit, nu-i aşa? Astfel l-aş putea prinde de braţ pe Nádas, las' să mă sprijine. – Cu toate că, fiind un Ianus cinstit al lui Joyce, sunt destinat da-urilor... [Până acum, cel mai bun titlul e cel al textului scris

de criticul Péter Balassa: Tatălui tău, cu credinţă neclintită[55].]

20.VI.1960

În grădina pariziană a făcut cunoştinţă cu o femeie pe numele de M.H., eu n-o cunosc, pe al cărei tată, care fusese colonel, l-au executat în 1946. (Totuşi, asta-i o propoziţie est-europeană.) Farkas consideră informaţia ca fiind valoroasă. Pe agentul nostru l-am introdus în grup, dar din motive familiale nu poate participa la fiecare reuniune. Cei patru prunci îi frânau scârnăviile! Dar ce rost au tot timpul cuvintele astea urâte, la urma urmei menirea artei e să dezvăluie frumuseţea din lume, nespa? [Teribil de glumeţ.] Frânam infamia. Sarcină. (...) Să-l invite într-o ocazie pe B.B. şi pe Achmed la el. În prealabil să ne informeze despre asta. Măsuri: verificăm originea lui M.H. Nimic nu rămâne fără consecinţe.

22.VII.1960

Din nota informativă care „nu-i valoroasă” reiese că între timp murise Bunicul. Prin urmare, n-a fost acolo. Atâta lucru n-a putut rezolva cu noii săi prieteni! Apoi, o notă informativă mai lungă despre B.B., care povesteşte, printre altele, cum s-au cunoscut cu Achmed (într-o cafenea, un grup mai mare de arabi, iar el s-a oferit să-i ajute, în engleză). Agentul ne-a informat verbal că are impresia că B.B. e „poponar”. Nu ne poate oferi nicio probă în acest sens, dar în el sentimentul ăsta s-a conturat. Informăm deja şi despre sentimentele noastre?

[55] Aluzie la un vers patriotic din poemul Apel de Mihály Vörösmarty (1800–1855): Ţării tale credincios să-i fii maghiare / cu neclintire.

Informaţii similare privind un astfel de comportament al lui B.B. am primit deja şi de la agentul nostru cu num. de cd. Udvardi. Păi, băieţi [okay, gays], eu am mirosit asta cu câteva pagini înainte...

Multe sarcini concrete în legătură B.B., care, cu ajutorul lui Achmed, ar pleca în Egipt, ca profesor de maghiară.

[Ieri un concert festiv Kurtág-Ligeti. O asemenea seară ameliorează ţara. Cineva mă felicită, te invidiez, mai adaugă. Oare? Păi, că ai o familie atât de fantastică. Iar tatăl tău, ce să mai spun...! Şi cum mai evoluează, îi răspund sibilic, foarte încet.]

29.VII.1960

Fac o muncă frumoasă şi precisă, cum drumul retiradei pe ceruri e înscrisă[56]. În general, am conversat pe teme lipsite de importanţă. – Cât am fost prezent a cântat tot timpul magnetofonul, au pus muzică de dans. (...)

Din nota informativă reiese că B.B. şi Achmed au renunţat să plece în Rep. Arab. Unit., aşa cum plănuiseră. E interesant să se aibă în vedere acest detaliu – nu-i interesant.

16.VIII., 26.VIII.1960

Iscodeşte după M.K. – fiul fostului prim-ministru: dar cine nu-i?! ar spune tata, cel din roman l . Adică apare fără să-

[56] Parafrazarea unui vers din poezia (Nu fi zburdalnic...) de Attila József: merită să faci doar o muncă frumoasă şi precisă / cum drumul stele pe ceruri e înscrisă.

şi fi anunţat în prealabil vizita (ce mârlănie), e acasă doar nevasta, omul e pe vaporul „Jancsi”, dimineaţa de la 8 până seara la 11. M-a invitat să-i vizitez, fie şi însoţit de copii nu!!!, şi altădată.

Cum se plăsmuiesc motive, apoi mor, cum îl hăituiesc pentru diverse persoane, apoi pentru altele, iar de alelalte parc-ar uita... N-aş putea afirma c-ar ţine prea bine frâiele-n mână.

Îmi t. p. c. : Întrebare: până unde? Oare tata să fi fost corupt chiar până-n măduva oaselor?

Legat de Harmonia, m-am tot minunat şi am tot vorbit de forţa şi frumuseţea documentelor, că acele hârtii vechi sunt cât se poate de dezarmante. – Păi, adevărul e că şi hârtiile astea sunt dezarmante. Numai că cele istorice sunt şi frumoase, chiar dacă vorbesc de aşa-zise lucruri urâte, pentru că relatează întotdeauna despre bogăţia creaţiei. Da’ ce, astea nu? Păi, sigur că da. Dar chiar şi atunci sunt urâte. Grele, umede, întunecoase, urâte, meschine, lipsite de orice speranţă. [N-am de ales. Dacă pe alea le-am considerat frumoase, acelaşi lucru trebuie să fac şi cu astea. Grele, umede, întunecoase, urâte, meschine, lipsite de orice speranţă: frumoase.]

Sarcină: să meargă, dacă e posibil împreună cu Mami, la o partidă de bridge. – O văd pe mama cum se codeşte, dar bătrânul apelează la impozanta sa virilitate seducătoare [aia din Octombrie cel Mare] şi-n câteva secunde o ameţeşte de cap, iar mama, roşie toată, începe să se pregătească, se rujează (se pampillează, aşa spuneam), rezolvă în grabă şi distrată ce şi cum să mâncăm de cină, dar pe noi nu ne deranjează neatenţia ei, vedem, ceea ce

e de altfel rar, cât de frumos îşi aparţin, ea şi tata. Am şters o înjurătură. I , asta n-am mai putut să şterg.

În societatea unde merge să pună-n discuţie inclusiv problema valutară legată de I.J. şi G.A., apărută şi-n presă. Ăştia îi dau în gură până şi cuvintele. Până şi aerul trebuie să-l respire cum vor ei. Dau din cap, aproape că nu-mi cred ochilor.

Am avut sarcina să vizitez familia Gy.K. Mai târziu, am luat în nume de rău (în sinea mea) că Mami îl lasă mereu singur pe bătrân, că nu vrea să meargă cu el în societate, horribile dictu, la cârciumă. Dar e imposibil să urmăreşti ce se întâmplă! Într-o zi la Achmed, apoi, dintr-o dată la Pomáz, de ce acolo, de ce tocmai acum, fireşte că bătrânu' dădea din colţ în colţ, ceea ce nu se putea numi altfel decât minciună. – Informează că la familia K. tocmai era prezent şi István Tabódy[57] (a fost un mare eveniment pentru mine când la începutul anilor '90 m-am întâlnit cu această „legendă ecleziastică în viaţă"), fapt pentru care Farkas se bucură, şi că a conversat, conform indicaţiilor, despre afacerea cu scoaterea forintului, legată de G.A. Am impresia că madam K. nu e implicată în povestea asta, de altfel această impresie mi-a fost întărită şi de către madam P., care e de părere că madam K. „e mult prea deşteaptă ca să facă asemenea măgării". (...) Madam P. s-a bucurat foarte tare de ultima vizită pe care i-am făcut-o fiicei sale şi nepotului ei (M.K. jr.), rugându-mă să mai fac

[57] István Tabódy (1921–2000), colonel de husari devenit preot catolic. Între 1947 şi 1957 stă şase ani şi jumătate în închisoare; apoi este deportat la Recsk. În 1957 este condamnat iar la şapte luni de închisoare, pentru atitudinea avută în timpul revoluţiei. Datorită activităţii sale de disident, în 1961 este condamnat la 12 ani de închisoare pentru trădare de ţară, spionaj şi complot împotriva statului. Este eliberat în 1972, după care este protopop la Bicske.

asemenea vizite, pentru că am liniştit-o foarte tare pe fiica ei, în legătură cu copilul. Da, pe tata l-au iubit, motivat.

Brusc, acum parcă m-ar înşfăca pe dinăuntru o mână îngheţată, mi-ar înşfăca stomacul, inima, am început să înţeleg câte ceva: tata, cu propoziţiile sale aşa-numit „cinstite”, „bune”, care nu făceau rău nimănui, nu că n-ar fi vrut să genereze răul, nu c-ar fi vrut să-i ajute pe cei ajunşi la ananghie din cauza serviciilor sale, ci pur şi simplu – e sincer. [Carevasăzică şi asta tot de la el am moştenit...] Sincer faţă de ofiţerul de legătură. Sau nici măcar atât, pur şi simplu pune totul pe hârtie. Scrie că X. este lipsit de apărare, pentru că el e de părere că X. este lipsit de apărare. Atât şi nimic mai mult. Dacă ar fi fost de părere că e trădător de ţară, ar fi scris despre el că e trădător de ţară. Curat Flaubert. Mai degrabă Stendhal.

Merg să mănânc ceva de prânz. Conspirativ, leg în aşa fel panglica dosarului, încât să-i acopere numărul. Îmi stilizez teama, îmi reuşeşte doar pe jumătate.

Mi-am adus pâine cu unt şi cu ardei gras, gustare, ca un copil de şcoală. Mă retrag în spatele pieţei şi mănânc plimbându-mă, parcă-n secret. Nu mâncăm pe stradă, aud vocea lui Mami. E cam mare pâinea, o să-i spun Gittei s-o taie în două. [Ce-ar fi dacă aş tăia-o eu în două?] Sau din start ar trebui tăiate felii mai mici.

9.IX., 23.IX., 7.X., 14.X., 25.X., 4.XI., 11.XI., 2.XII., 29.XII.1960

[Zboară timpul înaripat, se târăşte din notă informativă în notă informativă.] Iar mă fascinează frumuseţea scrisului

său. Şi cât de precis (frumos) pune virgulele. În viaţa precedentă am considerat punctuaţia precisă drept o problemă de etică. A celui care este. Păi, nu.

Partidă de bridge în limba engleză, la Á.Sz. Limba ca apărare morală: ...n-au avut loc discuţii de natură politică, nici eu n-am provocat aşa ceva, cu atât mai mult, cu cât m-am concentrat – la rugămintea lui Sz. – pe corectarea şi explicarea greşelilor lingvistice apărute destul de des. În tonul notei informative disting o nouă nuanţă, un accent nou, o mai mare siguranţă de sine, o mică superioritate gen „noi – ăştia” (numai că exact invers decât ştiuserăm noi până acum). ...în schimb n-am remarcat semne care să denote relaţii ilegale. Parcă el ar fi de partea cealaltă a baricadei. A şi fost.

Se dispune verificarea agentului prin intermediul agentului cu num. de cd. „Margó”. Cine poate fi Margó? Femeie? Şi / sau prieten bun? Oare vreau eu să ştiu toate astea?

Note informative fără nicio semnificaţie (pentru mine n-au nicio semnificaţie) despre familia lui J.P., despre madam Gy.K., aici ceva despre o afacere privind virarea unei sume în valută prin intermediul oficiului de comerţ exterior, de altfel singurul prin care era posibil aşa ceva pentru persoanele particulare, pentru că bătrânul conte A.S., tatăl madamei Gy.K., vira cu regularitate bani pe numele foştilor săi angajaţi. Notez că am remarcat grava înrăutăţire a stării lui J.P., că, deşi m-a recunoscut fără probleme, mi-a adresat doar 1–2 cuvinte, apoi a adormit instantaneu, având o rezpiraţie (scris cu z) puternic horcăitoare. Un talentul literar din ce în ce mai puternic horcăitor. Să-şi programeze o vizită la M.K. Vizita să aibă un caracter familial, motiv pentru care să-şi ducă şi fiul. Pe cuvântul meu de onoare că am roşit până-n vârful

urechilor. Apoi, despre familia B., despre nenea Gy.B., despre tanti D.P., verbal despre Zsigmond Széchenyi, pe care trebuie să-l întrebe când îi apare noua carte, dar asta doar aşa, ca pretext, fiindcă, de fapt, trebuie să afle motivul pentru care vrea să meargă la Viena.

A intrat o cunoştinţă, mă crispez speriat. Aruncarea în spaimă.

<Mi-a t. p. c. (poate mai degrabă îmi t. p. c. , nu ştiu) să-i spun prietenului meu, în conformitate cu faptele, cât de mult mă ajută în munca mea de acum că mă pot gândi la el, că-mi imaginez deseori ce ar spune, moment în care, acolo, în scena respectivă, şi aici, la masa de birou, am izbucnit în plâns. Sunt aprox. la jumătatea textului, nu mai am multe rezerve. Am să dorm când se vor termina caznele. O să plecăm pentru o săptămână pe insula Madeira, să spunem, sau nu ştiu unde, apoi mă întorc ca un renăscut. Iniţial n-am vrut să renasc, nu mi-am propus aşa ceva.>

O conversaţie lungă cu Á.Sz. pe marginea unei scrisori în care e vorba despre ceva intoxicaţie cu margarină olandeză, nici măcar nu încerc să înţeleg. N-au avut loc discuţii de natură politică, iar când, înainte de ora zece, Sz., în calitatea sa de amfitrion, a propus, cât de ale lui sunt şi aceste cuvinte, le folosesc şi fraţii mei să ascultăm la radio ştirile din Viena, cei de faţă au votat în unanimitate împotrivă.

O mică fiţuică cu „Rudele soţiei mele”, e acolo toată lumea, Mamili, Babyca, nenea Pityu şi familia, până la tanti

Sárika din Hatvan, la care mi-am petrecut mai multe vacanţe de vară, atât la Hatvan, cât şi la Marcali, unde în timp ce făceam baie mi s-a prins o lipitoare de pulpă, m-am speriat foarte tare, dar tanti Sárika, îmbrăcată într-un costum de baie negru, lucios, a început nu să zâmbească, ci să râdă de-a dreptul în hohote, a presărat sare peste lipitoare, a luat-o de pe mine şi şi-a pus-o pe coapsă. Mănâncă, puiul meu! Fusese o femeie mişto. În legătură cu numitele persoane, agentul n-a primit nicio sarcină. Măsuri: Verificarea persoanelor. Ticăloşia se răspândeşte.

Am avut sarcină ca – pe cât posibil împreună cu băieţelul meu – tare-aş mai avea chef să urlu că băieţel ţi-e pula lu' tac-tu!, dar n-am ce face, ăştia-i suntem; e stupefiantă această intercalare, cum, asemenea unui elev din clasele primare, îşi repetă tema de casă să vizitez şi familia M.K. jr. Cu băieţelul meu, care în data de 3, luna curentă, împlineşte 4 ani etc. În cazul ăsta, Marcika fusese cel pe care picase măgăreaţa. Doamne, cum s-o fi plictisit! Mirată, mama îl întreabă: Da' de ce vrei să-l duci cu dumneata pe bietu' prunc? Drept replică, tata râzând mânzeşte: Păi... las' să vadă şi el lumea! Important e că agentul a fost primit cu amabilitate şi a doua oară (...) Îl lansăm pe agentul nostru lângă M.K. Ăştia lansează arma secretă, faterul drept V2. Verificarea lui K. la locul de muncă. Dacă există posibilitatea, trecem la supravegherea prin reţea.

Îl provoacă pe E.B., iar când acesta condamnă, de exemplu, politica americanilor, îi spune că, de fapt, toate astea le pot citi şi în Népszabadság, nu asta mă interesează, la care mi-a răspuns că ăsta este şi punctul lui de vedere. Supraveghetorul nu numai că supraveghează, dar schimbă chiar viaţa celor supravegheaţi, asta se poate constata în toate notele

informative ale delatorilor. E un gen dinamic, supravegherea îl schimbă pe supraveghetor, pe cel supravegheat, supravegherea în sine, care îl schimbă pe supraveghetor, pe cel supravegheat... Ah, nu ne putem scălda de două ori în aceeaşi supraveghere. [Chiar aşa, viaţa omului se schimbă când, să spunem, poliţia politică trimite în alertă, în fiecare noapte, timp de o săptămână, pompierii la locuinţa noastră, la fel, când trimite şi maşina salvării, a poliţiei, iar ei pot chiar demonstra că noi i-am chemat, apoi, când subit găsim într-o zi cinzeci de kile de seminţe, hrană pentru papagali, în faţa uşii de la intrare, apoi un Trabant, altă dată zece chintale de cărbune-brichetă sau două harnaşamente foarte bogat ornate, când dau anunţuri de mică publicitate în numele nostru, iar posesorii de dobermani şi pechinezi sună non-stop la telefon, ni se aduc sute de găini, de marmote şi cobai. O astfel de viaţă abia dacă mai trebuie supravegheată.]

Verificarea prin reţea a agentului este în curs. Corect.

Asta ce inepţie o mai fi! Sarcină (nu trebuie dactilografiat): Să-l caute pe B.B. În timpul conversaţiei să-i spună că o rudă de a sa a fost la o ghicitoare să-i prevestească viitorul, dar că n-a fost mulţumită de rezultat, astfel că acum caută o altă ghicitoare. În cazul în care B.B. propune pe cineva, să-i spună că o să transmită informaţia. Să-l întrebe pe B.B. în legătură cu credibilitatea ghicitoarei. Să se arate interesat de persoana acesteia.

[Ieri, întâlnire literară cu publicul din Csákvár, în „cuibul strămoşesc al familiei”. Jumătăţi de propoziţii frumoase despre tata; o fotografie a echipei de fotbal de odinioară: tata leit lui Micu: tata drept fiul meu. Un bătrân de vârsta mea, îmbrăcat în trening, îmi cere socoteală de ce nu mi-

am revendicat ceea ce mi se cuvine, pământuri, păduri, mine, case, castele, număra pe degete. M-am referit cu seninătate la legile aflate în vigoare, nu l-am impresionat în mod deosebit, de parc-aş fi tras numai de timp, un soi de infantilism. În replică, am accentuat ceva mai categoric, că sau eu, sau ei. Dacă îmi reprimesc pământurile, atunci el nu va mai avea nimic. A aprobat tihnit din cap, se vedea că îi e clară situaţia. Mi-ar fi înapoiat proprietăţile cu tot cu responsabilitatea implicată. În mod vizibil, pentru el libertatea e o povară şi chiar dacă el nu, satul îşi aminteşte totuşi că „atunci” treburile mergeau bine. Pentru acest bine bărbatul ăsta îmi cere acum socoteală, vrea să aibă un grof bun. În loc de un goi-vitrină, un grof-vitrină. De pe baze republicane şi cu prudenţă, am cam flituit casta conţilor, dar nu m-a luat în serios. Libertate, egalitate, fraternitate, am chicotit cu juma’ de gură, apoi am dat dedicaţii pe exemplare din Harmonia cărate la faţa locului.

Barul Anna, B.B. mi-a povestit că se pregăteşte pentru un drum în Cehoslovacia, organizat de oficiul de turism IBUSZ. I-am propus să întrebe o ghicitoare dacă primeşte aprobarea. Aşa ceva nu există decât în poveste. Propoziţii nenumerotate din viaţa familiei Esterházy. Îl văd cum râde mânzeşte, parc-ar vrea să-şi ceară iertare. Mi-a spus că ştie pe cineva care se ocupă cu asta, o chemă madam E.B. etc.

Agentul şi-a îndeplinit sarcina pentru că ne-a adus informaţii referitoare la madam E.B. Dacă va fi nevoie, în anii care urmează (?) o să-i facem cunoştinţă cu madam B. Ce p...a mea mai e şi asta? (Îi aplic tatei trei puncte. Cum e şi-n bancul ăla: pula zum-zum-ului e îmbârligată.) De

altfel, B.B. a primit o scrisoare în limba engleză de la Achmed, care probabil că vine în decembrie.

Măsuri: Din rândul coteriei care se întâlneşte în locuinţa lui Sz. selectăm persoane şi le studiem în vederea racolării. Coteria o dizolvăm. E clar ca bună ziua, nu mai contează că tocmai constataseră că această grupare nu prezintă interes din punct de vedere politic, că joacă bridge şi-şi exersează cunoştinţele moderate de limba engleză. Câte distrugeri ascunse! Iată pentru ce ne-am oferit ajutorul.

Pe Farkas l-au făcut maior. Cât de alt temei are colosala propoziţie a poetului ardelean Sándor Kányádi, şi care se referă la ofiţerul de securitate care conducea interogatoriul: Pe spinarea mea a devenit colonel.

Am avut sarcina să invit la noi familia Gy.K. Au stat puţin, conversaţia a avut loc pe subiecte de interes general. Atât? Doar pentru atât ipocrizia asta multă? Fireşte, ştiu, lucrurile mărunte se reunesc apoi în ceva înspăimântător. În afara sarcinii primite, mai raportează că i-a scris madam K.W., fiindcă rudele noastre din Viena ne-au trimis la ea, prin cineva, portocale. Sigur, ştiu, vine vremea când şi portocalele vor deveni amare, vine vremea. Şi aşa mai departe.

Pe I.P. am convins-o să-şi continue antrenamentele de scrimă întrerupte în urmă cu 2 ani, ceea ce mi-a şi promis. Pân’ aici se aude cât de dulce-i cântă-n strune acestei tinere femei. Da’ ia să vedem ce scrie maiorul: Dorim să ne ocupăm de I.P., ca persoană aflată în studiul nostru. Având în vedere relaţiile pe care le are, poate intra în discuţie racolarea. Ştim, asta încă nu înseamnă nimic... Cum înşfacă hienele astea pe toată lumea! Agentul a

primit sarcină să aibă relaţii mai strânse cu I.P. Ştim, asta încă nu înseamnă nimic... dar, cu toate astea, pe linie maternă parcă am fi urât-o şi ne-ar fi fost scârbă de ştoarfa asta, mai ceva ca de cocoloşii de mămăligă. N-avea de unde să ştie că era strânsă la piept din interese naţionale.

În afara sarcinii primite: agentul a profitat şi de sărbătorile de Crăciun, au fost în vizită la familia K.B., dar tata în zadar a tot vrut să canalizeze discuţia pe tema alegerilor prezidenţiale din America. Sunt de părere că femeia mea tot ar observa dacă aş vorbi despre altceva. Sau m-ar întreba de ce fac asta. Poate c-a şi întrebat. Iar soţul a răspuns, pentru că soţul răspunde.

[În secunda asta a sosit o scrisoare scrisă de un fost absolvent al Colegiului Sf. Emeric, „pentru că şi tatăl Dumneavoastră, demn de tot respectul, a fost ani la rând elevul acestui colegiu. Prin urmare, vă adresăm rugămintea să ne sprijiniţi cauza, onorând astfel şi memoria tatălui Dumneavoastră. (Este vorba despre restaurarea unui monument al eroilor.) Orice sumă trimisă drept contribuţie e binevenită.”

Onorez memoria tatălui meu drag. Bătrâne, cu zece mii de forinţi îţi păstrez aprox. încă un an bunul renume printre foştii absolvenţi. Sau te caci pe ei? De facto asta s-a întâmplat, n-are rost să ne ascundem după deget. Ar mai fi ceva de adăugat la asta? Parcă ar fi, dar ce anume?]

13.I., 27.I.1961

[An nou, nume vechi. M.K., I.P., Á.Sz, aş putea să scriu: A, B, C, D...] Despre I., draga de I., care până-n ziua de azi <de azi> îl adoră fără rezerve, scrie: Relaţia noastră constă în faptul că ne scriem felicitări cu ocazia sărbătorilor, iar ea ne vizitează de 1–2 ori pe an. Fraza asta pute aici, de patruzeci de ani pute în dosarul ăsta.

<6–7.II.1961

În cursul nopţii, poliţia a făcut percheziţie în aproape patru sute de locuinţe din Budapesta. Înainte de masă, în timpul consfătuirii Consiliului Episcopal Catolic, Gyula Kállai aduce la cunoştinţa celor prezenţi că organele de securitate ale statului au arestat numeroase persoane din sânul bisericii acuzate de complot împotriva statului.>

16.II.1961

Am avut sarcina să invit oaspeţi de ziua Sf. Matei. Am recitit de douăzeci de ori propoziţia asta, poate se întâmplă ceva.

9.III.1961

Isuse, ce scris e ăsta?! Literele fug în dreapta şi-n stânga, tremură, sunt piezişe. Precis c-a băut. Cine n-ar bea? Eu mi-aş bate până şi copiii, în tot cazul, cel puţin pe careva. Frate-meu György a şi primit una-două palme, dar după părerea mea le-a şi meritat într-o proporţie considerabilă. <Deunăzi, stând în faţa casei, povesteam şi subit mi-a spus: acum îmi pare rău c-am fost atât de obraznic cu el; n-aş fi crezut că spune asta; adusese prânzul, pentru că

Gitta şi-a fracturat cotul şi nu poate găti.> La cheful de ziua Sf. Matei a înghiţit găluşca, pentru că tocmai familia M.K. a fost cea care n-a venit. A trimis o telegramă că i s-a îmbolnăvit sora mai mică, aşa că n-are dădacă pentru copil. Apoi, într-o scrisoare, i-a scris că şi-a fracturat degetul de la picior. Sau dădacă, sau deget de la picior. Oare şi-a dat seama? Sau într-adevăr şi l-a fracturat.

La solicitarea agentului, în ultima perioadă am rărit întâlnirile pentru că munceşte la o traducere mai amplă care-i ocupă tot timpul, având repercusiuni asupra vieţii particulare. Nu-mi amintesc. Dorim să-l ajutăm să obţină succese în activitatea sa. (???) I-au corectat germana pe care oricum o ştia? Dac-ar fi fost vorba de a mea... [Aşteaptă numai finalul...]

<15.III.1961

Oficiul de Stat pentru Culte forţează Consiliului Episcopal Catolic să dea un comunicat în care condamnă „actele criminale” împotriva statului şi alte delicte comise de preoţii arestaţi şi diverse persoane din sânul bisericii.>

13.III., 6.IV.1961.

E plictisitor. Valoroasă. Familia I.P. locuieşte la F.B., motiv pentru care turnătorul scrie şi despre această persoană, în consecinţă: Constatăm datele despre F.B. şi le priorăm. Solicităm caracterizare despre el de la locul său de muncă. Persoanele cu care intră în contact (tata) ajung deja în „câmpul lor vizual”. Se răspândeşte ca o ciumă. – Vizita a avut loc împreună cu trei copii. Care dintre noi scăpase?

Brusc î. i. că Gitta n-o să-şi poată ţine gura – o să-i spună, de pildă, lui Marcell. Vociferând-lovind-gâfâind: Spune-mi că nu-i adevărat, spune-mi sau pe loc îţi dau în cap, te înghesui în pământ şi aşa mai departe, cu ingeniozitate. Mi-am intrat destul de bine în rol. Asta denotă, totuşi, ceva despre tensiunea în care trăiesc (despre nervii mei puşi pe bigudiuri).

12.IV.1961

Cred că fusese o zi agitată, la prânz la familia J.P., apoi la ora 16 întrevedere cu Farkas. Agentul a adus în discuţia avută cu madam J.P. problema elevilor, pentru că-n cazul unei combinaţii ne vom folosi de această posibilitate. Are sarcina să participe la ceremonia funerară de la Biserica Universităţii, în memoria soţiei lui Sándor Teleki. <La asta se mai adaugă informaţia că racheta sovietică Vostok-1, avându-l la bord pe maiorul de aviaţie Iuri Gagarin, a înconjurat Pământul. În mine nimic, sus, Gagarin.>

Cum merge? mă întreabă unul dintre lucrătorii Oficiului. Ceva mai încet decât aş dori, îi răspund. Nu faceţi cópii? Păi, nu... nu... n-aş prea vrea. (Doar nu-s căzut în cap să las să treacă printre atâtea mâini materialul.) Spor la treabă.

26.IV., 9.V.1961

...în ziua de 25 din luna crt. m-am dus cu cei doi fii ai mei la locuinţa lui I.P., dar nu era acasă. Lasă-ne pe noi în pace. Lasă-ne în pace.

Á.Sz. s-a exprimat în faţa agentului nostru că-n actuala situaţie politică e periculos să se organizeze reuniuni. (...) Măsuri: Desfiinţăm indicativul cu num. de cd. „Aristocratul”.

La tanti D.P., Tabódy e la închisoare, iar după părerea ei nu-i bine că pe madam Gy.K. o vizitează atât de mulţi, ea se delimitează de treaba asta. Apoi, despre o nuntă, pe cine a văzut (pe toată lumea, tout Paris), ce a auzit (nimic). Dar Farkas se bucură pentru lărgirea relaţiilor.

Slavă Domnului că s-a făcut cinci jumate, în sfârşit pot să termin pe ziua de azi.

Joi, 14 mai 2000

Ora 9 şi 50. Aici, pe masa mea, sunt cele patru dosare. „Băieţii lucrează în mină.” Zilele trec unele după altele ca într-o beţie. Aproape nimic nu rămâne din aceste zile, numai documentele, „a primit sarcină”, „conform indicaţiilor primite agentul nostru”, „nu se impune luare de măsuri”. Ieri, la Göncz [ne-am luat rămas bun, i s-a terminat mandatul prezidenţial], mulţi oameni cumsecade, de bine, o senzaţie plăcută. Cu asta nu vreau să spun că la un nu-Göncz n-ar fi mulţi oameni cumsecade. Destul, la treabă.

30.V.1961

Obişnuita madam Gy.K., în schimb: Nu am putut să-mi îndeplinesc sarcina, din cauză că în zorii zilei de 8 spre 9, luna crt. numita persoană a fost arestată. Cum anume stă treaba? În perioada asta are loc arestarea preoţilor, cazul

Regnum Marianum[58], „complotul-Emődi”[59]. Nenea Laci Emődi a slujit aici, la biserica din Csillaghegy, mergeam la slujbele lui, copiilor mei le-a predat ore de religie. După părerea mea, şi tata s-a întâlnit cu el, şi-au dat mâna, cred. Laudetur Jesus Christus. In aeternum, domnule doctor.

Prin urmare, în timp ce aveau loc aceste procese trucate, ultimul foc de paie al terorii <şi a fost inaugurat canalul de la Hanság>, el umbla cu limba scoasă de la un tovarăş întru destin la alt tovarăş întru destin, scotocea, aştepta, supraveghea, întreba, executa, raporta. Oare ce-o fi gândit despre asta? Ce se poate gândi despre asta? Probabil că nimic. Decât înfăptui, îmbăta, înfăptui, nu există timp şi nu există cauză şi efect, prin urmare, nu există logică, nu există istorie, nu există memorie (astfel, nici morală) [nu există nici societate, nemaivorbind de ţară, de patrie, de naţiune, există doar o singură persoană (o cunosc, din

[58] Congregaţie catolică din Ungaria, fondată în 1902, pentru catehizarea copiilor şi adulţilor. În 1951, guvernul comunist a interzis activitatea congregaţiei; în urma unor procese contrafăcute preoţii şi persoanele laice din cadrul acesteia au fost arestaţi în trei „valuri” (1961, 1964 şi 1970), fiind emise sentinţe pentru un total de 72 de ani de închisoare.

[59] László Emődi (1919–1988), liderul carismatic al congregaţiei Regnum Marianum; în 1961 a fost arestat (împreună cu alţi zece preoţi) şi condamnat la şapte ani de închisoare, fiind acuzat de organizarea unor acţiuni împotriva regimului comunist. În 1963, în urma unei amnistii generale, a fost eliberat, fiind apoi arestat şi condamnat, în procese contrafăcute, chiar şi de mai multe ori. În primii trei ani (1970–1973) după ce a fost eliberat din închisoare, i s-a interzis să activeze ca preot; din 1973 şi până la sfârşitul vieţii a slujit la biserica din cartierul Csillaghegy, parohia în care locuia familia Esterházy.

cauza asta vorbesc aşa) din care se revarsă lipsa de personalitate, această duhoare pestilenţială, călduţă], cum spune poetul (O femeie (6)) într-un alt context.

Madam P. e de părere că madam K. şi-a făcut-o cu mâna ei. I.P. îl invită să joace bridge, acest lucru devenind, pe loc, sarcină. În afară de asta, trebuie să-l provoace pe M.K. etc.

8.VI.1961

[A., B., C., D.] Pe parcursul conversaţiei cu K., a venit vorba despre faptul cunoscut şi de către mine, anume că înainte de eliberare Zs.Sz. juca pe „sume mari”; K e de părere că acum şi el joacă mai modest, dar mi-a propus să mă introducă şi pe mine într-o partidă ceva mai ieftină, în scopul exersării. Iată, jocul de cărţi e deja o sarcină, agentul să-i spună lui Zs.Sz. că i-ar traduce cărţile în limbi occidentale, deci, să-şi ofere ajutorul. Pe bune, o totală deconstrucţie. Totul se descompune în jurul lui.

6.VII.1961

Locuinţa-Herceg. Adică poate fi deja dus lejer la locuinţă conspirativă, zisă şi gazdă. Tanti D. povesteşte că madam K. a primit cinci, I.A. patru, H.V. trei ani. Am avut impresia că gravitatea sentinţelor i-a surprins foarte tare. Acum ar trebui – din punct de vedere dramaturgic – să plâng, dar n-am răgaz.

Agentul l-a căutat şi pe M.K., voia să vorbească despre meciul Ungaria-Austria, dar K. n-a fost acasă. Soţia mi-a spus că soţul ei este într-adevăr la meci, pentru că unul

dintre nepoţii lui, fiul lui K.K., i-a procurat un bilet. Şi în cazul ăsta se poate vedea foarte bine că turnătorul generează întotdeauna, la modul concret, răul. Iată, aparent o propoziţie neutră, goală de sens, agentul se preface c-ar spune câte ceva, dar în realitate îi duce cu zăhărelul pe imbecilii ăştia. Ia să vedem observaţia imbecililor: Acea parte din nota informativă care se referă la M.K. este valoroasă. M.K. jr. a fost la meci împreună cu un austriac sau neamţ, fapt pe care soţia acestuia nu i l-a comunicat lui Csanádi. Aceste circumstanţe stârnesc suspiciuni în ce priveşte circumstanţele lui K. Atât şi nimic mai mult (dincolo de frumuseţile stilistice).

Încă o propoziţie interesantă: Poziţia lui Csanádi nu este consolidată de circumstanţa conform căreia persoanele din societatea pe care o frecventează nu-şi exprimă opinia politică. Aşa ceva e suspect, asta n-am reuşit încă să verificăm.

Agentul mai informează că a fost vizitat de către Eleonóra Schwarzenberg, din Viena. Tante Elli; juca bine şah. S-a interesat ce anume ştiu despre procesul preoţilor. (...) I-am povestit conţinutul articolelor care au apărut în legătură cu asta în ziarele ungureşti. – Mi-a spus că sora mea mai mică o să-l invite pe unul dintre băieţii mei să-şi petreacă la ea vacanţa de vară. Ăsta eu sunt, lovi-v-ar plumbu-n limbă în curva ei de viaţă. A fost mulţumită de voiajul ei (vamă, servicii, mâncare).

În sala de lectură a intrat o femeie cu înfăţişare de damă de societate, e ora 10 şi 41, pare să aibă în jur de şaij' cinci, în cazul ăsta, în 1961 avea în jur de douăj' şase. Putea frecventa societatea pe care agentul avea sarcina s-o supravegheze. Toată lumea este victimă.

Evident, e vorba de un reflex de apărare, dar din ce în ce mai rar îl pot considera pe omul ăsta ca fiind tatăl meu. N-aş vrea să dau curs vreunei confuzii, nu-l reneg, dar simt că începe să se despartă în mine această maşinărie de turnat şi Papi. Îmi vorbeşte mâna: constat că-i face din ce în ce mai rar plăcere să scrie cuvântul tată, mai degrabă: agent. Că inima, sufletul (+ simţul stilistic) umblă cu şiretlicuri ca să poată suporta totul şi să supravieţuiască. [Acum iar îl văd ca pe un întreg. Nu simt că-l dispreţuiesc, ştiu că-l dispreţuiesc. De simţit, simt doar regret, compasiune, recunoştinţă, dragoste filială. Cam aşa ceva, bietul meu Tăicuţ. Cât pe ce să l , apoi, totuşi, nu, şi treaba asta mi s-a conturat, nu se poate să plâng tot timpul.] <Simt şi dispreţul. Dar mi se diminuează sentimentele. Se diminuează prezenţa personală a tatei. – Ah, să lăsăm... Să ajungem la sfârşit, care nu există.>

13.VII.1961

Din motive de cheie n-am putut intra la locuinţa conspirativă ha-ha: „La cine-i cheia? E la Feri.” (Roman-de-producţie), din cauza asta întâlnirea a avut loc la cafeneaua din apropiere. Agentul obişnuieşte să-şi scrie notele informative la locuinţa conspirativă, din cauza asta acum mi-a furnizat verbal informaţia.

Subit, valul vanităţii şi al trufiei, în cazul în care scriu şi descriu ca lumea toate astea, va fi vorba nu numai despre tata etc. Singurul lucru de care sunt puţin îngrijorat e viaţa mea. (Teoretic: o situaţie specifică scriitorului, la urma urmei, cine ce treabă are cu persoana mea. Numai că-i sâcâitoare. Şi neplăcută.)

21.VII.1961

S-a găsit cheia! [A., B., C., D.] B., Sz, P., familia J.P., sondaj de opinie privind caracterizarea atmosferei în legătură cu criza din Berlin: madam P. tocmai atunci a primit înştiinţarea referitoare la amenda de zece mii de forinţi, astfel că n-a vrut să vorbească decât despre asta, i se rupea de zidul Berlinului. [Încă nu era ridicat zidul.] Am avut sarcina să povestesc cu I.P. un lucrător de la bufetul din gara Rómaifürdő – până şi beţia era la comandă! Tata ca un Csurka. [Nu. Csurka – în calitate de delator – e mai bun.] Sarcină: Să-l caute pe E.B. aici este intercalat un alt scris, de altfel frumos, inteligent, vizibil cu alt stilou: (= împreună cu ag. cu num. de cd. „Magda”). Clasă de mijloc, domni, creştini.

28.VII.1961

Am mai avut sarcina să vizitez la cafeneaua Szamovár persoana numită É.Sz. M-am dus acolo asemenea cuiva care nu ştie că va întâlni o persoană cunoscută, astfel că am descoperit-o cu „uluială” la cassă. Încetul cu-ncetul începe să-i placă: un nou nivel!

2.VIII.1961

Ora 10–11, locuinţa-Herceg. Raportez că în urma intervenţiei făcute la rudele mele de la Viena, acestea au adunat în şilingi suma corespunzătoare a 10.000 forinţi, pentru madam J.P. Respectiva sumă (11.047 Şch [?]) a intrat în data de 31.VII., la Banca Naţională a Ung., pe numele meu, eu am scos banii şi i-am dat familiei P. Au

fost foarte impresionaţi şi mi-au mulţumit pentru intervenţia soldată cu succes.

Aşa ceva nu există! (Dar acum să facem abstracţie de asta.) Ticăloşia sub masca fraternităţii. Gothár obişnuieşte să spună: Iar dacă inserez asta într-un film, nimeni nu m-ar crede. Dar ziua încă nu s-a terminat: Am avut o întâlnire extraordinară cu agentul nostru. I-am dat paşaportul pentru fiul său. Cât pe-aci să mă sufoc, abia primesc aer. Ni se spusese, iar noi aşa ştiam, că putea pleca în străinătate numai câte unul dintre noi, pentru că restul, ceilalţi rămâneau drept ostatici aici. Totuşi, varianta asta era ceva mai eroică decât astălaltă. Dar că, în ce mă priveşte, ávó a contribuit la perfecţionarea simţului limbii...

M-am plimbat puţin, n-am putut să mai stau într-un loc. Până acum niciodată n-a reieşit atât de brutal că într-adevăr este aşa cum obişnuiesc să tot spun: aflu despre ce scriu numai în timp ce scriu.

9.VIII.1961

(Se văd adeseori. Acum (acum deja?) nu-mi pare rău.) Agentul se laudă la cine vrei şi la cine nu vrei că fiul său o să călătorească la Viena. M.K. m-a întrebat dacă am avut pile pentru obţinerea paşaportului. Am negat categoric, i-am spus că şi asta face parte din „menţinerea în incertitudine”, adică, să nu se ştie cu precizie cine primeşte paşaport şi cine nu. Uneori obişnuieşte să politizeze cu K., acesta spunându-i, de exemplu: pentru că-n Uniunea Sovietică abia după aprox. douăj’ de ani or să fie gratuite serviciile publice, noi putem spera cel mult într-o înmormântare gratuită.

Relaţia cu K. s-a consolidat. Introducerea sa o putem considera ca fiind terminată. Adică, şi agentul a avut o Introducere, nu numai fiul cel mare al agentului[60].

Client? Ai găsit ceva interesant? Eşti mulţumit? mă întreabă A.K. tăbărând asupra mea, n-am observat când a intrat, era cât pe-aci să mă lase balamalele. Nu mă pot obişnui cu frica. Bătrâne, nu te supăra, uite, chiar şi acum sunt preocupat şi verific ce să-ţi permit să vezi pe masa mea.

18.VIII.1961

Şi în timpul vizitei la I.P., tema conversaţiei e tot călătoria mea. Curriculum vitae (fragment): Când eram tânăr, am jucat rolul, deloc neglijabil, de momeală comunistă. P. se interesează cât timp rămâne copilul. ...când începe şcoala vreau să-l aduc acasă, asta ţinând seama că mai am 3 băieţi pe care n-aş dori să-i privez de posibilitatea asta. În calitatea mea de „tată îngrijorat”, am ridicat problema că sper ca-n perioada în care fiul meu se află acolo n-o să izbucnească ceva ostilităţi, având în vedere agravarea situaţiei din Berlin.

E greţos de ipocrit. – Agentul e din ce în ce mai bun. Asemenea unui bun autor postmodern (cu postmodernii e la fel ca şi cu evreii: postmodern e cel care-i considerat astfel sau a cărui mamă era deja postmodernă), amestecă ficţiunea cu realitatea, creează o situaţie reală în care ficţionalizează după bunul plac. Tonul e din ce în ce mai

[60] Aluzie la deja amintitul titlu Introducere în beletristică de Péter Esterházy.

plin de cârdăşie; în calitate de tata îngrijorat, trage cu ochiul la ofiţerul de legătură.

<26.VIII.1961

I-au executat pe László Nickelsburg, Lajos Kovács şi István Hámori, condamnaţi în procesul insurgenţilor înarmaţi din piaţa Baross. După reprimarea revoluţiei, ei au fost ultimele victime care au plătit cu viaţa. – Start! Poate să înceapă regimul-Kádár!>

29.VIII., 12.IX., 20.IX., 5.X., 12.X., 19.X., 26.X., 9.XI., 23.XI., 7.XII., 10.XII., 28.XII.1961

Madam P. spune că Gy.K. îl „acuză” pe Tabódy de faptul c-a antrenat-o pe nevastă-sa; i-am reamintit că „e uşor să furi mireasa când şi ea vrea”. Folosea frecvent expresia asta.

Á.Sz., Gy.B., X., Y., Z., viaţa cea de toate zilele a unui agent. M-am interesat şi am aflat că în prezent Á.Sz. îi face curte unei fete de 20 de ani numită R.Gy. (?). Numele persoanelor sunt subliniate cu roşu. În afara sarcinii primite, vă informez că în data de 18, luna crt., m-a vizitat Gy.B. şi – independent de el – madam J.P. etc. Am copiat propoziţia de mai sus, fiindcă în această intercalare, între liniile de pauză, recunosc felul meu de a gândi. Cât de tare mă doare.

Sarcină: Primeşte drept sarcină să organizeze frecventarea meciurilor cu M.K., precum şi să înlăture obstacolele din familie. Ar fi trebuit să-mi spună mie... Atât de mult îmi plăcea să merg cu el la meciuri de fotbal, să fim împreună

pe Stadion, pe strada Üllői... < l > Măsuri: procurăm biletele pentru „Csanádi”. Nu mai există limite, jegul ajunge peste tot. Carevasăzică, de aici izvorăsc scenele alea frumoase, mitice: tată-fiu. Paradisul poate fi aşa – tata, mâncare bună, frumuseţe – mă gândeam. (H.c. pag. 620.) Prin urmare, pentru asta îi puteam mulţumi ávó-ului.

<Am căutat îndelung (neîndemânatic) fragmentele despre mersul la meci, dar între timp am dat peste două pasaje care explică unele aspecte.

Îmi venea să mă dau cu capul de pereţi (nu m-am dat) din cauza aroganţei afişate, din când în când, de tatăl meu, din cauza prefăcătoriei sale taciturne că-i atotştiutor; nu mi-am dat seama că eu sunt cel care provoacă toate astea: dacă-l las în pace, niciodată nu-i aşa. Numai atunci când îl determin să-şi scoată arsenalul. Dar el nu vrea să-şi scoată arsenalul. Sau nici nu există arsenal. Sau există mai multe, are şi el, am şi eu, iar când şi-l scoate pe al lui, eu nu-mi dau seama de asta. (H.c. pag. 645.) Aş putea să fac adnotări aproape la fiecare cuvânt, impresia că-i atotştiutor era falsă, se pare că totuşi ştia câte ceva, în privinţa arsenalului, cine-ar fi putut bănui nu numai că există, dar că-i atât de mare..., la fel, cât de multe lucruri am observat şi cât de multe lucruri n-am observat...

Celălalt fragment la care m-am oprit e cel cu descrierea-spaimei, pe pagina 781–782 din H.c., spaima copilului după ce trădase. Acum pot să citesc asta de parcă l-aş auzi pe tata, pe 24 februarie 1957: Dimineaţa, când m-am trezit, teama îmi înşfăcase gâtlejul. (...) Nici nu gâtlejul, mai degrabă stomacul, plămânii şi inima. Parcă mi-ar zgâlţâi tot interiorul, l-ar întoarce pe toate feţele, l-ar

scutura în timp ce gâfâind primesc tot mai puţin aer şi mă copleşeşte spaima transparentă, cristalină a vinovăţiei. (...)

Ceea nu ştiusem până acum: mi-e scârbă de mine şi mi-e teamă de Dumnezeu. (...)

Am rămas singur cu Dumnezeu, fie că este, fie că nu este. Deus semper maior, repetam în sinea mea. (...)

Am început să mă rog, în sinea mea, să nu mă vadă nimeni. Dar nici nu se uita la mine nimeni. Nimeni, nu există nimeni. Uite aşa – îmi strâng pleoapele, le comprim, la fel şi gura, faţa, întregul trup –, aşa te rog, Doamne, Dumnezeul meu, îndură-te de mine. (...) Te implor, nu te răzbuna şi nu mă pune la încercare, nu te strădui să afli ce va fi cu mine la necaz, cum suport nenorocirile.

Dacă asta ar fi o înregistrare pe bandă de magnetofon, am putea constata că Dumnezeu n-a ascultat implorările tatălui meu. În zadar îi spusese tata: Mi-am dat seama, e ceva subit şi răvăşitor, că pe mine n-o să mă ajute nimeni, cu excepţia lui Dumnezeu (...). Iar dacă el nu mă ajută, va trebui să trăiesc în greaţa asta întunecoasă. Aşa a şi trăit până la moarte. (Pe 24 februarie 1957, aceasta a fost marea revelaţie mistică a tatălui meu drag.)>

Agentul informează că a primit un necrolog în legătură cu soţia lui János Esterházy. Câteva rânduri despre János Esterházy (votul împotriva legii antievreieşti, în parlamentul slovac). – Totul, despre toată lumea.

I.P., care ar pleca de la fabrica de produse chimice, solicită ajutorul agentului, care îi promite acest lucru, motiv

pentru care I.P. îl asigură de recunoştinţa sa. Situaţia este favorabilă ca să intervenim, eventual, în problema angajării lui P., asta ca să facilităm verificarea. (...) Iar i-am dat agentului două bilete ca să meargă împreună cu R. la meci.

Conform înţelegerii, i-am dus lui K. două bilete pentru meciul de fotbal Olanda-Ungaria, spunându-i că eu nu pot să merg.

Am profitat de ziua sa onomastică şi l-am felicitat pe J.P. Replica lui Farkas, de parcă ar fi fost Osváth[61] în persoană: Nota informativă nu e valoroasă.

A vizitat-o pe văduva lui I.D. (Cred că-i vorba de mama lui Pali.) S-a bucurat de vizita mea. „Scriu nota informativă cum îmi vine."

<Pe 10 decembrie, la şedinţa Consiliului Naţional al Frontului Patriotic Popular, Kádár a rostit celebra sa propoziţie: Cine nu este împotriva Republicii populare Ungare este cu mine etc. (În această problemă, a adoptat punctul de vedere al lui Hristos Rákosi, Evanghelia după Matei, 12, 30: Cine nu este cu Mine este împotriva Mea şi cine nu adună cu Mine risipeşte.) Această propoziţie-Kádár marchează, la secundă, începutul perioadei-Kádár.>

11.I., 25.I., 15.II., 8.III., 22.III., 3.IV., 5.IV., 19.IV.1962

Pe agent l-am predat tov.-ului Lengyel. Pa, amice Farkas, pa. Oare s-au dus la o bere întru bucuria muncii bine finalizate?

[61] Ernő Osváth (1876–1929), scriitor, critic literar, unul din redactorii-şefi ai legendarei reviste literare Nyugat / Occident.

În afara sarcinii primite, agentul informează ce i-a spus madam V.P., şi anume că soţia lui Mihály Károlyi, care de altfel trăieşte în Franţa, a fost recent la Budapesta. A fost primită cu înalte onoruri, i s-a pus la dispoziţie o maşină oficială, de stat.

O lungă notă informativă despre vechile noastre cunoştinţe, Á.Sz., M.K., I.P. [Şi acum îmi zvâcneşte inima din cauza următoarei propoziţii – de durere. Fireşte, absolut deloc nu-i sigur c-au şi avut succes:] Ne ocupăm de toţi trei în scopul racolării. Urmărim cu atenţie angajarea lui I.P. [cred că-i vorba despre sora mai mică a lui I.P., despre care am amintit mai sus], pentru că, printr-o combinaţie, vrem să folosim acest lucru în vederea racolării.

O mică pauză de lucru, flecăreală pe coridor. Cu A. despre delatori (genius loci). Câteva poveşti amuzante: Miklós Mészöly crezuse că, din cercul pe care-l frecventa, Cs. este cel care avea misiunea să-l supravegheze, motiv pentru care îl ţinea la distanţă pe Bódy, pe care, de altfel, îl simpatiza şi care într-adevăr avea această misiune, dar în felul ăsta nu şi-a putut-o îndeplini – asta scrisese în nota sa informativă. Parcă ar fi dintr-un banc. În tot cazul, aprob cu făţărnicie din cap.

În nota sa informativă agentul ne informează că la Facultatea de Agronomie s-au descoperit investigaţiile întreprinse în legătură cu Á.Sz. Ţinta a aflat că MI s-a interesat în privinţa persoanei sale.

...pe baza discuţiilor care au loc în cadrul grupului să îndrepte subiectul... Îndreptător de cuvinte: vin’ la pieptul

meu, colega! Iar sunt prea puţine informaţiile politice. L-am mustrat pe agent şi l-am instruit. Până acum nu s-a folosit tonul ăsta. Se pare că acest Boldizsár Lengyel este mai energic.

Soţia lui m-a întâmpinat cu bucurie, pe de o parte, pentru că avea câteva probleme legate de băieţel, în privinţa căruia am liniştit-o ştia să liniştească clasa-ntâi femeile; cum scrie Hrabal: la nivel guvernamental, iar pe de altă parte, pentru că înaintea mea fusese madam K.K., care nu cafeleşte, astfel că acum s-a ivit ocazia să facă o cafea bună. Un mic pasaj inofensiv, colorat, dar ştim deja că nimic nu-i inofensiv: Nota informativă demonstrează că M.K. şi familia întreţine relaţii cu K.K. şi familia. (...) Aceste date sunt interesante pentru noi din punct de vedere operativ.

În timpul vizitei, la radio tocmai se vorbea despre tatăl lui M.K., fostul prim-ministru, iar K. tocmai l-a întrebat pe agent: care-i părerea lui, oare soţia sa şi copilul vor primi paşaport?, fiindcă s-ar simţi un oarecare dezgheţ. Tocmai atunci se vorbea la radio nu tocmai favorabil despre tatăl lui, astfel că i-am răspuns: „după toate astea, nu-i sigur”. Doamne, cât de bine recunosc vocea tatălui meu, acest umor subtil, sec şi veridic. Şi cât de reală este scena, e sinceră, vine din inimă; lucidă şi totuşi plină de compasiune. Orice aş spune, e autentică părerea că Harmonia cælestis e imaginea adevărată a tatei, o imagine realistă, iar asta-i ficţiune. O ficţiune sălbatică – n-aş fi crezut să am atâta fantezie.

Sarcină: să facă urgent cunoştinţă cu o anume dactilografă numită M.K. Lengyel îl instruieşte în cele mai mici detalii. Cu M.K. ne ocupăm în calitatea ei de candidată la racolare. În pizda mamii voastre, acum chiar c-ajunge! – Cu toate

că-i logic: consolidarea măreşte numărul cărămizilor ciripitoare pe cap de locuitor.

[Ieri, K.H. m-a ameninţat cu amiciţie că într-o zi se va certa cu mine. Întreb: da' ce-am făcut iar? Că se va mai gândi, dar oricum merit o ceartă, pentru că prea bine-mi merge. Mă simţeam atât de pătruns de munca întregii zile, de agent, asemenea unui vierme tainic ce roade rădăcina[62], încât eram pe punctul să-mi ies din sărite. Mă uitam ţintă la persoana din faţa mea, îmi suporta privirea de neînţeles, iar în final i-am spus, cu toate că mă dezobişnuisem de tonul ăsta infatuat-mincinos, că o să mai vorbim noi peste un an. Despre felul în care mi-a mers mie acum. A dat din mână a lehamite, de parcă i-aş fi vorbit despre eternitate.]

Strâng şurubul: Agentul nu şi-a îndeplinit sarcina. (...) Când l-am luat la rost a invocat motive de familie.

Iată, o propoziţie de dragul propoziţiei: L-am interogat pe agent despre atmosfera existentă în efectiv, dar nu ne-a putut furniza nicio informaţie care să fie interesantă pentru noi.

Bridge în limba engleză, la Á.Sz., care a învăţat intens pentru examenele sale de la Gödöllő, dorind o slujbă „apolitică" etc. Iată, ceva interesant: În prezent am ajuns într-o situaţie dificilă cu agentul, asta pentru că relaţia sa cu aristocraţii este complet unilaterală. (Îi vizitează numai

[62] Parafrazarea unui vers din poezia Mă chinuie un gând amar de Sándor Petőfi: Să vestejesc ca floarea ce suspină, / De-un vierme tainic roasă-n rădăcină – traducere din limba maghiară de Eugen Jebeleanu, Poezii şi poeme, Ed. pentru literatură, Bucureşti, 1969.

el, aceste vizite nu-i sunt returnate.) Această situaţie include în sine posibilităţi limitate, pentru că vizitele unilaterale se pot finaliza prin demascarea intenţiei. După cum îmi dau seama din semnătură, Farkas a devenit şeful cel mare, el este cel care-i scrie lui Lengyel: Deocamdată nu-l putem trimite la familia lui M.K. Aşteptăm să vedem cum îi va ieşi călătoria în Occident. (?)

Subit îmi t. p. c. o imagine: stau cu el faţă-n faţă şi-i spun cu indiferenţă doar atât: Csanádi. Se uită la mine cu ură şi răutate, în niciun caz cu furie. E ca unul de la ávó (ăla cum e?). Mi se face atât de teamă, încât îl lovesc cu toată puterea în plină mutră, între ochelari. – La naiba. Până şi fantezia să-mi joace asemenea feste... Niciodată nu i-am fost nici măcar în preajmă, ca să ridic mâna asupra lui. Uneori îi văd pe copiii mei că m-ar trimite la dracu'. Apropo de el, nu-mi amintesc de aşa ceva, adică de această furie neputincioasă. Că stă în faţa noastră o mare bucată de tată şi n-avem ce face. Tatăl este întotdeauna o mare bucată. Dac-aş avea un complex oedipian (deşi, la cât sunt de necioplit în ale psihologiei, poate că am), acum ne-am descurca de minune.

Joi, 25 mai 2000

Ieri, după scena cu bătaia, m-am ridicat subit şi am plecat. M-am plimbat până acasă. Iar m-au confundat cu Dés. Îmi place când sunt confundat cu el, e o autodefiniţie bună. Omul care-i confundat cu László Dés. – Data trecută, la Berlin, cineva, parcă scrutându-şi memoria, s-a uitat la mine şi mi-a spus: pe dumneata te cunosc... dumneata eşti cineva între Péter Nádas şi Péter Esterházy. Ganz genau, i-am spus rânjind.

Întrebarea plimbării de ieri: ce anume l-a mobilizat pe tata? Frica? Nu. S-ar fi văzut. Neputinţa? Aşa ceva nu pot accepta. (Stai. Cine eşti tu? Cine eşti tu să accepţi sau nu ceva? Cine te-a întrebat?) Sau o fi vorba de vreo aventură, de marele joc cinic plasat pe marele vid? Dar aşa ceva ar fi jalnic şi meschin! Nu-mi amintesc nimic derizoriu în legătură cu el. Nici alţii care au avut de-a face cu el nu-şi amintesc. (Eventual, când deja îmbătrânise. Dar atunci, oho, nu mai era turnător!) Era un bărbat frumos, generos, amabil, inteligent, avea un umor subtil, un orizont larg, era unul dintre cei mai buni în meseria lui, un om de încredere, sârguincios, care depunea eforturi eroice să-şi întreţină familia numeroasă [l] <Copiez blazat l l -urile.> N-aş putea afirma că treaba asta n-ar fi adevărată, de vreme ce nimic nu este adevărat, s-a schimbat lumea, teoretic pe bune n-ar trebui să fiu mirat dacă mâine nu răsare Soarele. Vom vedea.

17.V.1962

Vorbeşte cu madam V.P. despre M.K. (dactilografa), respectând întocmai instrucţiunile lui Lengyel. Tanti D. e de părere că femeia nu-i potrivită pentru acest gen de activitate. În schimb, din nota informativă reiese că M.K. îşi doreşte un loc de muncă mai bun: În ce ne priveşte, în urma aplicării unor combinaţii trebuie să exploatăm situaţia asta. Lengyel ăsta are grijă la detalii: Stabilesc o întâlnire, iar în timp ce povestesc, agentul îi spune că-l aşteaptă o traducere de mai mare anvergură şi că ar avea nevoie de o persoană care să-l ajute la dactilografiere. (Despre toate astea vorbeşte la modul condiţional.) Fix ca un scenariu. Dar că Partidul a impus chiar şi conjunctivul! – până acum aş fi crezut că-i vorba de o calomnie. – Îmi

piere cheful, se evaporă; devin apatic. Ce bine ar fi să-nchid dosarul, să-l dau înapoi, gata!

[Ieri am vorbit din nou despre toată povestea asta de parc-ar fi vorba de o muncă normală, obişnuită. Dar cum altfel?! Tocmai torn apă curată în pahar, nu pot să vorbesc nici despre apă, nici despre pahar, nici despre turnat. Apropo de pahar: Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta! Iată şi continuarea, se impune: Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voieşti.]

31.V.1962

Ca o avalanşă, se rostogoleşte mai departe. Sau ca un păianjen care ţese. Un pas, alt pas, nestăvilit. Şi nu există posibilitatea apărării. „Nu trăncăni, amplifici haosul.” „Tot ce-i posibil, futu-i, iar tu ai amplificat aservirea, umilinţa.” Nu pot să fac altceva decât să mă lamentez. Subit îmi t. p. c. : asta va fi o carte bună, iar dacă da, nu am nicio legătură cu acest bun. Soli Deo Gloria (cum scria Bach la sfârşitul fiecărei opere). Între câteva l şi puţină trufie.

S-a întâlnit cu femeia, a fraierit-o, a raportat mai departe tot ce-i spusese (de exemplu, M.K. e de părere că nu se poate angaja în domeniul comerţului exterior din cauza preşedintelui Coop. Meşteşugăreşti Primul Ochi de Lanţ, care-i îi poartă sâmbetele pentru că sunt la curent cu relaţiile amoroase ale preşedintelui). Ba mai mult, folosind expresia poetului Gyula Illyés, mai este şi câine voluntar: Am întrebat-o – ţinând seama că printre traduceri ar putea figura, eventual, şi texte confidenţiale – dacă frecventează cercurile ambasadelor, dar mi-a răspuns „n-am mâncat

ceapa ciorii”. Dar cu asta a întrecut măsura (şi turnătoria e o meserie). Am mustrat-o că pune greşit problema.

Altfel, totul se derulează super, situaţia lui M.K. oferă posibilităţi să facem uz de anumite combinaţii ăştia îl asmut asupra ei ca pe-un copoi, va dactilografia la noi în casă, oare cum i-a servit găluşca asta mamei? care favorizează conturarea unor relaţii familiale. (...) Să evoce amintiri comune – din tinereţe – şi să vorbească despre persoanele care fac parte din cercul ei de cunoştinţe etc. Până şi amintirile lui aparţin ăstora!

7.VI.1962

Vă informez că Mária Esterházy, de 76 de ani, domiciliată la Viena, având cetăţenie austriacă, a locuit timp de o săptămână la mine. Iată cum a distilat arta această felie din realitate [(H.c. pag. 790): După ce Mária-Polixéna-Erzsébet-Romána, mai pe şleau, tanti Mia, a cerut şi a primit paşaport de emigrare, din când în când ne trezeam cu ea, venea taman de la Viena – vizite de familie. (...) Pentru că vizita era cumva şi un soi de control (în privinţa părinţilor), dacă ne ţinem bine pe terenul ăsta ostil, dacă-i intactă încă cetatea.]

Textul lasă să se înţeleagă faptul că-i intactă. Mai exact, că nu există cetate, întrebarea-i nătângă, dar că totuşi e intactă. Cu alte cuvinte, că totuşi „ceva” a rămas curat, strălucitor. Şi parcă ar mai sugera că asta ar fi aşa, în general, nu numai în cercul restrâns al familiei, ci şi în privinţa întregii ţări. Dar nu-i adevărat. În felul ăsta e vorba de specifica autoînşelătorie ungurească. Cred că esenţa autoînşelătoriei constă că toate ororile au fost înfăptuite întotdeauna de alţii, de nemţi, de ruşi, de cei din Partidul

Crucilor cu Săgeţi, de comunişti. Asta în condiţiile când noi, pe de o parte, nu puteam să facem altceva, iar pe de altă parte, am făcut tot ce se putea face. Ăsta nu-i limbajul unui om liber, matur. Atât fascismul, cât şi comunismul s-au impregnat în noi mai mult decât ne place să credem. Tocmai că nu vorbesc despre vinovăţia colectivă, ci despre responsabilitatea individuală, pentru că numai ea poate genera orice fel de comunitate. La urma urmei, nu taţii tuturor au fost turnători! Păi, sigur că nu. Tocmai despre asta vorbesc. Dar nici că tatăl nimănui n-a fost nu-i adevărat. Nu-i adevărat că exclusiv taţii turnătorilor au fost turnători, că ar exista pentru asta o categorie separată... Nu. Al meu a fost, al tău, nu. E tocmai motivul pentru care scriu cartea asta. [Nu ăsta-i motivul; o scriu pentru că nu pot să fac altceva.]

De altfel, nota informativă e lipsită de importanţă din punct de vedere operativ.

21.VI.1962

La familia J.P.; I. s-a tăiat la ambele mâini, pentru că a alunecat pe scări şi şi-a sprijinit palmele în cioburile sticlei de lapte. Fireşte, băuse, ar remarca mama cu răutate. Iar lui K. i s-au dat textele pentru dactilografiere. Ce se vede din exterior? Un tip complezent, cu un asentiment acut al camaraderiei.

În iulie, agentul n-a informat, <dar a apărut, pentru prima dată după 1956, textul scriitorului Tibor Déry, în revista Új Írás. Apoi, până şi Ruanda şi Burundi şi-au câştigat independenţa. Pe 4 august a murit Marilyn Monroe, peste două zile aflăm că> relaţia dintre agent şi M.K. devine tot

mai amicală, dar părerea noastră e că nu va ajunge la intimitate. Există motive obiective. Ca să vezi. Şi noi care credeam că rade totul... Teoretic, sigur că da. Idealul bărbatului ungur, creştin: se poate baza pe familie, nevesti-sii îi rămâne fidel pân' la mormânt, dar le fute pe toate câte mişcă. Pentru că pe lumea ailaltă, pizdele care i-au scăpat or să-i fie trase pe nas. Asta deja poate că-i o tradiţie păgână, străbună. Excitante tradiţii. Şi atunci încă nici nu ne-am gândit la ius primæ noctis drept recompensă visată pentru calitatea de conte (H.c. pag. 551). Până şi pula lui le aparţine ăstora, „pula tatălui", de-a dreptul mitică. [Ajuns în punctul ăsta, m-am ridicat şi am făcut câţiva paşi. La început am suferit puţin, apoi mi-a t. p. c. dacă treaba asta are sau nu vreo consecinţă asupra cozii mele. Chicotesc în sinea mea. Bine că nu mă aude nimeni, că nu mă vede nimeni. O situaţie exemplară, „nu pot spune nimănui, spun, deci, întregii lumi" – vorba poetului Frigyes Karinthy.]

Din nota informativă reiese că în locuinţa lui K. se reunesc duşmani de clasă, sub pretextul partidelor de bridge. Situaţia e verificată, ne-a adus-o la cunoştinţă şi un alt agent. Aici am mai găsit o juma' de propoziţie frumoasă, despre cultura pe cale de dispariţie: le-au „masculinizat", adică, în timpul partidelor de bridge nu-i voie să se vorbească despre altceva decât despre bridge. <în data de 9 a murit Hermann Hesse, acest lucru n-a schimbat prea multe în ce priveşte starea ţării.

16.VIII.1962

În ziua asta, C.C. al P.M.S.U. a emis o hotărâre privind „clasarea proceselor infracţionale intentate în perioada cultului personalităţii împotriva persoanelor din mişcarea

muncitorească”. Excluderi din partid, Ernő Gerő etc., paişpe ofiţeri din cadrul AVÓ şi Mátyás Rákosi, aflat în emigraţie în Uniunea Sovietică, iar agentul nostru a scris o notă informativă despre M.K. jr., o treabă corectă, plină de sensibilitate.> După cum am văzut, duce o viaţă de familie frumoasă. (...) Nu e genul de om care să se lamenteze pentru bunurile pierdute, ci, perfecţionându-şi calificarea profesională, se străduieşte să asigure familiei condiţii mai bune de trai. (...) Despre relaţiile sale din străinătate vorbeşte numai când e întrebat, dar şi atunci foarte puţin. (...) Nu are pasiuni deosebite, îi plac motociclismul şi bridge-ul.

Cu toate astea, rezultatul e că există condiţiile necesare pentru desfăşurarea activităţii de cercetare în cadrul categoriei.

30.VII., 4.X., 8.X.1962

Un scris întortocheat, rânduri care o iau aiurea, nici vorbă să fie paralele etc. [Dragule, bietul de tine. – Acum iar mi s-a făcut milă de el; dar acolo, în timp ce copiam, n-am simţit asta, mă uitam impasibil la zvârcolirea agentului. – Îmi t. p. c. : dac-ar trăi, fie ar trebui să-l omor (dar asta sună ca-ntr-un roman de mâna a doua, de altfel, mi-e greu să-mi imaginez că m-ar putea omorî cineva, ce să mai vorbesc de faptul că eu aş omorî, deşi tata îmi îmbogăţeşte incontestabil fantezia), fie acum ar începe procesul lent, prelung şi greu al iertării. Salvarea trădătorului. În asta ar consta viaţa mea. Fireşte, dacă mi-ar permite. Nu-i sigur că trădătorul este şi slab, că aşteaptă să fie ocrotit. Iată, deja îmi şi pot imagina cum mă omoară.]

Á.Sz. povesteşte că nu se va prezenta la ultimul examen pentru că subiectul acestuia, mai precis, manualul care tratează acest subiect Mai precis! Această precizie normală pare de necrezut şi-i de-a dreptul înfricoşătoare, dar fără îndoială necesară în această anormalitate! contrazice în totalitate concepţia sa profesională. (...) I-am spus lui Sz. că, după părerea mea, are o concepţie mult prea rigidă.

Ne ocupăm de Sz. drept candidat la racolare. (...) Această situaţie ne determină să studiem caracterul şi orientarea lui Sz.

[A., B., C., D.] şi I.P. s-a măritat cu un inginer. Iar altcineva a povestit că soţul ei are adeseori crize aproape isterice şi dureri cumplite de cap. (...) Ne-am înţeles că voi reveni în curând pentru că, fireşte, sarcina este soţul împreună cu băieţelul meu, pe care l-am dus cu mine şi de data asta. Cu băieţelul meu: borăsc îndată. Oare care dintre noi o fi fost? Eram deja cu toţii şcolari.

Obs.: Conform datelor de până acum, agentul este sincer cu noi. În cazul lui, problemele apar la nivelul personalităţii. E timid (?), capacităţile sale combinative sunt reduse, la fel şi cele privind luarea unor iniţiative. Aceste deficienţe pot fi micşorate dacă îi aplicăm o instrucţie temeinică şi sistematică. Situaţia familială îl împiedică să activeze cu mai mult succes. <Simt că de la o vreme încoace mă sufoc. Să fac adnotări, să nu fac... Pionierul îl ajută pe celălalt acolo unde poate. Dar noi nici n-am fost pionieri.> (...) Ar fi nevoie să fie supravegheat cu regularitate, dar datorită lipsei unui agent corespunzător deocamdată nu avem posibilitatea pentru aşa ceva. În viitor se întrevăd posibilităţi, astfel că pe baza asta vom obţine succese etc.

<11.X.1962

S-a întrunit Sinodul Vaticanului, în şedinţa lărgită a C.C. al P.M.S.U. l-au eliberat pe György Marosán din toate funcţiile deţinute, din cauza „atitudinii sale contrare liniei partidului”.>

18.X., 4.XI., 13.XII.1962

I.P. m-a întrebat ce ştiu despre cazul Marosán. I-am răspuns evaziv (clarificarea situaţiei înainte de congres), dar replica a fost că auzise că Marosán şi-a exprimat nemulţumirea, într-o petiţie scrisă, privind faptul că la conducerea vieţii economice sunt mulţi evrei. N-am considerat c-ar fi posibil, la fel, parcă nici persoana sus-amintită n-ar fi fost convinsă de acest lucru.

L-a mai turnat pe M.K., într-o notă informativă, că joacă pocher pe bani şi pierde în mod sistematic; tocmai voiau să-l racoleze, dar săptămâna trecută MI i-a cerut dosarul specificând că vor să-l ademenească pe M.K. senior să se întoarcă acasă din Occident, motiv pentru care racolarea trebuie amânată pentru un timp. E-n regulă, se amână. M.K. îi povesteşte agentului că o firmă englezească ar deschide aici un birou, el şi o cunoştinţă de-a lui pe numele de Csanádi (coincidenţă de nume) fiind membrii acesteia. Cs. e fost ofiţer, locuieşte în localitatea Leányfalu şi, aflăm din observaţia lui Lengyel, are aceeaşi soartă de ciripitor, este agentul MI-ului. De asemenea, situaţia referitoare la deschiderea biroului englez conţine informaţii pentru sectorul operativ.

Oriunde îşi întinde omul mâna e puroi. Deşi se înţelege de la sine că e adevărată afirmaţia: „nu suntem mai josnici decât celelalte naţiuni”. Care, după părerea mea, nici nu este o afirmaţie, se înţelege de la sine. În mulţimea naţiunilor nu există ierarhia josniciei. Acte de josnicie – da, alea există.

Pe baza unor răspunsuri la întrebări, agentul l-a caracterizat pe B.E. În momentul de faţă, H.Sz. îi e prieten apropiat. Studiem persoana lui H.Sz, în calitatea sa de candidat la racolare. Încetul cu-ncetul, vor fi mai mulţi agenţi decât persoane urmărite.

Agentul are de gând să călătorească în străinătate. Din cauza asta l-am pus să scrie totul despre relaţiile pe care le are.

Încă o scurtă notă informativă despre faptul că nu se va finaliza biroul de reprezentanţă al firmei englezeşti.

[Ieri, în timp ce dădeam dedicaţii, obişnuita (se poate spune astfel) bătrână doamnă. Că ea îl cunoscuse pe tata. Şi că semăn foarte tare cu el. (Părerea mea e că nu foarte tare, din păcate; dacă mi se spune asta, obişnuiesc să roşesc, consider că e vorba de un compliment, consider că asta ar însemna: domnule, dumneata eşti frumos, ba chiar mai mult decât atât: tu eşti un bărbat frumos. Ce să spun.) Şi că noi ne-am mai întâlnit, pentru că într-o zi tata ne dusese pe noi, copiii, la Banca Naţională. Şi că ar vrea să-mi spună că înainte lucraseră amândoi la Banca Comercială, şi că pe ea au dat-o afară, şi că a doua zi chiar s-a întâlnit întâmplător pe stradă cu tata, şi că a simţit nevoia să-i explice din ce cauză este pe stradă în timpul orelor de serviciu, faptul că ea nu trage chiulul. Tatăl

dumitale m-a ascultat fără să scoată un cuvânt, iar în final mi-a spus: V-am întrebat eu ceva? – Îl aud, pentru că-l cunosc, pentru că-mi amintesc de această voce masculină, o voce fermecătoare, care tachina cu subtilitate şi ştia să consoleze. În dedicaţie, i-am scris pe prima filă din Harmonia: fiul lui Mátyás Esterházy. Am scris şi data, curată a , ca să fie totul documentat când anume – aflând cele de mai sus – am scris asta.]

<Ieri seara l-am întrebat pe Árpád Göncz când a fost eliberat din închisoare. De ce mă întrebi? Am nevoie. Cu exactitate, ziua. Nu-mi amintesc. August, cândva în august, 1963. Tot aici, J. mă întreabă dacă lucrez la cartea pe care am pus pariu. Nu-mi amintesc, pe ce anume am pariat? Păi, că o să plâng dacă o citesc. Da, fireşte. E adevărat, un domn nu pariază pe lucruri sigure. Şi care era miza? O cină copioasă. O, vei fi fericit dacă scapi cu o cină. – De ce vorbesc astfel, cine ştie?!>

Portarul de la minister îi spune glumind Gittei: n-au decât să mă lustreze, s-o facă liniştit, eu nu sunt III / III. Poate că ştie ceva? glumeşte G. Ad notam: Cum suntem, cum suntem? glumeşte tovarăşul Rákosi. Suntem bine, suntem bine, glumesc ţăranii.

<14.II.1963

De ziua Sf. Matei au avut loc alegerile parlamentare şi locale: 98,9 la sută din electorat a votat candidaţii Frontului Patriotic Popular.

21.III.1963

La sesiunea inaugurală a noului Parlament, János Kádár a anunţat amnistie generală. (Dar n-a fost generală.)

În volumul Anii care vorbesc citesc „raportul” lui Gyula Kozák; povesteşte că-n perioada ianuarie – mai ’63 cei de la MI l-au căutat de vreo opt sau zece ori, propunându-i să fie turnător. I-au promis bani (dar faţă de necesităţi, avea suficienţi), l-au şantajat cu slujba mamei sale (care, din funcţia ei neînsemnată de funcţionară, mai jos pe scara ierarhică nu putea ajunge), l-au ameninţat că-l vor da afară din facultate (le-ar fi fost recunoscător). „N-aveau argumente cu adevărat puternice. (Am evocat în sinea mea ultima propoziţie din Manifestul lui Dumnezeu, al lui Büky – Plecaţi în pizda mamii voastre, cei cărora vă este frică! – şi nu mi-a fost frică.)” Apoi, mai povesteşte că după ce apăruseră prima dată băieţii cu haine de piele, a căutat-o pe profesoara lui de filozofie, al cărei soţ „diriguia undeva prin comitetul central, şi i s-a plâns de şicanele organelor. Această femeie excepţională fusese revoltată până la lacrimi şi a început să acţioneze. Dar şi ea a avut nevoie de cel puţin o juma’ de an până să obţină ceva rezultate”.

Această viaţă uşor nepăsătoare, în afara societăţii, în care trăia familia noastră, pe care am perceput-o şi eu pe vremea când, să spunem, eram elev la piarişti, ne dădea un sentiment de independenţă, dar în acelaşi timp ne făcea să fim mai aserviţi. Tatăl meu nu putea să aibă, nici teoretic, nici practic, pe cineva la care să apeleze şi să-i spună una-alta. (Fireşte, în ’63 deja da – dar am amintit asta doar de dragul glumei.)

2.IV.1963

A fost desfiinţată trierea elevilor pe baza provenienţei sociale (hotărârea Bir. Pol. al P.M.S.U.).>

23.V., 6.VI., 14.VI., 20.VI., 3.VII., 16.VIII.1963

[Până acum, patru note informative. Noul ofiţer de legătură este un anume maior Tóth.] Am avut sarcina să vorbesc cu mătuşa mea de la Viena, care ne-a vizitat. Am avut sarcina să respir. Am avut sarcina să urinez. Am avut sarcina să merg la slujba de duminică. Am avut sarcina să controlez temele de casă ale fiului meu şi să-i confirm că-i talentat, apoi, pentru echilibrarea vieţii sale psihice, să-i mângâi vârful capului. În afara sarcinii primite, i-am zâmbit vesel fiului meu, ei, pămpălăule! i-am spus, iar el a rânjit fericit. l [În curva ei de viaţă. l , l Mă smiorcăi asemenea mamei, la bătrâneţe. Mă duc după o batistă.] La Viena se zvoneşte că Mindszenty[63] ajunge la Roma, la Vatican. Á.Sz. a primit paşaport. Hm!

[63] József Mindszenty (1892–1975), arhiepiscop de Esztergom, cardinal, primatul Ungariei. Acuzat de activitate subversivă împotriva statului comunist, în 1948 a fost condamnat la închisoare pe viaţă, apoi, la presiunea Occidentului şi datorită stării de sănătate, a fost transferat în domiciliu forţat. În octombrie 1956, revoluţionarii îl eliberează şi-l duc la Budapesta unde rosteşte un discurs la radio. Pe 3 noiembrie, Zoltán Tildy îl invită în parlament, de unde este nevoit să se refugieze la ambasada americană, pentru că Budapesta fusese invadată de tancurile sovietice. În 1971 părăseşte Ungaria (împotriva voinţei sale, dar în virtutea legământului de ascultare faţă de papă); moare în exil, la Mariazell, Austria. După 1990, rămăşiţele sale pământeşti sunt depuse în cripta arhiepiscopală de la Esztergom.

Familia I.P. e în concediu, astfel că momentan sunt de neturnat. O vizită rapidă la părinţi, o mică provocare pe subiectul Mindszenty, mai exact, dacă pleacă sau nu la Roma. Madam P. e de părere că asta ar fi bine pentru toată lumea, dar are o fire atât de încăpăţânată, e atât de îndărătnic, încât... (Asta poate fi considerată o opinie generală a catolicilor din perioada epocii-Kádár. În zilele noastre, problematicul M. a devenit eroul M.)

Lista cu numele cunoştinţelor care trăiesc în Occident, de la tanti Mary şi până la nenea Kázmér, dar neuitând-o nici pe Irmike. De-a dreptul penibil. Nu pot să fac altceva decât să chicotesc de unul singur, în mine, sub mine.

Binevoitor, explică relaţiile de rudenie dintre membrii familiei, Gy.D. = fratele mai mic al lui B.D; madam Gy.D. = soţia lui I.H. jr., contesa Gy.E. Îmi imaginez cum analizează şi memorează la postul de poliţie. Cum se hlizesc, şi câtă dreptate au. Ei, fârtate Ioane, cine a fost cuzinul fratelui vitreg al contelui K.? La cuvântul cuzin încep să se hlizească. Încetează brusc să mai fie curcani politici, devin bărbaţi tineri, muncitori, popor. <În ziua asta, când se tăvăleau de râs, pe 23 iunie, Moscova şi Washington-ul s-au pus de acord pentru funcţionarea unei „linii fierbinţi” între Kremlin şi Casa Albă, adică a unei legături telefonice permanente şi nemijlocite.>

În staţia de la Rómaifürdő a trenului interzonal (presupun că la cârciumă) am abordat conflictul sino-sovietic. (...) În legătură cu problema chineză, am auzit următoarele două bancuri aici e şters şi corectat: două aspecte: Cine sunt chinezii? Membrii corespondenţi ai taberei socialiste. – Cu ce se ocupă teoreticienii socialismului? Cu elaborarea tezelor privind coexistenţa paşnică a ţărilor socialiste. Pula asta care-şi dă atâta importanţă ar fi tatăl meu?

Trebuie să meargă pe urmele lui I.T. în afacerea cu num. de cd. Căruţaşii. Bine că nu Căhuţaşii, cum mi-am intitulat unul dintre romane.

...să se folosească de faptul că H. a fost medicul curant al fratelui său mai mic. Se va folosi.

Despre E.B., care boleşte [agent la agent nu-şi scoate ochii]: Mi-a lăsat impresia unui om bolnav, a unei epave. Evaluare: (...) Scopul sarcinii primite a fost ca prin asta să verificăm munca agentului cu num. de cd. „Magda”, care în luna aprilie a fost în repaus. Hăitaşul îl hăituieşte pe hăituit, cum spune marele Heißenbüttel, a se verifica. [Să verifice cititorul.] Se urmăresc unii pe alţii. Ăştia.

< Árpád Göncz a ieşit din închisoare.>

[Am hoinărit câteva zile. Duminica Floriilor, la Roma, mesa pontificală. Procesiunea colorată a cardinalilor, sute de mii de credincioşi, vocea pură, însufleţită a corului bărbătesc, frontispiciul impresionant al bazilicii, forţa impresionantă a puterii, a ştiinţei şi a tradiţiei, iar la mijloc, trupul acela strâmb, mărunt, bolnav, trupul suveranului pontif care fortifică şi-n acelaşi timp echilibrează acest mare spectacol de teatru. Îmi place la Roma, simt că a fi catolic înseamnă ceva. Stând acolo, mi-a t. p. c. că acum nu mi-ar face plăcere să fiu protestant. Mai precis: de cât de mult curaj a fost şi este nevoie ca omul să fie gata oricând să înfrunte asta. Pentru că nu se vădea a fi o instituţie calcifiată, birocratică, ci mai degrabă seriozitatea acestei „versiuni”, a acestei oferte catolice.

Subit îmi t. p. c. că papa are aproape aceeaşi vârstă cu tatăl meu, mai precis, îmi t. p. c. astfel: cu tăticul meu. Îmi

spun în sinea mea că nu peste mult timp şi sanctitatea sa o să moară, aşa că se vor întâlni. Ajută-l pe tăticul meu, rostesc cu voce aproape tare şi-mi curg lacrimile, scâncesc, le şterg. Sunt mulţi nebuni credincioşi aici, unul dintre ei se pare că sunt eu. De la lacrimile care mi se uscă pe obraji începe să mă doară capul. La sfinţirea ostiei, sugerez mulţimii ca toată lumea să se gândească la papá şi să se roage pentru el. Sunt puţin impresionat de mine însumi. În faţa mea, aşezaţi pe jos, un cuplu de homosexuali se ceartă cu duşmănie, sâsâie printre dinţi, cum obişnuiesc (sunt în stare) să facă deseori cuplurile conjugale. Papa abia se ţine pe picioare, până şi limba i se mişcă greu în gură. E ca şi cum el ar fi centrul lumii. Mă uit la feţele cardinalilor. Nici printre ei nu sunt mai puţini credincioşi decât printre oamenii de pe stradă.

Însoţit de câteva persoane, l-am vizitat (la Roma) şi pe prietenul de odinioară al tatălui meu. Intrând în locuinţă, spune instantaneu, aproape în loc de salut, sau mai degrabă explică însufleţit celorlalţi: Nu există om pe pământul ăsta care să fi suferit atât de mult cum a suferit – s-a uitat spre mine – tatăl lui. Nu ştiu de ce spune asta, dar îi sunt recunoscător, mă gândesc c-o să-mi prindă bine într-o zi.]

Vineri, 26 mai 2000

A răsărit Soarele, s-a trezit (mai devreme decât mine). Ieri, cu Dés, la Szombathely. A fost bine. Toată lumea îl iubeşte şi-l respectă pe papá. Când Dés cântă la saxofon, mă copleşeşte pur şi simplu un sentiment de etică. Etica muncii? A atenţiei? A seriozităţii? Rigoare spirituală. Ne legănăm comod în maşina lui, parc-am fi într-o barcă.

Parcă ne-am plimba cu barca. Parc-am avea timp, am avea tihnă. Doi prieteni pe oceanul de dincolo de Dunăre. La un moment dat spune: uită-te la turnătorii ăştia, nişte nulităţi, tocmai ăştia îşi rup gura, de data asta deja pe bază de ţară-naţiune. De data asta nu-mi zvâcneşte inima. În legănarea asta liniştită mi s-a părut atât de evident ceea ce este atât de evident: din moment ce spunem, şi sigur că spunem, c-a fost un regim rău, care i-a jupuit, i-a umilit, i-a căsăpit pe oameni, păi atunci asta ne priveşte şi pe noi. Pentru că e imposibil să-i privească întotdeauna numai pe alţii, indiferent cine suntem aceşti „noi”. Fireşte, teoretic întotdeauna am ştiut că aşa este, numai că am ştiut mult prea liniştit. Ne priveşte, păi sigur că da, chiar dacă „noi” ne-am purtat cinstit. Acest „ne priveşte” e întotdeauna mai concret, mai real. Dar evident că nu m-am aşteptat să fie chiar atât de concret.

Parcă tata ar fi metafora ţării.

Sosesc la Oficiu ca o ţesătoare în zori la Fabrica de produse din in. (Au demolat-o.) Ajung seara acasă, nici măcar ziarul nu pot să-l ţin în mână, că deja adorm, apoi mă duc iar. Se pare c-aş fi atât de fericit – până acum niciodată atât de îndelung din cauza unei cărţi –, încât deja ar fi o exagerare. Dar scotocitul ăsta zilnic prin rahat (prin tatăl meu) mă ţine din scurt la modul serios... Chiar şi aşa, rămâne în mine chiotul bucuriei, o tihnă obosită. Iar din cine mi-s eu rămâne doar atât, că dacă într-un interviu sunt întrebat la ce anume lucrez, răspund semeţ: La nimic. E o senzaţie plăcută. Singura problemă e că nu-i adevărat: la asta lucrez.

Go.

14.IX., 10.X., 6.XI.1963

Am avut sarcina să mă întâlnesc cu I.P. Pe marginea paginii, un alt scris, parcă al unui profesor de literatură, sever, dar amabil: De ce, cu ce scop? Să descriem exact.

Conversaţia a fost cam greoaie pentru că persoana sus-numită vopsea cravate. Agentul o să facă parte din curentul microrealist al istoriografiei, marea într-o picătură de apă etc. De altfel, reiese că în primăvară agentului i s-a refuzat cererea de paşaport; caracteristic.

Umblă cu limba scoasă după M.J., chiar şi de mai multe ori, dar fără niciun rezultat, în final se întâlnesc la Kárpátia. Cred că-i plăcea restaurantul Kárpátia (H.c. pag. 792). Am rugat persoana sus-numită să caute o monografie în legătură cu familia Esterházy ca să le pot da copiilor mei lămuriri în plus faţă de manualele şcolare. Doamne, cum de nu-i crapă obrazul de ruşine!? (O mică pauză. De mult n-am citit o propoziţie atât de complex de mincinoasă. Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta. Îi cinstesc.)

Apoi, numele persoanelor cu care se va întâlni la Viena. Sunt interesaţi şi cei de la Informaţii Externe şi Contraspionaj. În prezent spionează grupul care se întâlneşte la cafeneaua Dunakorzó, merge acolo la fiecare două zile, nu cunoaşte pe nimeni, memorizează înfăţişarea persoanelor. Au vorbit cu voce tare, dar nu mi-am putut da seama despre ce anume. (...) La prima vedere păreau a fi domni de modă veche. Exact ca şi tine. Nota informativă confirmă datele pe care le deţinem cum că la cafeneaua D. se întâlnesc foste elemente horthyste. Pe marginea paginii, o însemnare scrisă de o altă mână: Nota informativă nu confirmă. Într-adevăr. În afară de evaluarea

situaţiei, deocamdată nu poate intra în contact direct cu membrii grupului.

10.30–12.30. La început, cu foarte mult timp în urmă, mi-ar fi fost milă de cum îi fărâmiţează ăştia ziua. Acum deja nu. Pentru el aşa arată o zi. Faţă de ce ar fi fărâmiţată?

A obţinut paşaportul, cartea lui Zsigmond Széchenyi, intitulată Zile de sărbătoare, asta la rugămintea lui M.J. etc. În data de 7 noiembrie, agentul pleacă la Viena. În legătură cu această călătorie a primit îndrumări din partea subsecţiei III / II-2b şi a echipei III / d din cadrul MI. [Răsfoiesc agitat anuarul Oficiului Naţional de Istorie ca să văd cine-s ăştia. Chiar aşa, ăştia-s de la contrainformaţii. Încetul cu-ncetul ajungem direct spioni. De aici se vede că a fi spion într-o dictatură nu este o ocupaţie cinstită, de altfel, nici teoretic nu este.]

Iar mă sperii de cineva care intră în sală. Un laş ce sunt, îmi mut de colo-colo lucrurile de pe masă. Rămân iar şi iar mirat de câtă laşitate poate exista într-un om, şi tocmai în mine! (E de necrezut cum îmi tremură mâna.) [Pot demonstra: abia am putut citi cele de mai sus.]

[Citesc interviul lui (nenea) S.K. cu privire la trecutul său de agent. Bietul de el. E convins că n-a comis nicio greşeală. <Iată, ulterior i-am şters numele.> Nu poate fi comparat cu tata, a furnizat doar câteva informaţii, dar nici alea n-au putut fi folosite etc. Doamne, ce bine c-a murit (tatăl meu drag). E mai uşor să-mi fie mie ruşine decât să văd ruşinea pe faţa lui. E mai uşor să mă rog pentru el, deşi e greu să se roage omul, decât să urlu la el sau să tac cu dispreţ. Dar la faptul c-ar fi fost mai bine să

moară înainte să-l fi racolat nu mă gândesc! E adevărat, ar fi fost mai bine, în general, pentru starea morală a lumii, dar eu şi fraţii mei l – deci, am primit atât de multe lucruri bune de la el. a < l , ba mai mult, astea sunt deja şpalturile.>]

<22.XI.1963

L-au asasinat pe Kennedy.

30.XI.1963

La Astoria a fost inaugurat primul pasaj subteran modern din Budapesta.>

27.XII.1963

Un raport lung, de opt pagini („psst, tatăl vostru lucrează”; de remarcat, această propoziţie e rostită uneori şi acum în casa asta) despre călătoria în străinătate. Fusese plecat între 7 noiembrie şi 19 decembrie; nu-mi amintesc să fi lipsit atât de mult.

Relatează cu precizie despre persoanele cu care s-a întâlnit, O.D., a cărui soţie e Zs.S., domiciliază la şi aşa mai departe, apoi urmează nume cunoscute încă din copilărie, aproape mitice, Schwarzenberg, Croy, Revertera şi, firește, mai mulţi Esterházy. A avut sarcina să informeze despre F.J., dar nu s-au putut întâlni. Face comerţ cu metale, inclusiv în ţările socialiste. Se spune că a fost, chiar de mai multe ori, la Moscova, de unde a primit un automobil mare, sovietic; dar la Viena l-a ţinut luni în şir în garaj, asta

pentru că, aproape fără excepţie, comercianţii din Austria nu văd cu ochi buni tot ce este aşa-zis „Osthandel”, iar în societatea pe care o frecventează, chear întotdeauna mă înduioşează acest chear scris în mod sistematic astfel că nu-i o temă „cuviincioasă”.

Oriunde m-am dus, peste tot am fost primit cu mare amabilitate şi bucurie. Această voce vorbeşte (deja) despre partea aia a barierei. Aproape toată lumea s-a interesat despre situaţia din prezent în Ungaria, iar eu am răspuns conform realităţii. O propoziţie destul de genială şi cred că n-a minţit. Iată şi răspunsul standard la întrebarea mereu repetată, mai exact, dacă se poate veni fără teamă în Ungaria: viza de intrare reprezintă în acelaşi timp şi o garanţie de ieşire. Aforistic.

N-a intrat în contact cu organizaţii ale emigranţilor, a fost la Ehring, la familia lui nenea Kázmér (iertare!). În apropiere locuia F.K.F., general de stat-major, dar rudele mele au fost de părere că-i mai „înţelept” să nu mă întâlnesc cu el, pentru că s-a întâmplat deja ca la solicitarea Ung. să fie urmărit. Aspectul ăsta îl interesează pe maiorul Tóth.

<1964: se construieşte-împodobeşte ţara uitării din vreme de pace, începe să se difuzeze serialul de televiziune Căpitanul Tenkes, un milion jumate de turişti trec frontiera, sunt anii consolidării (grâu din SUA, în valoare de şaizeci de milioane de dolari!), pe care apoi îi complică debarcarea lui Hruşciov.>

3.I.1964

E deja de şapte ani în serviciul lor. Subit îmi t. p. c. : ca să scriu Harmonia cælestis am avut nevoie de mai bine de nouă ani. Interesante asociaţii ale creierului.

Descrie în detaliu cazul F.J., trudă pe cinci pagini; vizite prelungite la soţia acestuia, pe A.C. agentul o cunoaşte încă din copilărie. O mică digresiune nuvelistică: Imobilul e amplasat în mijlocul grădinii, în faţa acestuia, o piscină de aprox. 10x5 m. Din vestibul ajungem într-un salon mare, al cărui perete ce dă spre fântână e din sticlă. În vestibul, un angajat pentru munci menajere se spune servitor sau cameristă, dragă colega! mi-a luat pălăria şi paltonul. Se pare că în tabăra pentru refugiaţi J. a cumpărat ieftin o sumă considerabilă în forinţi. Alţii sunt de părere că e doar un „comerciant destoinic”, iar oamenii îl invidiază. [De dragul pseudopreciziei filologice: în momentul de faţă nu mai ştiu dacă propoziţia asta face parte din nota informativă sau e concluzia mea.]

Vorbeşte, totuşi, despre emigraţie, despre grupările care se ceartă între ele, cei din ’45 contra celor din ’56. De altfel, până şi între cei care sunt pe aceeaşi platformă au loc lupte pentru pâine, camuflate în clişee politice, mai exact, pentru obţinerea graţiei americanilor (a se înţelege: sprijin financiar), astfel ca atunci când vântul care bate dinspre SUA e de aşa natură, să-şi poată oferi necondiţionat serviciile unui grup pe care îl huliseră în prealabil. Frumoasă frază, clară, vrea ceva anume şi nu se codeşte să şi spună asta.

Încă patru pagini despre familia B.D. (şi numele ăsta l-am auzit deseori acasă), unde soţia este stenodactilografă la Radio Europa Liberă, leafă de 1.000 DM pe lună, plus 100 DM rate pentru casă. – Lovi-v-ar plumbu-n limbă. I-am spus că persoanele care fac parte din grupul cunoştinţelor

mele nu prea ascultă emisiunile postului de Radio Europa Lib., iar ea mi-a răspuns că aceeaşi informaţie le parvine şi din alte părţi. Se pare că spune tot ce ştie despre subiect.

Vine K. la masa mea, îmi arată dosarul la care lucrează, e interesant. Nu pot să fac acelaşi lucru, cu toate că şi al meu e interesant. <Universul central-european, tern, aflat în descompunere, îngrozitor, aud în secunda asta la radio.> Îi spun că citind aceste texte realizez de fapt că Shakespeare este un realist tern, pe bune. Mă atenţionează că aici prevalează cu putere un limbaj mincinos, adăugat de poliţişti. Realitatea e mai soft. Da, da, există acest derizoriu superstilizat, dar care, de fapt, nu spune nimic, în schimb, trădarea e trădare. Am tot repetat că perioada-Kádár e o flegmă, dar îndărătul ei se află, totuşi, asta, o mulţime de vieţi, destine, coloane vertebrale frânte.

Folosesc un stil ceva mai elevat decât tonul general al conversaţiei. În timp ce vorbim, îi privesc în permanenţă faţa, vreau să-i imobilizez privirea, să nu se poată uita la dosarul meu. E interesantă această tâmpenie înrădăcinată în spaimă, tâmpenia mein. K. mă aprobă cu seriozitate. Îmi mai spune câteva cuvinte despre cartea lui T.G. Ash, care merită citită, la fel, care ar trebui tradusă urgent.

<Am citit-o, într-adevăr e o carte frumoasă. O frumoasă carte englezească. Fireşte, Ash nu e numai englez, e şi Ash, dar îl prezintă bine pe acel tânăr englez, care la sfârşitul anilor ’70 trăia în cele două Berlinuri, străduindu-se să plaseze această lume multiplu de străină pentru el în propriul său sistem de coordonate. Apoi, Ash stă de vorbă cu diverşi delatori, cu ofiţeri-Stasi, nu bălmăjeşte, dar de

voit vrea doar un singur lucru: să înţeleagă. Dacă aş fi englez n-aş scrie o carte ca asta.

Cu toate că pentru acest „dacă” aş putea să citez o poezie a lui Sándor Weöres: Dacă lumea ar fi un sturz / el mi-ar fluiera în şurţ, zi şi noapte mândru ar mai suna, / dacă lumea-n sturz s-ar preschimba. / Dar dacă lumea ar fi un sturz, / nici nu mi-ar intra în şurţ, dar eu şurţ de unde aş avea, / dacă toată lumea-n sturz s-ar preschimba.

Parcă Ash ar avea, totuşi, un şurţ. În cazul ăsta, fireşte, conform clişeului, de patru sute de ani tunde şi udă.>

17.I.1964

În data de 6, 14, 16, între orele 17 şi 19 stă la pândă în cafeneaua Dunakorzó, prea puţine rezultate, în data de 12, duminica, între orele 10.30 şi 11.30, la barul Imbisz. Oare cu ce „poveşti de adormit copii spuse în ebraica veche” o fi zăpăcit-o pe mama ca să poată pleca de acasă taman duminica? Imbiszul e (a fost, a se verifica) pe colţul dintre strada Üllői şi Nagykörút. Acolo s-a întâlnit şi Roberto cu „eu”. E vorba de o minune, întâmplare sau ţine de subconştient? Până acum n-am pus mare preţ pe subconştient.

Sarcină: Să meargă la barul Imbisz în zilele de miercuri şi vineri, la fel şi duminica înainte de masă, să se aşeze, dacă se poate, la o masă în vecinătatea grupului. Să aibă grijă să nu atragă atenţia prin comportamentul avut. Să-şi ducă cu el material de tradus, asta ca să nu pară suspect celor din grup că stă de unul singur şi nu se ocupă cu nimic. [Subit îmi t. p. c. : Dumnezeule, îndură-te! – E adevărat, azi e Vinerea Mare, s-ar putea ca de aici să-mi fi

apărut gândul ăsta. Acum, de exemplu, din punctul de vedere al tatei ar fi în mod special avantajos dacă ar exista Dumnezeu. El s-ar căi în mod sincer pentru faptele săvârşite, iar Domnul l-ar ierta, un mic purgatoriu de tranziţie, apoi direcţia poala-cerului, paradisul. Sau nu s-ar căi de nimic, adică s-ar revolta împotriva Dumnezeului său, un bubuit puternic şi ar fi pe veci damnat. Oricum, ar domni ordinea şi adevărul. Cel mai simplu ar fi dacă, iertare, eu aş fi Dumnezeu, fără îndoială că aş împuşca doi iepuri dintr-o dată.] Deocamdată să aplice doar metoda observaţiei. Obs.: Scopul nostru este ca pe calea combinaţiilor să-l introducem pe „Csanádi” în afacerea care ne este semnalată cu num. de cd. „Partenerii”. Umblăm cu vicleşuguri.

E ora prânzului, ar trebui să plec, am întâlnire cu S., dar nu îndrăznesc să-mi las documentele pe masă, K. oricând poate să arunce o privire, într-un mod cvasifiresc, cum m-am uitat şi eu adineaori în documentele lui. N-are de unde să ştie că astea sunt atât de ale mele. Ce să fac? Aştept.

31.I.1964

Informează de la Imbisz, nota sa informativă corespunde cu cea a agentului cu num. de cd. Bánhidi, care e deja infiltrat. Agentul a fost la Imbisz în data de 24, între orele 18–19, în data de 26, duminica, între 10.15–11.45 şi în data de 29, de la 17 până la 18.15. Astfel, e deja clar de ce se clatină familia solidă, modul de viaţă al familiei.

12.04: K. nu se mişcă, deşi s-a terminat programul de relaţii cu publicul, dar nici eu. Nu mai pot fi atent. Mă

prefac că citesc, dar aştept doar să treacă timpul. E umilitor. Oare după câte umilinţe aş începe să-l urăsc pe K. şi l-aş considera sursa tuturor relelor care au tăbărât asupra mea? Bat şaua (ha-ha: pe tata) ca să priceapă iapa.

Nu-l cunosc de mult timp pe S., dar am în el o încredere profundă, îl consider un bătrân prieten înţelept. După o decizie subită îi „povestesc” (îi mint) că am un prieten despre al cărui tată s-a descoperit – fără niciun preambul! – că timp de douăj’ de ani a scris note informative pentru ávó, respectiv, pentru poliţie. (S. trăieşte în străinătate, cred că din cauza asta mi-a fost mai uşor să-i vorbesc.) În timp ce a reprezentat un adevărat etalon moral pentru prietenul meu.

Şi nu fără motiv, S., nu fără motiv! – Mi-am intrat complet în rol. E instructiv. Cred că într-un fel aşa o fi funcţionat şi tata. Minciuna vieţii, aşa cum îi este şi numele, absoarbe viaţa. – Spune-mi, cum se explică?

Nu ştiu, a răspuns simplu bărbatul, iar acest lucru a sunat atât de frumos, aproape liniştitor.

Sper că s-a terminat. [Nu prea pricep la ce m-am referit. Că s-a terminat povestea? Sau că tatăl prietenului meu nu mai informează?]

Vezi-ţi de treabă, ce să se termine, doar vorbim despre natura umană, sau nu?

Nu, vorbim despre dictatură.

Ai dreptate, dă din cap. (Fireşte, el avusese dreptate.)

[György Konrád scrie, cu ocazia aniversării zilei mele de naştere, că ştiu să vorbesc foarte frumos despre tata. Cred că asta-i adevărat. Şi rămâne adevărat.]

Luni, 29 mai 2000

9.06. Ce matinal şi ager sunteţi astăzi, domnule E. (sau să scriu tot numele?, aşa aş fi consecvent), mă salută o lucrătoare simpatică de la Oficiu. Zâmbesc imbecil, înghesui înapoi în mine propoziţiile reale, că vin atât de devreme pentru că vreau să scap de toată povestea asta, abia mai rezist. Teamă mi-e că aş fi spus până şi faptul că: femeie bună, nu la aşa ceva visează fata. (În traducere germană, de obicei devine Zuckerschlecken, savuratul bomboanelor.) Merg după un pahar de apă, apă-de-muncă, asta ar fi trebuit să-i spun, cu asta aş fi putut înlocui rânjetul imbecil, că asta-i o agerime auxiliară, doamnă. Eventual, că şefu' meu e un zbir. Îi şi spun, într-o mână ţin paharul cu apă, că între timp mi-am amintit răspunsurile bune. Cu asta ne-am şi înţeles; nu se vede c-ar avea cârlig pentru sforţările mele. – Ce tot trag de timp?!

Mi-e somn, dimineţile au o viteză prea mare. Nici nu-mi deschid bine ochii că sunt pân' la piept în trădare.

Am deschis neatent dosarul, imaginea scrisului mă loveşte iar direct în faţă.

12.II.1964

Lui I.P. i-au refuzat cererea de paşaport. La întrebarea mea dacă în cazul unei călătorii o preocupă gândul să rămână în străinătate, mi-a răspuns că nu, pentru că i-ar rămâne

familia aici. Tóth are o viziune mai complexă: Probabil că pe P. o preocupă gândul, dacă ar ajunge în străinătate, ar rămâne. Ăstora omul le poate da orice fel de informaţie că...

La locul întâlnirii, în restaurantul Alkotmány, Tóth l-a pus să scrie cealaltă notă, despre grupul de la Imbisz. Mi s-a părut suspect că au băut vin, pentru că de regulă grupul obişnuieşte să consume doar cafea. I s-a părut suspect.

Citind următoarea notă informativă, suspin adânc şi şoptesc doar atât, că-n curva ei de viaţă, în curva ei de viaţă. Umblă de colo-colo prin oraş, asemenea melcilor, turnători, ofiţeri de legătură, trăgând după ei balele astea scârboase. Cât de furios şi sigur de mine scrisesem că nu toată lumea a fost turnător sau ofiţer MI, că am fost aproximativ zece milioane care n-avem nicio legătură cu asta. Nu m-am gândit că acel „aproximativ” e atât de grav, în primul rând pentru mine, personal, dar în general, pentru toţi. Deci, independent de tata, nu este adevărat că noi n-avem nicio legătură cu asta, e adevărat doar faptul că aproximativ zece milioane n-am fost turnători şi ofiţeri MI. (De altfel, acesta e un exemplu bun ca să demonstrez că limba gândeşte: iniţial n-am vrut să scriu „care n-avem nicio legătură cu asta”, numai că n-am vrut să folosesc iar am fost-ul. Am crezut că de fapt folosesc un sinonim.)

Ticălos, prefăcut. O să mă uit, după cum mi-e obiceiul, în Dicţionarul de Sinonime.

[Azi am 51 de ani. El avea atât în 1970. Pe vremea aceea era încă revoltător de băgat în toată povestea asta. Oare ce gândea despre sine? Fireşte, nimic: evita subiectul. Care zăcea pe stradă. Sub ochii lui.

Undeva am citit: „Responsabil e cel care alege. Dumnezeu nu e responsabil”. Toată ziua creionez portretul tatei: toată ziua caut prin Dicţionarul de Sinonime – parc-aş lucra ca de obicei, caut cuvinte, le aşez unele lângă altele şi, chiar dacă-i ridicol sau un kitsch: mă simt bine printre ele –, adun cuvinte similare pentru ticălos, prefăcut. Acest şir de sinonime este unul dintre chipurile tatei. Pentru c-ar fi nedrept dac-aş scrie: Mátyás Esterházy, 1919–1998, şi ar urma cuvintele pe care limba maghiară le-a produs în sinea ei în domeniul ticăloşiei.

Merge încet, scriu un cuvânt şi-ndărătul lui mi-l imaginez pe tata. Trebuie să mi-l imaginez îndărătul lui. Blestematul – tatăl meu. Nemernicul – tatăl meu. Nu e un procedeu simplu. Deci, îndărătul fiecărui cuvânt aşez chipul tatălui şi (în câteva cazuri) invers: îmi imaginez chipul pe care-l conturează cuvintele. Am să fac o listă cu acele cuvinte pe care le pot accepta referitor la tatăl meu drag, aşa cum îl cunoscusem eu - - - - intră pentru o secundă G. şi-mi spune că sunt căutat la telefon într-o problemă importantă: aud brusc urlând, ca ieşit din minţi, un tip străin mie, extrem de antipatic, că nu merg nicăieri, la niciun telefon, de ce nu pot fi lăsat, în sfârşit, în pace?! Aici gâfâi. Tipic. Mă doare gâtul, n-am ştiut că omul poate răguşi din cauza unei singure propoziţii. Acum ştiu şi asta - - - - de fapt, referitor la tatăl din Harmonia cælestis.

Duminica Paştelui, cu fraţii mei. Ne povestim unii altora întâmplări vesele cu tata, de fapt, ei îmi povestesc mie. Atunci când într-o duminică dimineaţa György şi Marci i-au tras, în timp ce încă dormea, mănuşa de baie udă leoarcă pe laba piciorului, iar el a început să-i fugărească. Am fost în avantaj doar până şi-a găsit ochelarii. Am zbughit-o spre baie (uşchit-o, spun în sinea mea) şi am închis uşa după

noi. Iar el pretindea să deschidem urgent uşa. O deschidem numai dacă Papi ne promite că nu ne bate. Vă promit eu îndată două scatoalce perfect egale. Atunci n-o deschidem.

Ascultam parcă mi s-ar fi spus o poveste. Povesteau atât de fericiţi. < l > Am râs cu lacrimi. Între timp eu, asemenea unei cotoroanţe haine, repetam mereu: Râdeţi numai, râdeţi, cât se mai poate. Ce păcat că nu se poate altfel, atât de mult mi-ar plăcea să joc rolul bunului frate mai mare care-şi apără fraţii mai mici < l > de toate relele.

Cineva mi-a spus că altcineva, un moral insanity, a aflat că cineva a găsit ceva în legătură cu el la Oficiului Naţional de Istorie, pentru că pe cineva de acolo l-a luat gura pe dinainte şi i-a spus lui moral insanity. Iarăşi spaima că eventual s-ar afla ceva despre tata mai înainte ca eu să termin cartea asta. Dar nici crucificat nu pot să lucrez mai repede. Îmi imaginez că acest moral insanity ar scrie despre tata. Vai, nu. Mai degrabă l-aş ruga din tot sufletul pe acel cineva care a găsit ceva să nu-l irite etc. Dar ar fi nepotrivit. Va fi ce va fi, pentru că aşa va trebui să fie.

Există această concepţie ungurească (şi est-europeană) despre istorie, melodia (şi simţirea!) seculară a autocompătimirii că de la regele Mathias încoace totul este în declin, se blegeşte istoria, iar noi, ungurii, suntem victimele. Asta ţine până-n zilele noastre. Din acest punct de vedere este important aşa-numitul tatăl meu drag ticălos. E o dovadă a existenţei faptului că suntem nu doar victime. Dar tot noi îi producem şi pe trădători. Tata face parte din noi, din cauza asta consider un fapt norocos că am terminat Harmonia cælestis, o mărturie clară în acest

sens, de altfel, toată lumea aşa o şi percepe. El e unul dintre noi care poartă-n spinare suferinţele noastre.

Dintr-o recenzie literară: „...«tatăl» ajunge în poziţia victimei. Iar rolul victimei delimitează, vrând-nevrând, spaţiul de desfăşurare al scriitorului”. În cazul ăsta, se poate spune că tatei i-a reuşit să extindă incredibil spaţiul meu de desfăşurare ca scriitor. Îţi mulţumesc frumos, tată. (De altfel, într-adevăr.) După părerea mea, eu nu-l consider pe tatăl din H.c. o victimă, dar multor cititori le-a făcut plăcere să-l considere astfel. Din cauza asta au şi îndrăgit cartea. Bazându-ne pe acest drag se poate afirma: nu suntem victime.

Citesc într-un volum al lui András Forgách, se potriveşte aici: „Apocrif: Nimeni nu-şi poate evita chipul. Acel chip anume, pe care ar fi fost mai bine să nici nu-l vadă”.

Cină cu Gy.L. Îmi place tatăl tău. Fotografia tatălui tău. Un domn distins, elegant, nu-i aşa? Un suflet pur! Mă priveşte cu nerăbdare. S-a întâmplat deja să mint aprobând din cap într-o situaţie similară, dar pe L. îl simt atât de aproape, încât nu mă pot mişca, mă uit doar ţintă în ochii lui. Sau mă înşel? întreabă aproape cu maliţiozitate şi-i lucesc ochii la fel ca odinioară lui Papi. Ca şi cum ar şti din start răspunsul. Cât pe ce să-i confirm părerea, nu, nu te înşeli. Dar mă uit în continuare nemişcat la el şi-mi dau seama că încep să plâng. Îmi acopăr faţa cu şervetul şi râd de mine. Pe bune, râd şi plâng, în timp ce L. îşi cere iertare. Suntem apropiaţi unul de celălalt. a

Prietenul meu îmi spune: Acu’ nici aşa nu lucrezi. Ba da. Trebuie. Păi eşti un tâmpit. Ba da, trebuie, din păcate.

Asta se poate interpreta ca şi cum aş fi doar un obsedat al muncii, cu toate că nu există un „din păcate” mai gigant şi mai universal. Tatăl meu drag: din păcate. O propoziţie importantă din viaţa familiei Esterházy.

Se spune că toate operele veritabile ascund în sinea lor un secret. Oare ăsta să fi fost secretul H.c.? Nu-i aşa că nu?

<Subit îmi t. p. c. că la început Gizella nu era dispusă să dactilografieze cuvântul referitor la sexul oral, punea trei puncte. Nu mai pune mereu trei puncte, îngere, ce trebuie să se întâmple trebuie să se întâmple, rânjeam. Într-o zi, în perioada când trudeam leşinat la finalizarea Harmoniei, am sunat-o binedispus spunându-i că am o veste bună pentru ea, am eliminat, draga mea, un ţi-o sug. Niciodată telefonul n-a tăcut atât de profund. Of, am dat a lehamite din mână, dumitale nimic nu-ţi convine!

În curând îi duc la dactilografiat primele două caiete. În afară de Gitta, va fi prima care o să ştie. O să plângi Dumneata după partidele alea de ţi-o sug, aceste sărbători frumoase, pure, impresionante, plăcute ale instinctului uman!

Ce-o să-i spun? Pentru că va trebui s-o pregătesc. Voi fi obligat să-mi dau importanţă! Fii atentă la mine. Lasă-mă să te ţin de mână. Trebuie să-ţi încredinţez ceva îngrozitor. Mai e timp să mă refuzi, să te retragi. Auzind asta, începe să râdă cu bunăvoinţă, chiar cu superioritate, de parcă ar

fi mama, oh, puştii ăştia, niciodată nu se vor cuminţi, toţi au impresia că lumea se-nvârte în jurul lor, deci, cam aşa o să râdă de mine. Cred că-n faza asta ar trebui să-i spun treaba cu o să plângi Dumneata.

Auzind asta, s-ar întrista, n-ar spune nimic, dar n-ar fi furioasă. Îmi permite multe lucruri. Mai exact, tot. Apoi îşi dă cu părerea despre tot. Dumneata ai citit opera mea epocală intitulată Harmonia cælestis? Aprobă din cap zâmbind. Este în carte bărbatul ăla, îţi aminteşti, uită-te în ochii mei, ştii despre cine vorbesc... ei bine..., şi-i spun. Iar ea ar tăcea, biata femeie. Cred că la prima vedere omului nici nu-i vine să creadă. Apoi iese la iveală adevărul.

O ţin de mână.>

[Am visat că-i explic tatei, în timp ce el îşi pune mâna mare, grea, de tată, peste mâna mea, că-i bine dacă scriu istoria asta, iată cuvântul pe care-l folosesc, istoria, îi spun cum îi spune copilului nenea doctor, să nu-i fie frică, n-o să doară, asta-i cea mai bună soluţie. Îi vorbesc despre „treaba” asta de parcă i-aş vorbi despre o boală de care nimeni nu-i responsabil, el fiind cel care suferă. Faptul că şi-a pus mâna peste mâna mea e o senzaţia atât de puternică, de plăcută, încât mă şi trezesc.

E ora opt, scriu repede ce-am visat (am scris). Încerc să răspund la întrebarea: cum este sentimentul sau dispoziţia rămasă în mine după vis, dar pot vorbi doar de amintirea unei senzaţii de bine, cu trecerea timpului a rămas doar frigul, acum mi-e frig.

Mă uit la privirea celebră, îngheţată a bunicului meu, de la care, nu-i aşa?, de la care oamenii împietreau pe loc când şi-o îndrepta asupra lor. Şi mi-o amintesc pe bunica, femeia care iubea pe toată lumea, dovadă că-şi exprima compasiunea faţă de toate fiinţele pământului, dar n-o prea interesau sentimentele personale (şi nu ştia ce înseamnă). Întrebare: cine l-a iubit pe tata? De la cine a primit căldură? De niciunde. (Un criminal care comite crime în serie, a cărui copilărie a fost grea.)

Din scrisoarea unui cititor, referitoare la roman: „Şi mulţumesc că ne-ai spus: cât de multe poate suporta omul”. – Nu, chiar atât nu poate suporta, totuşi.

Cu O., îndelung, despre tatăl ei. Că-i un alcoolic, un animal egoist. Şi că ea nu simte nimic faţă de el, în afară de ură. O ascult speriat. Dar totuşi, poate ceva recunoştinţă impersonală cel puţin, „meritele sale rămân valabile pentru totdeauna, oricum am lua-o”. Nu, spune pe un ton apatic, mai degrabă obiectiv decât glacial, cel mult n-aş exista. Tocmai treceam pe lângă un lan de porumb.

I-am permis, nu ştie ungureşte, să se uite prin caietul meu. Citeşte (cu un accent nemţesc amuzant): Procurăm biletele necesare pentru Csanádi. E o propoziţie îngrozitoare, mă trezesc spunând cu o îngâmfare ridicolă, ca un copil. Mă joc cu focul. Dar într-un fel mă linişteşte. De-a lungul zilei, mă întreabă de mai multe ori, cu fâstâceală şi luare la rost, despre ce va fi vorba în carte, pentru că aceste semi-informaţii o deprimă foarte tare. Corect – asta n-o mai spun, dar îmi cer iertare la modul serios, să considere totul drept o fanfaronadă, în ce mă priveşte. O. e o persoană (femeie) serioasă, sinceră.

Tatăl lui W., când a ajuns la şaizeci de ani, i-a spus fiului său, de parcă i-ar fi vorbit despre planurile unei călătorii: Aşa, acum fac un alt copil, tu nu eşti bun de nimic. Când adolescentul W., cu părul lung etc., îl aştepta în anticamera cabinetului medical, iar tatăl său l-a observat, l-a chemat în cabinet adresându-i-se cu dumneavoastră, cvasirenegându-l în faţa celor prezenţi. Aş fi putut insera scena în H.c.

N.M. povesteşte că la Stalingrad au jucat fotbal cu craniul tatălui său. Şi scena asta am omis-o din carte. Sau să i-o facem cadou lui Günther Grass?

Şi V. povesteşte o istorie a tatălui, şi asta ar fi încăput.

Pe tatăl meu drag l-au urmărit tot timpul. L-au supravegheat la pas. Să mergem, îi spuse într-o dimineaţă fiului său mai mare, să-l vizităm pe X. X. era un progresist cumpănit, un gen de laş est-european, adică avea toate motivele să fie laş, dar astea puteau fi şi mai mari. Când am ajuns, tata i-a spus îndată că am fost urmăriţi.

Asta ca să ştii şi tu.

Nenea Feri, dacă Dumnezeu e cu noi, cine-i împotriva noastră?!

Tata chicoteşte cu veselie: Păi, toată lumea! Toată lumea!

La Cluj, tineri entuziaşti (şi mai puţin tineri) au citit integral Harmonia cælestis timp de douăj’şase de ore, „schimbând caii” când oboseau. N-a fost un „event”, ci o lectură

frumoasă, serioasă. Şi: tata a ajuns la apogeu, chiar dacă acesta nu fusese apogeul vieţii sale, dar a fost al existenţei sale. În perioada asta, se gândesc la el cei mai mulţi şi în cel mai frumos mod posibil. E o senzaţie bună.

Într-una dintre recenzii se pune întrebarea de ce îl prezint pe tatăl (în continuare: pe tatăl meu) ca fiind atât de ratat după 1956 (expulzat din propria-i viaţă, un om născut a fi cineva care apoi a devenit un nimeni etc.). Pentru că omul nu se naşte conte, ci om, iar viaţa este o valoare în sine etc.

Din moment ce viaţa face un asemenea viraj, nu-i posibil ca... prin urmare, ca tatăl meu să fi uitat de valoarea vieţii, astfel că n-a avut ce să opună singurătăţii sale? Adică, faptul că pe om tocmai „umanitatea" îl împiedică să comită fapte abominabile? Oare să fie adevărat că omul rămas singur e un monstru? „Nu, dragul meu Péter, omul este bun." Cerul înstelat deasupra mea şi legea morală în mine – carevasăzică ăsta să fie adevărul?

A ilustrat ceva eşecul tatălui meu?

B. scrie cu cât tact îl atenţionase tata la vremea respectivă. Păi sigur că da. A făcut de toate „între timp", numai că pe dinăuntru era putred. Romanul susţine contrariul. Au fost persoane care mi-au propus să nu-i spun roman, ci cronică.

Prin urmare, totuşi e roman... Deşi recunosc aici că nu mai pot urmări toate astea. Tocmai această pendulare între ficţiune – nonficţiune, una dintre caracteristicile cele mai

accentuate ale cărţii. Parcă trădarea tatălui meu m-ar fi prostit. Stau sub cerul lunii mai, la soare, simt cum adie vântul, mă las legănat de lumină, lângă mine oamenii beau bere vociferând, iar eu în linişte, elegant: sunt un prost.

N-ar trebui să procedez ca nenea P.?, care a tăcut după ce aflase că unul dintre camarazii lor de la artilerie fusese delator. Să îngrop totul în mine? Aş tăcea, m-aş veşteji cu eleganţă şi aş medita, m-aş tot gândi la natura lumii. E imposibil de digerat, sugerează gestul lui nenea P. Nu e laş, protejează comunitatea. Trebuie digerat, spun eu. Nu sunt curajos, protejez comunitatea.

Dar o să fie o lipsă de diferenţiere, ca de obicei: răcnete sau plâns hohotitor.

B.: Din cartea ta nu reiese dacă tatăl tău a crezut sau nu în Dumnezeu. Într-adevăr. Şi nici n-aş putea să răspund. Mai degrabă, nu. Spre sfârşit? Ar fi un aspect esenţial. Pe un credincios nu-l poate disloca istoria din propria-i viaţă.

Dintr-o recenzie: „Autorul nu-şi poate permite, pe deasupra tocmai în cazul exemplului patern, deci, nu-şi poate permite, cel puţin nu cu sufletul împăcat, să nu fie etic”. Ţinând seama de împrejurările date, am sufletul împăcat. Împăcat şi greu. Pe bune că atât am tot trăncănit, pân-am amplificat haosul.

Am adunat cuvintele:

tată meu ticălos, tatăl meu infam, tatăl meu mârşav, tatăl meu josnic – perfid, lepădătură, nemernic – de proastă calitate, netrebnic, gioarsă, gunoi, lepră, căcănar (o mică glumă din partea limbii), execrabil, ordinar, dezgustător, tatăl meu dezgustător, tatăl meu păduche – pipernicit, chircit, sfrijit, bolnăvicios – jigărit, neputincios, patologic, pervers, contrar ordinii (ce ordine ai contestat prin felul în care-ai trăit?) – împotriva naturii, anormal, neregulat, întors pe dos, paradoxal, pieziş

— extraordinar, ieşit din comun, deosebit, extra, clasa-ntâi, fără seamăn, excepţional, marcant, distins (până la urmă, tot îşi revin cuvintele ca să-l pot recunoaşte, în sfârşit, pe bietul şi dragul meu tată) – tatăl meu aparte, tatăl meu neobişnuit, tatăl meu străin, tatăl meu ciudat, tatăl meu fantastic, tatăl meu fabulos, asta repet: tatăl meu fabulos, tatăl meu ireal (tatăl meu ireal care există în mod real) – imaginar, neverosimil, himeric, irealizabil (da, da, dar apoi totuşi a fost realizat!; subit îmi t. p. c. : Doamne, ce futai la cap mi-ar mai trage dac-ar mai trăi!)

— neviabil (iată, limba reacţionează îndată, cu toate că nu fac altceva decât să copiez cuvintele din dicţionar), născut mort, imposibil – tatăl meu inventat, fictiv (mereu repet asta în interviuri, dar în zadar), scornit, născocit, insinuat, plăsmuit, tatăl meu făurit, tatăl meu creat, tatăl meu ireal – neîntemeiat, nejustificat, tatăl meu e nejustificat, nemotivat, absurd, născocit („tatăl meu drag, eu pe Dumneata aşa te-aş născoci”), lipsit de temei, suspendat în aer

— mincinos (asta-i limpede) – ipocrit, fariseu, prefăcut, făţarnic, mieros, bisericos, bigot, evlavios (când a ieşit din spital, în ’70, a avut, câteva luni, o perioadă bisericoasă, bigotă, evlavioasă, în fiecare dimineaţă mergea la biserică

şi în fiecare zi se cumineca; dar nu se spovedea niciodată, am considerat asta ca fiind ceva revoltător <încă nici acum n-am vorbit cu medicul lui curant de atunci, cu T., tot amân ca un laş, dar nu mai pot să trag prea mult de timp>)

— nedrept (Ce înseamnă asta? Tatăl meu nedrept: că n-are dreptate, că dreptatea nu-i de partea lui? Conform dicţionarului, nedrept e forma literară a faptului că cineva nu are dreptatea de partea sa - - - lovi-v-ar plumbu-n limbă! acum l , deşi n-am făcut altceva decât să las să-mi t. p. c. că mă simt copilăreşte de bine printre cuvinte şi dicţionare, că acest lucru e romantic şi sentimental de ridicol, de parcă m-aş putea retrage printre uneltele mele, dar de la cuvântul „copilăresc” mi s-au deschis canalele lacrimale, pentru că mi-a t. p. c. că un copil bun îl apără < l > pe tatăl său de toate necazurile l l l ; pot merge la baie să-mi spăl faţa năclăită <din punct de vedere stilistic e prea mult plâns, n-ar trebui> - - -, cel care-i nedrept e cel care păcătuieşte împotriva dreptăţii, adică nu este drept. Şi ce înseamnă dreptate? Cartea care le ştie pe toate spune că dreptatea e starea de existenţă a dreptăţii, apoi starea lucrurilor care corespunde realităţii sau idealul moral structurat într-o comunitate, o cerinţă, precum şi, în sens popular, depăşit: act justificativ. Ajunge. Prin urmare, tata e drept în cazul în care oglindeşte fidel realitatea, în condiţiile în care el e starea lucrurilor care corespunde realităţii şi e nedrept în sensul că: etc.)

— tatăl meu fals, tatăl meu aparent, tatăl meu artificial, pseudodotat (limba e complezentă, se străduieşte să minimalizeze necazul, ca şi cum ar exista o lume adevărată, pură, bună şi reală, cu taţi adevăraţi, puri, buni şi reali), tatăl meu contrafăcut, tatăl meu fals, tatăl meu falsificat, pastişat, imitat, apocrif

— tatăl meu apocrif

— perfid, drăcos (de aici vine plin de draci ca o pizdă de căţea, cu asta am plusat, dar fin, în piesa mea Simfonia-de-Adio), viclean, făţarnic, prefăcut, cameleonic, umblă cu doi bani în trei pungi (mai demult, credeam că are doar o singură pungă, adică, singurul lucru care-l atrage e băutura), înşelător, derutant, mincinos, iluzoric, fals, nestatornic, fluşturatic, uşuratic, infidel (aprob din cap, martorul unor vremuri trecute), incert, şovăitor, neserios, năuc, inconstant, poticnit, împleticit (parcă limba l-ar fi urmărit pe bătrînu' cum vine acasă; bietul de el, până şi limba era pe urmele lui – de data asta am greşit, niciun biet, pentru că-n general el era pus să-i urmărească pe alţii), lichefiat, iresponsabil

— lipsit de scrupule, dezlănţuit, necinstit – nepăsător, dezordonat, indolent – neglijent, flegmatic, dezinvolt, lejer, nonşalant – aerian, eteric, sprinten, suplu, uşor, nestingherit, nepărtinitor, degajat, liber, intim

— tatăl meu secret

— discret, sincer, franc, drept, deschis, adevărat (cine-şi poate dori un tată mai bun?!, interesant se mai unduieşte limba; de altfel, am virat încoace la cuvântul „indolent", nomen est omen), neprefăcut, fără mască (eşti demascat), nud, crud, nefiert (tatăl meu crud mai merge, dar tatăl meu nefiert?, fiert, mai degrabă, fierbea în suc propriu) – uşuratic, imprudent, fluieră-vânt, boem

— gol (mi-a reuşit)

— înfocat, vehement, imprudent, neatent, îndrăzneţ, aventurier (din dor de aventură?, dar ce fel de aventură ar

fi asta?), curajos, riscant, hazardat, primejdios, periculos – brav (Acum îl consider un căcat laş, dar odinioară? Fusese un tip liniştit, nu-i plăcea să vocifereze, pe mine uneori mă considera un fanfaron, dar fiind consecvent, nu-i era teamă să tragă concluziile, da, cred c-am crezut că dacă o fi să fie şi viaţa impune, s-ar purta bărbăteşte, curajos.), neînduplecat – amărât – orbit, miop, ponivos (spre sfârşit, uneori îşi scotea ochelarii, ocularii, cum spuneam în copilărie, şi, cum voi ajunge să fac şi eu în curând, cum la vremea respectivă făcea şi domnul profesor Pogány, silabisea ce avea de citit, ţinând foarte aproape de ochi textul; în asemenea situaţii i se schimba faţa, ochii îi păreau străini, cred că despre asta am scris în Harmonia, dar acu' nu mai caut pagina respectivă)

— neclintit (putem constata: tatăl meu n-a avut o credinţă neclintită faţă de patria sa; a trădat-o – cât de greu mi-e să scriu asta, mai cu seamă dacă mă gândesc la cei care în zilele noastre, având capetele înguste şi înceţoşate de partizanat, şi, încă m-am exprimat amical, botează pe toată lumea, pe bandă rulantă, trădători de patrie, chiar şi pe mine, când îmi vine rândul), neschimbat, stabil, tatăl meu fidel, tatăl meu devotat, tatăl meu loial

— tatăl meu de nezdruncinat, tatăl meu ferm, tatăl meu de neînfrânt (l-au frânt, l-au frânt gunoaiele astea ticăloase, punând astfel mâna pe el; a devenit al lor – şi al meu, pentru vecii vecilor, dar a devenit al lor), tare ca o stâncă, oţelit, solid, statornic, tatăl meu statornic

— încăpăţânat, îndărătnic, căpos (calvinist totuşi nu, doar delator! – glumesc, dragii mei fraţi protestanţi!) – ţeapăn, rigid, dogmatic, exigent, draconic, energic, mână de fier – tatăl meu serios, semnificativ, valoros, tatăl meu preţios (ce uşor scriu cuvintele astea, stiloul galopează, de parcă

ar fi în şaua bunului Zöldfikár), preţuitul meu tată, tatăl meu de nepreţuit, tatăl meu de nepreţuit (la dracu!, totuşi, în forma asta nu pare a fi adevărat <Azi mi-am început ziua în felul următor: în timp ce-mi savuram ceaiul, aud la televizor: domnule redactor Gyárfás, vă rog, pe mine mă cheamă Nenea Sándor, nu delator. Acu' n-o să afle nimeni de la mine cum îmi funcţionează reflexele trupului care reglează canalele lacrimale. Acest Nenea este un aşa-numit fotbalist depravat, care la vremea respectivă n-a spus la poliţie de unde primise „marfa". Se vedea că trecuse prin multe, cineva care-şi asumă viaţa; un cineva, şi acest lucru era vizibil.>)

— aspru, vitreg, încruntat (avea în el o anume asprime, o iritaţie generală faţă de prostia umană)

— impetuos (ne gândeam uneori că are o viaţă secretă, impetuoasă, în tot cazul aşa părea, făcea parte din grandoarea sa masculină, faptul că e capabil de impetuozitate)

— sălbatic, impulsiv, coleric, furios, indignat, revoltat, supărat, iritat, enervat, nervos (pe lângă omenire, inclusiv noi, fiii săi, reprezentam o sursă eficientă de iritare)

— (înapoi la fabulos) tatăl meu drag oniric, tatăl meu drag minunat, admirabil, miraculos, fenomenal, strălucitor, incredibil (nici nu cred), surprinzător (se poate spune; în tot cazul, pe mine m-a surprins), excelent, superb, feeric, de neuitat, memorabil (asta-ţi promit, tată, în veci o să-mi amintesc de tine, o să te păstrez în memorie, cum se spune)

— mizerabil, ticălos, nemernic (ei, în sfârşit, ne-am întors în făgaşul normal), fără stăpân, prefăcut, nelegiuit, s-a

lepădat de Dumnezeu (Oare tata ca element al răului, aparţine de Dumnezeu? Sau de cine aparţine, de care resort? De la A la M, unde trebuie să se prezinte? Tatăl Meu Providenţial cum ai avut grijă de tătânele meu?), îndărătnic, înrăit, incorigibil, iremediabil, tatăl meu iremediabil

— tatăl meu imoral, tatăl meu impur, tatăl meu corupt, tatăl meu care poate fi cumpărat (quanta costa?!), care poate fi mituit – fără caracter, fără principii, fără coloană vertebrală (începe să se contureze), slugarnic (poate asta-i descoperirea cea mai neaşteptată şi cea mai amară), oportunist, inconstant – josnic, ordinar, vulgar, trivial, grobian, bădăran (protestez, chiar că n-a fost bădăran!), dur, grosolan, necruţător, neîndurător, nemilos, brutal, animalic, bestial, afurisit, monstruos

— tatăl meu monstruos

— groaznic, oribil, înfricoşător – îngrozitor, ameninţător, înmărmuritor – alarmant, sinistru, îngrijorător – uluitor, frapant, copleşitor – cutremurător, dramatic, dispreţuitor

— criminal (exagerare...), mortal, devastator, nimicitor – zăpăcitor, macabru, surprinzător, ameţitor, incredibil (ne repetăm, las aşa cum e; nu poate fi întâmplător), nemaipomenit, fără seamăn, unic, inexprimabil, indescriptibil (tatăl meu, indescriptibilul: bine că acum îmi spuneţi!; subit îmi t. p. c. : să neg totul, să tac mâlc, poate scăpăm – dar nu îndrăznesc să fiu laş!) – imposibil, insolubil, deznădăjduit

— tatăl meu lipsit de orice speranţă, sumbru, exasperant, incorigibil, îndărătnic, înrăit, incurabil – tatăl meu trist, tatăl meu dureros, tatăl meu suferind, bietul meu tată

zbuciumat, chinuit (suferinţa a rămas suferinţă, dar i s-a schimbat semnificaţia, şi Iuda a suferit), penibil, chinuitor, amar, mâhnitor, sfâşietor (îmi sfâşie inima, dar inima mea nu e reprezentativă, contează inimile celor trădaţi, amarul, durerea, dispreţul, ura, jalea şi iertarea acestor inimi contează; nu numai delatorul are copii, copii au şi cei pe care i-a turnat)

— tatăl meu arid, tatăl meu neconsolat, tatăl meu rigid, sterp (nu), nenorocit, gol, pustiu – rău – mizerabil, adunătură, prăpădit (un bărbat prăpădit! – cuvântul ăsta mi-l sugerează foarte greu pe tata, greu, încet, cu multe ocolişuri) – tatăl meu pătrunzător, penetrant, care pute, pestilenţial, mişel, bestie, hidos, blestemat, tatăl meu bătut de Dumnezeu, tatăl meu damnat – tatăl meu dezonorant, umilitor, jalnic, ruşinos, înjositor, degradant, îngrozitor – stricat

— tatăl meu putred (taţii mei putrezi, peste care se arcuiesc societăţi întregi)

— depravat, chefliu, răvăşit, confuz, neclar, opac, încurcat, învolburat, talmeş-balmeş, nerod – desfrânat, destrăbălat, libertin, dezmăţat, curvar, mocirlos, tatăl meu mocirlos – rablagit, şubrezit, slab (cuvânt ce-i aparţine mamei) – defectuos, vinovat (vinovat), stricat, păcătos, năbădăios (pop. şi fam.) – supus greşelii, imperfect, de proastă calitate, învechit, neplăcut, slab – infirm, schilod, încovoiat, diform, respingător, antipatic, neplăcut, repulsiv

— rebut, deteriorat – inexact, greşit, strâmb, oblic, nepotrivit, incomod, inutil – nemernic, un nimeni, un nimic (despre asta am scris deja, mult mai exact), nevrednic, tândală, canalie, bandit, nelegiuit, brigand, lotru, bun de spânzurat – escroc, trişor, şarlatan – tras-împins,

vagabond, de niciunde, om de nimic, cioflingar – apatrid, pribeag, băjenar

— disperat, deprimat, decepţionat, înfrânt (a fost deja şi neînfrânt), penitent, pocăit – abătut, întristat, copleşit de spleen, descurajat – declasat (hm), decăzut (nobilimea decăzută), ruinat, sărăcit

— imposibil, absurd, insuportabil, intolerabil – detestabil, scârbos, puroios, dezgustător, odios (tatăl meu odios, sunt în stare să pronunţ, numai că nu pot urmări pe plan afectiv, fapt pentru care, fie vorba între noi, mă bucur foarte tare; mi-a fost teamă să nu cumva să-l urăsc atunci când am fost nevoit să văd cât de odios e ce face) – macabru

— inuman (omul este inuman, tată), fără suflet, fără inimă, înverşunat, crâncen, turbat, amărât – fanatic, posedat, bigot – neînfrânat, neastâmpărat, dezlănţuit, înfuriat, sângeros, însetat de sânge

— iremediabil

— deznădăjduit, amar, cinic, veninos, maliţios, pestriţ la maţe, batjocoritor – răutăcios, răuvoitor, de rea-credinţă – mizerabil, duşmănos, hain, sarcastic – diabolic, satanic, demonic (e prea mult pentru un III / III...) – groaznic, înfiorător, nebun, degenerat – inadmisibil

— cumplit – implacabil, îndărătnic, tenace – insistent, înfigăreţ, lipicios (pe lângă slugarnic, aceasta e cealaltă mică mare descoperire), imposibil să te descotoroseşti de el – obraznic, neobrăzat, impertinent, arogant, prepotent, orgolios (avea în el din orgoliul deşteptăciunii, dar nu mult, mai degrabă e vorba de impacientare; în schimb, din

notele informative reiese, încetul cu-ncetul, că turnătorul dispreţuieşte persoana pe care o toarnă – ăsta da orgoliu!), fudul, mândru, plin de sine, îngâmfat, încrezut, înfumurat (înfumurat cum sunt iată ce îmi t. p. c. : ar trebui să mă-nvârt o veşnicie printre sinonime, nicidecum să mă întorc la documentele alea ticăloase)

— trufaş, afectat, plin de amor propriu, ţanţoş, superior, infatuat, protector – vanitos, urât, pocit (chipeş şi pocit, cât de aproape unul de celălalt!), jegos, putred, baligă.

Întâmplător mi-a ieşit atât de exemplar: tatăl meu jegos, tatăl meu putred, tatăl meu baligă. Putred a fost deja, spaţiul e saturat. Am omis scârnav. Scârnav. <Aici, permiteţi-mi să nu scriu tată. Dacă aş scrie, n-aş face-o ca să mă laud cine sunt eu, ci din obligaţie, dar n-aş dori…>

Acum să ne întoarcem în sala de lectură a Oficiului Naţional de Istorie.]

Luni, 29 mai 2000

[Unde] intră în secunda asta soţii H. Tratarea cu din ce în ce mai multă rutină a spaimei obişnuite. N-am găsit nimic interesant despre noi! spune aproape strigând soţul. Îi spun că nu există aşa ceva că nimic; o spun cu îngâmfarea-mi proverbială. Ce bine, râde H., asemenea unui copil inocent, ce bine că aşa ceva nu există în ziua de azi, că omul poate trăi fericit.

Atunci să trăieşti fericit! îi spun în loc de rămas bun.

3.III.1964

[Iată nota asta informativă care m-a determinat să adun sinonimele astea ticăloase.] Am avut sarcina să intru în legătură cu individul pe nume T.J. Conform înţelegerii prealabile, în ziua de 28 februarie, la ora 3 d.m., am apărut la Serviciul de poliţie rutieră, unde fusese convocată şi persoana numită. În timp ce aşteptam, am intrat în vorbă cu el. L-am întrebat unde este camera al cărei număr figura pe citaţia mea, iar el mi-a arătat. „Permisu'?" m-a întrebat, iar la răspunsul meu afirmativ mi-a spus, fără să-l fi întrebat, că lui i-au retras permisul în 1958 (...). I-am spus că pe-al meu l-au retras încă la deportare, la care mi-a spus că atunci suntem în aceeaşi barcă. I-am dat dreptate, apoi aproape în acelaşi moment ne-am prezentat unul altuia. Între timp, m-au chemat în camera unde fusesem convocat, iar când am ieşit i-am spus, conform înţelegerii prealabile, că am fost convocat ca să reverifice cererea depusă mai demult, la care el mi-a spus că acum deja înţelege situaţia. În timp ce vorbeam, la un moment dat am început să-l tutuiesc, ceea ce nu numai că a acceptat, dar a început şi el să mă tutuiască.

Fac o mică pauză, câteva momente de linişte. Să nu dai crezare nimănui care a trecut de treizeci! În cazul acesta: Să nu dai crezare nimănui care-i un Esterházy! Când a început să vorbească despre deportare, o luase într-o direcţie bună, dar când şi-a rostit numele e ca şi cum l-ar fi decorat pe omul acela, pentru că noi eram duşmanii duşmanilor. Mai mult decât atât nu putea nimeni să fie duşman al poporului. Mai decăzut de atât. Pentru că eram tot noi şi ce nu eram noi. Ce ticăloşie să profiţi în halul ăsta – la urma urmei, de istoria propriei noastre suferinţe. [Cât de greu îmi vine să scriu asta. Încep să renunţ la privilegii. E greu.]

Am impresia că-l „cunosc de undeva”, nu obişnuieşte să frecventeze Imbisz-ul, cel de pe strada Üllői? Mi-a răspuns că da, chiar des, pentru că locuieşte în acelaşi imobil. Duminica, aici se întruneşte un grup mai mare, iar la întrebarea mea destinată a fi o glumă, că se întruneşte „pleava societăţii”, mi-a răspuns râzând că nu tocmai. Pun la cale o întâlnire la Imbisz, asta are loc (1.III., ora 10.30), T.J. se ridică de la masa la care stătuse cu grupul şi se aşază la masa agentului. Începe, deci, să se infiltreze. În roman, suferinţa familiei este pentru sine, e parte a creaţiei, nu ca fundament al autocompătimirii, nu este dovadă şi nu este privilegiu.

Aici însă: În cazul în care grupul s-ar interesa de persoana sa, să-şi povestească trecutul, inclusiv perioada deportării. Ca să vezi! Suferinţa ca momeala-ávó. Să aibă grijă să nu se intereseze în mod vizibil de membrii grupului.

Abia am putere pentru aşa ceva. Cu toate că e mult mai uşor (poate) decât dac-ar fi vorba despre mine. E ca şi cum am bate urzicile cu pula altuia. Numai că pula tatălui nostru este ca şi a noastră. Sau dimpotrivă, iar în cazul acesta, astfel, aproape. O bucată magică, cum am scris în Harmonia cælestis (pe urmele lui Donald Barthelme).

10.III., 17.III., 24.III.1964

Maşinăria funcţionează. Imbisz. Duminică se furişează deja acolo, la nouă jumate (Duh-mih-nih-cah înainte de masă?! Păi eu tocmai atunci am meci, pe stadionul de la Csillaghegy! Ar fi trebuit să fie prezent. A şi fost < l >, jur.), mi-am plănuit că-n cazul în care T.J. e acolo înainte să vină ceilalţi membri ai grupului, am să mă aşez la masa lui... Dar planul eşuează, J. soseşte ultimul, îl salută amical

pe agent, dar merge la masa lui numai când acesta e pe picior de plecare. Schimbă câteva cuvinte, J. mi-a spus că „mă întorc la masa mea pentru că mi se răceşte cafeaua” şi şi-a luat rămas bun fără să mă fi chemat la masa lor. După asta, fireşte că am plecat şi eu. Fireşte. Naturgemäss, cum spune Bernhard.

Tovarăşe Tóth! Ca să putem merge mai departe, avem nevoie de noi şi noi combinaţii. Gândeşte-te la asta şi stăm de vorbă peste o săptămână.

Ridicându-mi privirea, o văd pe simpatica femeie, cercetătoare în domeniul istoriei, că ţine în mână o Harmonia, pericol de dedicaţie, mă uit de jur-împrejur pe masă, aşez dosarul în aşa fel, încât să nu se vadă scrisul de mână. Bănuiesc că i se spusese şi ei despre ce e vorba, astfel că-i scriu următoarele: „cu mulţumiri, cu Harmonii terestre”, dar poate că totuşi nu, pentru că mă întreabă (dar acu’ e deja târziu, dracu’ s-o ia de situaţie!) dacă şi din asta va ieşi o carte. Din tot şi din toate, spun şmechereşte, apoi adaug cu o intonaţie eroică a vocii: N-am de ales. – Ce mare dobitoc sunt.

Mai departe. Dacă E.N. lucrează la OFFI? Da. Am aflat cele de mai sus întrebând dacă E.N., care lucrează aici, nu e aceeaşi persoană cu o cunoştinţă a mea cu acelaşi nume (E.N. de Versegh, fost ambasador). O cărămidă ciripitoare ideală, e suficient să se prezinte, că toată lumea începe să vorbească, se deschide în faţa lui, numele generează încredere, are o putere magică, Sesam, deschide-te! Şi se deschide.

I. e de părere că I.P. este o persoană de „proastă calitate”. A se menţine relaţia. De două ori la Imbisz, în zadar. Dacă e rudă cu X.Y.

În data de 20 iar degeaba, dar în 22, T.J. se aşază la masa lui, iar agentul îl provoacă. Drept exemplu pentru credulitatea oamenilor, i-am amintit că circulă zvonuri legate de realipirea Ardealului la Ungaria. La care J. i-a spus că ştie şi el una-alta despre mişcarea separatistă din Ardeal. Agentul îi propune să meargă împreună la meciuri, dar pe J. nu-l interesează fotbalul.

A îngălat până şi Ardealul! Apoi, în anii ’90, cât de mult a ajutat! A colectat cărţi, haine, mereu trăgea şi de mine, am şi oferit. Tot din cauza Ardealului l-a respectat şi pe scriitorul Csoóri. (Îngrozitor, e ca şi cum aş insinua…) În cartea asta nu mai are niciun haz (doar mister), dar să ne întoarcem pentru o clipă la H.c. şi să ni-l imaginăm pe tatăl din roman: ce semnificaţie mare avusese scena aceea când îi arătasem articolul scandalos al lui Csoóri publicat în revista Hitel, iar el tocmai din pricina respectului mă întrebase iritat că acu’ de ce fac pe „impertinentu’” etc. Oricum, e deja totuna. Carevasăzică, i-am spus să citească mai întâi textul, apoi să vorbească. A doua zi mi-a adus textul plin de adnotări, cu specificarea paginii, subliniind propoziţiile, afirmaţiile intolerabile. A fost un moment de mare satisfacţie în relaţia mea cu tata, atunci am văzut pentru prima dată cum şi-a schimbat cineva, sub efectul raţiunii, opinia politică, o opinie de natură afectivă, la urma urmei fundamentală. Felul în care cineva recunoaşte ceva şi, ca atare, trage concluziile. <Şi de atunci încoace abia de se poate vedea aşa ceva. Oamenii, dacă vor, sunt în stare să refuze realitatea. Trebuie să afirm că cinismul epocii-Kádár n-a pretins atâta bâţâit din cur, când la

dreapta, când la stânga. Aici noi trebuie să ne autoînşelăm la modul sincer – în cazul în care acesta e scopul.>

S-a terminat dosarul al doilea. Fişă finală despre ziua de 9 august 1965 şi o Notă de analiză despre ziua de 26 iulie 1977, ambele provenind de la Dezső Gaál, lt.-col. de pol., şeful subsecţiei. O sinteză a tuturor acţiunilor făcute de agent. Verificare în cadrul reţelei pentru contele M.K. şi pentru J.P., pentru Á.Sz. şi cei grupaţi în jurul său (...). A prestat o muncă eficientă. Înainte de călătoria sa în Austria a fost îndrumat de către cei de la Contrainformaţii. În afacerea cu num. de cd „Partenerii" (...) muncă eficientă (Imbisz). În afacerea cu num. de cd. „Interlocutorii" (...) muncă eficientă. Pe parcursul activităţii sale n-a comis acte de deconspirare.

Au crescut simţitor posibilităţile sale privind furnizarea de informaţii. O, o, spuneau soldaţii de plumb. I am Bond, James Bond.

Dosarul al treilea

Tablă de materii, în afară de obişnuitele (şi ilustrele) nume, iată note informative despre clubul sportiv FTC; numai asta mai lipsea. Cinci sute douăzeci şi şapte de pagini, o sută patruzeci de note informative, din aprilie 1964 până la sfârşitul anului 1967.

Hopa: am găsit pe marginea mesei guma de mestecat pe care-o uitasem aici vineri. Totuşi există continuitate istorică!

Vine la mine M., ar dori să-mi vorbească. Ieşim pe coridor. Îl rugasem să se intereseze de soarta agenţilor întâlniţi în dosare. După nume e greu, dar. [N-a ieşit nimic.] Mă roagă să scriu dedicaţii pe două exemplare din H.c. N-aş putea vorbi cu el decât intim, pentru că-mi cunoaşte intimităţile cele mai profunde, acest lucru mă deranjează. Aş prefera să tac, dar în acelaşi timp aş şi vorbi. Sunt atent ca un animal (o căprioară blândă).

Lipseşte din cartotecă fişa tatei, probabil c-au sustras-o cei de la Informaţii. Dar ăştia sunt greu de abordat. O, dar nu e chiar atât de important. (Din când în când, arunc o privire spre cele două exemplare din carte, las' să aflu cine sunt. Nicidecum suspiciosul ăsta, un tremurici-în-izmană.)

Totuşi, vorbesc şi-l întreb: oare asupra mea de ce n-au aplicat presiuni? Le-ar fi fost la îndemână, nu-i aşa?, başca m-ar fi pus şi-n încurcătură. Tace jenant, ceea ce conferă momentului impresia că aş încerca să mă justific. Dacă doresc să n-aibă nimeni acces la documente, pot, în calitate de fiu, să solicit secretizarea lor. Păi, n-aş dori ca înainte de... cât mai lucrez cu ele... În primul rând eu trebuie să prelucrez treburile astea. Şi să încerc să trag concluzii, mai exact, să-mi dau seama de consecinţele a tot ce s-a petrecut. Tac, e ca şi cum m-aş confesa, e de râsul curului, între timp aş dori să-l atrag de partea mea, ca să pot avea încredere în el. <Mai trebuie să rezist aproximativ două luni.>

De altfel, îl întreb extrem de încordat, asemenea contelui Bóni[64], câte persoane ştiu despre toată povestea asta?

---

[64] Personaj din opereta Prinţesa Ceardaşului de Imre Kálmán (1882–1953).

Aici, patru, plus eu. (Isuse, atât de mulţi! Simt că-mi ard urechile.) Şi ofiţerul de legătură, dar ăla tace.

N-ar fi lipsit de interes să mă întâlnesc cu un asemenea exemplar, îi spun din reflex.

Se poate organiza, eventual, o asemenea întâlnire. – De la cuvântul organiza mă trec toţi fiorii, să nu mestecăm rahatul. Mă ridic brusc de pe scaunul aflat pe coridor şi, capricios ca un mare artist european, îi spun că trebuie să plec şi că-i mulţumesc.

Asta ne este obligaţia, îmi spune pe un ton firesc de data asta, fără compătimire, fără regret, fapt pentru care îi sunt recunoscător. Îmi mai spune ceva interesant, anume că din punct de vedere al drepturilor de autor, aceste texte sunt considerate ca fragmente de jurnal, deci în felul ăsta pot fi folosite. Dau a lehamite din mână şi zâmbesc de parcă eu aş fi eu, nu fiul unui III / III: O, dar în ziua de azi orice oricând... vremuri postmoderne...

Vine la mine K.M., mă întreabă jovial: Tinere, ţi-ai găsit trecutul? Dăm mâna bărbăteşte. Nu, trecutul nu mi l-am găsit, dar am găsit trecutul multor persoane. – Un răspuns acceptabil faţă de cât mă simţeam că mă cac pe mine.

7.IV., 16.IV., 23.IV., 5.V., 19.V., 26.V., 2.VI., 16.VI., 14.VII., 28.VII., 7.VIII., 3.IX.1964

În realitate, munceşte la Imbisz. [N-ar trebui să-i spun muncă. Se ocupă de afacerea Imbisz. Se agită în jurul afacerii Imbisz; aşa e bine.] În cazul în care or să-l invite la masa lor, să accepte codindu-se. Acasă exersam; dar de

multe ori făceam greşeli, astfel că-l chemam, codindu-ne, afară, să jucăm fotbal, iar el accepta îndată.

J. se aşază la masa lui, îi spune că încă n-a primit permisul de conducere, dar că va vorbi cu un căpitan de poliţie pe care-l cunoaşte. ...să amintească faptul că în afară de traduceri se mai ocupă şi de consiliere juridică, astfel îşi mai completează şi el veniturile financiare. (?) Să accentueze că-i ajută cu dragă inimă pe ungurii buni, îi ajută să-şi rezolve problemele. Scopul nostru este ca agentul cu num. de cd. „Károly Bánhidi” să se împrietenească cu „Csanádi”.

Împrieteniţi-vă numai. La această întâlnire a participat şi şefu’, la fel şi maiorul... n-am putut descifra scrisul. Starea agentului, la fel ca a porcilor mangaliţă, e bună, de altfel se şi străduieşte să obţină succese în îndeplinirea sarcinilor primite. Dar să fie mai întreprinzător. De altfel, agentul a fost de acord cu acest aspect. Tov. maior Tóth trebuie să-l ajute cu mai multe sugestii pentru rezolvarea sarcinilor primite, să-i dea idei, iar dacă e cazul, cu combinaţii.

O scurtă notă informativă despre câteva cunoştinţe de la Viena. Acu’ nu mai ştiu pe dinafară adresele lor, dar toate pot fi găsite în cartea de telefon din Viena. Ce ton firesc, normal. Nici tu teamă, nici tu linguşeală, un coleg de serviciu sigur de sine. Face tot ce are de făcut.

Afacerea Imbisz e pe şine. La masa lor (unde stau agentul şi J.) se aşază şi un bărbat cu numele I.B., care nu numai că n-a fost deranjat de prezenţa mea, dar a început să se laude cât de bine e informat. – Să aibă grijă să adopte o atitudine antigermană, pentru că B. este filogerman. De tot râsul. – B. lucrase odinioară la Uzinele Aeronautice

Danubiene, unde erau copiate aşa-numitele desene tehnice ale avioanelor nemţeşti, fiecare piesă separat; apoi aparatele erau asamblate în Spania.

Conversaţie între bărbaţi unguri. Agentul spune totul mai departe, e o maşinărie de turnat. Îi spune lui B., că profitând de studiile sale juridice, îi ajută cu dragă inimă pe ungurii buni, ajunşi la necaz, că a început să se ocupe de asta încă din 1951, pe vremea când erau deportaţi, când diferitele organe care se ocupau cu adunatul cotelor „au păcălit" gazda unde locuiam, un chiabur care nu cunoştea decretul referitor la obligativitatea predării cotelor stabilite. N-are niciun pic de ruşine. B. m-a aprobat cu însufleţire spunând că trebuie să fim solidari.

Situaţia se conturează, membrii grupului încep să-l salute. Chiar că-i sincer, raportează liniştit inclusiv despre propriile sale stângăcii. Numai la plecare am observat că, de fapt, câţiva clienţi, ca şi grupul respectiv care ajunsese să numere 7 membri, stăteau la mesele de pe terasă, sub arcade. Acolo l-am văzut pe G., pe W., la fel şi alte persoane cunoscute deja din vedere. Ghinion.

Apoi în zadar a fost acolo în data de 27, după-masă în jurul orei 5, la fel, în data de 29, seara în jurul orei 7. Nimeni. Fireşte, a băut ceva, doar ce altceva să fi făcut. Bietul de el...

Între timp, vizită de rutină la familia J.P. Madam P. îi spune că familia I.P. tocmai ia prânzul la restaurantul Kárpátia. M-am dus şi eu la Kárpátia. (...) Înainte de plecare i-am întrebat dacă se grăbesc sau mai putem să stăm; I.P. mi-a răspuns că se grăbeşte, are de făcut un „drum neplăcut", a preluat o bijuterie şi abia ulterior a observat că-i lipseşte una dintre pietre; trebuie să clarifice situaţia. Nu mi-a spus

detalii despre bijuterie. – Din nota informativă reiese că P. face bişniţă cu bijuterii din aur. Sarcină: să obţină informaţii legate de bijuterie, de asemenea, să întrebe dacă P. nu poate să-i facă rost de coroane pentru o eventuală călătorie în Cehoslovacia.

Chiar şi de patru ori la Imbisz, nimic. Dar în ziua aniversării căderii Bastiliei sau, altfel spus, sărbătorea simbolică a libertăţii, a iluminismului european, are succes. Când au plecat, am pornit după ei, apoi, aprox. la colţul străzii Tompa, s-au oprit să povestească, iar când m-au văzut m-au salutat. Hiena furişându-se pe urmele lor... N. mi-a spus că are o problemă legată de reabilitare, ar dori să arunc o privire peste acte. (...) Eu am mai rămas cu B., l-am invitat la crama Híd, situată pe bulevardul Ferenc. „Spune-i lu' mă-ta că nu de dragul distracţiei stau eu aici." Mi-a povestit amănunţit relaţia sa cu actuala (a 3-a) soţie, i-a dat şi adresa şi l-a invitat pe agent la el acasă, unde poate asculta liniştit după-amiază, între trei jumate şi patru jumate, emisiunea în limba maghiară a postului de radio german. I-am promis că am să-l vizitez.

Corect; de asemenea, să verifice dacă B. nu deţine documente subversive.

La I.P. Mi-a răspuns că păcat că n-am spus mai repede, ar fi putut să-mi facă rost de coroane, cu toate că „nu în gaşca asta lucrează". Am întrebat: atunci în care? „Păi, în aia occidentală." (...) Îngrijorat parcă-i văd faţa, i-am atras atenţia că-i o meserie destul de riscantă etc. (...) Mi-a răspuns că tot ce-i posibil să fie urmărit, dar e foarte precaut, dacă n-ar fi aşa, ar sta mult mai bine din punct de vedere financiar. Oricum, în privinţa pietrelor preţioase nu e nicio problemă, pentru că alea pot fi şi personale, dar

valută se iveşte mai rar, de altfel de 15 ani se ocupă cu asta, ştie cum să se ferească.

Informatorul este sincer, prezintă încredere. Se poate considera că-i verificat. (...) A obţinut succes în rezolvarea acestei sarcini.

B. a invocat că i-a sosit colocatarul, astfel a declinat ca agentul să asculte la el radioul. S-ar putea să fie doar un pretext, pentru că după câte ştim, B. nu are colocatar. Dedesubtul semnăturii tovarăşului Tóth se poate citi cea a şefului, un maior al cărui nume începe cu P. sau cu D. În privinţa agentului, trebuie pus capăt domeniului limitat de activitate. Sunt prea puţine (!!!) sarcinile pe care le primeşte, respectiv, pe care le îndeplineşte în această afacere. Ce-i drept e drept: sârguinţa, capacitatea de muncă le-am moştenit de la el. O, da: şi de la mama... Cu ocazia unei întâlniri de verificare, am pus în discuţie şi am dezbătut mai multe variante. Nu constat că tov. maior Tóth le-ar fi validat. În septembrie revenim asupra problemei, aştept un raport scris în acest sens.

În afara sarcinii primite, o lungă notă informativă: dacă vine sau nu în vizită mătuşa de la Viena. Agentul o încurajează, ea ezită, sunt încă vii în ea amintirile actelor petrecute în trecut (perioada deportării). – Tov. Lovász. În cazul sosirii persoanei în cauză, agentul trebuie instruit în mod temeinic, la fel, pregătit ca lumea pentru obţinerea informaţiilor de care avem nevoie. Nu există limite, se poate întâmpla orice.

B. îl elogiază tot timpul pe Csombe, mi-a spus cât de „bine sunt plătiţi” acolo mercenarii albi – „aşa ceva ar fi pentru mine”. – Sarcină: să povestească cu sora lui ţinând seama de criteriile stabilite.

<Indicaţii asemănătoare primise, probabil, fratele mai mare al lui Hans Joachim Schädlich. Schädlich vorbeşte despre asta într-un text foarte tensionat, riguros, zguduitor (Die Sache mit B.). De exemplu, faptul că e vorba despre fratele său reiese astfel: Pe femeia pe care B. o numea mamă, tot mamă o numeam şi eu. Apoi, fratele său i-a spus: Da, e adevărat. Acu' ce să fac? Du-te la ceilalţi şi spune-le: Da, e adevărat. B. s-a dus la unul dintre ei şi i-a spus. Mie aşa mi-a spus: Acu' ce să fac? I-am spus: Du-te la următorul şi spune-i: Da, e adevărat. B. s-a dus la celălalt şi i-a spus. Mie aşa mi-a spus: Acu' ce să fac? I-am spus: Nu ştiu.>

Marţi, 30 mai 2000

Cât de rău e. Frica ne schimbă propoziţiile. Ni se strâmbă gura. Mă simt de parc-aş fi avut o uşoară apoplexie.

18.IX., 24.IX., 13.X., 23.X., 1.XII.1964

Numita persoană a sosit la Bp. cu automobilul personal în data de 31.VIII., fiind găzduită de fratele ei mai mare cu numele de Mátyás, scrie agentul. Încep să apară tehnici folosite la scrierea romanului, impunerea unor distanţe, impasibilite-ul sau cum s-o fi numind – lovi-v-ar plumbu-n limbă. Notă informativă detaliată despre faptul că pe M. au interogat-o îndelung la Oficiul Naţional Central pentru Verificarea Străinilor. Le-a răspuns că numai atunci revine acasă când la graniţă nu viza va fi importantă, ci actele de asigurare ale maşinii, cum este în cazul altor graniţe occidentale. Agentul redă bine, asta-i vocea ei, vocea lui

M., sigură pe ea, puţin guralivă, liberă, impertinentă, pe deasupra neaşteptat de chibzuită. Nu-i de lepădat, ar spune cei din suburbii.

Lepădătură ordinară; agentul informează că grupul de la Imbisz bănuieşte că unul dintre ei ar fi turnător, asta i-au povestit, pentru că au fost convocaţi la poliţie. I-am întrebat dacă numele meu a fost menţionat, dar mi-au răspuns hotărât că nu. După aprox. 10 minute a intrat J. şi, fără să se aşeze, mi-a comunicat încet, la ureche, că va merge la cafeneaua Karaván, de vizavi, să merg şi eu acolo. Îl bănuiesc pe un anume Balla. Din nota informativă, Tóth şi compania au putut afla că membrii grupului s-au înţeles între ei înainte de interogatoriu. Dacă acum aş da frâu liber realismului meu nou şi sincer, bietul Editor şi-ar toci picioarele căutând hârtia care ar suporta cuvintele pe care... Flegmă.

Agentul nostru sărbătoreşte manierat cea de-a opta aniversare a revoluţiei. Am primit sarcina să sondez posibilităţile ajungerii cât mai aproape de FTC. Ungurul care se respectă e suporter al FTC-ului, sau altfel spus, ţine cu Fradi. Tóth debutează ca lector, prin urmare, corectează: Am avut sarcina să descriu cum pot să ajung cât mai aproape de FTC, ce posibilităţi am în acest sens. N-ar trebui să mă mai mire nimic, nici să mă lamentez. Dacă e să fie, numai aşa poate să fie, nu se poate o juma' de curvă. O juma' de curvă nu-i o curvă mai mică, ci o curvă rea. [Nici n-am ştiut că sunt specialist în acest domeniu.] Îi spune unei persoane pe care o cunoscuse odinioară la Banca Comercială c-ar trebui făcut ceva pentru calmarea suporterilor Fradi. Apropo de FTC am posibilităţi apropo de activitatea sportivă a fiilor mei. Nici propoziţia asta nu-i neglijabilă din punct de vedere stilistic... Ce bine că n-am fost suficient de talentat la

fotbal, iar Marcika e încă mic... Deşi... să aşteptăm şi să vedem ce iese din asta.

Iar se pregăteşte pentru o călătorie în străinătate, un şir lung de nume, rude, cunoştinţe. Drept încheiere, informează în treacăt despre comentariul cu caracter politic făcut de cunoştinţa sa de la Banca Comercială, la fel, despre un comentariu similar de la OFFI, cu precizarea numelor, aşa cum scrie la carte.

A.F., şeful secţiei de hochei, îl sfătuieşte amical pe agent, scrie agentul, să nu adere la Cercul Prietenilor Fradi, nu e un grup demn pentru agent, e plin de agenţi şi elemente provocatoare, respectiv, persoane urmărite de poliţie. Să nu-şi ducă nici copiii, se pot pierde uşor în mulţime. (Îmi amintesc vag, parcă tocmai din considerentele astea a ajuns Marci la Şcoala Centrală de Sport.) În schimb, secţia de hochei face recrutări, se va ocupa el de asta.

<15.XII.1964

A fost declanşată o nouă rundă de procese politice. Curtea Supremă de Justiţie a pronunţat sentinţa în procesul lui Ferenc Matheovics, reprezentantul de odinioară al Partidului Popular Democrat, dizolvat în 1949, şi al complicilor acestuia, acuzaţi de complot împotriva statului. Au fost condamnaţi de la zece luni la zece ani închisoare.

16.XII.1964

Relaţiile diplomatice între Ungaria şi Austria au fost ridicate la rang de ambasadă.

1965 a fost anul infiltrării în Fradi şi pregătirii călătoriei în străinătate, un an cenuşiu şi plin de trudă. În cele ce urmează nu mai specific datele.>

Am avut sarcina să mă înscriu în grupul simpatizanţilor FTC. (...) În birou m-a întâmpinat un bărbat cu părul cărunt, în jur de 60 de ani, care s-a prezentat pe numele de Fischer. – Condiţiile înscrierii coincid cu cele descrise de informatorul cu num. de cd. „Alföldi”.

De asemenea, despre nenea B.D.: Din ceea ce am constatat, bărbatul este destul de pasiv inclusiv din punct de vedere politic. Am întrebat-o pe nevastă-sa dacă locul de muncă şi-l luase din convingere, dar ea mi-a răspuns că are o singură misiune: să-şi crească copiii etc.

A fost la o serată organizată de soţia lui Mihály Károlyi.

M.K. jr. speră să plece în delegaţie la Roma. Între timp a ajuns acasă şi K. adică iar picase pe neaşteptate, până acum se întreţinuse cu soţia, îşi aştepta victima, întrebându-mă îndată dacă particip la băuta de adio. L-am întrebat puţin mirat dacă nu e prematur. Cumpănirea lui caracteristică şi înţeleaptă! L-am întrebat dacă nu-i e teamă că maurul şi-a făcut datoria, maurul poate să plece. (...) L-am întrebat cui i-a trecut prin minte această idee genială, mi-a răspuns că fratelui său mai mare. Lui K.K.

Ieri, la Veszprém, am avut o lectură din roman. Tata, păduchele ăsta, citeam (pentru că asta scrisesem): auzind asta, oamenii fie chicotesc, fie dau din cap a înţelegere, asemenea celor care ştiu ce înseamnă literatura. Un ziarist a spus că am ajuns pe un pisc care probabil nici nu există.

La care, în loc să fi ridicat din umeri hlizindu-mă, am început să-l aprob cu înfocare, piscul care nu există, probabil. Am avut impresia că acu' înţeleg de foarte de aproape situaţia. Apoi am avut ce trudi mai bine de un sfert de oră ca să dispară confuzia îngâmfării – în schimb, asta am făcut-o din pură vanitate.

Am avut sarcina ca în data de 14, luna crt., să fiu la Népstadion, la meciul FTC – Tatabánya. A trăda – numai totul şi pe toată lumea e posibil.

<Meciul a început la ora 15, a fost arbitrat de către L. Horváth. FTC: Géczi – Novák, Mátrai, Dalnoki – Vilezsál, Perecsi – Karába, Varga, Albert, Rátkai, dr. Fenyvesi; Tatabánya: Gelei – Törőcsik, Hetényi, Kovács – Szepesi, Laczkó – Szabó, Bíró, Csernai, Szekeres, Dely; cinj' de mii se suporteri în tribune, la golul lui Bíró răspunde Novák, de la 11 metri (min. 73). Îmi face rău să scriu asta.>

Lui M.K. jr. i-au refuzat cererea de paşaport, Roma a fost bifată de pe ordinea de zi, madam P. e de părere că nu-i grav, oricum ea niciodată n-a crezut că ginerele ei ar fi potrivit pentru postul respectiv.

Am avut sarcina să fiu prezent la mai multe meciuri ale FTC. În ziua de 28.III. am asistat la meciul FTC – Pécs (înainte, întâlnirea Honvéd – MTK), iar pe 11.IV., la meciul Honvéd – FTC (înainte, întâlnirea Vasas – MTK), la primul meci am stat în sectorul O, iar la al doilea, în sectorul 17. <N-aş vrea să fac pe deşteptu', dar în data de 28.III., înainte de meciul FTC – Pécs a avut loc întâlnirea dintre MTK – Győr.>

Cofetăria Körönd.

Cafeneaua Kis Dóm.

Cofetăria Körönd. <Încetul cu-ncetul, va trebui să fac şi asta, adică să intru în fiecare local pe unde trecuse şi el, să beau câte o cinzeacă. Am făcut rost deja de adrese. Cineva mi-a făcut rost de ele.>

B.T. (cunosc persoana, avea o fată foarte frumoasă, adică are, dar acum e femeie) l-a căutat pe agent să-i spună c-ar fi rost de o slujbă de translator, limba engleză, la Bagdad, la abatorul care se va construi acolo. Fabuloasa perioadă-Kádár! Pâinea trei forinţi şaizeci şi o mie şi una de nopţi. Îmi t. p. c. (adică îi trece prin cap marelui simţ al limbii pe care-l am): pâine 3,60 per 3,60. O să dea răspunsul definitiv în funcţie de poziţia noastră. Observaţia şefului: Părerea mea e că poate accepta! Nu prea cred c-o să rămână acolo, pentru că familia îi rămâne aici! Trebuie să clarificăm dacă ar avea vreo valoare operativă!

Yes, sir. That’s my baby. Trebuie clarificat. Trebuie clarificat dacă viaţa noastră are vreo valoare operativă!

Am avut sarcina să fiu prezent în ziua de 9, luna crt., la meciurile MTK – Komló şi FTC – Salgótarján, care s-au jucat pe Népstadion (...), dar nu am sesizat aspecte despre care să vă informez.

Madam P. povesteşte revoltată că D.Z. a plecat în martie în străinătate cu paşaport turistic şi a rămas definitiv acolo. „Din cauza unor indivizi ca el o să primim tot mai greu paşaport” – a adăugat.

Am avut sarcina ca în d.m. zilei de 24, luna crt., să fiu la sediul de pe strada Üllői a clubului FTC.

Contesa Esterházy trăieşte singură, are aprox. 40–50 de ani, probabil că e sora mai mică a lui Kázmér E., respectiv, sora mai mare a lui Pál E. ...

Notă informativă valoroasă. (...) Sarcină: în cazul unei călătorii în străinătate, să prospecteze posibilităţile oferite de familie, pentru ca eventual prin intermediul acestora să poată stabili relaţii cu diferite persoane din sânul bisericii.

În ziua de 9.VIII., agentul a fost preluat de către Kálmán Pollacsek, cpt. de pol. Întâlnirea a avut scopul să ne cunoaştem. Ce face familia, mă rog frumos? Aud că băiatul cel mare termină, în curând, cu brio, gimnaziul, la piarişti! La piari, cum se mai spune, nu-i aşa? Tov. Pollacsek! În cazul acestui agent trebuie să avem grijă ca posibilităţile privind bunele sale relaţiile externe, existente încă în momentul racolării, să nu rămână numai simple posibilităţi, ci să fie, în sfârşit, exploatate. (...) În aceste două direcţii trebuie fructificate serviciile unui conte (aristocrat) în viaţă, servicii pe care – aşa cum mi-a spus cu ocazia întâlnirii – ni le-a oferit în mod cinstit. Chiar aşa, cinstea e un lucru mare. Un conte în viaţă...! Tote Grafen, gute Grafen. [În momentul ăsta nimic nu mai este, nici cinste, nici nimic altceva... Ce a făcut ca să merite asta...?, a cauzat atât de mult rău... Tatăl meu n-a fost chiar atât de rău... l l l – Lovi-v-ar plumbu-n limbă. Dac-am trăi într-o epocă şi mai sfidătoare decât cea în care trăim, aş ataşa manuscrisul umezit de lacrimi. În tot cazul, Muzeul Literaturii sau ce-o fi va plăti şi aşa o sumă babană.]

Obs.: Am început să-i stabilesc programul de călătorie.

Informează că a primit scrisoarea de invitaţie (7.X.). Cu ocazia asta vă informez că am telefon la domiciliu.

S-o viziteze pe contesa Z., care figurează pentru relaţiile sale în rândul Bisericii în afacerea cu num. de cd. „Cititorii”.

Am avut sarcina să informez despre observaţiile mele legate de Mária Esterházy, precum şi canalizarea conversaţiei conform criteriilor stabilite. Cred că şi tanti Mary îl iubise pe tata. În tot cazul, l-a respectat foarte tare. „Atât de bine pot, fiule, povesti cu el.”

În data de 10, luna crt., a sosit un mesaj din Viena că János Esterházy, domiciliat la Bruxelles, a fost transportat la Viena şi operat de cancer. El e tatăl celuilalt Péter. Iartă-mă, bătrâne. [În ultima perioadă ne-am întâlnit, chiar şi de mai multe ori, la Budapesta. Vorbeşte frumos şi inspirat despre bunicu’. Dar şi despre Papi. – Asta este.]

Un nou fir în urzeala acţiunii, deosebit de ordinar, de ruşinos: În afară de cele de mai sus, agentul a primit sarcina să meargă la tutungeria de pe strada Üllői nr. 60–62 – să povestească pe îndelete cu persoana care conduce tutungeria, să-i spună că se pregăteşte de Viena şi c-ar dori să cumpere drept cadou diferite sortimente de ţigări. Să facă în aşa fel, ca din felul în care vorbeşte şi din ilustratele pe care i le arată, vânzătoarea să-şi dea seama de numele lui. Numele!, numele! – un element care, din punct de vedere ideatic, se leagă fără probleme de Harmonia. La tutungerie e mama lui J.B., contrarevoluţionar care trăieşte la Viena.

Între timp a primit paşaportul, sarcinile externe şi le va îndeplini pentru secţia III / C în afacerea cu num. de cd. „Cititorii”, va face o vizită la sediul Caritasului, cât priveşte persoana preotului P. a primit indicaţii speciale. A fost la tutungerie. Am constatat că în a doua ocazie a fost mult mai amicală şi vorbăreaţă cu mine. N-am avut prilejul să mă prezint, dar probabil că-n viitorul apropiat se va întâmpla şi acest lucru.

În afara sarcinii primite informează că ne-a vizitat Tanti Thoda şi soţul ei. Doamne, cât l-au mai respectat şi ei <îl respectăm până-n ziua de azi> pe agent... S-au oferit să-l găzduiască în timpul verii pe unul dintre băieţi. Prezent!

Următoarele note informative sunt deja legate de călătoria sa la Viena. O adevărată nebunie! E ca şi cum tata ar fi personajul Roberto din romanul meu (romanele mele). Şi cât de mândru fusesem că în sfârşit am scornit şi eu pe cineva!

Agentul şi-a îndeplinit doar parţial sarcinile. La întâlnire a recunoscut în mod sincer acest lucru. Rudele de la Viena l-au ţinut ca pe palme, concerte, recepţii, dineuri. [De ce dracu’ n-am plecat noi de aici în ’56?!] Între timp găsesc propoziţii demne de un roman: Pe strada indicată sau în piaţeta din apropiere nu am văzut automobilul NSU căutat sau un alt automobil cu număr de înmatriculare nemţesc. În data de 25.X. am fost la autoservice-ul de pe strada Rennweg nr. 85, dar nici acolo nu am văzut nu automobil cu număr unguresc sau nemţesc. Am constatat că respectivul garaj are o a doua ieşire care dă în Anspangergasse.

A vizitat librăria lui Rudolf Novák (Köllnerhofgasse), i-am cerut cărţi: Adevăr în procesul lui Imre Nagy şi cartea lui György Faludy: Album despre Bizanţul roşu. (Nenea Gyurka, n-am ştiut că faci parte din viaţa tatălui meu. Iartă-mă şi tu. [Cu toate că aici n-am motive. Cititorul e cititor, toţi cititorii trebuie respectaţi, până şi cei mai ticăloşi. De exemplu, ştiu precis că printre cititorii mei se numără şi – lista numelor, la redacţie.)] Am amintit numele lui Novák şi-n sânul familiei, m-au informat că la el mă pot duce liniştit, nu e ca Darvas, despre care se spune că lucrează în acelaşi timp şi pentru autorităţile din Ungaria.

Împreună cu Mária Esterházy l-am vizitat pe „preotul” P. De ce între ghilimele? la sediul Caritas Internationalis (Hernalserstr.), intenţionând să-i cer medicamente şi cărţi de rugăciuni. „E gol, tatăl tău e gol.” Însă noroc că preotul P. a anulat cea de-a doua vizită, cu toate că agentul, spune agentul, abia atunci ar fi trecut la subiect.

Agentul n-a procedat conform sarcinii primite – ceea ce provine dintr-o prudenţă excesivă –, din cauza asta n-a avut curajul să fie mai activ pe plan politic. Atitudinea sa rezervată o vom evalua în cadrul întâlnirii. [Iar eu aici, la masa de scris.]

În continuare, nicicum nu înţeleg un singur lucru [? totul!, totul! ?], de ce spre noi tata n-a emis niciun fel de teamă? Oricât de puţină, drept semnal. Sau o undă de precauţie. C-ar fi bine să avem grijă. [Pămpălăilor! Păi, ăştia trimit turnători până şi-n propria noastră casă...! – Glumă.] Să stăm în banca noastră. De ce-am văzut numai tihna şi invulnerabilitatea sa? La fel, puţin mister.

În continuare, Viena. O pată de culoare, interesantă: a participat la o înmormântare, după care S., ginerele defunctului, colonel de stat-major, a invitat familia îndoliată la o gustare servită în castelul său din apropiere. Ceai+sendvişuri. Între timp, amfitrionul a fost chemat pentru câteva minute din sufragerie; când s-a întors, ne-a povestit indignat că erau de la jandarmeria din localitate, au venit la ordinul direct al Ministerului de Interne ca să-l aresteze pe Otto de Habsburg, aflat printre membrii familiei îndoliate. El a protestat împotriva ofenselor şi a presupunerilor că în calitatea sa de ofiţer republican l-ar primi în propria sa casă pe Otto de Habsburg.

Notă informativă despre P.D., care o cunoaşte bine pe Anna Kéthly[65]. Îl vizitaseră scriitorii Tibor Déry şi István Száva. M-am uitat prin biroul lui D. şi am văzut numeroase proiecte ale clădirilor, planuri semnate de propria mână. – Cina a pregătit-o însuşi D., face acest lucru şi altă dată, cu multă pricepere şi plăcere. Cineva găteşte cu entuziasm pentru prietenii săi, cina este impecabilă – şi nici măcar nu bănuieşte că între timp...

Sarcină: Agentul să iniţieze o corespondenţă cu Pál Esterházy şi să-şi pregătească voiajul în RFG-Elveţia, ca să se poată întâlni cu Pál Esterházy. Ca să vezi.

---

[65] Anna Kéthly (1889–1976), o figură carismatică a mişcării social-democrate din Ungaria; membră în parlament. E arestată în 1949 şi condamnată – într-un proces tipic stalinist – la închisoare pe viaţă. E eliberată în 1954, cu ocazia amnistiei generale. În 1956 primeşte funcţia de ministru de stat în guvernul lui Imre Nagy. În noiembrie 1956 este invitată la lucrările Internaţionalei a II-a care se desfăşoară la Viena, de unde nu se mai întoarce în Ungaria. Moare în exil, în Belgia. În opinia lui István Bibó, a fost singura reprezentantă autentică în străinătate a guvernului lui Imre Nagy.

Descrie din nou relaţiile sale cu B.D., pe care-l cunoaşte încă de pe vremea când era la Colegiul Sf. Emeric <am trimis în numele tău banii pentru monument>. În fond, este un idealist, îi place frumosul, dar e o persoană acră, asta din cauza sănătăţii şubrede, pe de o parte, iar pe de altă parte, „pentru că-i un ratat”, un om amărât care are un singur scop: copiii săi să aibă parte de o viaţă mai bună decât el. – Nu trebuie să-mi analizez viaţa, nici pe cea a fraţilor mei, ca să constat că în cazul în care tata ar fi avut acest scop, ei bine, i s-ar fi împlinit.

Sarcină: înainte de Crăciun îl vor vizita mai multe persoane de la Viena, deci, în cadrul următoarei întâlniri „ne pregătim pentru întâmpinarea lor”. Cineva a notat pe margine (nu eu!): Corect.

Vineri, 2 iunie 2000

Ora 9.25, aştept documentele. Altfel, glorie şi săptămâna cărţii, de aici merg să dau dedicaţii, în piaţa Vörösmarty. Voi sta la soare, în lumina tatălui meu (a taţilor mei). – Dimineaţa, venind pe strada B., cămaşă cu mânecile scurte, servietă şi umbra întinsă prelung – am avut impresia că sunt Papi. (Mă laud...) Că am păşit pe urmele lui a l , că eu sunt capul familiei, eu sunt de acu’ înainte bărbatul acela care porneşte cu servieta în mână, de pe strada E., numărul... (trecând pe strada B.), spre oraş. Îmi priveam propria umbră, parcă l-aş fi privit pe tata. Umbra, drept tată. M-a copleşit subit furia, nu vreau să mă gândesc la... la cel nou.

Cum s-a întâmplat şi ieri. Reportaj-interviu cu jurnalistul Fiala, nimic altceva decât evocarea figurii tatălui. Bătrâne, nu mai vreau să vorbesc despre tine. Deşi, crede-mă, aş fi

putut s-o fac până sfârşitul vieţii. Până la sfârşitul vieţii mele! În mii şi mii de variante! Ai fi primit tot ce nu ţi-am putut da cât timp ai trăit a l . Pân' la urmă o să am remuşcări. Şi / sau voi fi impresionat.

La treabă.

A furnizat: ag. cu num. de cd. „Csanádi"

A preluat: cpt. Pollacsek

Data: 16 decembrie 1965

Locul: locuinţa „T" cu num. de cd. „Căpitanul"

Obiect: despre madam R.

Unitate spaţiu, timp, acţiune, o tragedie greacă, fără dimensiuni.

Merge sistematic la tutungerie. Agentul şi-a îndeplinit bine sarcina primită pe parcursul căreia a clarificat legătura sa cu familia Esterházy mai pe şleau: s-a prezentat, astfel că madam R. a ajuns în relaţii cordiale cu agentul nostru. S-a creat posibilitatea pentru obţinerea în continuare a unor informaţii operative. Sarcină: să recupereze obiectul-suvenir aflat în păstrare la madam R.; odinioară, madam R. jucase bridge cu fratele mai mic al agentului, cu nenea Menyus, care îi încredinţase o vază de porţelan de Herend. Şi noi avem una, Bunicul fusese ceva membru în consiliul de conducere al fabricii, in concreto, preşedintele acestuia. De asemenea, există şi porţelanuri cu modelul-Esterházy, dacă m-aş pricepe la desen, aş putea să desenez. A primit sarcină să informeze despre opinia femeii (în legătură cu

măsurile economice), precum şi despre conversaţia avută cu sora lui mai mică.

<Un an urmează celuilalt, 1966 seamănă cu anul precedent, continuă linia madam R. şi se adaugă urmărirea lui J.S. (cunoşteam mai degrabă numele soţiei acestuia, în contextul fundamental al geloziei materne), iar toamna, o nouă călătorie în străinătate. La începutul anului, Bir. Pol. al P.M.S.U. a promulgat hotărârea privind luarea unor măsuri împotriva „forţelor duşmănoase interne” (între timp a murit Buster Keaton), în schimb, la congresul de la sfârşitul anului au hotărât concretizarea reformelor planificate pentru anul 1968, iar Kádár a spus: „Facem parte cu toţii din aceeaşi familie, noi, muncitorii partidului, birocraţii partidului sau cum vreţi să-i numim, scriitorii, artiştii, prihăniţii şi neprihăniţii, suntem o familie...”. – Ţara ca o familie, uneori se mai spune şi azi... Oh, rădăcinile...>

În ianuarie a recuperat vaza de la madam R. (care acum figurează pe numele avut înainte de maghiarizare), spunându-i că poate să trimită un mesaj fiului ei prin intermediul surorii sale care va veni de la Viena să-l viziteze. Pollacsek e mulţumit.

Agentul informează pe-ndelete despre sora lui mai mică. Că s-a întâlnit cu „fetele de la Kistarcsa” (cu M.V., E.K., madam B., cu care fusese împreună în timpul deportării). Într-o zi ne-a invitat, pe mine şi pe soţia mea, la restaurantul Fortuna. (...) N-am vorbit nimic care să merite atenţie, i-a cerut lui Pertis să-i cânte cântece de inimă albastră specific ungureşti. O văd pe mama cum se strâmbă. Parc-ar fi muşcat dintr-o lămâie. Sau i se

îmbujorează încet obrajii şi buzele i se mişcă-n tăcere, cântând alături de ei?

Despre tot şi despre toate cu o minuţiozitate jenantă. N-a reacţionat la aluziile mele făcute cu ocazia aniversării a zece ani de la contrarevoluţie, e de părere că soluţia în privinţa viitorului meu este emigrarea. În ceea ce o priveşte, se pare că a rupt definitiv relaţiile cu Ungaria ce tâmpit! [e plăcut să-i spui unui tată că-i tâmpit!; treaba asta o văd şi la copiii mei şi intervin cu o mână de fier – dacă pot!], inclusiv din punct de vedere afectiv, fără să se bucure de lipsurile de acasă totuşi, nu-i chiar atât de tâmpit! [să ai un tată care nu-i tâmpit e un sentiment grandios; treaba asta o văd şi la etc.], dar a reacţionat extrem de violent, de exemplu, la ideea mamei ei, care-i sugerase ca atunci când mai merge în Cehoslovacia s-o ducă şi pe fiica ei la Košice şi să-i arate mormântul lui Rákóczi şi pe cel al lui Antal Esterházy, generalul curuţilor. E specific pentru bunica, o „unguroaică feroce” (H.c. pag. 510).

A comentat cât se poate de binevoitor măsurile privind ajustarea preţurilor, spunând că este absolut firesc să crească preţul la carnea de vită după o epidemie de febră aftoasă, iar legat de asta a povestit că după inundaţii a crescut preţul la barabule. Acum văd că-n loc de cartofi a scris barabule – incredibil.

Madam R. nu primeşte scrisori de la fiul ei. La Viena, nici M. n-a dat de el. Când ne-am luat rămas bun m-a rugat să trec şi altădată pe la ea.

Am vorbit cu Gy.B. de mult n-a mai figurat aici, cu toate că-i aproape vecin, nu-i aşa?, prin care B.D a trimis o carte pentru fiul meu Ben Hur, pentru mine, în germană: o mai am şi acum, i-am sâcâit destul pe copiii mei s-o citească!; l-am întrebat cum a procurat cartea asta. Mi-a spus că i-a dat-o fosta lui nevastă, de care a divorţat (madam T.G.), şi ei i-o adusese cineva care a sosit din Occident, dar B. nu ştia despre cine-i vorba. Acest aspect îl interesează în mod deosebit pe Pollacsek, se va mocăi apoi mult şi bine. Agentul a mai spus că G. este o persoană duşmănoasă... Până acum noi n-am spus aşa ceva, corectez: a spus, până acum agentul n-a spus aşa ceva.

Începe să se deruleze firul poveştii J.S. E un traducător de prim rang, lectorul ocazional al agentului, scrie agentul. De atunci încoace ne-am vizitat, de 1–2 ori, reciproc, împreună cu nevestele, aş putea spune că suntem în relaţii bune. Dac-ar fi să-l caracterizez, aş putea spune că-i un om extrem de ager, puţin sarcastic. Şi tu aşa eşti pentru mine. Nu simpatizează cu regimul, dar nici n-am observat semnele unei duşmănii active. La fel ca şi-n cazul tău.

Agentul a primit sarcina să aprofundeze relaţiile, atât pe plan personal, câtă (sic!) şi pe plan familial. Agentul a aprofundat, iar mama s-a gârbovit de gelozie.

Ben Hur a sosit prin poştă, Pollacsek consideră că merită să se acorde atenţie traseului cărţii. Agentul, în timp ce sporovăieşte despre Ben Hur, foloseşte fel de fel de vicleşuguri şi află de la G. că acesta corespondează cu B.D. (care înainte de ’45 îi fusese camarad de arme) cel puţin o dată pe an, când D. îi trimite calendarul revistei

Wild und Hund. De altfel, G. lucrează la Întreprinderea de Stat pentru Transportul Combustibililor, cară cărbuni. Un fost ofiţer de armată e acum cărbunar şi răsfoieşte calendarul revistei Wild und Hund: iată viaţa (o felie din ea) ungurească a anilor şaizeci.

Agentul sărbătoreşte ziua de 15 martie, eterna primăvară, cu o notă informativă. Are 47 de ani. La vârsta de 47 de ani şi eu scriam, raportam despre tatăl, îmi mobilizasem toate forţele ca să ridic o statuie agentului. Ceva pentru ceva. Şefu', te-a subjugat trufia.

Cu J.S. Discută despre traduceri, S. îl serveşte cu ceai, e cel mai bun ceai din lume, precizează. Aceste jumătăţi de propoziţie mă zăpăcesc cel mai tare. Singurul motiv pentru care nu-mi îngrop ruşinat faţa între mâini e că în una dintre ele trebuie să ţin stiloul. [Dar jumătăţile astea de propoziţie sunt inevitabile. Dacă ar sesiza jumătăţile de propoziţie, ar trebui să se complice cu consideraţii morale: asta da, asta nu, aşa ceva nu se poate fără autoînşelătorie. Dacă totul este o autoînşelătorie, atunci asta se poate dispensa de consideraţii, atunci în detalii – de exemplu, scrierea de note informative – omul se poate mişca ceva mai liniştit, da, se poate mişca liber.]

S. expune foarte spiritual faptul că în prezent trăim aprox. o altă epocă Biedermeyer; să ne amintim numai de perioada lui Metternich, când oamenii se săturaseră să fie numiţi delatori şi să înfunde închisoarea pentru faptul că vorbeau despre politică, prin urmare, s-au mulţumit cu muzica de salon (azi = Beatles), cu Schubert şi alte bunătăţuri (azi, de exemplu, cu frigiderul). Când madam S. povesteşte că la Difuzarea Cărţii le-au scăzut vânzările, agentul face următoarea remarcă: oamenii îşi lasă la

măcelării banii pe care până acum îi destinau librăriilor. Îi râd ochii când spune asta. (J. are ochii aşa, atunci când în timp ce scrie găseşte propoziţia potrivită.)

Fiul lui madam R. nu dă niciun semn de viaţă, agentul exploatează frământările şi îngrijorările mamei. Îşi oferă ajutorul, iar bătrâna evreică îi este recunoscătoare tovarăşului ei întru destin, contele. Asta e deja prea mult. Am mai amintit, mi s-a dat peste nas, că poate lucrurile nu sunt chiar atât de simple şi frumoase cum le prezint eu, au trădat, n-au trădat!, că n-are importanţă, toţi sunt ai noştri, să ne bucurăm de imensa bogăţie care ni se dezvăluie... Poate că totuşi nu-i aşa? Poate c-ar trebui negat şi înfrumuseţat pân' la moarte? Că un slovac, pardon, un tăut, un valah, da, dar un ungur, niciodată! Un comunist, un evreu – păi, sigur că da, dar un aristocrat, un ungur adevărat, ăla niciodată!

În treacăt, cu J.S. În timp ce povesteam, mi-a spus că dacă în 1946 cineva i-ar fi prezis că şi peste 20 de ani în Ungaria va fi democraţie populară, l-ar fi considerat nebun de legat, dar dacă, totuşi, ar fi considerat de-a dreptul imposibil ca în 1966 să fie un subiect de discuţie cine unde călătoreşte, la care restaurant cinează, ce spectacol de teatru să vizioneze. Un clasic Kádár-song: gulaşul-comunist-blues.

A trecut o lună, nicio veste despre băiat. Conversaţia a fost foarte cordială, a trebuit să-i promit că-n cazul în care „am drum pe acolo" nu uit de vizită. Folosirea ghilimelelor sugerează un simţ rafinat al limbii şi cinism.

Un detaliu interesant despre birocraţie, mai precis, despre independenţa instituţiilor în dictatură (în felul ăsta abia

dacă se înţelege): În afara sarcinii primite, agentul informează că la locul său de muncă a depus formularele necesare cererii de paşaport, pentru ca directorul să le prezinte pentru avizare la Ministerul Justiţiei. După două săptămâni, directorul mi-a comunicat că, în conformitate cu indicaţiile primite de la minister, nu poate prezenta cererea pentru călătorie în RFG decât după ce voi şterge RFG-ul din formular asta-i bună, mi-a comunicat că există o hotărâre a Consiliului de conducere al ministerului conform căreia nu se poate călători în ţările occidentale decât o dată la 3 ani, apoi mi-a arătat o scrisoare semnată de László Kocsis, în numele Ministerului Justiţiei, în care se precizează că ministerul „nu doreşte să avizeze" cererea mea. În cazul ăsta cum o să plec? se întreabă lamentându-se agentul.

Nici viaţa tovarăşului Pollacsek nu-i roz-bombon (mai degrabă rozalie): trebuie procurate titlurile lucrărilor, cărţilor filozofice care sunt menţionate în afacerea „Vári". (...) Agentul să nu meargă deocamdată la S., care-i promisese că-i face rost de o dactilografă, în prezent el plăteşte 2,50 pe pagină.

Care-i ţinut la trap. Informează şi despre cei de până acum, familia J.P., M.K., îi provoacă, de exemplu cu aniversarea a zece ani de la „evenimentele specifice" care avuseseră loc în octombrie. (...) „Să facă bine americanii şi să se abţină, să nu ne sărbătorească, pentru că-n '56 ne-au lăsat de izbelişte."

Între timp, Pollacsek a întreprins verificările de rigoare. Sarcină: Când S. îl întreabă ce face, agentul să-i spună că-l preocupă principiul filozofiei antroposofiste, dar că nu are

suficient material documentar. (...) Obs.: Pentru o bună informare a agentului în legătură cu această „înţelepciune”, îi punem la dispoziţie documentaţia necesară pe care o poate folosi ca să se informeze în folosul activităţii desfăşurate. Dacă n-aş plânge, aş râde în hohote. E posibil ca viaţa oamenilor să fie aşa? Viaţa ca parodie. E adevărat, am scris deja (pentru că am citit): Vatertum ist Parodie.

Conform notei informative scrise în ziua executării lui Imre Nagy, soţia lui Mihály Károlyi a organizat o mare recepţie în locuinţa sa de pe strada Mihály Károlyi (i s-a retrocedat o parte din palat, peste ani tot aici avea să mă primească şi pe mine, după mine urma să intre la ea György Aczél[66], m-a întrebat dacă doresc să mă întâlnesc cu el, i-am spus că nu), unde după părerea mea au fost prezente 150 de persoane, printre alţii, compozitorul Zoltán Kodály, actriţa Irén Psota, precum şi scriitori şi artişti renumiţi. La un moment dat, madam Károlyi m-a rugat s-o distrez pe o englezoaică, una dintre invitate, care nu ştie ungureşte, şi m-a prezentat unei femei de aprox. 50 de ani, foarte urâtă, dar amuzantă etc. La fix că-i nevasta ambasadorului englez; apoi a şi primit invitaţii.

J.S. iar n-a fost acasă. – Cei urmăriţi umblă brambura prin oraş, nu-mi sunt date nici măcar condiţiile minimale ale denunţului (H.c. pag. 703).

Madam R. s-a bucurat teribil când m-a văzut şi m-a servit cu ţigări (fumează Mentha). În răpciugoasa de pizda mă-tii.

[66] György Aczél (1917–1991), membru proeminent al nomenclaturii comuniste, fost conducător al culturii din Ungaria în epoca regimului Kádár; a fost vice prim-ministru al guvernului în perioada 1974–1982.

[Las aşa, n-o şterg.] R. deja de un an nu i-a mai scris mamei sale.

În timpul conversaţiei, i-am amintit lui S. că recent, într-o societate, a venit vorba despre antroposofism, dar pentru că n-am ştiut în ce constă, n-am prea putut să-mi dau cu părerea Cum să nu fi putut! De atâtea ori l-am auzit dându-şi lejer cu părerea, ba mai mult, angajându-se într-o dezbatere aprinsă despre cărţi pe care nu le citise, despre care auzise prima dată acolo, pe loc – în cartea mea Roman-de-producţie este un pasaj de o frumuseţe lirică despre asta, deşi aud că-n prezent e la modă în Austria şi RFG. S-a exprimat ironic şi depreciativ asupra subiectului, comparându-l oarecum cu budismul. Mi-a spus că toate cunoştinţele pe care le are în acest domeniu le auzise de la o femeie, care „ca femeie a fost atât de drăguţă, încât am ascultat-o cu răbdare vorbind chiar şi despre asta”. – N-aş mai vrea să comentez. Aş dori să mă protejez puţin, prefer să copiez doar... Dar ăştia îi pun propoziţiile gata mestecate-n gură! N-ar putea să ajungă mai aproape nici dacă şi-ar pune mădularul în gura lui! Şi nici măcar nu ştie ce spune, nu-şi dă seama care-i finalul, întotdeauna primeşte doar sarcini parţiale, e un lasă-mă-să-te-las de nimic!

Acum intră cineva în sala de lectură: iar un bătrân drăguţ, un domn distins, cu trăsături simpatice, bate pasul pe loc ezitând pentru o clipă, priveşte senin de jur-împrejur – îşi caută trecutul, trecutul pe care ăştia (inclusiv tătânele meu) i l-au răsfutut.

Madam R. i-a dat, în sfârşit, adresa fiului ei, agentul îşi dorea de mult asta. Mi-a arătat un timbru frumos,

unguresc (ciocănitoare), pe care-l pregătise să-l lipească pe plicul cu scrisoarea adresată fiului ei. Nu mai repet, dar de la ciocănitorile astea ajung la culmea disperării. Aş fi în stare să lovesc, să borăsc etc.

Între timp, a murit J.P., la care umblase atât de mult. Note informative despre familia P., despre M.K., T.G., P.Z., despre una, despre alta, despre tot. Până acum, din cercul celor sus-menţionaţi n-am auzit despre nimeni care ar intenţiona să călătorească în mod special toamna, în afară de Mátyás Esterházy, care pe 23 octombrie se pregăteşte să plece la Viena etc. (Poftim! Iată dovada că „Csanádi" totuşi nu e tatăl meu. – Glumă.)

Cu soţia lui Gy.K. despre cererea de plecare definitivă, totul la modul obiectiv. Soţul ei, după gradul avut la marina fluvială de aici, acolo ar primi pensie de colonel, 1.200 de mărci. Vizită şi la M.K. În ambele locuri am ridicat problema aniversării a zece ani, dar n-au reacţionat (...) Am aflat că Mónika Esterházy i-a invitat la Viena pe Mátyás Esterházy şi soţia acestuia etc. Cică a aflat.

Am avut sarcina să întreţin o conversaţie cu P.Z. Nimic, totul: niciun cuvânt rău despre nenea P. L-am cunoscut puţin. Îmi amintesc că era un bărbat foarte trist. Solitar, trist, îi atârna mustaţa în farfuria cu supă. Din cauza tristeţii mi-l simţeam apropiat, nu pentru c-aş fi fost şi eu trist, dar tristeţea îl făcea oarecum să pară un copil. Adulţii nu obişnuiesc să fie trişti, copilul nu vede treaba asta. Dar tristeţea lui era atât de mare, încât nu se putea să n-o vezi.

A fost la noi tanti Mary, „în cadrul unei vizite de familie", am profitat de ocazie şi i-am vorbit de proiectul călătoriei mele la Viena, la fel, că doresc să particip la manifestările

jubiliare, comemorative – fireşte, discret, fără să fie bătător la ochi aici sunt două cuvinte pe care nu le pot citi să nu întâmpin piedici din partea familiei, să mă pot mişca liber. Dumnezeule mare.

Înainte de plecare, îi promite lui madam R. că o să-l viziteze pe fiul ei, i-ar fi cerut o mică scrisoare, câteva rânduri, de recomandare, dar femeia a refuzat din principiu treaba asta (foarte corect), niciodată nu dă nimănui scrisori pentru cei care pleacă peste graniţă, o să-i trimită fiului ei o telegramă în care-l anunţă că sosesc.

Vine acasă de la Viena, până la sfârşitul anului toate notele informative sunt axate pe această călătorie, „psst, tatăl vostru lucrează”.

Încă de la început s-a văzut că are încredere în mine, pentru că-mi cunoaşte rudele, fie personal, fie din auzite. Cu câţiva ani în urmă, în împrejurimile localităţii Győr, un escroc a fost prins cu mâţa-n sac pentru că, aşa au scris ziarele, s-a dat drept un Esterházy, trăgând binişor foloase din treaba asta. Drept replică, mi-am permis o mică glumă, că oh, un caz particular, tata o viaţă-ntreagă s-a dat drept un Esterházy, dar prea multe foloase n-a tras din treaba asta. Dar iată, totuşi a tras.

S-a dus la festivitatea organizată în ziua de 23 octombrie, anexează documentaţia de rigoare de care făcuse rost. Rudele l-au prevenit că, fireşte, vor fi observatori din partea ambasadei. După părerea mea, atmosfera a fost mai degrabă călduţă. Despre depunerea de coroane: ...apoi au aprins torţe, iar pentru că sufla vântul, pălăria lui W. a fost toată stropită cu ceară. (...) Predica a

rostit-o H.K. A fost un text tipic pentru na-ţi-o frântă că ţi-am dres-o.

Apoi, cu W. se întâlneşte şi la o cafenea, lângă masa lor stă şi un bărbat aşa-zis suspect, poate-i turnător. Nouă ne este indiferent, a spus W. şi soţia acestuia, dar sunt îngrijoraţi şi le este teamă să nu mi se întâmple ceva mie. Nu vă fie teamă (scepticilor). Agentul îi întreabă deja direct: cei de acasă la ce fel de încurajări să se aştepte din partea emigraţiei? diferitele asociaţii ale emigraţiei colaborează între ele? etc. Raţional, puţin agitat sau nerăbdător, cu o mină de mare patriot, îmbibat cu responsabilitate, îi mitraliază, pur şi simplu, cu întrebări. Noii prieteni îl avertizează cu îngrijorare pe agent să nu-şi asume niciun fel de risc inutil.

Asociaţia Maghiarilor din Viena are aprox. 400 de membri, dar cotizaţia o plătesc cel mult 100. Copiem, nu înjurăm. Drept încheiere, m-au pus să le promit că o să am grijă de mine, iar eu mi-am exprimat cu o bucurie impresionantă (sic!, copiază) sentimentul că „mai există asemenea unguri buni” în emigraţie. I-am întrebat dacă nu vor să trimită vreun mesaj, dar ei au spus că nu, apoi mi-au mulţumit.

Agentul prezintă încredere, e verificat, la fel, nota informativă e verificată pe baza informaţiilor primite de la agenţii cu num. de cd. „Takács” şi „Pesti”. (...) În nota informativă, datele referitoare la W., în ce priveşte persoana şi situaţia lui din trecut sunt valoroase.

O notă informativă de patru pagini despre R. Încearcă să-l găsească, asemenea unui veritabil Roberto, pentru că nu mai locuieşte la adresa pe care madam R. i-o dăduse

agentului. Scrie detaliat despre această străduanie, apoi, în sfârşit, se întâlnesc. Hobby-ul său este călăria, din cauza asta merge uneori în Burgenland, la contele M.

La conducerea secţiei III / 5 verificăm persoana contelui M.

Gy.F. lucrează foarte sârguincios la cealaltă masă. Aproape că nu se vede dintre hârtii. Oare ce-o fi găsit? Cine caută găseşte.

Am avut sarcina să fac rost de antologia intitulată Gloria victis, apărută cu ocazia aniversării a 10 ani de la contrarevoluţie. Novák în persoană nu este la librărie, doar un vânzător cu numele de G., cartea trebuie comandată, agentul primeşte câteva foi volante pe teme politice, apoi cumpără romanul Sângele lui San Gennaro de Sándor Márai (fireşte, Mami s-a bucurat, probabil c-a rămas uimită de această gentileţe neaşteptată). Vânzătorul îi propune să accepte ca antologia să-i parvină prin poştă, are experienţe bune în acest sens, dar agentul este reţinut.

Când mi-am manifestat mirarea că vinde atât literatură „roşie”, cât şi occidentală, mi-a răspuns zâmbind că un comerciant să nu facă politică etc. Mică idilă kádáristă (curvăsărie): Mi-a spus că firma la care lucrează şi-a tipărit catalogul la Tipografia Kossuth de la Budapesta – e adevărat, au fost scoase din catalog titlurile câtorva cărţi cu o orientare politică prea clară.

Vânzătorul care figurează în nota informativă se numeşte X, nu G. Agentul îi scrie greşit numele. Sarcină: În legătură cu cele de mai sus, a primit sarcina să ne informeze

despre primirea cărţii amintite şi să ne-o predea în ambalajul original.

Nu vreau să spun, iată, aşa-i viaţa, mai degrabă doar atât, că aşa e o viaţă. Sau că şi aşa este viaţa. Nu pentru că n-am şti acest lucru, numai că uităm de el. Deşi ar fi suficient să luăm în serios marile romane de odinioară. Cum sună citatul din Nossack? [„Îl rog pe cititor să nu mă considere infatuat. Nici eu nu cred că am dreptul să constat: aşa-i realitatea! Nici măcar: iată, aşa sunt eu!” Din fratele pierdut. Deja de un sfert de secol am descoperit rândurile astea ca motto pentru mine.]

...îmi completez nota informativă cu următoarele: numele corect al vânzătorului este Dr. X (nu G.). Aşa te vreau! În virtutea sarcinii primite mai demult, am făcut rost de adresa „prinţului” Pál Esterházy. Nicicum nu pricep de ce pune între ghilimele cuvântul prinţ. Doar n-o fi vreun reflex democratic, plebeian?! – Astfel l-am văzut: democrat, plebeu.

Pleacă Gy.F. Îmi acopăr faţa cu palmele, trag cu ochiul printre degete, acum asta-i mai degrabă joacă decât teamă. Constat: e mai bine să te joci decât să-ţi fie teamă. Nu ştiu de ce, dar mă gândesc că poate n-a găsit ce căutase.

<1967 este un an marcant al epocii-Kádár, deja totul e dat uitării, încă mai funcţionează totul, deşi trebuie să recunoaştem sincer că există greşeli. În paralel cu firul narativ al madamei R., se intensifică şi cel al lui I.A.,

fireşte, ne este rudă, în general ne sunt rude cei care poartă numele de A. etc., etc., încep să devin suprasaturat.>

Anul începe cu I.A., care a fost condamnată la patru ani de închisoare (Kalocsa, penitenciarul pentru femei) în procesul-Tabódy; între timp, soţul ei a divorţat. De altfel, sunt mulţi conţi care se numesc Meran, explică agentul lucrătorului cu urechile ciulite din cadrul Ministerului de Interne al Republicii Populare Ungare. Şi-şi expune câteva sugestii în ce fel să-şi înfiripe relaţiile cu I.A. Conform notei informative, I.A. e o fostă aristocrată şi un spirit duşmănos.

Când am fost la K. nu am avut ocazia să conversăm, pentru că în locuinţă lucra un meseriaş. Propoziţia asta o copiez pentru cuvântul meseriaş, acest cuvânt, aşa cum e, l-am învăţat în mod special de la tata. Şi fraţii mei tot aşa folosesc acest cuvânt.

Am avut sarcina ca în ziua de 24, luna crt., să particip la ceremonia funerară ţinută la Biserica Mátyás, pentru Miklós Kállay. Aprox. 150–180 de persoane, mulţi cu numele de K., listă nominală. Ceremonia funerară s-a desfăşurat conform liturghiei obişnuite, fără predică, ne-am rugat pentru mântuirea sufletului defunctului Miklós. Sper, autocenzură, că şi tu te-ai rugat. La fel, sper că Bunul Dumnezeu a ţinut seama şi de rugăciunea ta pentru mântuirea sufletului fratelui nostru, Miklós.

Repet: cum va fi din asta catharsis? Vă spun eu. Din asta acum nu va fi catharsis. Subit îmi t. p. c. dacă tata o fi avut vreo bucurie în viaţă. Eu am obiceiul să spun că mă bucur că trăiesc, başca mai las să se înţeleagă – cel puţin pentru

mine – şi faptul că, indiferent ce viaţă aş avea, gândesc la fel. Şi dac-aş fi trăit viaţa tatălui meu? Tec it izi fadeur, obişnuia să-mi propună fiul meu, Miklóska.

Madam R. se bucură, a primit o scrisoare de la fiul ei. Mi-a spus că, din păcate, fiul ei abia îi scrie câte ceva despre sine, dar cu atât mai mult laudă prăjiturile trimise. Volumul Gloria victi a fost retrimis la Viena, la M., dar acest lucru n-a reprezentat o surpriză pentru M.

Pollacsek e de părere că probabil scrisoarea lui R. n-a sosit prin poştă. Verificarea „K" n-a semnalat-o.

Madam J.P. e de părere că I.A. n-o să se angajeze la traduceri sau copiat texte, pe de o parte, nu e nevoită la aşa ceva (primeşte pachete IKKA de la rudele din Liechtenstein), iar pe de altă parte, pe cât de conştiincios şi de bine este în stare să facă orice muncă fizică, indiferent cât de grea, tot atât de tare detestă munca intelectuală. Mi-a mai spus că locuieşte în piaţa János Lékai, subliniind că Lékai şi nu L., şi tot aici petrece mult timp cu I.L. La întrebarea mea dacă e vorba despre un flirt serios, mi-a răspuns că „în măsura în care flirturile Ilonei sunt serioase", fiind convinsă că mai are şi pe altcineva.

Nu există limite, de ce n-am merge şi sub centură... De altfel, e un text concis, plin de elan. Pe vremea aceea, scrisese în locul meu o compunere primită drept temă de casă: impresii dintr-o excursie făcută cu clasa. Nu merge, i-am spus. M-a întrebat ce şi cum a fost, i-am povestit totul, a aprobat din cap, ei bine, dar atunci nu trebuie să faci nimic altceva decât să scrii, pur şi simplu, tot ce mi-ai povestit. Dar eu n-am putut numai aşa, „să scriu, pur şi simplu". Stiloul lui lăsa brazde pe foaia de hârtie, parc-ar fi

arat. Nu ştiam că exersa în mod sistematic. Am primit nota maximă, cinci. Oho, dar când mi-a venit mie rândul! Pentru cei patru copii ai mei, mai exact în locul lor, am scris în total aprox. cinci compuneri la limba şi literatura maghiară (cazuri extreme); mi-am dăruit toate forţele, tot talentul, absolut tot ce am mai bun, başca am avut grijă să nu se observe că eu sunt cel care scriu [Festtag der europäischen Literatur], ci copilul care tocmai mă rugase, dar niciodată n-am primit mai mult de nota patru, e adevărat, nici mai puţin de trei... – Nu ştiu de ce, dar parcă simt că acum încă trebuie să mai povestesc repede toate micile mele întâmplări de familie, pentru că după aceea, după ce apare cartea asta, nu se va mai putea. Mai precis, n-o să mai fie ce să se povestească. Sau cine să povestească.

Subit, acum: pe tata îl iubesc, pe agent îl dispreţuiesc: iată propoziţia care „mi-a venit”, în spiritul diferenţierii privind clasica crimă şi pedeapsă.

În pizda mă-sii de treabă. Simt că pentru precedenta idee, prea de la sine înţeleasă şi puţin comodă, aş fi pedepsit cu nota informativă care urmează. <Stau de o juma’ de oră în faţa hârtiei. Sunt obligat să aplic autocenzura, deşi e foarte periculos aici, dar altfel nu m-aş mai putea opri. Adevărul e că abia atunci s-ar vedea întreaga măsură a trădării şi ticăloşeniei, dacă în loc de iniţiale aş scrie numele complet, dar nu am curajul. Sau nu vreau, persoana în cauză mai trăieşte.> În afara sarcinii primite, vă mai informez că după câte ştiu ... cunoaşte pe următoarele persoane (...) din localitatea Tata, precum şi pe ţiglarul numit „nenea ...”, cu care odinioară erau în relaţii confidenţiale Să vă fie ruşine, tatăl meu drag! [În mod automat, copil fiind, am început să-i vorbesc cu

dumneavoastră.], dar în prezent între ei nu există nici măcar relaţii directe.

În sfârşit, a fost şi la madam K. (până acum, a încercat de mai multe ori, dar n-a găsit-o), e adevărat, cu I.A. nu s-a întâlnit. A făcut cunoştinţă cu un anume H.L., care fusese la Auschwitz, dar şi la ruşi, lângă Arkhangelsk. În prezent e orb, în urma unui accident de maşină. E mult, aş cita din H.c. În prezent e orb – nici asta nu-i rău. În prezent, dar mâine...! Intenţionat n-am amintit de I.A., vizitei i-am consacrat mai degrabă un scop de încălzire, o atmosferă amicală. Încălzire, înţeleg. Se impune luarea unor măsuri operative care să contribuie la concretizarea întâlnirii personale.

Agentul o întreabă pe madam R. dacă merge vreun om de încredere la Viena. Mi-a răspuns că nu merge nimeni, nici om de încredere, nici om de neîncredere. De altfel, femeia se pregăteşte de Viena, o călătorie organizată de oficiul de turism IBUSZ. Se bucură vizibil când agentul îi propune ca într-o zi s-o viziteze la domiciliul ei, având astfel ocazia unei „conversaţii mai liniştite”. Înainte de vizita sus-menţionată, agentul primeşte indicaţii detaliate în vederea participării la o conversaţie dirijată.

În afara sarcinii primite, vă mai informez că m-a sunat soţia lui Gy.K. şi m-a rugat s-o vizitez când mi se iveşte ocazia. Mi-a spus că menajera ei a fost reclamată la poliţie pentru că-n cursul anului trecut îi încredinţase să vândă 6 pelerine de ploaie. Una dintre ele o primise de la Mátyás Esterházy hi-hi, care a spus că a fost obligat să plătească până şi vamă pentru pelerină. Ea l-a prevenit pe Mátyás Esterházy, care fusese de faţă, că, în cazul în care la

poliţie se va ridica problema vămii, o să-l numească pe nume.

Cele câteva rânduri reprezintă chintesenţa epocii-Kádár [în schimb nu existau principii, în schimb astfel orice putea să aibă orice consecinţe, în principiu, în schimb tocmai lumea asta în care eram începea să devină foarte pragmatică, în schimb pragmatismul, chiar dacă nu era dirijat, era ameninţat de către principii, în mod pragmatic. (H.c. pag. 792).] – toate astea prezentate, şi, asta încă ţine de chintesenţă, în rama teoretic (dar şi practic) înspăimântătoare a unei note informative date de agent.

Şi parcă s-ar mai vedea şi până unde se întinde gândirea paneuropeană. (Cât îi este pelerina de ploaie.)

Despre eventuala desfăşurare a evenimentelor va informa telefonic. Îl vedeam că uneori şuşoteşte în aparat. Nu ne puteam explica fenomenul, dar era un spectacol dezagreabil. Mai târziu, mergând pe urmele mamei, am presupus că-i vorba de o femeie. La urma urmei, ar fi putut să fie.

Încurcături peste încurcături privind traseul surorii mai mici care tocmai vine de la Viena, locul unde se află exact, telefoane, confuzii, date. Între timp, iar o propoziţie demnă de un roman: În afară de cei ai casei, a fost prezent şi Mátyás Esterházy. Oare de ce-i scris aşa? Pe de o parte, pentru că-i frumos, e just să se autodenunţe, iar pe de altă parte, şi nu e o presupunere tocmai radicală, în felul ăsta Pollacsek a bănuit, de fapt, esenţa realităţii. Ajunge.

Între timp, soseşte fiul militar al lui K.N. (îl cunosc), care protestează vehement că se află în prezenţa unei

persoane cu cetăţenie străină, anume, a „contesei Esterházy”.

Nota informativă a fost scrisă pentru Serviciul de Contrainformaţii Militare din localitatea Tata.

Am aflat că la Budapester Rundschau, ziar înfiinţat anul acesta, lucrează, printre alţii şi J.S. şi Mátyás Esterházy. Se pare că agentul a ajuns în perioada sa flaubertiană... Ah, Gustav, iartă-mă! Agentul îi făcuse rost lui J.S. de slujba asta, din considerente ticăloase, să fie tot timpul „în câmpul său vizual”.

Se autodenunţă în privinţa unei călătorii în străinătate, ceva stupefiant, dar în acelaşi timp, fireşte, nu riscă nimic, pentru că în calitatea sa de agent domină peste posibilităţile de călătorie ale tatei: Am auzit că a vorbit cu fratele ei mai mare (adică sora mai mică a lui Mátyás Esterházy a vorbit cu fratele ei mai mare, mai exact, cu Mátyás Esterházy care, fie vorba între noi, este tocmai „eu”-ul propoziţiei – treaba ar putea fi chiar comică dacă ar fi orice altceva, dar nu comică) spunându-i c-ar dori să întreprindă o călătorie, dar mai întâi se interesează de sănătatea „îngrijorătoare” a nu mai ştiu cărei rude, la care sora lui îi confirmă veştile „rele” şi-i urgentează sosirea – asta pentru că la Viena lumea aşa ştie, că-n Ungaria s-au introdus restricţii la eliberarea paşapoartelor.

Să meargă la madam R. şi la Târgul Internaţional de la Budapesta. Adulmecă, ungurule!

Pe sus-numita am vizitat-o la tutungeria de pe strada Üllői, femeia mi-a arătat bucuroasă ilustrata primită de la fiul ei,

trimisă de pe malul lacului de lângă Klagenfurt, unde fusese în compania unei dame care se numeşte Riki.

Documentul n-a fost interceptat de verificarea „K”. Sarcină: Deocamdată să n-o mai viziteze pe madam R.

Despre Târgul Internaţional de la Budapesta, nimic. O notă informativă despre K.N. Mă plictiseşte. Dar pe Pollacsek nu-l plictiseşte. Agentul ne furnizează date operative importante despre K.N. Informaţiile primite ne permit să tragem concluzia că ţinta are relaţii cu Serviciul francez de Informaţii Puff, dă-i o pleasnă. Pân’ la urmă o să ajungă să tulbure apele marilor puteri... Să aveţi grijă de văduva mea şi de orfanii mei!, este profesor examinator la şcoala lor, în calitatea sa de profesor de limba şi literatura maghiară. O, da... În 1966, a fost şi la Budapesta profesor examinator. Informaţiile privind aspectele de mai sus sunt interesante.

S-a elaborat combinaţia, trucul operativ: agentul şi I.A. sunt convocaţi în acelaşi timp la Secţia Paşapoarte. În mod logic, intră în vorbă. ...am invitat-o să ne viziteze, locuim la doi paşi de ştrandul Római, dar nicio reacţie, nici caldă, nici rece. Isprăvindu-şi treburile, i-a propus (agentul) să ia prânzul împreună, femeia a refuzat, dar agentul nu s-a potolit: eu am avut „de rezolvat ceva” pe strada Karolina, astfel că am condus-o pe A. până la clinica de pe strada Daróczi. (Să remarcăm iar folosirea elegantă, cu efect de concizie a ghilimelelor!)

Pollacsek a fost mulţumit, dar nu şi şeful ăstuia, care are o semnătură indescifrabilă. Tov. Pollacsek! Agentul nu s-a comportat corect. A fost foarte agresiv, a urgentat

evenimentele, cu toate că trebuia să vadă că rezultatele n-o să apară. Trebuie trase concluziile.

Apoi, tata şi Pollacsek trag şi tot trag...

<Mâine îi duc Gizellei primele două caiete. Ce-o să fie? Extrapolând reacţia ei, încerc să le intuiesc pe celelalte. Din acest punct de vedere, munca de azi a fost destul de chinuită. Mă gândesc din ce în ce mai mult la aceste ce va fi-uri.>

[Iar îmi t. p. c. : să mănânc aceste patru dosare, filă cu filă, apoi niciodată nimănui vreun cuvânt. Fireşte, ar fi nevoie de mult lichid. Apă gazoasă. Iar conştiinţei mele i-aş spune: să nu-i tulburăm pe bieţii morţi, au suferit destul, de altfel, oricum în roman se regăseşte toată esenţa (?!), slăbiciunile lui, eşecurile lui etc., şi să nu-i tulburăm nici pe bieţii vii, publicarea poate implica atâtea şi atâtea dureri, pentru ce, cu un scop?! Înger cu paloşul de flăcări – păi asta chiar că nu sau... Să aşternem vălul peste trecut, ceea ce nu înseamnă să acoperim trecutul, prin văl se vede, putem vedea, dacă vrem, dar evităm această brutalitate pustiitoare a nemijlocitului, iată, astfel mi-aş linişti conştiinţa. Care apoi la scurt timp s-ar şi linişti.]

Duminică, 4 iunie 2000

Săptămâna cărţii, îl cumpără pe tata de parc-ar fi zahăr. Un fost coleg al lui de la colegiu îmi spune c-ar vorbi cu mine. Bine. Mă priveşte înduioşat: Eşti exact ca tatăl tău. Dintr-o dată mă copleşeşte mândria şi dorinţa de a-l înşfăca de beregată.

M-am izgonit din tata. Am fost izgonit de pe pământul patern. De pe pământul tatălui meu. (Asta să fie adevărata împroprietărire? Pierderea ultimelor mele privilegii?) <Dacă aş fi contemporanul lui Pál Esterházy, aş scrie încă o culegere de rugăciuni, o întreagă carte de închinăciuni – din tata. Dar nu sunt decât – printre altele – propriul meu contemporan.>

Rochii uşoare, vaporoase, de vară – senzaţii dionisiace efemere, inconştiente. – Ce frumos spui, micul meu cavaler!

Marţi, 6 iunie 2000

E cald, vin la fabrică. Vânzătorul de ziare îmi propune să nu cumpăr (de la el) bilete de tramvai, mai bine să fac blatul, iar dacă mă prinde controlorul, să-i dictez adresa lui Orbán[67]. Asta-i metoda mişto. Înainte de ’98, adresa lui Horn[68], acum, adresa lui Orbán. Îi spun că nu sunt de acord cu el.

---

[67] 67 Viktor Orbán (1963–), liderul partidului de centru dreapta (FIDESZ), prim-ministru al Ungariei în perioada 1998–2002.

[68] Gyula Horn (1932–), membru marcant al partidului socialist (MSZP), prim-ministru al Ungariei în perioada 1994–1998. Este considerat unul dintre oamenii politici care au contribuit la căderea Cortinei de Fier; în vara anului 1989, când ocupa funcţia de ministru de Externe, a deschis graniţa Ungariei către Austria pentru ca sute de familii din fosta RDG să poată ajunge în Occident.

Ieri, cineva de aici, un om cumsecade, mi-a cerut dedicaţii pe mai multe exemplare din carte. M-am angajat într-un dialog incredibil. Îmi spune, carevasăzică, în glumă:

Ar fi haios dacă dedicaţia asta ar solicita-o un ex-agent.

Cum adică, nu-nţeleg, ce spune, cine ce este – mă bâlbâi ca vai de capul meu.

Dacă eu aş fi un ex-agent, astfel.

Iar eu sunt, futu-i, fiul unui ex-agent – gândi în sinea lui ospătarul şi se înclină cordial. (H.c. pag. 801).

Cineva îmi cere să-i scriu în carte: Urmează continuarea. Nu putea să înţeleagă de ce am o mutră aşa triumfală. O să fie continuare, păi cum să nu, îi spuneam încurajator, de parcă aş fi spus: o să fie scrâşnit de dinţi! Acum iar am perceput asta mai degrabă ca joacă decât minciună.

Am vrut să vizitez persoana sus-numită la domiciliu, dar nu mi-a deschis uşa. Iată, viaţa lui e formată din asemenea propoziţii. Familia M.K. e în concediu, madam V.P. îi povesteşte despre familia Gy.K. că are deja suma de bani pe care trebuie s-o plătească statului, condiţie să primească paşaportul pentru plecare definitivă. Madam R. se plânge, ca întotdeauna de altfel, că fiul ei nu-i scrie. Despre familia lui nenea M. (K.N.) din Paris, un episod colorat, ca o mică digresiune, la Alsógöd şi-au vândut una-două parcele de pământ care încă mai erau pe numele lor. Aşa că n-au dus lipsă de forinţi. Agentul evaluează, laudă: se raportează în mod realist la condiţiile de aici, a povestit, de exemplu, că tatăl său (...), care acum are 82 de ani,

încă visează să se-ntoarcă în Ungaria şi să facă agricultură, aspect pe care el îl consideră exclus în totalitate.

Madam R. a primit paşaportul (excursie colectivă la Viena, organizată de întreprindere). Nota informativă e verificată pe filiera IBUSZ. Cum pătrunde iar şi iar în întreaga societate... – Dar ce anume pătrunde? Jegul ăsta, putem să-l numim oricum, de la trădare la dorinţa de a trăi. După 1956, pactul nu de unele persoane a fost încheiat, ci de întreaga societate, iar datorită acestui lucru l-au încheiat şi unele persoane. Unii un pact mai mic, alţii, mai mare. Toată lumea. Sunt unii care au încheiat un compromis zero, dar şi ăia au încheiat.

Sarcină: Să meargă la Târgul de Agricultură, să-i scrie lui W., la Viena, să semnaleze că ar dori să obţină ajutorul familiei; o persoană din reţea o să ducă scrisoarea la Viena, va fi expediată de acolo.

[Subit îmi t. p. c. că tata, văzând într-o zi gestul unui politician nou-nouţ sau, mai degrabă, făcut politician peste noapte, a spus din vârful buzelor: ce atitudine de slugă! Remarca n-avea nimic orgolios, n-o spusese un aristocrat, ci un democrat. Un republican. Nu orgoliu, ci demnitate. La fel vreau să spun şi eu acum: ce atitudine de slugă! Atitudinea lui în faţa ăstora! Poate că nu trădarea ca trădare în sine e cea mai mare trădare, ci slugărnicia. A sluji e un lucru mare, a fi slugarnic e inuman! Asta a fost victoria făţarnică a kádárismului, această slugărnicie.

Această slugărnicie a răspândit-o tata, ăsta-i cel mai mare păcat al lui. – Treaba asta e doar pe jumătate adevărată. El însuşi a fost această slugărnicie. Dar dacă a răspândit

ceva, e vorba tocmai de contrariu. Vă rog să-i întrebaţi pe cei care l-au cunoscut. N-o spun ca să-l scuz. Eu însumi nu pricep cum de este posibil. Poate că tata a fost un mare actor? O Mari Jászai? Actorul naţiunii? Un artist. Stai.]

Ca să se poată întâlni cu I.A., agentul a făcut în aşa fel, încât să i se trimită din Viena un Bunte Illustriert, pentru că-n revistă era vorba despre o nuntă din Liechtenstein, protagoniştii fiind rude cu A. Ghinion: I.A. nu suporta revista. Stăteau la poartă. La locul ei de muncă. Am întrebat-o de ce n-a venit pe căldura asta la Rómaifürdő, mi-a răspuns că-i foarte obosită. Se pare că asta nu prea merge. E ca o gagicăreală forţată.

Madam J.P. îl întreabă pe agent dacă familia K. primeşte sau nu paşaportul pentru plecare definitivă. I-am răspuns evaziv (tragere la sorţi etc.). Ca să vezi, iar îl aud cum o spune.

K. a manifestat o totală indiferenţă când i-am amintit de vizita delegaţiei partidului din Uniunea Sovietică, aşa că n-am mai forţat tema.

A copiat scrisoarea scrisă lui W. din Viena, ca să poată fi înregistrată (şi eu am copiat-o, ca s-o pot înregistra aici, şi uite aşa, o generaţie îi ţine mâna celeilalte, transmiţând cunoştinţele, experienţele, tradiţiile): Din păcate, anul acesta nu ne vom putea întâlni (bănuiţi de ce?!), deşi mi-am dorit din tot sufletul să continuăm discuţia începută anul trecut, ba mai mult, cred că prin intermediul rudelor mele v-aş fi putut fi chiar de folos (...) Sufleteşte voi fi prezent la comemorare! Nu vorbi, copiază.

Sarcină: S-o caute pe mama lui R., dar în ce-l priveşte pe R. să nu se intereseze despre persoana lui într-o formă directă.

Gândindu-mă la tata: e clar ca lumina zilei că istoria nu poate fi folosită în scopuri politice de către un partid.

[În timp ce eu copiez aici ce copiasem, se prăbuşesc cele două turnuri din New-York. <S-a întâmplat în ziua de 11 septembrie.> Acu' toată lumea spune că din cauza asta s-a schimbat lumea. Nu s-a schimbat, numai că acum nu ne mai putem preface, nu mai putem spune că n-am vedea faţa adevărată a lumii. Fireşte, asta-i o mare schimbare. În brutalitatea creaţiei pe care am zărit-o acum, tatăl meu (istoria sa) se inserează intact.

Cât de mult rău e în stare să acumuleze viaţa unui om! Într-un anume sens, pentru mine este la fel de incredibil atacul terorist asupra New Yorkului ca şi existenţa de agent a tatălui meu. Când am văzut cum intră avionul în turn (eram într-un hotel din Frankfurt, puţin distrat, crezând pe bune pentru un minut că ăştia deja transmit şi după-amiază filmele astea idioate, horror), respectiv, când am văzut în dosar scrisul tatei (de asemenea, puţin distrat, aproape lejer, în niciunul dintre cazuri nu fusesem pregătit pentru nimic, nu m-am gândit că trebuie, c-ar trebui să fiu pregătit), în ambele cazuri s-a întâmplat acelaşi lucru, la fel de tare mi s-au dilatat ochii, la fel am început să înghit în sec, la fel de puternic îmi bătea inima. Nu-mi credeam ochilor, dar ştiam că-i adevărat. (De mai bine de un an trăiesc în şocul în care a ajuns acum lumea. N-o spun din lăudăroşenie.)

În ambele cazuri, am stors din mine aceeaşi propoziţie elementară, profundă: Ei, nu!

Ba da. Da, da. Spun da lumii, aceasta este afirmaţia mea fundamentală.]

O provoacă pe madam K., aflată în plină pregătire pentru călătorie, cu tot felul de probleme legate de vamă. De altfel, lucrurile destinate ajungerii în străinătate „trec prin atâtea mâini”, încât „nu există posibilitatea şmecheriilor”, dar oricum, ei n-au asupra lor lucruri mai valoroase. Dacă avocatul Sz. (ştim de la Pollacsek: cazul lui este în studiu) este sau nu abil. Oricine poate rezolva aceste lucruri, „chiar şi tu sau oricine altcineva”.

Madam R. este într-o dispoziţie proastă pentru că vor s-o pensioneze, i-au spus că, dacă tot merge atât de des în străinătate, n-are nevoie de slujbă. Cum se obişnuieşte să se spună la Budapesta: e meseriaşă. În schimb, fiul ei îi scrie – cărţi poştale. Treaba asta însă Pollacsek o consideră ca fiind o treabă meseriaşă, de altfel, cărţile poştale şi ilustratele nu sunt verificate, numai scrisorile.

Familia K. a plecat, în sfârşit. Camera a închiriat-o un amic al lui I.A., iar agentul întrevede în asta diferite posibilităţi.

M.K. a spus ceva de genul că dacă ţara asta ne-a fost bună timp de 1000 de ani, apoi să ne fie bună şi acum înainte. Asta era şi opinia tatălui meu, acest patos lucid, un patriotism pragmatic. O astfel de propoziţie ilustrează cât se poate de bine mentalitatea aristocratică, felul cum, în situaţiile cele mai banale, pragmatice, rodesc brusc tradiţiile, cunoaşterea trecutului, ataşamentul tihnit şi firesc faţă de acesta. Dacă următoarea propoziţie

dezvăluie sau nu ceva dincolo de eşec, nu ştiu. Poate faptul că omul nu este infinit? Am abordat teme politice de actualitate (Vietnamul, Orientul Apropiat), dar n-a reacţionat.

Oare aşa-numitele conversaţii dirijate impuneau o concentraţie permanentă, adică o stare tensionată? sau flecărea lejer, ca de obicei, apoi din când în când „o cotea" într-o direcţie anume? Cu alte cuvinte cât – mai precis cum – a suferit?

La T.G. Mi-a arătat un album de fotografii, în 1–2 din ele l-am recunoscut pe Horthy, fostul guvernator, la astea a făcut următoarea remarcă: „Fotografiile astea au trecut prin birourile ávó-ului". (...) În momentul de faţă, relaţia sa cu B.D. se reduce la faptul că acesta îi relatează despre boncănitul cerbilor, iar D. îi trimite un calendar de vânătoare. Ştim că-i trimite.

Să facă bine şi să meargă la madam R. să-i spună că n-a primit răspuns de la W., oare fiul ei o fi expediat într-adevăr scrisoarea? Să-i scrie şi lui W., să-l roage să-l caute pe R. şi să-i spună că persoana care-i duce scrisoarea e foarte de încredere etc. Obs.: Scrisoarea o trimitem prin „madam Kovács", care apoi o pune în Viena la poştă.

Persoana cu numele de Emánuel, aflată în discuţie, probabil că e prinţul de Liechtenstein, cu care L.A. este rudă. Sarcină: (...) Care e istoria acestui ajutor, în ce fel şi pe ce cale primeşte I.A. resursele materiale pe care le distribuie.

B., care e rudă cu I.A. trebuie să părăsească domiciliul, dar agentul scrie că Mátyás Esterházy a intervenit la soţia lui

Mihály Károlyi, la a cărei intervenţie autorităţile din sectorul XI au acceptat cererea de locuinţă a familiei B., care astfel a fost înscrisă pe listă. Iată, o mână care ajută, un bun creştin, mai exact, catolic.

[Tocmai zilele astea, demnitarii Bisericii Catolice din Ungaria au refuzat lustraţia preoţilor, adică să se publice numele agenţilor. Oarecum, gestul mai poate fi înţeles, invocând, să spunem, autonomia Bisericii sau faptul că ei nu dau socoteală parlamentului, ci Romei – de Dumnezeu să nici nu mai vorbim. Dar de ce nu se gândesc să se autolustreze? Oare nu tocmai cei care, să zicem, cred în viaţa eternă, adică nu toate mizele le sunt aici, pe pământ, se pot confrunta, totuşi, mai uşor cu propriile lor slăbiciuni? Cei care au la dispoziţie (glumă:) armonia cerurilor? Oare nu tocmai această forţă generată de credinţă ar fi ceea ce un catolic, în calitatea sa de catolic, ar putea oferi ţării sale? Credinţa nu e o platoşă de apărare nici în faţa slăbiciunilor, nici în faţa greşelilor, dar cât priveşte iertarea păcatelor, pur şi simplu un catolic are (poate avea) o cultură mai mare, or, acest lucru poate facilita mărturisirea. De ce nu povestesc demnitarii Bisericii propriile lor istorii din perioada epocii-Kádár? Ne este dat să vedem: societatea nu povesteşte, Biserica în ansamblu (ca parte a societăţii) de asemenea nu povesteşte. Îmi spune cineva că de multe ori episcopul acceptase să colaboreze cu puterea ca să-şi apere preoţii. Da, a existat aşa ceva. Dar acum de ce nu se poate vorbi despre asta? Despre faptul că o epocă ticăloasă a obligat la ticăloşii. Că asta şi asta s-a întâmplat, asta am crezut, astea mi-au fost punctele de vedere. Iată, astea-mi sunt adevărurile, iar astea, erorile. Mărturisesc în faţa Dumnezeului Atotputernic, a Preafericitei Fecioară Maria, a

Sfântului Arhanghel Mihail, a Sfântului Ioan Botezătorul, a Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, în faţa tuturor sfinţilor şi a voastră, fraţi ai mei!, că mult am păcătuit cu gândul, cu vorba şi cu fapta. Greşeala mea, greşeala mea, cea mai mare greşeală a mea! (Asta copiez din liturghierul primit de la Bunica, în 1959, de Sfântul Ştefan, şi care înainte fusese al unchiului Marcel, fratele mai mic al tatălui meu, dispărut în cel de-al doilea război mondial. N-a murit, a dispărut. H.c. pag. 525.)

Bine, sunt de acord, spune prietenul meu, dar cât de îngrozitor de greu ar fi pentru un preot, să spunem că dintr-un sat, să vorbească astfel în faţa enoriaşilor. Da, îngrozitor de greu. Chiar mai greu decât atât, pentru că enoriaşii din sat probabil că ştiu totul. Tăcerea fictivă a acestui preot fictiv nu face altceva decât să intensifice adevărata laşitate, bălmăjeala, murdăria, jegul, minciuna, autoînşelătoria.

E un păcat săvârşit împotriva libertăţilor omului.

Ce pledează pentru tăcere? De fapt, însăşi tăcerea. Drept replică, eventual s-ar putea spune că-i vorba de o abordare jurnalistică a problemei. Într-adevăr, nu vorbim despre căile mântuirii, despre păcat, despre Dumnezeu. Dar oare nu tocmai ăsta ar fi rolul Bisericii, să vorbească despre toate astea? Ba da. Ăsta. Dar în cazul nostru ar fi vorba de un rol mai mic: de situaţia, de rolul social al Bisericii. De prezenţa acesteia.

E greu ca un preot (episcop) să vorbească. Dar oare nu de o mie, de zece mii de ori se gândesc ei mai mult, din obligaţie de serviciu, ca să spun aşa, la problemele de etică, decât un inginer specializat în tehnologia silicaţilor? Această ştiinţă, această forţă, această posibilitate, această

şansă nu apar în societate, ele nu există. Mai exact, nu există pe scena publică. Pentru că eventuala suferinţă a preotului, confruntarea personală cu păcatele sale în întunericul încăperii, doar el şi Dumnezeu – este, în mod firesc, o realitate. Dar acum nu despre asta ar fi vorba. În problema sus-amintită, demnitarii Bisericii sunt la nivelul Partidului Socialist Ungar. Un singur nivel, o singură ţară, un singur ciolan.

<Încă o dată: Ne trebuie, oare, un astfel de ajutor al Bisericii? Nu-i obligatoriu. Pentru că acest rol social nu face neapărat parte din scrutarea posibilelor căi ale mântuirii, şi, la urma urmei, ce ar putea fi mai importantă decât mântuirea? Dar dacă Biserica (eu, tu) decide astfel, ei bine, atunci să facă bine să-şi ţină gura în ce priveşte aspectele sociale, să nu-şi bâţâie atâta curul, când aici, când dincolo, în timpul campaniei electorale, şi să nu-şi mai etaleze sutanele la sărbătorile naţionale, iar autorul acestor rânduri să nu-şi asume-n public că-i catolic, mai degrabă să se roage în sinea sa, dacă poate, la Domnul şi Dumnezeul său, dar dacă totuşi consideră că-i important rolul social al Bisericii sale, atunci să fie mai consecvent, dar mai ales radical, să-şi ia mai în serios catolicismul şi să facă tot ce-i posibil omeneşte ca să nu se mai ruşineze din cauza demnitarilor Bisericii sale, să se aşeze, alături de alţi o sută, în faţa Bazilicii din Esztergom şi aşa mai departe.>

Asta, ca de altfel acum totul, mi-a venit în minte apropo de tatăl meu. Aş putea să-i găsesc atâtea şi atâtea scuze! Ce altceva ar fi putut să facă? Unde-i tiranie, acolo-i tiranie.[69] Acolo fiecare este un ochi dintr-un lanţ.

[69] Un vers din poemul O propoziţie despre tiranie de Gyula Illyés (1902–1983), un important poet maghiar al secolului XX.

Am citit un interviu privind dezbaterea cazului de mai sus: preot-agent. Am transpus totul asupra tatălui meu. În felul ăsta, tata, acest cadavru moral, clarifică (poate) totuşi un anume fel de autoînşelare – de ce primeşte pe această cale gratitudinea naţiunii sale:

Dac-ar fi ascultat ce-i dicta inima, poate n-ar fi făcut ce a făcut, dar într-o ţară umilită, într-o comunitate umilită... Dar nu pentru sine fusese îngrijorat, n-a fost condus de interesele propriei sale cariere, avea patru copii... e şi asta o responsabilitate... De multe ori e mai simplu ca omul să fie erou decât tată, căruia îi este încredinţată o mică comunitate... Familia cea mare (în original: Biserica) seamănă puţin cu o mică familie. Să ne gândim numai că în Franţa, de exemplu, sunt foarte dispreţuite persoanele care au colaborat cu nemţii, iar din punct de vedere social au fost chiar pedepsite, de pildă, chiar femeile care au avut amanţi germani în timpul ocupaţiei. Prin urmare, dacă într-o familie s-ar fi aflat că mama sau fiica, să spunem, au ajuns să fi fost într-o asemenea situaţie, totuşi, respectiva familie abia dacă s-ar fi lepădat de femeia în discuţie, mai degrabă ar fi luat la cunoştinţă că asta s-a întâmplat şi şi-ar fi asumat cota-parte din ruşine, dar n-ar fi pus-o la stâlpul infamiei, nici n-ar fi îndepărtat-o din locul care i se cuvenea în familie, şi eventual ar fi reflectat c-a crezut că tocmai pentru fiii sau fraţii ei trebuie să facă tot ce-a făcut. (...) În Biblie, Sfântul Apostol Pavel îi trage la răspundere pe corinteni de ce se judecă în faţa judecătorilor străini şi de ce merg la păgâni să-şi caute dreptatea în gâlceava iscată între ei, povăţuindu-i că omul mai degrabă trebuie să rabde până şi nedreptatea decât să facă aşa ceva. Nu-i vorba pur şi simplu că trebuie apărată onoarea breslei, ci de păstrarea vie în conştiinţă a unui sentiment de apartenenţă profundă, unde lucrurile nu

pot fi împărţite atât de simplu, ăsta-i păcatul meu, iar celălalt e al tău.

E frumos, e frumos sfârşitul ăsta. Numai că acum nu despre asta ar fi vorba. Nici eu nu susţin că tata e mai păcătos decât oricine altcineva. Pentru că nu sunt în măsură să spun ceva, orice, despre asta.]

<Am dus cele două caiete. Primul pas pentru ca totul să fie făcut public. Am decis să nu-i vorbesc Gizellei despre text, mai degrabă să-i citesc, pur şi simplu, prefaţa. Înainte, am prevenit-o că această colaborare are nişte condiţii cu totul speciale. Te ascult, Péter, îmi spuse după o aşteptare puţin glacială. Pretind o discreţie totală. În replică, mi-a povestit o istorioară din care a reieşit că nu poate lua foarte în serios cele ce-i spusesem, are impresia că exagerez, dar dacă totuşi ar fi aşa cum spun, ce mă determină să cred c-ar avea probleme cu confidenţialitatea?, prin urmare, nu înţelege despre ce vorbesc.

Când am ajuns cu cititul la paragraful că, răsfoind dosarul, am recunoscut îndată scrisul de mână al tatălui meu, mi-am ridicat privirea. Trebuie să afirm (iartă-mă, Gizella) că se uita foarte tâmp la mine. Subit, am început să mă gândesc de unde cunosc mimica asta: la vremea respectivă când îi explicasem că tânăra necunoscută pe numele de Lili Csokonai[70] sunt eu, când îi tot repetam treaba asta, ei bine, şi atunci tot privirea asta o avea. Nici ea, nici alţii, pur şi simplu nu înţelegeau despre ce vorbesc, nu puteau să priceapă, totul se întâmplase prea

[70] Lili Csokonai, pseudonimul cu care Péter Esterházy a semnat romanul Şapteşpe lebede.

repede. Trebuia să repet, eu, eu sunt cel care am scris romanul, schreiben, scribere, capisco? La fel ca acum. Cum adică? Aşa, că tata a fost agent III / III. Trei per trei. Cărămidă ciripitoare, delator. Bine, de acord, termin.

Apoi am povestit puţin. Mi se înroşise faţa din cauza emoţiilor, din timp în timp mi-o acopeream cu palmele, să văd dacă-i caldă. Era. De câteva ori m-am uitat în secret la ceas, voiam să ştiu dacă n-am depăşit timpul de parcare pe care-l plătisem. Ar fi fost prea de tot, nu-i suficient că tatăl meu a fost delator, dar mi se mai şi confiscă maşina.

La sfârşit am putut s-o îmbrăţişez. Stăteam în mijlocul camerei şi n-am stat prea mult pe gânduri, am considerat că-mi îmbrăţişez mama. – Ajunge.

Adică mai e ceva. Când i-am amintit că sunt copleşit de angoasă, ce şi cum va fi dacă apare cartea, pentru că lezez prea multe interese şi generez prea multe dureri, astfel că reacţiile sunt imprevizibile, ea m-a aprobat cu toată seriozitatea, da, asta nu se poate şti dinainte. Apoi a adăugat: bietul de tine, micuţul meu. Deci, a rămas şi acum o exigentă plină de afecţiune, de o delicateţe severă; dacă la celelalte manuscrise aş fi vrut s-o aud spunând cât de bune sunt, acum aş fi vrut să-mi spună să nu-mi fie frică, n-am de ce să-mi fie frică. – A, era să uit: n-a spus doar atât că bietul de tine, micuţul meu, ci şi: bietul tău tată.>

Într-o conversaţie de pe coridor, cineva înjură Oficiului Naţional de Istorie. Omul nu poate să afle nimic, să măturăm gunoiul sub covor, apoi cu asta putem manipula, toată lumea e suspectă, şi eu, şi tu. Dau din cap, dacă ai şti tu ce ştiu eu. (Mai degrabă îngâmfare decât a .)

Dar ascult ce spune, parcă ar fi o confirmare a demersului meu. Cel puţin atunci se clarifică un caz. „Csanádi” nu eşti tu, nu e cel mai bun prieten de al tău, nu e femeia ta, nu e adversarul tău politic pe care-l poţi suspecta de aşa ceva, nu e Csurka, nu, agentul cu nume de cod „Csanádi” este tatăl meu drag, iar eu sunt Péter Esterházy. Asta-i clar. <Rescriu a treia oară propoziţiile astea, futu-i acurateţea mă-sii!, nu mai vreau încă o dată.>

Aici urmează o Fişă finală, datată 28 iulie 1977, apoi un indice alfabetic. Număr persoanele în a căror viaţă ne-am amestecat:

A: 4 persoane, 8 împrejurări, B: 7, 22, D: 6, 16, E: 10, 29 (din 10, 9 Esterházy – iubire faţă de rubedenii [H.c. pag. 474), F: 3, 7; G: 4, 16; H: 2, 4; IJ: 5, 21; K: 7, 29; L: 3, 9; M: 1, 1; N: 6, 17; O, Ö: – (băftoşii, nici Örley, nici Ottlik, nici Othello), P: 8, 41; R: 3, 12; S: 3, 10; Sz: 4, 7; T: 2, 3; U, Ü: –; V, W: 2, 11; Z: 2, 3; Zs: –

Pot să cer iertare întregului alfabet.

Dosarul al patrulea

Începe cu Tablă de materii, unde ultima însemnare e următoarea: Am închis volumul IV din dosarul „M” al ag. s. cu num. de cd. Csanádi, dos. nr. A H-117999. 29.III.1980. Cpt. Prókai.

<În sfârşit, mi-am luat inima-n dinţi şi l-am sunat pe fostul medic curant al tatei. Am stabilit o întâlnire pentru marţi. Spaţiile încep să se închidă.>

<Rândurile care urmează le-am inserat ulterior, la drept vorbind nici n-ar trebui să le pun între paranteze ascuţite. Ieri am fost pe la locurile de întâlnire ale tatei, cafenele, baruri („spaţiile încep să se închidă”), între timp mi-am luat notiţe, pe astea le transcriu acum.

Totuşi, n-am să beau peste tot câte-o cinzeacă, ar fi un gest mult prea teatral. Iar pe de altă parte, ce aş putea spera? Am preferat o variantă şi mai teatrală, sau mai degrabă mi s-a ivit, una metafizică, azi e Vinerea Mare. Am tot amânat până acum vizitele astea, n-am vrut să-mi întrerup truda. Deci, cronologic vorbind, asta e ultima adnotare. Astea îmi sunt ultimele cuvinte. Mehr Licht, ca să fiu primitiv. Şi, desigur: mehr nicht!

Cât sunt de băftos, mă îndrept tocmai spre cafeneaua Fény. Nu mai există. Dumnezeu mi-e martor că stau pe o bancă, la soare, în staţia Rómaifürdő a trenului interzonal. Restaurantul unde venea deseori tata a fost demult demolat. Aveau un excelent gulaş de fasole, ospătarul îţi aducea fără să-i ceri şi ardei iuţi, mici şi rotunzi, ca nişte cireşe.

Carevasăzică, Fény nu mai este (doar literele de neon ale firmei), în prezent, un magazin pentru obiecte vechi de artă din reţeaua Consignaţiei. Centrul de preluare pentru obiecte din aur, argint şi porţelan, obiecte de artă, tablouri. Nu intru. În vitrină, pentru o sută de mii de forinţi,

un Hristos purtându-şi crucea (pictor din sec. al XIX-lea). Mizerabil în sine, chiar dacă se potriveşte cu soarele.

Am vrut să traversez pe jos podul Margareta, dar S.K s-a oprit lângă mine cu maşina, de mult nu-l mai văzusem şi tare m-am mai bucurat. Parcă mi l-ar fi trimis cineva să-mi vină-n ajutor. Aşa am şi interpretat-o.

La intrarea pe strada Pozsonyi, cafeneaua Szamovár a devenit berărie, Gyros, Dreher, biliard, seara cântă o orchestră. Chefuiesc bând apă minerală Theodora (gazoasă). Aş avea poftă să mănânc, dar mi-am propus să ţin post. Aş cere tocăniţă de pipotă. Sau Frigărui á la Braşov. Frigăruile á la Braşov sunt invenţia tatei, la începutul anilor cincizeci. (H.c. pag. 112). În realitate, ale lui Nenea Bandi Pap (crama Mátyás); povestea am primit-o cadou de la fiul său, iar pata de culoare, de la Misi G.

La dreapta, o maşină pentru jocuri mecanice, se câştigă bani, cine câştigă, treij' de arginţi, foarte spiritual, la stânga, o reclamă Johnnie Walker. The whisky that goes with a swing. Peste drum, WC-ul, taxa, treij' de forinţi. E o blasfemie că asociez suferinţele tatei cu ziua de azi? Iuda şi Hristos formează o pereche. Trebuie să merg mai de parte, nu pot să rămân atât cât obişnuia tata.

În locul legendarului Luxor, acum o galerie de artă contemporană. Cu puţin timp în urmă fusese o autoservire. Aş merge mai departe, dar văd că înăuntru e expus un Nádler, o lucrare de proporţii mari, intru. Pe unul dintre pereţi, Henese, Nádler, Klimó, toţi trei împreună. Nu numai că se sprijină unii pe alţii, dar mă sprijină şi pe mine. O interpretez aşa. Fac repede un tur prin galerie ca să mai adun oameni; Imre Bak, El Kazovszkij, Pál Deim, László Fe-Lugossy – vă mulţumesc. Înainte să apară

cartea, trebuie să vorbesc şi cu familia Nádler. Cum va fi... O să mă instalez în faţa telefonului şi-o să tot sun? Şi dacă n-o să fie nimeni cineva?

La Europa nici nu intru, atât e de nou totul. Deşi e o idee mult prea poetică, dar nicidecum n-aş rămâne surprins dacă într-una din cafenele l-aş întâlni pe tata şi mi-ar oferi un loc la masa lui. Niciodată nu ne-am îmbătat împreună. Pentru că mi-a fost teamă de băutură. Poate c-ar trebui să le ofer copiilor mei această plăcută revelaţie paternă... Dar mă îmbăt atât de rar...

Aşa cum stau în mulţimea de pe trotuar şi-mi iau notiţe, fix ca un Zsigmond Móricz, lumea are impresia că vorbesc de unul singur. Un nebun de legat care stă în picioare.

În locul barului Tünde: Senator Póker Center. Intru, totuşi. Scuzaţi-mă, nu ştiţi ce a fost aici înainte? Nu. Ildi, nici tu nu ştii? Nici ea nu ştie. Poate vreun bar sau aşa ceva. Dar acu' n-are importanţă, nu-i aşa? Totul are importanţă, spun cu o agresivitate întâmplătoare, la care pur şi simplu cele două persoane îmi întorc spatele.

Nu sunt un Egon Erwin Kisch, de douăj' de minute mă-nvârt de colo-colo în piaţa Marx numită Nyugati, caut restaurantul Sabária. După toate probabilităţile, o bancă. Brusc, cred că-mi şi amintesc de ceva hardughie, ceva sos lung la umbra a ceva care seamănă cu mâncarea de fasole verde.

Pe strada Bajcsy-Zsilinszky nu găsesc restaurantul Alkotmány, geamuri prăfuite, închis pentru renovare, New York Bagel; dar şi ăsta trebuie să fi fost ceva restaurant,

pentru că văd un autocolant cu înscrisul: „bonuri de masă”. Nu găsesc nici cafeneaua Kis Dóm, în locul ei probabil că e un magazin de delicatese, nu găsesc nici cofetăria Carmen, în locul ei este fie Service Seiko, fie magazinul Fotex, fie cofetăria Ştrudel. Intru, un parfum incredibil; fidela mea apă minerală. Mai doriţi ceva? Deja nu mai doresc nimic, răspund cu o voce profundă, plină de tâlc, şi mă aşez mototol pe un scaun lângă o vitrină în care e un tort á la Esterházy. Doamne, cât mi-e de foame! Dacă aş fi un Voltaire, aş mânca peste tot, ostentativ, carne, carne cu carne, de altfel şi aici sunt sendvişuri cu carne pané. Ce rost are, într-o cofetărie care se mai numeşte şi ştrudel? Spatele mi-e umed şi cald, ca un aluat de prăjitură, şi sunt plictisit.

Sunt plictisitor de încordat.

Dac-aş fi tras la măsea, acum aş fi destul de pilit, mai ales pe stomacul gol. Mi-ar fi foarte milă de mine. De fapt, G. (nu Gitta) mi-a spus să nu beau între timp, mai degrabă după, acasă, din raţiuni stilistice i-am ascultat îndată sfatul. Cineva îmi pronunţă numele (sau al tatălui meu) cu voce tare, tocmai cumpără o felie de tort, e ca şi cum aş fi provocat, sar repede-n picioare, o pornesc spre ieşire, săru-mâna, nu-mi răspunde nimeni.

Peste drum e Bazilica. Văzuse totul, întotdeauna.

Spre locul unde fusese Kering?, arunc doar o privire, acum e o bancă.

Am ajuns în centrul oraşului, Dunakorzó a fost transformat în restaurant. Vinerea Mare îşi are avantajele ei, dar şi dezavantaje – acum aş putea să încerc o pulpă de viţel.

Aici am mâncat deja pulpă de viţel bine gătită. (Dar şi prost.)

A venit la mine un taximetrist, eu stau, el parchează, mi-a urat spor la treabă, mi-a spus că odată m-a dus acasă, şi că atunci, la întrebarea mea care ar fi diferenţa între a conduce taxiul ziua şi a-l conduce noaptea, mi-a răspuns că ziua omul ajunge de la punctul A la punctul B, iar noaptea de la punctul A la punctul G, iar eu i-aş fi spus că am să includ asta în viitorul meu roman.

Păi, în cazul ăsta acum recuperez, îi spun jovial şi încep să-mi notez – asta.

Pe strada Váci m-am întâlnit cu T., prieten din copilărie cu familia (vezi Roman-de-producţie). Strigase după mine, n-am ştiut de unde vine vocea, dar l-am recunoscut îndată. Nu-l mai văzusem de ani de zile. De la Crăciun încoace duce o luptă dârză cu tumora cerebrală a nevesti-sii. Despre asta îmi povesteşte. E ca un „bărbat adevărat”, în timp ce mereu văd în el copilul de odinioară. Între timp, cineva se apropie de noi, ne felicită, pe el pentru succesele de antrenor, pe mine pentru cele literare. Râdem, a meritat să stăm aici de la şase dimineaţa, nu-i aşa, bătrâne?! Între timp trece pe lângă noi K., marele poet, îmi atinge spatele. Puţin mai târziu intrăm la barul Anna, pentru mine e sarcină de serviciu. Îmi spune că azi pentru el e ziua plimbării. Şi pentru mine, să nu mai spună nimic, dar vizitez locurile dragi tatălui meu. Locurile dragi! – nici măcar nu roşesc.

Astăzi iar e o ultimă zi.

Bulevardul Ferenc, barul Híd, în sfârşit am găsit ceva, fără gust, fără savoare, un loc dezagreabil.

Oare ce-o fi băut aici? Poate rom. Rom marca Lánchid. Dacă aş fi un om liber (nu catolic – glumesc!), acum aş mânca îngheţată.

E trei fără un sfert. Restaurantul Híd s-a transformat în berăria Western. Aş mânca rosbrat. Frumoasa L. îmi tot promite un rosbrat. Am s-o pun să se ţină de cuvânt şi am să-l mănânc de pe ea. Cu ea.

Îmi târşesc picioarele pe urmele tatălui meu prin Budapesta plină de praf. Vreau să văd tutungeria lui madam R., pe strada Üllői. Pelerinaj. În vitrina unui anticariat: Ghidul vieţii (Biblioteca Gazetei de Pesta). Ar trebui citit. La adresa cunoscută de mine e un magazin de optică, iar lângă acesta, un birou de închiriat autoturisme. Nu-mi mai pică bine toată treaba asta, nici pe dinafară, nici pe dinăuntru. Tot merg şi merg, ca un cal pus să treiere, roată-roată.

Nici Imbiszul nu mai există; acum îl renovează, deja nu se mai ştie din ce o să iasă în final încă nu se ştie ce. În locul cafenelei Karaván e Admirál Club.

Am urcat în tramvai şi m-am dus până la piaţa Oktogon. Vociferările unui cuplu beat. Greţos. (Nu modific în dezgustător.) Am trecut prin faţa Librăriei Scriitorilor, dar n-am găsit pe nimeni, era închis pe motive de inventar. M-am tot uitat prin geam, poate că totuşi, dar în zadar. În zadar. Acum stau pe o bancă de pe Körönd, asemenea unui pensionar. Colcăie oraşul, mă ard tălpile. Demult n-am mai umblat atât. Nu e nicio scofală. Am intrat la restaurantul Körönd să mă piş, apoi am ieşit.

La colţul străzii Üllői cu bulevardul Ferenc, aş putea spune că peste drum de Imbisz, stăteau fete tinere, ordinare, fumau. Ai o bancnotă de o mie? o întreabă una pe cealaltă, n-am, apoi în acelaşi ritm fata iese din cerc, am, n-am, întoarcere, să tot aibă vreo şaişpe ani, şi-mi spune, tocmai atunci ajung acolo, moşulică, ţi-o sug pentru o mie. (Vezi, draga mea Gizella, a devenit un motiv fundamental!) Mă tot gândesc dacă e sau nu o ofertă lucrativă, dar n-am termen de comparaţie. Fireşte, nu numai suma e de verificat. Parcă băieţii-Lenin l-ar fi numit aşa pe bunicu': moşulică. (Am verificat, nu: papá, H.c. pag. 445.)

Deja nu mai am mult. Capri nu mai există, Garzon nu mai există, taxi!. Sau cum obişnuia să spună măicuţa mea dragă: Taaxi! („Îmi iau un taaxi." – Sau asta a fost mătuşa lui Nádas?)

Sâmbăta Mare, dimineaţa. Ultimele cuvinte să fie titlul uneia dintre scrierile lui Ervin Lázár: Despre tata, prin oglindă.>

Păi, atunci, pe cai. Noua victimă e baroneasa G.A., fosta responsabilă a „Crucii Roşii horthyste". Are 83 de ani şi se bucură de o sănătate bună. Nu demult s-a întors dintr-o călătorie în străinătate, unde a stat mai multe luni...

Ea mi-a deschis uşa, în prima clipă nu m-a recunoscut, dar când m-am prezentat s-a bucurat foarte tare. Îl vom şterge de ocară şi ruşinea, ce-l pătară![71]: în cazul nostru se petrece exact invers. Agentul este cel care şterge de pe el

[71] Un vers din poezia Cântec naţional de Sándor Petőfi, traducere din limba maghiară de Eugen Jebeleanu, Poezii şi poeme, Ed. pentru literatură, Bucureşti, 1969.

virtutea secolelor (să lăsăm acum procentul de ocară) şi se pătează cu ruşinea, de fiecare dată când se prezintă. Chiar şi-n sinea sa, această notă informativă este o mizerie. În schimb, uneori primeşte de la alteţea sa Albrecht, prinţul regal de Bavaria, pachete pentru nevoiaşii de aici, pe care apoi îi anunţă; zilnic este acasă după-amiază între ora 2 şi 4, atunci vin oamenii după pachete. Mi-a povestit că şi I.A. i-a trimis oameni care au nevoie de ajutor.

Vă informez că trebuie să-mi amân călătoria pe care am plănuit s-o fac în Austria-RFG în cursul lunii IV.1968, pentru că ruda mea din Viena se pregăteşte să vină încoace aprox. în aceeaşi perioadă. Dar cu toate astea îşi depune cererea de plecare şi indică persoanele pe care le-ar vizita (nume cunoscute: fie din notele precedente, fie din copilărie).

Vai. Copiază şi taci. Vă informez că Péter Esterházy (născut la Budapesta, pe 14 aprilie 1950, domiciliat adresa cutare) o să susţină examenul de bacalaureat la Gimnaziul Piarist din Budapesta, unde până-n prezent a obţinut note excelente. Se va prezenta la examenul de admitere la Universitatea ELTE, Facultatea de Ştiinţe Matematice. În cazul în care la examenul de admitere o să obţină punctajul necesar, rog organele Ministerului de Interne să sprijine intrarea lui la facultate. Csanádi.

Evaluare: (...) Pe baza rezultatelor bune ale activităţii desfăşurate până acum, recomand sprijinirea cererii. Cum drumul stelei roşii pe ceruri e înscrisă: numai aşa merită![72] Măsuri: Propun ca printr-o notă de serviciu să fie anunţată

[72] O altă parafrazare a aceluiaşi vers din poezia (Nu fi zburdalnic...) de Attila József: merită să faci doar o muncă frumoasă şi precisă / cum drumul stele pe ceruri e înscrisă.

subsecţia de resort din cadrul MI în legătură cu examenul de admitere la facultate.

Tată grijuliu. Un tip de treabă Csanádi ăsta. Şi cinstit. Solicită ajutor numai dacă fiul său o să obţină punctajul necesar. Dar în cazul în care copilul ăla obţine punctajul necesar (după câte-mi amintesc, nouăşpe puncte din douăzeci), de ce pula mea mai trebuie să fie şi sprijinit? În felul ăsta ar compensa agentul dezavantajele generate de numele de Esterházy şi de Gimnaziul Piarist? Şi din asta se vede că o asemenea dictatură nu-i o afacere bună.

Şi Pollacsek sprijină cererea. Un tip de treabă Pollacsek ăsta. Toţi sunt foarte de treabă. De altfel, n-am avut întotdeauna numai note excelente, uneori doar bune. În primul semestru din anul trei, dacă bine-mi amintesc, tocmai la matematică am încasat un patru. De la domnul profesor Pogány. Doamne, ce ruşine mi-a fost!

Cei doi tipi de treabă discută despre sarcinile călătoriei în străinătate, prevăzută pentru luna mai. Unul dintre ei, agentul, să meargă la mama lui R., poate accepta scrisori, mesaje de la ea.

Lui madam R. i s-a născut un nepot! Este important din punct de vedere operativ că-i trimite mesaje fiului ei prin intermediul agentului nostru.

Agentul a plecat în Austria, iar eu mi-am dat bacalaureatul la piarişti. Cred că tata a lăsat o impresie bună asupra profesorilor mei. Mă bucuram când el mergea la şedinţa cu părinţii. Datorită lui, ca să spun aşa, profesorii mei îşi dădeau mai bine seama de calităţile mele excepţionale (relativ). Era suficient să se uite la tata ca să-şi dea seama

că o să realizez şi eu câte ceva-n viaţă. <În niciun caz nu mi-e greu să scriu pe „tonul de odinioară” despre el: e suficient doar să-mi amintesc. Nu mi-am pierdut această aptitudine, deşi îmi era foarte teamă.>

[Dintr-o recenzie germană despre H.c.: „În final, nu scăpăm de bănuiala că acest mare roman este un monument pe care P.E. îl ridică propriului şi realului său tată, monumentul închinat lui Mátyás Esterházy, al acelui perseverent (!!!) intelectual plebeian care şi-a trăit viaţa în aşa fel, încât Martin Walser l-ar invidia foarte tare”. Bietul Walser. Iată, asta – totul – numesc eu umor structural. Lumea-i plină de glume, gem în sinea mea.]

<Pe maghiarul Dumnezeu noi ne jurăm, ne jurăm ca robi de-acum să nu mai stăm![73] – îl aud pe Petőfi din aparatul de radio, azi e 15 martie. Mai am şi acum cocarda aceea pe care o confecţionase mama, s-a decolorat complet. În dimineaţa zilei de 15 martie, mama ne-o prindea de reverul hainei. Şi tata se aşeza în rând cu noi, de parc-ar fi fost cel de-al cincilea copil, iar mami îi prindea cocarda de reverul hainei, cu un ac de siguranţă. Era o cocardă mică de tot. Uneori am fi dorit una mai mare, dar mama făcea referiri la un oarecare bun gust. Referitor la tradiţiile de familie, era o mică încurcătură în legătură cu revoluţia din 1848, dar se pare că personalitatea tatei a aplanat problemele. Un ungur bun, ocrotitorul săracilor, şi dumneata eşti sărac, iar în secret mai eşti şi conte. Trăiască libertatea! Trăiască patria! l >

[73] Un vers din poezia Cântec naţional de Sándor Petőfi, traducere din limba maghiară de Eugen Jebeleanu, Poezii şi poeme, Ed. pentru literatură, Bucureşti, 1969.

Note informative îngrozitor de lungi (14, apoi 11 pagini) despre călătoria în străinătate; rezumate inteligente, detaliate. Cel care le scrisese e un om deştept, are o memorie bună. N-are importanţă, doar spicuiesc din ele. W. m-a îmbrăţişat, s-a bucurat că ne-am reîntâlnit. (...) În mod repetat mi-a atras atenţia să fiu precaut, mai ales în ce priveşte corespondenţa. Încă o dată: în trădare, numai totul e posibil. (...) De bine ce le este, nu mai ştiu ce să facă, amintindu-l, drept exemplu pe Brand (?), fiul ministrului de Externe al RFG, care la o întâlnire studenţească a declarat c-ar dori să-i vadă spânzuraţi pe toţi miniştrii din Bonn, inclusiv pe tatăl său, dar la reuniune a sosit cu Mercedesul pe care-l primise tocmai de la el.

Cu toate că nu de la el am primit echilibrul meu, forţa mea, dar aceste calităţi au ajuns să se împlinească sau să se accentueze graţie lui. Tata a jucat un mare rol în viaţa mea. Dacă sunt călit şi rezistent e şi pentru că l-am văzut pe el, pe bărbatul călit şi rezistent. <La limita l , dar mi le reprim, a fost destul...!> Acum îmi sunt de folos aceste calităţi. E adevărat, eu nu vreau să fie spânzurat, nici nu-l pun la stâlpul infamiei. Eu nu fac altceva decât să vă povestesc istoria lui. <Şi vă rog pe voi, fraţii meu, fratres – l l >

L-a vizitat pe R., pe care nu-l interesează politica (atunci ce rost are risipa asta de energie?!), hobby-ul său e construirea trenurilor de jucărie, i-a încredinţat agentului o scrisoare pentru mama sa, cere o fotografie de pe vremea când era copil şi o fotografie a părinţilor săi. În final, cere o reţetă pentru pateuri cu jumări.

La München, agentul s-a întâlnit cu Gallicus de la Europa Liberă, cu Imre Mikes, căruia îi adusese un mesaj de la Miklós Wesselényi. Au vorbit despre Radio Europa Lib. şi despre viitorul emigraţiei; Mikes e de părere că redacţia radioului e plină de oamenii infiltraţi de la ávó.

[Ieri, la o reuniune cu prietenii, că-n Germania s-a aflat cât de mulţi oameni au colaborat cu Stasi, dar că treaba asta n-are prea multe consecinţe, societatea occidentală e sătulă până-n gât, a obosit. Dacă delincventul e tenace şi nu devine depresiv, atunci scapă. Asta-i incorect, spun cu severitate, cu preţiozitatea unui birocrat al moralei, şi înmoi bucata de calamar în sucul propriu.]

O, o, asta-i interesant. Privind răspunsurile la întrebările legate de I.A., vă raportez următoarele. Cu persoana sus-numită şi cercul ei de cunoştinţe (cu familia Gy.K., cu P., cu familia J.P.) nu am avut conflicte personale, nici conflicte financiare sau alt gen de conflicte. De la persoana în cauză nu am primit niciun fel de însărcinare pe care eventual să n-o fi îndeplinit, fie în legătură cu moştenirea A., fie în legătură cu altceva, astfel că n-avea cum să apară vreun conflict.

Toate astea pentru că: scrisoarea interceptată prin intermediul verificării „K” am verificat-o cu agentul. În dosarul lui K. este vorba şi despre agent. Scrisoarea a trimis-o familia Gy.K., din RFG, lui I.A., persoană care se află în studiul nostru. Pe baza scrisorii se poate deduce că agentul eventual n-a procedat corect în privinţa persoanelor amintite, motiv pentru care acestea sunt supărate pe el. Dar agentul nu ştie nimic despre aşa ceva, aşa că: După toate astea, se poate trage clar concluzia că

agentul este suspect pentru persoana ţintă, că aceasta nu are încredere în el. Din acest motiv nu mai poate lucra în continuare în afacerea asta.

Propun ca pentru un timp agentul să se mişte în cercul foştilor aristocraţi. [Sau să nu se mai mişte? Poate am copiat greşit. E indiferent, absolut indiferent. Subit îmi t. p. c. că din cauza Ediţiei revăzute oamenii vor fi dezgustaţi de Harmonia cælestis. Acum mă gândesc la asta, în marea-mi spaimă, de tot râsul, ca la orice altceva. Faptul că vor fi dezgustaţi de mine, personal, de familia mea, de fraţii mei, de toţi care sunt Esterházy – nu contează, dar că eventual îmi pot pierde cititorii... E absolut indiferent, am vrut să scriu de dragul simetriei, dar mi-am dat seama îndată că această reducere e exagerată (e „mult”). Întrebare fundamentală: ce nu-i absolut indiferent? Dacă vrem să rămânem în viaţă, trebuie să stăruim asupra lucrurilor care nu sunt absolut indiferente. Apropo de tata, acum oare nu mă gândesc că lui îi devenise totul absolut indiferent? E o minune c-a rămas în viaţă. Ne-am mai putea întrista încă o tură, ce fel de viaţă e cea în care a rămas? – dar totuşi, între timp a muncit, ne-a întreţinut pe noi, a existat. Încă o dată: această disciplinare într-un nimic total, într-un vid, în putreziciune şi, fireşte, în suferinţă – de unde?!]

O mică panoramă sociologică, fără pretenţia exhaustivităţii, în legătură cu invazia Cehoslovaciei: În trenul interzonal de pe traseul Szentendre am auzit frânturi din ce vorbeau oamenii, că încă în 20.VIII. a avut loc o întâlnire secretă între Kádár şi Dubček. Nu am putut identifica persoanele care au spus acest lucru. Nu ştim de unde să bonificăm asta. M.K.: intervenţia militară e logică, dar n-ar fi crezut că-i posibil aşa ceva.

<Am făcut o listă cu persoanele cărora trebuie să le spun înainte să apară cartea, Dóra, Marcell, Zsófi, Miklós, apoi „Pégyömima”, Péter, György, Mihály, Marci (aşa cum nu folosim diminutivul Gyuri pentru György, tot aşa niciodată nu spunem Márton, ci folosim diminutivul Marci), apoi rudelor mai îndepărtate, să nu afle din presă, apoi, prietenilor. Să organizez un mare dineu? Sau activităţi organizate pe grupe? În primul rând, trebuie să-l previn pe bunul meu editor, pe G.; şi el trebuie să se pregătească.>

Informaţii neaşteptate despre tinereţea trecătoare: Vă informez în afara sarcinii primite. Mi-a ajuns la cunoştinţă pentru că-i spusesem eu că la Siófok, în data de 16, luna crt., seara după ora 11, un grup format din 7–8 tineri a traversat trecerea de cale ferată cu toate că era pusă bariera. Cu toate că. Patrula poliţiei care tocmai trecea pe acolo i-a amendat cu 20 forinţi de persoană. Adică abuziv de mult. Când tinerii au plecat, unul dintre poliţişti a comentat în urma lor: „În pizda mamii voastre de huligani!”. Drept replică, Péter Esterházy cât de frumos şi plin de elan îmi scrie numele!, de 18 ani, domiciliat adresa cutare a spus: „Asta nu, totuşi!”. Poliţiştii l-au chemat la ei şi i-au dat pe loc două palme atât de zdravene, c-am căzut peste un gard care la rândul lui a căzut, ca într-un film de desene animate, apoi l-au înghesuit într-o maşină atunci chiar că m-am speriat, rău de tot şi l-au dus la postul de poliţie unde l-au pălmuit în continuare. Dacă a negat c-ar fi fost obraznic, din cauza asta, iar dacă a „recunoscut” că a fost obraznic, din cauza asta. Nu mai ţin minte momentul ăsta, fie că tata fabulează – notele sale informative de până cum nu susţin această ipoteză –, fie eu am fabulat la vremea respectivă, n-ar fi exclus. [Din această întâmplare

sau „întâmplare” am scris următorul pasaj din Nuvela spionului (Şefu’ îi dă lecţii tânărului spion): Ei, mimica asta-mi place. Fireşte, idiot să nu fii, te poţi baza pe prostia ta, dar nu pe tâmpenia din tine. Câteodată trebuie să fii iute ca fulgerul. De exemplu, dacă într-un anume loc şi timp constaţi că numărul palmelor primite din greşeală coincide cu numărul casei unde locuieşti şi pe care l-ai dictat când ţi-au înregistrat adresa, atunci în următoarea ocazie trebuie să spui că locuieşti la numărul 128 / B, în cazul ăsta, deşi nu poţi evita palmele, dar în niciun caz nu primeşti 128, dar dacă totuşi, cu B-ul ăsta o bagă pe mânecă. Ăsta-i un exemplu.] În final, l-au întrebat unde merge, dar a primit câte o palmă pentru fiecare răspuns, asta până când răspunsul „mă duc în p...da mamii mele” a corespuns aşteptărilor, astfel că după miezul nopţii i-au dat drumul. – Tinerii n-au consumat în prealabil băuturi spirtoase. Csanádi

Oare de ce i-a informat despre asta? Era în mod vizibil furios... felul în care a citat cuvintele alea vulgare, parcă le-ar fi aruncat totul în mutră... Oare s-a înfuriat pentru că poliţiştii nu ştiau că suntem de aceeaşi parte a baricadei? (E valabil deja şi pentru propriile mele comentarii: nu se comentează, se copiază.) Spre norocul lor, în ce mă priveşte nu s-a pus problema unui „comportament aluziv”. – Mi-am dat bacalaureatul, am reuşit la facultate, am crezut că toată lumea e a mea, tâmpiţii dracu’ de curcani, nişte proşti ca noaptea, pule belite de comunişti, puteţi să-mi faceţi frecţie la piciorul de lemn. Sau în calitate de tată grijuliu a vrut să profite de relaţiile avute, la fel ca şi în cazul admiterii la facultate? Sau i-o fi fost teamă că eventual vor raporta cele întâmplate şi e mai bine să afle de la el despre ce a fost vorba?

De altfel, nu mi-au dat drumul, mi-au spus să ies din încăpere, am stat foarte mult timp pe un coridor, nimeni nu mi-a adresat niciun cuvânt, iar după un timp am plecat, pur şi simplu. Despre acest eveniment se poate citi, într-o profundă interpretare literară, în romanul meu Dependenţe.

În septembrie m-am dus la armată ca să învăţ că lumea nu-i a mea. Am învăţat şi n-am învăţat.

O notă informativă din august. Următoarea: datată 10.X.1968, o „notă de serviciu”, Csanádi a informat despre experienţele acumulate la cafeneaua Hungária. În 19.XII.: Agentul nu ne-a furnizat notă informativă. La întâlnire am vorbit despre aspectele viitoare ale activităţii sale în domeniul cultural. A primit sarcina să viziteze cafeneaua Hungária, mai exact masa rezervată „scriitorilor”, situată în capătul sălii. Ce penibil. Pe cine-o fi turnat? După câte ştiu, n-a cunoscut mulţi scriitori. Vechiul său prieten, (nenea) Miklós Hubay, i l-a prezentat pe István Vas, apoi s-a întâlnit şi cu Ferenc Juhász, Endre Vészi, Ferenc (zis şi Cini) Karinthy. – Nu te lamenta, copiază.

13.III.1969. Trei luni pauză? Conversaţia pe care a iniţiat-o agentul cu Tibor Pető are drept scop infiltrarea lui Csanádi, ţinta fiind persoana lui V.Sz. în afacerea cu num. de cd. „Felvidéki”.

25.III.1969. Agentul n-a dat notă informativă, pentru că din punct de vedere operativ n-avusese de raportat nimic esenţial.

17.IV.1969. Agentul n-a dat notă informativă, pentru că din punct de vedere operativ n-avusese de raportat nimic esenţial.

22.IV.1969. Din notele informative ale agentului cu num. de cd. „Csanádi”, notele informative scrise în 1, 14, luna XI., 1968 şi în 25.III. ’69 le-am distrus pentru că nu aveau valoare operativă. Dar de ce a fost nevoie să fie distruse? Până acum aşa ceva nu s-a întâmplat. A scris ceva neplăcut? – În perioada asta i s-a declanşat boala. În toamna lui ’68 m-a vizitat la cazarmă. Mi-a adus pui pané. Mami a împachetat separat fiecare bucată. Numai c-a fost puţin, n-a ştiut că pachetul trebuie împărţit cu ceilalţi.

2.V.1969. Nu-l lasă în pace. La întâlnirea extraordinară primeşte drept sarcină să meargă la restaurantul Újlaki, să urmărească şi să afle ce fel de reuniune va fi acolo şi dacă va fi prezentă persoana din fotografia pe care i-au arătat-o. Palpitant!!!

8.V.1969. Acum îmi dau seama că agentul are exact aceeaşi vârstă ca mine. Ba mai mult, azi, 6.VI.2000, eu sunt cu opt zile mai bătrân decât era el atunci. În ziua indicată, la ora 6 după-amiază, am fost acolo împreună cu familia. Dumnezeu, patria, familia drept mască, acoperire, camuflaj. Pe omul din fotografie nu l-a văzut.

22.V.1969. Acu’ el este mai bătrân cu şase zile. Viaţa noastră ni s-a schimbat foarte tare. Avem alte propoziţii în gură. El, atunci, la cincizeci de ani, a căzut în punctul cel mai adânc al vieţii, „nu poate privi nici înainte, nici în urmă”, e zdruncinat, şi-a paradit nervii, a ajuns la spital. Eu, acum, sunt concomitent în înalturi şi-n hăuri, nu-i un eşec personal, ci unul general, nou, necunoscut. Dintr-o dată, lumea mi se pare atât de necunoscută, de nouă, de

ireală – încât toate astea pot fi luate la cunoştinţă numai la modul cel mai personal. La întâlnirea planificată agentul nu s-a prezentat.

16.VI.1969. Imre Nagy şi Joyce. ...nu s-a prezentat. Cu ocazia verificării, am constatat că în prezent Csanádi este la spital, din cauza unei depresii nervoase. Da' crăpaţi dracu' odată. (Puţină pauză, lovi-v-ar plumbu-n limbă.) [Cu puţin timp în urmă, într-un interviu din Germania, Germania de Nord, m-au întrebat ce anume le reproşez comuniştilor. Cum adică ce ah-nuh-meh? am strigat, păi totul. Totul! Se uitau cam ciudat la ieşirea asta a mea, se aşteptau la o analiză nuanţată, obiectivă privind existenţa plină de speranţe a mişcărilor de stânga de la începutul secolului. Am vorbit despre altceva, uitând, ca de obicei, să armonizăm conceptele pe care am fi dorit să le folosim.] Din cauza stării de sănătate nu poate fi vizitat la spital.

Joi, 8 iulie 2000

Despre boala lui ştie mai multe György, fratele meu, el era acasă, eu, la cazarmă. Noi am ştiut că din cauza băuturii, delirium tremens. „Tatăl vostru e obosit." Voia să doarmă tot timpul. Apoi, când a ieşit din spital: perioada habotniciei.

[Am răsturnat din greşeală un teanc de cărţi, printre altele şi Harmonia. S-a deschis la pagina 391: de parcă n-ar avea nicio legătură cu nimic, nici cu propria-i copilărie, nici cu războiul, apoi chiar cu nimic, o ţară nouă, străină; nu are nimic, doar pe noi: chiar că nimic. E ca şi cum s-ar fi găsit explicaţia. Dacă într-adevăr nimic, nimic faţă de nimic,

atunci orice. Oare nu-i prea patetic? Nu e prea din punctul de vedere al unui conte? C-ar fi fost dislocat din viaţa sa, astfel că n-a făcut altceva decât să plutească... Dar oare nu toată lumea pluteşte astfel sau ar putea să plutească? (Despre aşa ceva vorbeşte şi B.) Adică, ar mai exista el însuşi: ca un nu-nimic. Mai mult decât atât nu prea obişnuieşte să fie. (Apropo de atacul terorist de la New York, într-un articol frumos, vehement, sceptic, Samarago scria că nu-i aşa cum susţine Nietzsche, că dacă nu există Dumnezeu se poate întâmpla orice, dimpotrivă, e posibil să se întâmple orice pentru că există Dumnezeu, există la cine să ne putem referi.)

Mă dor şalele, nu mă pot apleca aşa cum ar trebui, stau pe vine pe podea, deasupra cărţii mele, silabisesc destinul tatei. a]

<La televizor, mă uit în paralel la Excalibur şi la Tragedia omului. Îmi t. p. c. : Tata, tragedia omului. Într-una dintre pauze, regizorul declară că universul este îmbibat de speranţă infinită, nu de deznădejde infinită. Nu spun că asta e o autoînşelare tipică de mic-burghez, cu toate că nici din piesă, nici din tata nu asta rezultă. Nu se vede.>

22.VIII.1969. (Mi-am terminat serviciul militar.) Notă de serviciu: Agentul e bolnav de mai mult timp, el a fost cel care a solicitat întâlnirea. A spus că fiul său Mihály a rămas la Viena. Într-adevăr. Din spusele agentului, el n-a fost de acord cu aşa ceva. L-a rugat să vină acasă, dar copilul a refuzat. Agentul o să le scrie rudelor sale să nu-şi asume să-l ajute pe fiul său şi să-l trimită acasă. Asta nu s-a întâmplat. Agentul ne va anunţa rezultatul îndată ce primeşte scrisoarea-răspuns.

IX.1969. Notă de serviciu. Acum iar îl compătimesc, cât de hăituit şi vulnerabil fusese atunci, aservit din punct de vedere sufletesc şi fizic, dar cu toate astea se năpustesc îndată asupra lui, deşi se vede clar că nu mai rezistă. – Ba rezistă. La întâlnire am vorbit despre problemele sale personale (emigrarea fiului său). Păi, chiar că-i foarte important să existe cineva cu care să se poată vorbi!

<Îmi amintesc cât de bucuros fusese Sascha Anderson când a primit de ziua lui un cadou de la ofiţerul de legătură. Inevitabil se creează o aşa-numită relaţie umană (!), pentru că li s-au întreţesut vieţile. Petrec mai mult timp unul cu celălalt decât cu oricine altcineva.

Frunzăresc notiţele făcute la Berlin. Câte şi mai câte cărţi au apărut prin anii ’90, consacrate acestui subiect! Analize ştiinţifice, studii, confesiuni personale, interviuri cu delatori, cu victime, victimele vorbesc cu persoanele care i-au turnat – se constată funcţionarea unei societăţi. Acolo, condiţia supravieţuirii este: a vorbi. A vorbi şi a tăcea. În sinea ei, tăcerea, singură, nu ajută la nimic, e doar muţenie. Cartea asta ar fi inclusiv împotriva acestui fenomen. În Germania, trecutul, scrie Peter Schneider, are o umbră mai mare decât în alte părţi. În Ungaria parcă nici n-ar exista umbră. Sau numai umbră, adică, întuneric. Umbra are nevoie de lumină (manual şcolar pentru clasele elementare), iar lumina are nevoie de curaj. De voinţă.

Notele informative ale lui Anderson sau ale unei „Karin Lenz” sunt mai serioase decât ale tatălui meu, alea sunt analize, idei novatoare (de exemplu, delatorii să fie recolaţi pentru o perioadă determinată, nu pentru

totdeauna, să spunem că pentru cinci ani, astfel e mai uşor de suportat psihic – mi se pare o sugestie ingenioasă, destul de nemţească).

Ich hatte immer Angst (întotdeauna mi-a fost frică), spune această „Karin Lenz” în convorbirea aceea uluitoare pe care a avut-o cu cele două prietene ale ei pe care le-a turnat. Bibliotecara de la Wissenschaftskolleg, Frau Rein, a cunoscut-o personal, un eine kaputte Persöhnlichkeit, mi-a spus.

Toate sufletele îşi au nişte limitele. Iar dacă sufletul este gol, atunci e gol, spune o altă renumită cărămidă-ciripitoare din domeniul literaturii (cred că se numeşte Böhme). Iar când Anderson este întrebat dacă n-are mustrări de conştiinţă, răspunde, în maniera sa dezagreabilă, că nu există mustrări de conştiinţă, doar o conştiinţă foarte-foarte diferenţiată.

Sinceritatea este o categorie inutilizabilă. (Asta s-a văzut deja şi-n cazul lui Hrabal.) Istoria nu poate fi deznodată, iar dorinţa de supravieţuire face alte şi alte noduri. Un lucru devine clar: vulnerabilitatea omului. Cred că oricine poate deveni delator. Citind rapoartele acestor bieţi oameni, observ că-n fiecare dintre noi există această posibilitate, pentru că există vulnerabilitatea şi slăbiciunea. Nici nu trebuie foarte multe lucruri pentru asta, sunt suficiente câteva coincidenţe nefericite; iată, o cacealma arogantă: puţină singurătate, sensibilitate, plus o mamă alcoolică, să spunem, o oarecare ambiţie şi eşecuri din adolescenţă pe care talentul nu le-a sprijinit ca lumea, pentru că, să presupunem, talent există, dar nu-i suficient de profund, e de altă natură, plus o palmă a dracu’ de mare – ajunge, nu-i tocma’ aşa, nu spun prea bine, de fapt, încerc să descriu dezechilibrul uman, faptul că acesta se poate

concretiza în foarte multe feluri... Nu invoc nicio scuză, nu vreau să relativizez nimic.

M-am mai uitat peste ce au spus copiii naziştilor despre taţii lor, poate ajung la ceva concluzii. Exagerare la cub.

Fiul lui Mengele. Şi-a cerut iertare în public, ruşine. Tatăl a plecat, fiul poartă povara tatălui. Tatăl meu şi-n cazul ăsta e tatăl meu. – Spaţiul de joc nu e prea mare.

Hans Frank, Generalgouverneur-ul polonez. Unul dintre fiii săi se consumă în tăcere. Până şi acum plânge din cauza tatălui său, spune soţia acestuia. Şi că tatăl a distrus viaţa fiului. Pe a mea n-a distrus-o. Şi că, după tot ce făcuse tatăl lui, crede că el nu mai are dreptul să fie fericit. – Fericirea nu e o problemă de drept, mai degrabă e o aptitudine. Că mă trage undeva în jos, într-o mlaştină, unde abia primesc aer. Asta cu mine nu s-a întâmplat până acum. E adevărat, respir ceva mai greu.

Zilnic mă gândesc la el, spune băiatul ăsta (un bărbat mai în vârstă decât mine).

Celălalt fiu îl urăşte cu toată puterea sa, a şi scris o carte-vendetă despre el. Der Vater. Eine Abrechnung. „Criminalul”, „o creatură slabă, vanitoasă, fără caracter”, „o marionetă laşă”, „un băligos ipocrit” etc., face spume la gură.

În Noaptea cuţitelor lungi, când SS-iştii lui Hitler i-au căsăpit pe oamenii SA în închisoarea de la Stadelheim, tatăl lor s-a opus, dar Hitler l-a pus îndată cu botul pe labe. „Aceasta a fost clipa în care tatăl meu şi-a vândut

sufletul.” – În cazul tatălui meu care-i clipa asta? Totuşi, Pollacsek nu-i un Hitler. – Ajunge.

La întrebarea: de ce făcuse tatăl lor tot ce a făcut?, nu sunt în stare să răspundă. „E de neînţeles.” „Pe de o parte, există imaginea despre tatăl cel bun, iar pe de altă parte, există imaginea despre inculpatul care stă în faţa judecătorilor.”

Dintre cei doi, fiul mai liniştit spune că el nu şi-ar fi dorit un alt tată, ci unul mai „puternic”. Eu în niciun caz nu mi-aş dori un alt tată, ci unul mai puternic.

În noua sa carte[74], Harry Mulisch îl descrie pe Hitler drept un nimic, nu om, nu bărbat, nu individul lipsit de însuşiri (aici greşeşte, după părerea mea), ci nimicul, vidul cu însuşiri. Imposibilul care a existat. Nimicul care este. – Să nu creăm acum nişte paralelisme care ne sunt la îndemână. După părerea mea, Mulisch are aceeaşi problemă pe care o am şi eu: ce legătură are personajul principal din romanul nostru cu persoana reală, care a existat? Mai exact, asta nu-i problema lui Mulisch, doar a cărţii sale. În cazul meu, situaţia e tocmai invers.>

9.X.1969. Notă de serviciu. Deja lucrează. Agentului i-am dat indicaţiile necesare cu privire la persoana lui G.K.H., în legătură cu acţiunea care are loc la Secţia Paşapoarte.

16.X.1969. Prima notă informativă după ce a ieşit din spital. Nu i s-a schimbat scrisul, poate doar literele sunt mai mici. Informează despre G.K.H. (o persoană care face parte din dosarul „Figyelő”). Mi-a povestit că pe lângă

[74] E vorba despre romanul Siegfried de Harry Mulisch.

pictură se ocupă şi de cercetarea cancerului, a scris un studiu de 1.300 de pagini despre neutroni, pe care vrea să-l trimită la C.C. al Partidului, pentru reactorul nuclear maghiar. Când i-am amintit că-n Occident ar primi bani frumoşi pentru aşa ceva, mi-a răspuns că e suficient de patriot ca să-şi fructifice invenţia în folosul Ungariei. Spre ghinionul agentului, fiul victimei îşi aştepta tatăl în poarta Secţiei Paşapoarte, astfel că acesta a fost nevoit să-şi întrerupă acţiunea. Noii săi prieteni l-au invitat la Tihany (unde locuiesc).

Informează despre emigrarea fiului său. Mătuşa lui care locuieşte la Viena ne-a anunţat, mai întâi pe un limbaj cifrat, apoi cât se poate de clar. Măsuri: să anunţe oficial emigrarea fiului la căpitănia unde este arondat. Sarcină: nu i se dă.

Mă uit cât mai am de copiat. Estimez cam şase ore bune de muncă. Ce mă mai aşteaptă? La sfârşit cum va fi sfârşitul? Şi după aceea?

Aprox. de 2 săptămâni soţia lui Móricz Esterházy i-a scris c-a primit un necrolog prin care o informau că la München a decedat Gy.K. Încep să se taie firele, ca într-un roman.

Dar reluăm şi vechile fire, să meargă la I.P., să-i povestească despre sine c-a ieşit recent din spital, că tot recent a emigrat şi fiul său. Să politizeze etc.

Şi timpul trece, suntem deja în 1970. Numai madam K. a fost acasă şi mi-a povestit că generalul C. a criticat calitatea vopselei folosite e vorba de vopsirea unor materiale textile, o colaborare cu o boiangerie din cadrul

unei cooperative meşteşugăreşti, curată Americă!, motiv pentru care P. nu mai lucrează acolo. Începe iar mersul ăsta vâscos, de ici-colo, pânda asta jalnică.

Descrie relaţiile interne şi externe pe care le întreţine I.A., nume, adrese. Persoana ţintă se ocupă de ajutorarea aristocraţilor care trăiesc aici, acasă. Denunţarea acestei persoane denotă un caracter deosebit de empatic şi o profundă solidaritate cu membrii clasei de care aparţine. Nota informativă e valoroasă, permite să-i verificăm relaţiile interne pe linia băncii OTP etc.

Trei luni de pauză, cel puţin nu sunt note informative. Hi-hi, nici aici nu sunt: Agentul nu mi-a dat notă informativă pentru că ne-am întâlnit într-un loc public, în locuinţa „T” se zugrăveşte. Mama e de părere că din zece-n zece ani trebuie zugrăviţi pereţii, vopsite canaturile de la ferestre şi uşi. Număr îngrijorat anii, nu cumva să se întâmple mai repede.

Subit îmi t. p. c. presa bulevardieră care va plescăi de plăcere. Azi am văzut pe taraba de ziare: Kriszta Egerszegi, multipla campioană la înot, va da naştere unui băieţel!, apoi, lângă titlul ăsta, faptul că: Se-nsoară fratele mai mic al lui Viktor Orbán! Tatăl fiecăruia a fost agent! După procesul Dreyfus, încă un Esterházy care trădează, titlul ăsta nu-i bun, e prea subtil. Mai degrabă: Nu tot ce-i conte se mănâncă! Ăsta-i bun, dar invers: Nu tot ce se mănâncă e conte!

Dacă o să fie aşa ceva, n-o să mai am gura aşa de mare, fireşte. Lovi-v-ar plumbu-n limbă, nici acum n-o am mare, numai că mă zbat să nu mă scufund.

În legătură cu J.K., vă informez următoarele: e fiica lui I.K. (a murit), are aprox. 48 de ani, înaltă, brunetă, sprâncenată, frumoasă. E în relaţii intime cu prinţul A. – J.K. a apărut la orizont în urma verificării „K”, l-am infiltrat pe agentul cu num. de cd. „Tamás Kun”, respectiv, şi-a depus cererea de ajutor la I.A. A. i-a scris persoanei sus-numite adică, lui J.K., în Germania, de la care a solicitat un pachet IKKA pe numele respectiv.

Ce mai păduchi, Csanádi ăsta şi Tamás Kun.

Sarcină: Ce s-a întâmplat cu moştenirea G.A.? (Pentru că între timp a decedat.)

1.X.1970. Aproape cinci luni pauză. Sau a „lucrat” şi-n altă parte? N-am să mă apuc de cercetat. Un nou ofiţer de legătură, maiorul Béla Kállai, noua sarcină: traducătorul L.T. Deci, l-a sunat pe T., ne cunoaştem de la OFFI, în momentul de faţă munca mea e de aşa natură, încât n-aş putea să-mi asum să fac şi altceva, iar pe de altă parte, îi mai am şi pe vechii „clienţi” nu mă pot sătura de folosirea asta elegantă, adecvată a ghilimelelor; eventual – iertare – doar scriitorul László Krasznahorkai le mai utilizează astfel, pe care n-aş vrea să-i pierd, vă întreb, deci, dacă aveţi timp şi dacă sunteţi dispus să cooperaţi cu mine. A răspuns categoric că da.

Cât de simplu îi este să fraierească pe cineva. Nicio şansă de scăpare. Îi aud vocea, această arie naturală, amabilă, virilă, gata oricând să ajute... Nu se poate altfel decât să-i dai crezare. Şi încă nici nu se prezentase. Agentul, folosindu-se de posibilităţile fireşti, până acum şi-a rezolvat cu ingeniozitate sarcina primită. (...) Să vorbească

în aşa fel, încât T. să fie încântat de el. Aşa va fi, staţi liniştiţi, se pricepea la asta.

Barul Luxor. Am terminat repede cu partea profesională, apoi am început să povestim. Mi-a spus că are trei băieţi şi o fată, şi eu i-am spus că unul din băieţi „a rămas afară”... T. nu primeşte paşaport nici măcar în Cehoslovacia, legat de ’56 a stat opt (!) ani la închisoare. ...fără să fi făcut nimic – imaginează-ţi ce aş fi încasat dacă într-adevăr aş fi făcut ceva...

Prima impresie e că are încredere în mine. Mi-a mulţumit, chiar şi de mai multe ori, că i-am încredinţat lui munca – aspect în care, în afară de partea financiară, joacă un anume rol şi snobismul. No comment, cum obişnuia să spună Gromâko, ne reprimăm cu rutină greaţa, nu facem altceva decât să constatăm: avem un om implicat în revoluţia din ’56, a făcut închisoare, are patru copii, a fost bătut, a avut o viaţă grea, un om pe care agentul tocmai îl toarnă, şi mai are şi neruşinarea să-l trateze de sus, cu orgoliu, face pe grozavul (despre complicitate nici nu mai vorbesc)! Un conte de rahat!!! – O mică pauză. De ce, de ce, de ce? Şi-a îndeplinit bine până acum sarcina, nu s-a întâmplat deconspirare.

De data asta, T. era cel care se grăbea, nu s-au dus la Luxor, din piaţa Marx au plecat amândoi cu tramvaiul 52. În anii închisorii, lui T. i s-a dat să conducă secţia de traduceri, de aici îi venise ideea ca mai apoi să lucreze în acest domeniu. Îi mulţumeşte agentului pentru încrederea avută. Traducerea e contabilizată pe numele agentului, când primeşte onorariul se vor întâlni iar. Sarcină: Să adune timbrele din casă pentru că T. este un mare filatelist. Parcă-mi amintesc că într-o perioadă nu aveam voie să aruncăm niciun fel de timbru, ne-a fost greu să

pricepem motivul, de asemenea, nu ştiu cum se face, dar în casă au „apărut” şi albume filatelice.

Colecţionarea timbrelor este în curs, dar încă nu s-au adunat atâtea ca să i le pot da fără să fie bătător la ochi. Nici traduceri nu-i mai poate oferi, pentru că T. traduce numai în maghiară. Agentul îşi îndeplineşte sarcina cu încetineală, motiv pentru care l-am atenţionat. Corect... I-am completat sarcina avută până acum aducându-i aminte că în timpul congresului au fost multe traduceri cu caracter de imediatitate să rămânem uluiţi pentru o clipă!, ce-i frumos e frumos, chiar dacă e opera terorii: imediatitate!, deci a fost muncă gârlă, prin urmare, agentul să-şi exprime părerea de rău că T. nu traduce în diverse limbi străine, altfel precis că l-ar fi interesat etc. Prin asta, scopul nostru e să înceapă între cei doi o discuţie cu caracter politic, să putem cunoaşte profilul politic al lui T.

În onoarea lui, anul 1971 începe cu un pasaj nou, barul Garzon, iar apar subit găselniţele lui narative: la discuţii a fost prezent şi Mátyás Esterházy. T. întreabă despre evenimentele din Polonia. Pe Esterházy întrebarea l-a găsit nepregătit. La fel cum spusese într-o zi Gert Jonke despre Kafka (exact în urmă cu zece ani, de ziua lui Jochen Jung), că-i „irrsinnig komisch”, şi-n cazul acesta e de un comic nebun, pe Esterházy întrebarea l-a găsit nepregătit. Tata se întreţine cu Flaubert, ca de la bărbat la bărbat, în timp ce eu puteam să merg cu Maupassant la gagici. (Cât de tare nu se potriveşte asta aici: adică eu.) <Dintr-o dată, îmi devine clar de ce scrie aşa! Pentru că erau prezente mai multe persoane şi nu dorea ca în notă să i se atribuie un rol important, altfel s-ar putea demasca îndată. După părerea mea, despre asta e vorba, să dispară urmele,

metoda lui Ali Baba, nu ştergerea urmelor de pe poartă, ci însemnarea fiecărei porţi.>

Agentul povesteşte că l-au arestat pe un preot numit Turi, care obişnuia să-l ajute pe preotul de la Rómaifürdő. (Pe vremea aceea, eram ministrant la el.) I-a dat timbrele (din RFG, Austria, Australia) lui T., care s-a bucurat foarte tare pentru ele. T. l-a invitat să-l viziteze, Esterházy i-a promis, cu atât mai mult, cu cât primise recent de la mătuşa lui un VW. În schimb, cu ajutorul unor acţiuni ticăloase pe care le-am pus la cale cu sânge rece împreună cu unul dintre fraţii mei mai mici, despre care nu e cazul să dau acum detalii, l-am dezvăţat pe tata de şofat (n-a mai avut curajul să urce-n maşină) – nu ne era clar beneficiul moral al faptei noastre. Cumnatul lui T., un anume B., era membru al Partidului Crucilor cu Săgeţi, în America. Agentul îşi tot sâcâia victima cu problema negrilor (negrii sunt leneşi, nemaivorbind că sunt imuni la boli – mai ales la cele venerice –, în comparaţie cu albii; fără îndoială că există excese, dar din multe puncte de vedere e de înţeles...). Din nota informativă reiese că T. îl admiră şi-l respectă în calitatea sa de duşman de clasă.

T. a plecat pentru două săptămâni la Görömböly-Tapolca. A primit timbre. S-a bucurat. O scurtă discuţie despre negocierile polono-germane care l-au surprins pe T., de ce mai negociază, diferenţele sunt atât de mari. Sarcină: după revenirea lui T., pe cât posibil să-i facă rost de traduceri, să fie prevenitor şi atent cu el în vederea aprofundării relaţiilor de prietenie. În conformitate cu sarcina precedentă, să-i facă pe plac cu timbre (!). Să încerce să abordeze probleme politice pornind din domeniul religios etc.

Agentul îl vizitează la domiciliul său pe T., se oferă să-i facă rost de traduceri cu regularitate, persoana în cauză o să-l contacteze ca venind din partea lui. Informatorul a greşit atunci când T., vorbind despre alegeri, n-a aprofundat subiectul. În schimb, este interesant că T. se raportează cu indiferenţă la aceste probleme, că ocoleşte subiectul spunând că el oricum de zece ani nu are dreptul la vot, dar oricum ar fi, el nu vede posibilitatea unor schimbări. (...) A fost o greşeală şi faptul că, atunci când şi-a amintit de întâlnirea cu un fost camarad de închisoare, n-a dezvoltat subiectul, n-a avut iniţiative.

T. i-a împrumutat agentului cartea intitulată Legea lui Parkinson.

Informatorul întreţine în mod regulat legătura prin telefon cu rudele sale care trăiesc la Viena, dar despre aceste aspecte ne-a vorbit numai atunci când a fost întrebat, la fel şi despre faptul că soseşte la el o femeie din Viena, care se ocupă de sociologie. Ca să vezi. Măsuri: Priorăm adresa din Viena, la fel şi pe femeia care se ocupă de sociologie. Până acum, mie nu mi-a fost dat să priorez o femeie care se ocupă de sociologie... E posibil ca până acum eu pur şi simplu să nu fi priorat?! Propunem ca telefonul de la domiciliul informatorului să fie pus sub ascultare. Întotdeauna am considerat că-i ridicol, că-i o paranoia est-europeană, că-şi dau importanţă când îi auzeam spunând că precis şi telefonul nostru e pus sub ascultare. Da’ de ce ne-ar asculta?!

Informatorul şi-a îndeplinit sarcina. A pregătit o scurtă evaluare despre o carte de „filozofie” scrisă în limba engleză, pe care am predat-o în original tovarăşului maior

Sándor Szebeni, ca să-i fie de folos în continuare. Ce-i asta? Scrie deja şi referate de lector? Le oferă şi mintea?

În încheiere, T. şi-a exprimat speranţa ca de Paşti am primit multe ilustrate din străinătate şi că în privinţa timbrelor să mă gândesc la el. Să fie invitat la locuinţă, să dea explicaţii cine sunt olandezii.

Ofiţerul de legătură şi agentul şi-au vorbit la telefon – dacă într-un asemenea moment un copil intra la „adulţi" (în camera destinată adulţilor), cum ar fi putut să înţeleagă de ce urlă tatăl său la el!? [Iar îmi t. p. c. , cât de băftos sunt că n-am ştiut până acum. Îi sunt peste poate de recunoscător că întotdeauna i-a rămas suficientă putere să ţină pentru sine acest păcat îngrozitor.]

Malheur, hi-hi: persoana ţintă îl respectă atât de tare pe agent, încât acesta în zadar tot orientează discuţiile în domeniul politicii, pentru că persoana în cauză nu vorbeşte, pur şi simplu ar asculta de dimineaţa până seara analizele competente ale agentului. Înainte de a se întâlni cu T., să ne contacteze telefonic. Îi vom comunica indicaţiile în privinţa conversaţiei şi a comportamentului nemijlocit înaintea întâlnirii. Şi asta-i palpitant.

2 şi 3.VII.1971. Preluat Pollacsek! Agentul a trebuit să facă o analiză sumară a articolelor apărute în ziarul Encontier (Întâlniri). Rezumate inteligente. P. Bernard Lewis: Prieteni şi duşmani (cauzele războiului arabo-israelian din 1967) sau: John Morgan [dacă mă uit mai bine, se vede pe scris că tare m-am mai grăbit şi / sau eram plictisit]: Trei tineri ruşi (Interviuri moscovite). Materialele găsite în urma percheziţiilor secrete sunt valoroase din punct de vedere

operativ. Probabil că de la T. au făcut rost (au furat) de ziare.

Între luna iulie 1971 şi luna martie 1972 – nimic.

2.III.1972. Preluat lt. Péter Balogh. Om nou. Nota informativă a fost dactilografiată în data de 8 mai, nu s-au grăbit. O delegaţie maghiară, la nivel de partid şi de guvern, în vizită la Bucureşti. Putem să fim „neliniştiţi” în comun dacă această vizită ajută sau nu minorităţii maghiare din Ardeal. 2.VIII. Informează că în fiecare joi după-amiază, între patru jumate şi cinci jumate, T. este la Asociaţia Naţională a Filateliştilor (MABEOSZ), de pe strada Vörösmarty. Măsuri: Să se organizeze verificarea supravegherii de la Mabeosz. Au mâna lungă, ajunge peste tot.

Până la următoarea notă informativă trece aproape un an. De ce se răresc? Am amintit deja: consolidarea nu reduce numărul turnătorilor pe cap de locuitor. S-ar putea să se fi pierdut. Sau în perioada asta a lucrat în altă parte.

28.V.1973. În spaţiul expoziţional de la Kőbánya, unde se organizează Târgul Internaţional de la Budapesta, trebuie să facă neapărat cunoştinţă cu H.Cs., preşedintele sucursalei budapestane a firmei Rhode&Schwarz din RFG. Să-i spună că vrea să scrie despre el în Budapester Rundschau. La început, conversaţia a fost destul de formală (dumneavoastră etc.), apoi a devenit din ce în ce mai familiară (tutuit, remarci critice la adresa şefului); i-am recomandat spre lectură cartea lui György Moldova,

intitulată Legiunea concediată, iar el mi-a recomandat cartea Cumpăna apelor de Lajos Szilvási. Păi, da, din moment ce se întâlnesc două persoane care şi-au exersat gusturile pe textele lui Gadamer! Din glumă ar trebui să citesc ambele cărţi, drept penitenţă. Pe Moldova l-am şi citit, dar cu foarte mult timp în urmă. Prima impresie lăsată e cea a unui om foarte inteligent, cu mintea ca briciul. H.Cs. este bănuit ca fiind sursa cea mai importantă de informaţii din Ungaria pentru cetăţeanul cu num. de cd. „Fekete” din RFG. Ar trebui cercetată (printre altele) activitatea ilegală desfăşurată de H.Cs. în domeniul comerţului exterior.

Iar trece aproape un an, 7.III.1974., preluat: Dezső Gaál, lt.-col. de pol., locul: locuinţa conspirativă cu num. de cd. „Óbuda”. Ne întoarcem la T., barul Garzon, timbre, nebunie; T. a depus cererea să fie reabilitat, pentru că, aşa cum spunea, doreşte să mai călătorească puţin, împreună cu soţia lui, înainte de a îmbătrâni pe de-a-ntregul. – Conform datelor rezultate din verificare, dr. T. este în continuare pasiv.

11.IV.1974. Informează despre un fost participant la revoluţia din ’56, în nota din 9.V., despre un traducător pe care-l amăgeşte că-i va face rost de lucru. [Deunăzi i-am citit numele în ziar într-un context simpatic pentru mine. Au început să-mi ardă urechile de ruşine, abia mai primeam aer. N-am cunoscut până acum acest gen de reacţii ale trupului.] <Cum să nu fi cunoscut: roşeaţă, ghem în stomac, transpiraţie – trebuie doar să ai emoţii sau să te îndrăgosteşti… sau: un tată III / III, e suficient şi atât.>

21.V.1975. Iar a trecut un an. A furnizat: Ag. s. cu num. de cd. Csanádi. Pentru prima dată în documentele ca atare: ag. s., adică agent secret. [Ag. s., am învăţat deja, e persoana care acţionează din convingere, agentul simplu sau informatorul fie că acţionează pentru că-i constrâns, fie pentru că-i plătit. Carevasăzică, nu mai trebuie să-l constrângă...] Obiectiv: Lărgirea posibilităţilor informatorului. Informator sună mai bine decât delator. Deşi într-o dictatură e totuna. Ce păcat c-am trăit în dictatură! (Ad notam: ce păcat că-i rece garnitura de la friptură. Ce păcat că taman în seara asta mi-a ieşit un coş pe nas! Cât de multe ce păcat s-au adunat.)

Dacă vă interesează să merg, m-am dus. Privind stilul, asta aş fi putut-o scrie şi eu. Deci, repet: multe am învăţat de la el. Pe vremea aceea, pe 21 mai 1975, absolvisem deja de peste un an facultatea, terminasem romanul Fancsikó şi Pintá, din care apăruseră mai multe fragmente ce au trezit un interes destul de mare, başca de unşpe zile mai eram şi tată, graţie fiicei mele Dóra. Eram foarte fericit, fericit ca o comparaţie bucălată, şi aveam o impresie foarte bună despre creaţie.

Agentul secret se cunoscuse, printre altele, cu reprezentantul din Budapesta al CA (Creditanstalt); relaţii demne de toată atenţia din punct de vedere operativ.

Puţină dezordine, tot aici este introdusă o notă informativă din februarie, despre T. Vizită, timbre, mult de lucru, dar dacă se gândeşte la pensie, nu-i pare rău. În general, îmi lasă impresia unui om echilibrat, mulţumit. Nu sunt necesare măsuri.

Apoi, brusc o fişă finală datată 28 iulie 1977. Doi ani – gaură.

Vineri, 9 iunie 2000

[Nu ştiu cum se face, dar m-am împotmolit, cu toate că nu fac altceva decât să copiez. De o juma' de zi stau şi mă tot uit la rândul de mai sus, ar trebui să continui, parcă mi-ar veni să scriu: Nu mai tresar... Şi nici acum nu tresar, mai degrabă aş spune că sunt tot numai o tresărire, o tresărire înmărmurită. Mă striveşte căcatul ăsta. Nu, nu mă striveşte. Nu pentru c-aş fi puternic, ci pentru că nu-i vorba despre putere, de suportabilitate. Din start, eu cred că un om suportă totul, ce n-ar mai putea suporta, nu observă, nu vede. Eu văd relativ multe lucruri, dar văd şi faptul că uneori sunt orb.]

Deja nu mai tresar la orice mişcare, vin la Oficiu de parc-aş veni acasă. Cu toate că acum n-aş mai putea să spun: vin la tatăl meu. Deja văd că nu există secrete, n-am ce să aflu. Ce l-o fi pus în mişcare? Nu ticăloşia, nici convingerea. Neputinţa? Resemnarea? Cinismul? Dar resemnarea care mă copleşea din când în când, pe care el uneori o considera (incorect) cinism – îl irita foarte tare.

Sau: l-au şantajat, l-au speriat, s-a speriat şi a fost prea slab să iasă din toată povestea asta? Şi s-a înfundat tot mai tare, din ce în ce mai adânc, apoi s-a resemnat, a devenit apatic? Dar atunci care este forţa aceea, aş putea spune, supraumană, cu care a reuşit să păstreze, totuşi, aparenţele? Graţie căreia ne-a crescut, ba mai mult, ne-a fost exemplu în tot şi-n toate. Verticalitatea unui om fără verticalitate.

Ieri a trebuit să merg pe strada Victor Hugo, dar am urcat într-un metro care mergea în direcţie opusă, astfel că m-am trezit pe strada Csanády. Au numit o stradă de la numele lui, corect. Rosbrat á la Csanádi. [Într-o altă carte, ce bine-aş putea povesti că e foarte frumos, fireşte, să fiu membru al mai multor academii, dar, iată, numele meu figurează deja pe lista de bucate a unui excelent restaurant din Frankfurt, ajungând astfel la apogeul carierei mele, mai mult decât atât... – dar asta-i cartea asta.]

Probabil că azi îmi termin munca aici. Un mic patos ridicol.

VIII.1977. Din punct de vedere al formei, este altceva decât fusese până acum, nu este menţionat cine a preluat şi se poate citi: dactilografiat Ø, nici nu este dactilografiat. În conformitate cu sarcina primită, înşir din memorie numele câtorva persoane care ar putea să mă ajute direct sau indirect să-mi fac nişte relaţii interesante. Merge din oraş în oraş, Budapesta (mai ales diplomaţi austrieci), Viena (scrie: fiul meu, nu înjurăm, copiem), München. Nu-i o muncă prea ordonată.

6.X.1977, o notă informativă lungă, de şase pagini, despre Kieler Woche, unde a participat în calitatea sa de corespondent al publicaţiei Budapester Rundschau; şi asta „pluteşte-n aer”, ca nota de mai sus. Am călătorit împreună cu Katalin Bossányi, de la ziarul Magyar Hírlap, şi Sándor Hankóczy, de la ziarul Esti Hírlap. Un text obiectiv, plictisitor, recepţia cutare, vizită la uzinele cutare. A iniţiat o scurtă convorbire cu Stoltenberg, premierul landului Schleswig-Holstein, întrebându-l unde anume vede obstacolul ca ţările CAER şi cele din Piaţa Comună etc.

Drept replică, l-a întrebat: „Sunteţi siguri că cehii, ungurii şi românii asta ar dori?”. A făcut o trimitere clară că astfel de relaţii folosesc mai cu seamă Uniunii Sovietice.

12.XII.1977. Observ că această notă informativă a scris-o nu pentru secţia III / III, ci (scrie sus, în stânga): Ministerul de Interne, subsecţia III / II-5B [care, dacă descifrez bine, e secţia operativă a contraspionajului transfrontalier; nu ştiusem nimic, eventual dacă o fi futut pe de lături, dar ne puteam imagina, în schimb faptul că n-a venit la timp acasă pentru că alunga spioni, asta nu ne mai puteam imagina; dădea pe gât o cinzeacă, aia nu mai avea putere s-o alunge, dar încă acolo, stând pe scaun, alunga un spion – ajunge deja!]

L-am pus pe „Csanádi” să-mi dea un raport detaliat [Brusc l, l ! Asta nu-i ziua mea. M-am gândit că prietenul meu mă va apăra. Asta m-a impresionat. Ca un copil, la urma urmei ce ar însemna aici să mă apere? De bârfe? De alea nici el nu va fi în stare să mă apere.] cu tot ce ştie despre asociaţia din Viena a ziariştilor străini, pe cine cunoaşte dintre (...) ziariştii străini suspectaţi c-ar desfăşura activitate în domeniul furnizării de informaţii. Rezultatele au fost în totalitate negative. Motivul fundamental este faptul că ag. s. a lucrat până acum ca traducător, relaţiile sale personale (profesionale, din străinătate) sunt extrem de limitate, începând de acum, în conformitate cu noua sa funcţie (secretar de redacţie) va trebui să se dezvolte în acest domeniu. Păi, de dezvoltat nu s-a dezvoltat niciodată, „pentru un timp am fost fiul tatălui meu, iar acum sunt din ce în ce mai mult tatăl fiilor mei”.[(H.c. 553).]

Evaluare: Am aşteptat ca până la întâlnirea pe care urma s-o semnaleze să termine de elaborat planul de combinaţii

cu num. de cd. „Parnasszus” (...). Pe baza rezultatelor, s-a clarificat că „Csanádi” are posibilităţi care pot fi dezvoltate în acest domeniu, dar ele nu pot fi numite, deocamdată, în planul de acţiune şi de combinaţii.

Parnasszus – fireşte, atunci asta trebuie să fie ceva turnătorie din domeniul artelor. Ce noroc că am comunicat atât de greoi, astfel că de la mine n-a putut afla nimic. Nu m-a întrebat. Mai aveam două săptămâni până să termin Romanul-de-producţie. Lucram zburdând. „Un text de o libertate senină, lipsit de spasme”, avea să scrie Nádas o juma’ de an mai târziu despre roman (manuscris). Deci, în timp ce eu hoinăream într-adevăr lipsit de spasme, într-o libertate senină, nu ştiam că fac, de fapt, echilibristică pe o frânghie întinsă deasupra unui hău imens în care mişună până şi crocodili fioroşi aflaţi la doar câţiva milimetri de faţa mea. Sau un alt haos stilistic.

Pe vremea respectivă, aveam o întâlnire cu tata la cafeneaua Hungária, la subsol, la „apele profunde”. Nu-mi mai amintesc cu cine stătea la masă. Doar faptul că, intrând în încăpere, mi s-au aburit ochelarii, i-am luat de pe nas, i-am şters, i-am mâzgălit şi mai tare, atunci eram încă un ochelarist începător, credeam că văd şi când n-am ochelarii pe nas, dar n-am văzut, ci mijind, mergând întotdeauna prea aproape de mese, încercam să-l caut pe el (cherchez le Vater); simţind caracterul de parodie al acestei orbecăieli, în final exagerând puţin, m-am aplecat foarte aproape de chipul său şi am strigat de parcă aş fi jucat un rol dintr-o piesă bulevardieră: Tatăl meu drag! În principiu, trebuia să se fi retras iritat.

Să caute posibilităţile cât se poate de fireşti pentru reluarea relaţiilor sale cu disidentul Z.P., fostul său prieten şi coleg, suspectat c-ar fi sursă de informaţii. Să evalueze

etc. de la cine ar putea să facă rost etc. aici, acasă, de adresa lui. Sándor Prókai, cpt. de pol.

25.V.1978. Un mod caracteristic de raportare la timp, sărim cinci luni. Ag. s. se interesează de la văd. lui J.S. despre Z.P. Deci, J.S. a murit între timp, antroposofismul fusese studiat în zadar, respectiv, non J.S., sed vitae discimus. (Se pune iar întrebarea cum este viaţa despre care învăţăm astfel.) Scopul vizitei mele a fost să caut o anume carte (pe care ea n-o avea), s-a bucurat foarte tare că mă vede şi mi-a povestit fără s-o întreb că este în relaţii de corespondenţă cu P. Pentru asta eu m-am „bucurat”... Mai citesc şi faptul că la vară nu poate să întreprindă o călătorie particulară în Occident pentru că soţia lui este bolnavă (chiar aşa, foarte bolnavă), dar la toamnă o să aibă un drum oficial, atunci se va întâmpla asta şi asta, la fel şi P.

14.VIII.1978. Peste doi ani, în ziua asta o să moară Mami. Raportez că în ziua de 4, luna crt., m-am întâlnit la casa conspirativă „K” cu numitul ag. s., sub supravegherea tovarăşului dr. Károly Dejcső, col. de pol., şeful subsecţiei. (...) N-a auzit că madam Sz. rudă din partea mamei ar dori să vină, în ciuda faptului că este în relaţii foarte bune cu familia B., femeia mătuşa mea merge zilnic la ei, o ajută la menaj pe soţia bolnavă a ag. s. E posibil ca încă în cursul acestui an să poată merge pentru câteva zile la Basel şi la Roma. (...) Singurul obstacol serios e boala foarte gravă şi de durată (tromboză) a soţiei ag. s.

Evaluare: Pregătirea şi organizarea detaliată a călătoriei în locurile ţintă sugerate concret de „Csanádi” se desfăşoară conform planului. Am început deja şi vom încerca să facem

tot ce este posibil ca pe baze fireşti să extindem interesul lui şi în direcţia lui madam Sz., încă înainte să viziteze – având o conduită ofensivă bine definită – persoanele ţintă din RFG. Şi în privinţa persoanei sus-numite am stabilit pentru el o linie de conduită asemănătoare, plină de iniţiative, să-şi ofere aproape deschis, dar totuşi cu o anumită discreţie, serviciile.

Totală nebunie, tata ca un potenţial doppelagent! Linie de conduită ofensivă, frumos limbaj, limbajul războiului (rece)... Ăsta deja e un alt nivel, o altă clasă...

Pe parcursul discuţiei, am abordat acest subiect sugerându-i lui „Csanádi” <Acum dintr-o dată mă deranjează până şi ghilimelele. Parcă n-ar fi adevărat nici în calitatea sa de Csanádi, numai un „Csanádi”, un falsificat...> părerea noastră, anume, că tot ce-i posibil ca şi prin relaţiile pe care le are madam Sz. în Occident – fiind vorba de unul dintre canale – indicele de utilizare a ag. s. să ajungă în baza centrală de date. Ce anume, ale cui, de ce? Pentru că din acest punct de vedere nu există graniţe, deci să extindem în această direcţie inclusiv activitatea sa şi linia conduitei care ţintesc ofertele sale. [Abia acum înţeleg (eventual): parcă însăşi madam Sz. ar spiona, tanti Ica, nici măcar nu clipesc din ochi, dar despre asta să nu afle tata.]

Ne-am străduit – şi, după cum am amintit, cu succes – ca „Csanádi” să nu se gândească la faptul că pe noi ne interesează în primul rând madam Sz. şi relaţiile ei din Occident.

La întrebarea noastră, ag. s. a repetat că în Occident el până acum s-a comportat în general, respectiv, a făcut afirmaţii în acest sens în cercul lui de cunoştinţe, ca o

persoană care aici, acasă, s-a străduit să se asimileze, drept efect al unor presiuni, dar mai ales în interesul familiei, ceea ce nu înseamnă că trebuie să iubească regimul nostru, şi că n-ar fi dispus să întreprindă ceva în interesul recuperării proprietăţilor şi prestigiului de odinioară. Jalnic. Dacă nu văd, nu cred. Dacă nu m-aş angaja în pariuri puse pe sume mari, în valută, e numai pentru că un domn adevărat niciodată nu pariază pe un lucru de care-i sigur.

Treaba asta [ce?, e totuna!] o vor discuta detaliat, în primul rând ca să putem vedea clar dacă n-a ajuns cumva o imagine contradictorie despre el în mâinile serviciilor de informaţii duşmănoase, respectiv, dacă n-a refuzat deja „discret" o ofertă având drept scop racolarea. Vom ţine seama de toate astea – în funcţie de persoanele ţintă – când definim pentru viitor linia sa de conduită.

Brusc, descopăr că există o altă lume (cea a tatălui meu), o lume invizibilă, dar la fel de reală ca şi astălaltă. Lumea, ca un film de spionaj din anii '70. Le Carré, ca Dumnezeu...

<Adineaori am vorbit cu un prieten de al meu. Azi la unu jumate, medicul meu curant a stabilit că am cancer la plămâni. Până acum n-am mai auzit propoziţia „asta" rostită atât de simplu. Bătrâne, i-am şoptit de parcă aş fi auzit că a câştigat la loto. De tot râsul: subit îmi t. p. c. cum m-a dominat. Săptămâna viitoare voiam să-i spun toată povestea asta, acum, dintre noi doi el e mai bun, asta îmi t. p. c . Iertare. – Nu vreau să scriu tot timpul necrologuri, asta mi-a trecut prin cap, apoi că de ce mă tot miorlăi. Omul e muritor. Nu e singurul care a murit la vârsta de cincizeci şi cinci de ani. Acum mori tu, apoi urmez eu. Brusc am simţit că sunt foarte furios pe el. Îmi

place cum îmi citeşte cărţile. Dobitocul de mine, iniţial am scris verbul la timpul trecut. În maghiară, timpul trecut e sărăcăcios.>

[Iar am dat peste o propoziţie din roman care acum a primit o altă semnificaţie: În fond, tata a fost un om rău, un păduche nenorocit, dar treaba asta nu s-a aflat niciodată, nu s-a ivit ocazia. (H.c. pag. 278). – Ba da.

<Ziua de alaltăieri. – E mult. Am crezut că nu fac altceva decât să-mi rezolv nişte treburi. În primul rând, i-am dus Gizellei cel de-al treilea caiet. Dactilografiază textul cu un elan grav, abia se poate despărţi de el. În sfârşit, o întreb în legătură cu ce visasem de atâtea ori (mai exact, tot timpul îmi t. p. c.): Ei, Gizella draga mea, nu-i aşa că regreţi vremurile când te smiorcăiai pentru câte un ţi-o sug? Tace zâmbind, apoi spune: Lovi-v-ar plumbu-n limbă. Iar după o mică pauză: Dar iată, şi dumneata te-ai maturizat. I-am răspuns: păi, aşa-i simplu. Am primit şi cafea.

Apoi am urcat în tramvai şi m-am dus la T., care odinioară, atunci când fusese bolnav, îl tratase pe tata. M-am bucurat că am fost acolo. Mama avea o mare încredere în el. La fel, şi în soţia lui. M-am uitat, fiindcă întotdeauna mă uit, la cărţile din bibliotecă, am văzut multe nume cunoscute. De fapt, mi-a povestit istoria vindecării unui alcoolic. Tata primise Antetil (sau Antetyl?), în timpul tratamentului fiind interzise băuturile alcoolice, din cauză că provoacă o stare de rău, „iar tatăl tău a şi respectat interdicţia, un adevărat domn, s-a văzut clar, care-şi respectă cuvântul dat”. Dar de la dezintoxicarea bruscă avea crize. Mama ta mi-a telefonat că e necaz. Am urcat îndată într-un taxi... Mátyás

avea frisoane, era încotoşmănit în pături, chircit în pat, cu genunchii traşi la piept, în poziţia fătului. Poziţia fătului. Bietul, bietul şi dragul mei Papi. l l Dar astea nici nu sunt l , fiindcă nu mai am lacrimi, mă scutură doar un hohot uscat. M-am săturat de plânsul ăsta total inutil chiar din punct de vedere stilistic şi dramaturgic. Doamne, cât de mult am tot bocit în ultimii doi ani. Curg lacrimi şiroaie din trupul meu nătâng şi sensibil.

Niciodată nu mai văzusem un delirium tremens atât de baban. Dar tatăl tău suporta într-un mod incredibil. Un trup subţire, rezistent! Paradoxal, dar avusese o mare putere sufletească şi trupească. Teoretic, ar fi trebuit internat la secţia periculoşi, dar eu n-am făcut asta, trecând peste recomandarea şefilor mei, în schimb a trebuit să-l instalez pe tatăl tău într-un pat prevăzut cu plasă, ca să nu plece. Ar fi trebuit să mă ocup mai mult de el, dar şi aşa am avut două convorbiri grandioase, cuvintele ţâşneau din el ca o lavă. Tatăl tău avea un foarte puternic sentiment de culpabilitate. Brusc, îmi t. p. c. că acest lucru poate fi contabilizat în ceruri în favoarea lui. Sentimentul ăsta de culpabilitate pe care nu reuşise să şi-l clarifice l-a împins spre băutură. L-am ascultat impresionat pe tatăl tău. Aveam senzaţia că ascult o poveste, o poveste adevărată despre tatăl meu, despre un biet om nenorocit şi suferind.

Am luat adânc aer în piept şi l-am întrebat dacă se ştie ceva despre motivele culpabilităţii. La început, T. nu mi-a răspuns, ce linişte chinuitoare, Dumnezeule, umbra mi-a traversat trupul, umbra vieţii mele, grea ca un bolovan, ca să mă exprim poetic. Fireşte că băutura, că familia, că astea, am încercat să-l ajut. T. aprobă din cap, vedeam că se gândeşte la altceva, da, responsabilitatea avută faţă de familie, dar mai este ceva despre care datorită secretului medical nu putea vorbi. Am înţeles, am spus cu faţa roşie

ca un rac. Aş fi avut chef să fug şi aş fi avut chef să-l descos în continuare. În fiecare familie există câte un schelet ascuns în dulap, a mai adăugat. Din cauza fumatului, am ieşit în loggia unde am continuat să povestim. Să nu cumva să fim ascultaţi, mi-a trecut prin minte, în regimul ăsta nou. (...)

Apoi m-am dus la editură să ridic vălul de pe enigmă, pentru că încetul cu-ncetul trebuie să ne gândim concret la ce şi cum să fie. Lui G. îi spusesem încă în toamnă că noua carte este un cvasipolicier, ca atare, până la apariţie mă aştept ca editorul să păstreze un „secret total", ca între bărbaţi. Apoi, următorul pas a fost să-i spun că am găsit, mi-au arătat dosarul în care, începând din 1956, s-au spus tot felul de lucruri despre familie, probleme de delaţiune. Şi eu am cunoscut-o pe femeia (!) aia care a scris. (În asta constă viclenia mea, să fac să dispară urmele... Nu comentăm, spaima e cucoană mare.) Şi că „materialul e îngrozitor". Dar că-i mult mai îngrozitor decât se poate imagina. Ştii, bătrâne, caracterul concret face ca lucrurile să fie incomensurabil de înspăimântătoare.

Acum n-am citit prefaţa, ci i-am povestit, pamparam-pampam, n-avea rost să mai trag de timp, cu toate că mi-aş dori atât de mult, clipa aceea în care deschizând dosarul am recunoscut îndată scrisul de mână al tatălui meu drag.

Îmi fixez privirea pe chipul lui G. Aş spune cu dragă inimă şi despre el că se uită la mine nătâng. Mándy ar scrie: un chip ţesălat. Bietul de el, a trebuit să înţeleagă în trei secunde ceva pentru care eu avusesem (am) doi ani, dar şi eu continui să dau din cap, nu, nu, nu.

Se instalează între noi o linişte profundă. Sunt pus la o încercare mai mare decât mă aşteptam, îmi arde faţa de parcă aş avea emoţii şi sunt obosit de parcă aş fi spart pietre. Alea iacta est, a ajuns în lume – şi de atunci încoace acest lucru mă umple de o angoasă crescândă. Cred că sunt curajos (sau doar consecvent) numai când mă aflu la masa de scris, e adevărat, aproape tot timpul mă aflu acolo. Asta nu-i bine acum.

I-am lăsat primul caiet (după ce-a terminat de scris, Gizella mi l-a dat înapoi). Seara m-a sunat, abia putea vorbi. E îngrozitor, mi-a spus. Cât pe ce să-l reped, ca un câine iritat, că şi eu ştiu asta! E bun textul? l-am întrebat cu neruşinare, de parcă eu aş fi scriitor, iar el editor, şi acesta, un manuscris, adică, lumea ar fi lume, iar tata, tată, concret, tatăl meu drag şi bun, şi uite că nici de-al dracu' nu plâng, fute-l-ar în gură curva de viaţă, cum obişnuiesc să spună bunii catolici. G. a tăcut prelung, am auzit cum respiră. Nu m-aş fi mirat să fi plâns. E bun, mi-a spus în final, iar acum vocea lui am simţit-o ca fiind iritată. Sau mai degrabă, amărâtă.

Apariţia cărţii am stabilit-o pentru mijlocul lunii mai. În mai puţin de două luni. Acum ar trebui să... ce-ar trebui? Tot ce nu se va mai putea după. Să fac o vizită la Hort, la A., să povestim despre vremurile frumoase, de odinioară, să mă întâlnesc cu bătrânii prieteni ai tatei... G. îmi spune că în niciun caz n-am să scap de ticăloşia cu coloratură politică. Nu mi-e teamă, pentru că atitudinea mea interioară e curată, dar sunt neliniştit. La început mi-a fost foarte teamă că n-o să rămână altceva faţă de tata decât scârba şi dispreţul. Nu voiam să-l pierd. Acum deja văd că mi-a rămas iubirea – şi, aş mai adăuga râzând-plângând: s-a nuanţat. Dar sunt neliniştit ce se va întâmpla. Adevărul e că societatea maghiară de azi e cam lipsită de toleranţă.

Cartea nu ţine seama de realitatea asta, ceea ce o să aibă un preţ. Pe care, desigur, sunt dispus să-l plătesc, dar oare voi fi în stare să achit toate cecurile? Ce vor face alţii, ceilalţi, cu durerea? A , dar mă străduiesc să ascund asta în faţa lui G.

<Ieri, la Leipzig, la Târgul de carte. Sunt nerăbdător şi neatent. Mă întâlnesc întâmplător cu editorul (lectorul) lui Sascha Anderson. Îl chestionez excesiv. Apoi, împreună cu Martin Lüdke, evocăm emisiunea de la televizor, cu şi despre Anderson. Ni se alătură şi C., o conversaţie excelentă în trei. (Despre deosebirea greu argumentabilă, dar importantă, între furtul dintr-un magazin şi trădare, amoralitatea ca problemă personală. L. ne vorbeşte îndată despre un text al lui Habermas, care se potriveşte aici, vizând problema legitimităţii capitalismului târziu, de fapt, despre eroziunea valorilor apărută astfel. – Cât de reconfortantă este în asemenea momente tradiţia sigură a filozofiei nemţeşti. În general, orice tradiţie, Cultura. Faptul că există pe ce să ne bazăm, că nu trebuie să inventăm totul singuri... Fireşte, tocmai tradiţia asta a devenit incertă.) Cred că agitaţia mea greu poate fi înţeleasă. – A mai avut loc o discuţie care ţine tot de momentul ăsta, lui M. îi amintisem, de asemenea, despre versiunea că familia fusese pusă sub observaţie; îmi spune pe neaşteptate: Ach, cât de mândru ar fi tatăl tău de tine! Auzind asta am început să râd sau să hohotesc, dac-aş fi în roman, i-aş spune râs homeric. Observ că M. mă priveşte cu suspiciune, ca şi cum ar fi ghicit. Pentru că ştiu deja doi oameni, sunt mai impudic, iar treaba asta s-a auzit în râsul meu. Şi eu am auzit că-i cuibărită în râsul meu, că râsul meu a devenit mai vorbăreţ decât vorbirea mea. În noua mea frivolitate, îi mai spun că aceasta va fi cea mai

frumoasă propoziţie din carte: Ach, cât de mândru ar fi tatăl tău de tine!

Am tulit-o repede din Leipzig, m-am întors acasă, la caietul ăsta.>

[Într-un lift franţuzesc – călătoresc după Harmonia –, peste tot oglindă, eu sunt cel care mă uit de peste tot, nu pot să mă abţin, mă apropii, mă holbez în propriul meu chip când, brusc, zăresc chipul tatei. Îl văd, acolo e tatăl meu, a apărut, de parc-ar fi înviat, nu mă mişc ca nu cumva să-l hâşâi. Mă uit în ochii mei la ochii lui, tăicuţul meu drag, suspin (de undeva din copilărie), văd cum îi clipesc pleoapele, privirea veselă, şovăielnică, când încă e binedispus ca un zeu, dar dacă mai bea un pahar, atunci nu peste mult timp... Văd această şovăire pe chipul meu, această inconsecvenţă pe care acum le simt atât de aproape de mine, la fel ca şi pe el, cu tot ce este el, în secunda asta, în acest lift franţuzesc destul de strălucitor. – Dosarele sunt departe, demult nu le-am mai văzut, asta se vede pe mine.]

5.IX.1978. Conform sarcinii primite, ag. s. a căutat-o pe madam Sz., care tocmai se afla la Budapesta, şi a întrebat-o dacă-l va găzdui; bineînţeles, dragul meu Mátyás.

La recepţia de la ambasada RFG <subit îmi t. p. c. : ar trebui să citesc câteva fragmente din Harmonia cælestis în cadrul unei întâlniri cu publicul organizată la Institutul Goethe, dar şi asta ar trebui să se întâmple până la mijlocul lunii mai!>, ag. s. face cunoştinţă cu o persoană din Ministerul de Externe de la Bonn, care-ar dori să se întâlnească cu ziarişti maghiari. Mai în glumă, mai în

serios, l-am recomandat pe Péter Rényi, redactorul-şef adjunct de la cotidianul Népszabadság, care vorbeşte perfect nemţeşte şi este foarte bine informat. Cât de cunoscute îmi sunt glumele lui de genul ăsta! Mai demult aş fi spus: glume subtile şi curajoase. La obiecţiile sale că disponibilitatea lui R. de a fi bine informat este determinată, fireşte, de calitatea sa de membru de partid – am replicat că nicidecum, iată, eu sunt în afara partidului. Multora le este frică, a spus neamţul, la care i-am răspuns că eu m-am dezobişnuit de o astfel de „frică”, frica de a nu-mi pierde poziţia niciodată n-a făcut parte din obiceiurile mele.

Isuse. Pe bune că era cât pe ce să-i fac semn lui K., lucrează la o masă din colţ, ca să-l chem şi să-i arăt cât de spiritual şi de obraznic e bătrânul; K. l-a cunoscut. De la acest „cât pe ce” m-am speriat atât de tare, ca niciodată până acum. Încetul cu-ncetul, parcă numai de mine şi de K. mi-ar fi frică pe lumea asta. La fel, ca întotdeauna, de urechelniţă. Cuvânt cu o anume semnificaţie, coincidenţă...

Planul călătoriei din ianuarie este actualmente la Institutul de Relaţii Culturale, figurez pe lista celor propuşi să facă parte din delegaţie. [Eu am fost pe acolo cândva, prin 1979, în legătura cu bursa DAAD. A fost ca-n filme. E plin de agenţi ávó, sâsâiam în sinea mea. Secretara, cum îşi pileşte unghiile, şi care nici măcar nu-şi ridică privirea când intru. Într-un colţ, doi tovarăşi. Într-un târziu, femeia îmi face un semn cu mâna să mă apropii, dar nu-mi adresează niciun cuvânt. Probabil că-n încăperea aceea am urât cel mai înfocat regimul. Pentru că mi-am dat seama de propria mea aservire care n-a fost independentă de faptul că – pentru prima dată în viaţa mea – voiam ceva de la stat, voiam să fie atât de drăguţi şi să-mi permită să

merg la Berlin. Nu i-am deranjat cu nimic, a trebuit să depun doar o cerere completată.]

În conformitate cu sarcina mea permanentă, mă străduiesc să-mi aprofundez relaţiile, inclusiv cu cei din presă, precum şi să urmez linia de conduită care a fost stabilită. – Evaluare: se constată un interes crescând faţă de ag. s., interes care provine din anumite cercuri şi care corespunde scopurilor noastre.

[După o lectură publică în Germania, cineva (iar) m-a felicitat, spunându-mi că aceste lucruri îngrozitoare petrecute „cu bietul dumneavoastră tată” le prezint atât de elegant, încât citirea lor este aproape o despovărare. I-am sâsâit glacial ceva despre natura catharsisului, la fel şi faptul că monstruozitatea e monstruozitate – iar în sinea mea m-am gândit la cartea asta ca la un plan de răzbunare. Asta s-o citeşti, darling, apoi să vorbim despre despovărare. – Până şi din asta trag foloase.]

<Inserez asta aici, la foloase. M-am avântat de mai multe ori să scriu despre subiectul ăsta, adică să vorbesc despre consecinţele care rezultă dacă ne atingem de istorie. Nenorocirea tatălui meu şi o discuţie amicală m-au ajutat să arunc o privire peste aspectele astea. (Mi-au deschis ochii – asta ar fi mult spus.)

În Ediţia revăzută am povestit istoria (nouă, revăzută, distrusă, ailaltă) a tatălui meu, care, ca să spun aşa, nu este caracteristică nici pentru tatăl meu drag, nu este caracteristică nici pentru familia mea, nici pentru asta, mai restrânsă, nici pentru cealaltă, mai largă, cea istorică, cu alte cuvinte, nu ne reprezintă. Dar istoria asta reprezintă

situaţia ţării după 1956, sau cel puţin ceva din această situaţie. („După ’56, ţara şi-a scuturat de pe sine regimul cum se scutură un câine de apă, mai târziu apoi nu s-a mai ştiut până unde ţine câinele şi unde începe apa.”)

Istoria povestită în Harmonia cælestis este exactă în măsura în care nu idealizează, nu stilizează familia, nu-i conferă tatălui rolul victimei; nu idealizează nici în privinţa perioadei din jurul celui de-al II-lea Război Mondial, protagoniştii „s-au purtat bine” în vremurile de restrişte, am animat într-o direcţie bună nunţiul papal, lui Horthy i-am spus ce aveam de spus, naziştii l-au băgat urgent pe bunicu’ la închisoare şi avem motive să ne mândrim cu unchiul nostru János: a fost singurul care a votat împotriva legii antievreieşti în parlamentul slovac.

Aşa este, dar cartea povesteşte nu numai istoria familiei, ci şi istoria ţării. Acest lucru e de înţeles, pentru că e vorba nu de istoria unei familii oarecare, ci tocmai a unei „familii reprezentative”, a unei aşa-numite familii istorice. Astfel ne intersectăm noi cu istoria. Istoria aşa-zis personală a familiei nu conţine, aparent, ceea ce conţine istoria istoriei, iar cartea – fireşte – această istorie trebuie s-o povestească. „Istoria nu este numai istoria familiei tale, ci şi istoria familiei mele. Unde este istoria familiei mele?” Deci, aici este o lacună care nu se poate explica numai aşa, pur şi simplu, că acum e povestită istoria asta, nu ailaltă. Fiindcă, pe de o parte, pentru ce (doar e vorba de o problemă de decizie), iar pe de altă parte, nu se poate povesti decât istoria întreagă, iar dacă nu, trebuie să se vorbească şi despre asta (sau să se tacă, dar să se semnaleze motivul).

Dar nu numai despre asta este vorba, de felul în care apare istoria în literatură, ci şi despre istoria în sine,

despre acea „istorie reprezentativă”. Despre faptul că responsabilitatea istorică nu este un lucru abstract, ci personal. Prin urmare, e lăudabil că la vremea respectivă ne-am purtat lăudabil, dar totuşi au fost ucise şase sute de mii de persoane, iar pentru asta trebuie asumată responsabilitatea. Adică, bunicul meu n-a fost numai slab sau un sceptic retras, cum e prezentat mai mult sau mai puţin în Harmonia, ci tot el a fost şi cel care a tolerat şi asasinatele Holocaustului. Această propoziţie este incompatibilă cu amintirile şi sentimentele mele legate de familie, dar lipsa ei este incompatibilă cu istoria. Iar absenţa ei înseamnă o orbire, ba mai mult, o indiferenţă incompatibilă cu umanitatea. Prin urmare, poate că am făcut tot ce se putea face, am salvat evrei şi am fost conţi buni pentru oamenii noştri, dar undeva a apărut totuşi o eroare de calcul, nu-i aşa?! Spus pe scurt sau arogant: a apărut o eroare cam de ordinul a 600 de mii.

Oare n-ar trebui să stabilim asta cât se poate de explicit, împreună, ca naţiune, în timp ce ne preocupăm şi ne îngrijim cu atâta înflăcărare de conştiinţa noastră naţională? Mai exact, că şi acest aspect face parte din preocupare, îngrijire şi conştiinţă.

Din punctul de vedere al cărţii, asta n-ar fi o eroare atât de gravă (carte nu iau înapoi![75]) în cazul în care ţara mea, ca să fiu arogant, ar şti despre ce vorbesc acum, adică, dacă ar fi îndeplinit ce avea de îndeplinit, dar Ungaria nu este interesată de toate astea, n-o interesează Holocaustul, are

[75] Aluzie la enunţul (devenit celebru) „Pământ nu iau înapoi!” din articolul Ungurilor! Concetăţeni! (revista Hitel, nr. 11 / 1989) de Péter Esterházy. Această propoziţie este o „replică” la enunţul „Pământ nu dăm înapoi!”, o lozincă din perioada de început a regimului comunist.

impresia, cred, că e problema evreilor. Nici Harmonia cælestis n-a fisurat această nepăsare istorică, ungurească, deşi ar fi avut posibilitatea.

Conform istoriilor familiilor noastre, toată lumea a salvat evrei, s-a purtat omeneşte cu ţiganii şi aşa mai departe. Dar din asta nu se conturează încă istoria ţării. Chiar dacă asta ar fi pe deplin adevărat, nu este, din toate astea ar rezulta o minciună.

Încă o dată: de exemplu, bunicul meu a fost un om ireproşabil, cinstit, un antifascist evident, s-a preocupat de destinul patriei, iar în limitele posibilităţilor sale concrete, a făcut tot ce putea să facă. E posibil să fie vorba „doar” de faptul că bunicul meu „nu şi-a depăşit barierele de clasă”? Oare se poate pretinde de la cineva să sară peste propria-i umbră? Nu, nu se poate pretinde, obişnuim să răspundem, siguri fiind de noi înşine. Dar să privim invers problema. Pentru că simultan cu acest nu e prezentă mulţimea semenilor mei asasinaţi, umiliţi, ultragiaţi, drept creaturi ai Domnului, iată, la asta ar trebui, totuşi, să reflectez şi să spun ceva. În calitatea mea de om, de creştin, de ungur.

Şi ţara trebuie să reflecteze la asta. Dar nu reflectează, se străduieşte să evite, îşi încropeşte din adevăruri parţiale alibiuri pline de demagogie, se străduieşte să acopere totul cu propriile sale suferinţe reale.

Dacă am făcut totul şi totuşi s-a întâmplat ce s-a întâmplat, trebuie redefinit totul, ca entitate. Dacă omul nu poate sări peste propria-i umbră, dar totuşi s-a întâmplat ce s-a întâmplat, trebuie redefinit Soarele. De altfel, „s-a întâmplat ce s-a întâmplat” înseamnă că în timp

ce familia mea „a făcut ce putea să facă”, a făcut (!) inclusiv şi faptul ca membrii altor familii să nu fie consideraţi oameni.

Oare nu este mai uşor să ne gândim la această responsabilitate plecând tocmai de la oamenii aşa-zis buni? Să spunem că de la unchiul meu, János, un om blajin, pur, profund religios, care a înfăptuit acte excepţional de curajoase, apoi a murit ca un martir? La fel, că personalitatea de excepţie a tatei, nu cea personală, ci aia cunoscută din Harmonia cælestis, împreună cu noua sa istorie, ar putea fisura această concepţie istorică care suferă de amnezie.

În această autoevaluare a cauzei naţionale ar putea juca un rol aici urmează numele tatălui meu, familia- , un rol greu.>

Încă nu s-a concretizat programul călătoriei la München, membrii delegaţiei vor fi, probabil, Péter Rényi, János Hajdú, János Nemes, madam T.H. Propunere: Propun să se decidă găsirea unei relaţii sociale (eventual reţea) printre persoanele care călătoresc împreună cu ag. s., asta în scopul verificării comportamentului lui „Csanádi” în perioada călătoriei. Adăugat cu stiloul: Trebuie pregătit pentru drumul de la Roma pe care-l poate concretiza cu această ocazie.

Totuşi, n-am reuşit să termin azi, pentru că nebunia asta cu noul 007 m-a determinat să copiez mai mult decât am crezut. Apoi m-am întâlnit cu R.F., o tânără superbă de 25 de ani, am povestit pe cinste, conform obiceiului a vorbit foarte repede, întotdeauna vrea să spună simultan cel puţin trei lucruri... Atunci am văzut-o ultima dată. N-am

observat că are probleme. Dimpotrivă, am văzut o tânără frumoasă care are viaţa în faţă, care vrea să realizeze o mulţime de lucruri şi multe dintre ele le va şi împlini. A sărit de la fereastră.
<Întâlnindu-mă cu moartea, cu suferinţa, pur şi simplu cu imperfecţiunile lumii, în ultima vreme fac pe fanfaronul şi mă gândesc uneori cât de bine îşi găsesc toate astea locul în lumea cea nouă pe care am cunoscut-o prin intermediul tatei, al agentului. Dar, fireşte, asta nu este o lume nouă. Când m-aş răţoi la Dumnezeu, evident, făcând pe încrezutul, pentru că mă simt pe cai mari, am un atu în mână, suferinţele tatălui meu care par a fi inutile şi nedrepte, ia să-şi vadă de treabă şi să se bucure că nu-i pun, efectiv, la îndoială existenţa, pe bune c-ar fi logic – ei bine, de fapt atunci mi-aş dori un Dumnezeu mic-burghez. O lume în care prietenii mei nu mor, o lume în care, dacă mă lovesc la genunchi, rana mi se vindecă pe loc, o lume în care pe drumuri şi şosele nu sunt gropi şi nici tatăl meu nu e delator. Un Dumnezeu mic-burghez care-i un vrăjitor. O lume în care în loc de imnul dragostei[76]

să cântăcesc şansoneta asta kitsch (trăgându-mă de şireturi cu îngerii, ca-ntre prieteni): inima-i cea mai frumoasă comoară, fraţilor, să ne iubim / nu găsim un cuvânt mai frumos ca iubire, în zadar tânjim / oricum viaţa zboară, apoi ne înghite mormântul / zboară şi clipa, păcat, nu mai revine momentul / să ne iubim, fraţilor, să ne iubim. Prosit, copii. Doamne ajută, salut, salut, ar răspunde corul îngerilor.

Şi Dumnezeu suferă din cauza noastră, cu suferinţele lui mi-e mai greu să-mi rezolv socotelile decât cu cele ale tatei.>

[76] Referire la Epistola I a Sf. Apostol Pavel către Corinteni, 13. 1–13.

Marţi, 13 iulie 2000

Ziua de naştere a Gittei, ultima mea zi aici. E o căldură atât de profundă, că sunt lipicios din cauza transpiraţiei. Ar trebui să fiu extrem de speriat, dar treaba asta mă înjunghie doar parţial, din când în când, ca şi cum m-ar fi lovit cineva în fluierul piciorului.

<Îmi vine iar în minte una dintre propoziţiile numerotate ale Harmoniei (prop. 107): Omul este o fiinţă suferindă. Toţi suferinzii sunt periculoşi. Tata nu e periculos. Tata nu-i suferind. (!) Tata nu-i om. Cum vine asta? Acum vedem că tata fusese periculos, astfel că nimic nu l-a împiedicat să sufere şi să fie om. A suferit incomensurabil de mult, îngropându-şi cu o mare pudoare suferinţa în suflet.

Cu aceeaşi pudoare a fost şi fericit. Ultimele două decenii din viaţă şi le-a trăit într-o fericire liniştită. Pentru el, fericirea asta a fost întruchipată de buna lui prietenă, E., căreia îi sunt etern recunoscător pentru tot şi pentru toate. Pe măsură ce îmbătrânea, tata era tot mai încordat – de fapt, din cauza lumii, a prostiei şi mai ales a nonsensului. Avea în el o permanentă iritare soră cu nerăbdarea. Îmi amintesc de o scenă superbă, îl duceam cu maşina la casa de vacanţă a lui E., circulaţia era mare, îl vedeam cu coada ochiului cum bate darabana pe bordul maşinii, Papa, crede-mă, nu datorită superficialităţii mele, nu din vina mea personală s-au adunat atâtea maşini care îngreunează circulaţia, dar nici asta nu l-a liniştit. În schimb când am intrat în grădină! A fost ca şi cum am fi intrat în rai! Harmonia cælestis, textual! (Mai exact: el în rai, eu doar în grădină.) I s-a schimbat expresia feţei,

întreaga ţinută a trupului, coloratura vocii, pe bune, ca atins de o baghetă magică. În faţa porţii grădinii, buzele strânse, încă, tăioase, ca lama unui brici, spatele puţin încovoiat („mârţoagă-zburătoare”), şi nici treij’ de cm mai încolo, un bărbat zvelt, un zâmbet incredibil de şarmant, fermecător, ba mai mult, un râs vesel care-i lumina toată faţa, mai ales ochii. l În grădina asta, în casa asta mică, în preajma lui E., tatăl meu a fost întotdeauna fericit, strălucea, asemenea unui adolescent.

Nici în moarte nu l-a chinuit Dumnezeu... conform noului său obicei, s-a întins puţin pentru o picoteală de după-amiază şi practic s-a trezit c-a murit, ar fi coborât pentru gustare, a făcut un pas şi s-a prăbuşit. (...) Pe linoleum se vede cum i-a alunecat călcâiul. (H.c. pag. 351–352). Realmente aşa s-a întâmplat. Soarele strălucea, păsările ciripeau. Nu oricine are parte de o asemenea moarte, spune E. Ar mai fi de amintit că Dumnezeu, în fiecare zi [lăsată de la Dumnezeu], fix la trei fără un sfert, pentru că atunci s-a întâmplat, îşi trimite unul dintre îngeri, care tot meştereşte pe urma asta ca să nu dispară. Îşi pune călcâiul exact în locul unde fusese atunci al tatei, puff, şi alunecă, imită moartea. Tare se mai dau de-a berbeleacu’ [îngerii]. Întotdeauna vine un altul, pentru că le e silă de şmotru’ ăsta. Unii chiar plâng. Puff!, alunecă, izbucneşte-n plâns. (H.c. pag. 352). Păi sigur că da, acu’ când aş avea nevoie din motive artistice, nu am l !>

Ag. s. informează că şeful său de la locul de muncă i-a comunicat că după terminarea călătoriei în interes de serviciu poate să mai rămână în RFG, în contul concediului său anual, dar în Italia să nu meargă, pentru că dacă se mai poate explica faptul că-n spaţiul limbii germane îmi dau silinţa şi-mi manifest interesul şi-n timpul meu liber

pentru ziarul la care lucrez, în privinţa Italiei nu există asemenea argumente. (...) Independent de drumul amintit mai sus, posibilitatea unei călătorii particulare efectuate ulterior depinde în primul rând de starea sănătăţii soţiei mele; scrisoarea de invitaţie nu este o problemă etc. Sunt interesante şicanele astea de la locul de muncă. Parcă ar fi existat o societate civilă independentă de MI etc., de „aparenţele” căreia trebuia avut grijă. N-a existat, dar se pare că de aparenţe au avut prea puţină grijă.

Evaluare: Ne-am gândit la posibilitatea ca ag. s. să apeleze la ajutorul prietenilor săi din RFG, rămânându-le astfel în acelaşi timp şi îndatorat, şi să ceară aplicarea vizei pentru Italia pe o foaie separată viza nu este ştampilată în paşaport, ci pe o foaie separată, în paşaport nu rămâne nicio urmă în acest sens, aşa am avut şi eu viza de Berlin, asta în numele marelui compromis european, occidentalii se bucurau că cineva se află la Berlin, pardon, Berlinul de Vest, cu o bursă vest-germană, astfel fiind încălcat binişor acordul între cele patru puteri, iar cei din Est luau satisfăcuţi la cunoştinţă că iată, capitaliştii sunt din ce în ce mai şubrezi şi nu îndrăznesc să ştampileze viza în paşaport, apoi să călătorească în secret la contactul său care figurează ca adresă conspirativă într-una dintre afacerile noastre partidă (?). În schimb, „Csanádi” nu îndrăzneşte să-şi asume aşa ceva, este convins că şefii lui or să afle, iar acest lucru ar fi extrem de defavorabil pentru el. În felul ăsta, drumul în Italia se va putea rezolva în cadrul unui program separat, în cursul verii. Şi că ag. s. şi-a pregătit întâlnirile cu persoanele numai în cazul cărora relaţiile lor cu serviciile secrete pot fi considerate ca fapte reale sau foarte probabile. (...) vom elabora linia conduitei pe care ne-a propus-o.

Carevasăzică, acum încă nu este agent dublu, abia acum îşi va oferi serviciile. Ce-o să fie? În privinţa a ce este, pe vremea respectivă tocmai am terminat de un an Romanul-de-producţie, aştept de la o zi la alta să primesc şpalturile, o, iar Marcell împlineşte în curând doi ani. Datorită bursei DAAD, mă învârt prin diverse locuri oficiale, dar nu-mi amintesc să fi remarcat vreo „aluzie”. E posibil ca băieţii de la contrainformaţii să fi lucrat chiar atât de profesionist, iar „ceilalţi” n-au ştiut nimic? Mami era foarte bolnavă, indecent vorbind, se pregătea deja pentru rolul ei principal din Verbele auxiliare ale inimii.

5.II.1979, o lungă notă informativă despre călătoria întreprinsă. Informează despre manifestările la care a participat, despre persoanele cu care a vorbit (cu un corespondent de la ARD, cu un redactor-şef din Stuttgart etc.). ...i-am fost simpatic în mod vizibil. Nu mi-a pus întrebări, nici măcar indirect. – Colegii mei maghiari au luat la cunoştinţă fără să comenteze că mai rămân pentru „câteva zile”.

L-a vizitat pe K.S. (pe vremea aceea, emigrase recent, până-n ziua de azi se vede la el cât de mult o iubise-respectase pe mama, avusese faţă de ea o mare admiraţie – e un sentiment care mă-ncântă) şi pe B.D. (n-a vorbit despre activitatea sa, nici despre probleme politice).

Ca să vezi. Cu prietenul familiei, cu E.A., a urcat în avion şi a zburat la Berlin. Şi eu îl cunosc, când venea la noi în vizită întotdeauna îi aducea tatei calvados, Père Magloire. [Timpul este un bun redactor. De câteva zile, am primit de la E.A. o scrisoare foarte impresionantă, că a citit H.c. în limba germană. Şi că tata („mein Vater”) a fost un om pe care l-a respectat şi l-a admirat necondiţionat, că lungile

conversaţii din anii şaptezeci şi ospitalitatea impresionantă a mamei rămân pentru el de neuitat, iar datorită acestei cărţi se gândeşte iar şi iar cu drag la ei.] <Va trebui să-l sun şi pe el.> După primele momente de ezitare, am acceptat acest program mai ales fiindcă gazda noastră din Berlin, S.P., era „political officer” în localitate. La Viena şi-a vizitat fiul. O-ho. După ce-am trecut graniţa, vameşul mi-a confiscat patru cărţi, spunându-mi că le va preda Comandamentului General. L-am informat şi pe şeful meu de la locul de muncă, iar el mi-a promis că-n caz de nevoie o să confirme că aceste cărţi îmi sunt necesare pentru activitatea pe care o depun (de altfel, acest lucru este adevărat). Nume de persoane, date, totul cu mare precizie.

Unele detalii trimit la faptul că personalitatea ag. s., eventuala sa utilizare au fost studiate, ca atare ne putem aştepta la o continuare.

Peste o săptămână, despre acelaşi subiect, de data asta cu detaliile de rigoare. „Csanádi” a accentuat inclusiv verbal că în timpul conversaţiilor, partenerii săi au evitat, în general, tematica politică. (...) La niciunul dintre ei n-a remarcat manifestări, nici măcar aluzii, de natură să ţintească obţinerea simpatiei sau a serviciilor sale. (...) În ce ne priveşte, relaţia sa cu G. şi cu M. pare că poate fi iniţiată, în cazul lui S. ar părea suspect, iar cu ceilalţi, nu există nicio motivaţie.

Întorc pagină după pagină, acesta e ultimul dosar. Îl ţin între mâini şi-l pipăi cu solemnitate. Cum se cuvine să fie într-un roman poliţist, iată şi aici o întorsătură neaşteptată: Pe parcursul discuţiilor, „Csanádi” ne-a comunicat că s-a hotărât să se pensioneze cât mai repede, în special din

cauza soţiei sale, care este singură acasă, bolnavă la pat, suferind de o boală incurabilă. (Boala ei pare să fie de lungă durată.) Ag. s. a făcut aluzii că ar dori să-şi extindă pensionarea şi în privinţa relaţiilor cu noi. Îi aud iar vocea în această păstrare ironică a distanţelor. Deocamdată rămânem aşa cum ne-am înţeles, adică, după decizia finală şi rezolvarea problemelor de la locul de muncă, o să pună totul pe hârtie, apoi, împreună cu şefii mei şi cu el vom vedea ce şi cum mai departe.

Măsuri: Ne vom interesa despre M.R. la organele securităţii de stat din RDG. La următoarea întâlnire, vom solicita de la „Csanádi” o caracterizare detaliată despre E.A., scopul principal fiind luarea unei decizii privind dacă merită sau nu şi dacă pur şi simplu e posibil să studiem acest caz. – Sándor Prókai, cpt. de pol.

Această este ultima notă informativă din dosar, o caracterizare binevoitoare a activităţii tineretului comunist. Atât el, cât şi soţia lui sunt foarte credincioşi, consideră căsătoria ca fiind un legământ foarte serios, în acelaşi timp este extrem de activ, are iniţiative în toate domeniile. Este ferm şi un bun organizator. Am remarcat că pe mine mă respectă foarte tare, a fost foarte interesat de tot ce i-am povestit despre Ungaria antebelică în ultima secundă trădează încă o dată totul <Superb sau stupefiant sau trivial: în secunda asta a sunat telefonul. E 24 martie, mâine e aniversarea zilei de naştere a tatălui meu. Cu această ocazie, a telefonat I., „mătuşa genială”, a lăudat amintirea sărbătoritului prin cuvinte pline de dragoste. În pizda mamii lor de detalii, cum e în bancul ăla. M-a întrebat la ce anume lucrez. Bălmăjesc, am ocolit răspunsul. Va trebui s-o sun şi pe ea. Sau să merg pân’ la ea. E o femeie puternică, puternică şi credincioasă, o să reziste. Mâine voi mai avea o întâlnire cu cititorii din

Tatabánya, am să susţin încă o lectură din Harmonia. Oamenii îl vor vedea pentru ultima dată pe tata, aşa cum mi l-am dorit întotdeauna. Am să le spun că e ziua lui. Vor fi impresionaţi, la fel şi eu. I. îmi mai spune: Cât de mare a fost tătânele tău o ştiu şi de la tine, căţelul meu. Tăcere profundă. Apoi m-a întrebat cum suntem, i-am spus că bine, dar că mă cam doare şoldul.>, fiind cu zece ani mai tânăr, nu avea de unde să cunoască multe lucruri din perioada respectivă.

Bp. 12.III.1979.

Csanádi

Gata. Mai e un indice de nume, apoi o fişă finală despre data de 29.III.1980. Am închis arhivarea documentelor. Cpt. Prókai, MI, III / II-5 / B. E 13 iunie 2000, ora 11.59. Am ajuns la sfârşitul tatălui meu.

Privesc cele patru dosare, parcă nu-mi vine să plec încă, deşi nu mai am ce face aici. Unde să merg? <Munca asta m-a şi apărat. Acum voi fi fără apărare, aşa cum se cuvine.> Îmi mai notez numele persoanelor, poate le şterg din text, şi e bine, totuşi, să le am.

Noi – oamenii: pe care i-a trădat şi pe care nu i-a trădat – nu putem să-l iertăm pe tata, pentru că-n faţa noastră nu şi-a recunoscut faptele şi nu le-a regretat, n-a regretat că l-a învins partea mai întunecoasă a sufletului său. Astfel îl putem compătimi, îl putem detesta şi putem să nu-l luăm în seamă. Scuipa între ochi sau să ni se rupă de el: ăsta-i destinul tatălui meu.

Dincolo de posibilităţile oferite mai sus (acceptate şi de mine), eu îl mai şi iubesc, îl iubesc pe bărbatul al cărui fiu, întâiul născut, sunt. l [l] < l > <Acum aş face orice, dar absolut orice să-l salvez, să-l salvez pe el, la urma urmei ce vreţi de la el, lăsaţi-l în pace, lăsaţi-l în pace, prea şi-a ispăşit deşarta viaţă-n chinuri dureroase[77]... O mică pauză, ştergerea chipului umed, căutarea simţului măsurii, disciplină.>

Tatăl meu drag. Doamne de câte ori am scris acest cuvânt frumos în cei aproape zece ani, aproape un deceniu! Şi, de fiecare dată, asemenea unei mărturisiri secrete a fiului. În acest context, în contextul meu, acum l-am scris pentru ultima oară (probabil) în viaţa mea. Mi se schimbă deceniile. Cui? Unde? De ce?

E o căldură sufocantă. Închid, deschid dosarele, încerc să le memorez. Să le examinez şi să le memorez. Primul este rozaliu, hârtie mai groasă, al doilea, cafeniu strălucitor, al treilea, mai deschis, al patrulea, mat. Pot fi legate cu câte o panglică neagră, respectiv, cu una albă, al treilea. Se vede c-au trecut prin multe mâini, sunt (au fost) atinse, dosare atinse, pipăite, voluminoase, mai ales al doilea şi al treilea. Viaţa tatălui meu, dovada nemijlocită (şi greţoasă) a faptului că omul este liber.

[77] Două versuri din Imnul naţional al Ungariei, versuri de Ferenc Kölcsey (1790–1838) – traducere din limba maghiară de Constantin Olariu, Reverie, Ed. Pont, Budapesta, 1998.

Table of Contents

Ediţie revăzută
Nota traducătorului
Prefaţă
Primul dosar
Dosarul al doilea
Dosarul al treilea
Dosarul al patrulea